

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ТА ПРИКЛАДНОЇ НАУКИ

Матеріали V Всеукраїнського
науково-практичного симпозиуму

14 травня 2021 р.

Івано-Франківськ - 2021

УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила

Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки

Матеріали

V Всеукраїнського науково-практичного симпозиуму

14 травня 2021 р.

Івано-Франківськ – 2021 р.

УДК 001(477)(042.5)

К65

Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки: матеріали V Всеукраїнського науково-практичного симпозиуму (м. Івано-Франківськ, 14 травня 2021 року). – Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ Університету Короля Данила, 2021. – 388 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Короля Данила (протокол № 11 від 29 квітня 2021 р.)

В збірнику опубліковано матеріали V Всеукраїнського науково-практичного симпозиуму «Концептуальні проблеми розвитку сучасної гуманітарної та прикладної науки», присвяченого 820-річниці з Дня народження Короля Данила, який відбувся 14 травня 2021 року на базі Університету Короля Данила.

Для науковців, викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

© Університет Короля Данила, 2021

Андрусів Л. М.,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри права
Університету Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

ОПРИЛЮДНЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У МОНАРХІЇ НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Англійські підходи до розуміння та тлумачення закону формувалися в контексті ліберальних ідей, прогресивної системи освіти, раціонального державного управління, багатовікової парламентської традиції. Майже два мільярди людей, що населяють Співдружність, співіснують в особливій інтерпретаційній парадигмі, що дає змогу адекватно сприймати різні нормативні системи й знаково-символічні контексти соціумів. Інтернаціональні властивості англійської мови сприяють експорту англійських традицій тлумачення, їх імплементації національними правовими системами та міжнародним правом. Оприлюднення визначає момент набрання законом чинності і початок його практичної дії. Лише в Англії всі ці акти злиті в одне ціле. Як тільки у парламенті прозвучить оголошення про королівську санкцію білля, він вважається законом, який отримав виконавчу силу й оголошений всім і кожному. Фікція заснована на тому припущенні, що всі англійські піддані представлені в парламенті представниками, отже, те, що сталося і відоме в парламенті, оприлюднено у всій державі. Моментом набрання законом чинності вважається день, зазначений на біллію клерком парламенту, разом з написом про королівську санкцію. Раніше, до кінця минулого століття, діяло більш суворе правило: початком практичної дії закону вважався перший день тієї законодавчої сесії, протягом якої закон виданий. У такому випадку закон мав зворотну силу, а тепер такої не має [3].

Щодо набрання нормативно-правовими актами юридичної сили використовуються такі варіанти: акт може набути чинності негайно, з конкретної дати у майбутньому або поетапно. Зацікавлена особа може дізнатися, коли акт набув чи набуває чинності, переглянувши розділ самого нормативно-правового акта, який визначає «Початок дії» – один із останніх розділів акта. Іноді конкретна дата не визначається, а терміни залишаються на розсуд державного секретаря відповідного урядового відомства. Отже, акт може набути чинності за допомогою статутного документа, який називається «Розпорядження про введення в дію» або «Положення про введення в дію» [4].

Оприлюднення нормативно-правових актів у Великій Британії має давні традиції й опирається на правовий звичай, однак все-таки

врегульоване на нормативному рівні. На зміст оприлюднення впливає те, що Велика Британія – монархія з тривалими історично обумовленими конституційно-правовими процедурами. Загалом порядок оприлюднення закону у Великій Британії такий: «після схвалення білля обома палатами або подолання заперечень лордів палатою громад, білля направляється на королівську санкцію. Вона дається монархом усно давньофранцузькою мовою». Відповідно до «Royal Assent Act of 1967», «закон парламенту вважається прийнятим належним чином, якщо королівська санкція, підтверджена Патентною грамотою, великою державною печаткою Сполученого Королівства і власноручним підписом монарха, виголошена в присутності обох палат парламенту в палаті лордів у тій формі і тим способом, який встановлений звичаєм, перед прийняттям закону або доведена до відома кожної палати парламенту, що засідають окремо, через спікера палати, а в разі його відсутності – через особу, яка його заміняє. Далі сказано: «Ніщо у цій статті не впливає на право монарха оголосити королівську санкцію особисто в парламенті і в той спосіб, яким закон парламенту повинен бути підписаний від імені монарха». Монарх Великої Британії формально володіє правом абсолютного вето, однак із 1707 року (королева Анна не затвердила законопроект про створення шотландського ополчення) жоден правитель в цій країні не скористався таким правом. Для всіх законів, ухвалених парламентом, є обов'язкова формула оприлюднення, текст якої закріплений в «Parliament Act of 1911» (в редакції «Parliament Act of 1949») [5].

Щоб набрати чинності, акт повинен бути опублікований у збірнику законів. До 1798 року публічні та приватні акти публікувалися в одній, а з 1798 року вони публікуються в різних серіях. Публічні акти висвітлюються в серії «Public general acts», приватні акти публікуються в серії «Local and personal acts». Канцелярія королеви (Her Majesty's Stationary Office, HMSO) публікує законодавство Великої Британії на своєму сайті з 1996 року як королівський публікатор, HMSO контролює опублікування законів, урядових документів, офіційних бюлетенів та ін. Газети «London», «Edinburgh», «Belfast» є офіційними в Англії, Шотландії та Північній Ірландії. Вони видаються приватними компаніями під наглядом HMSO. В Інтернеті представлені сайти (електронні версії) цих газет. З 2000 року все британське законодавство публікується одночасно в друкованому вигляді та на сайті HMSO. З жовтня 2002 року ці публікації отримали статус офіційних. Акти парламенту публікуються HMSO на сайті протягом 24 годин після того, як вони були опубліковані в друкованому вигляді [5].

Електронна форма оприлюднення нормативно-правових актів підкріплена наявністю загальнодоступних доменів у мережі Інтернет. До таких джерел загальнодоступного домену належить Управління з питань інформації в громадському секторі (OPSI), яке розміщує законодавчі

тексти. Окрім джерел публічного домену для законодавства в мережі Інтернет існує кілька служб передплати. OPSI, яка була створена в 2005 році, взяла на себе функції канцелярії королеви (HMSO).

Доступ до нормативно-правових актів також забезпечується через такі електронні домени:

1) BAILII (Британський та Ірландський інститут правової інформації) містить тексти законів з 1988 року та статутних документів з 2002 року;

2) LexisNexis Butterworths – нова платформа, що поєднує послуги Lexis та Butterworths. Він містить ті самі законодавчі дані, що і Lexis Nexis Professional, включаючи статuti й анотації Галсбері;

3) Статuti Justis Великої Британії містять повний текст статутів, прийнятих із посиланням між зміненими та внесеними змінами в законодавство, і є єдиною службою, що охоплює всі скасовані та чинні статuti;

4) Westlaw UK (www.westlaw.co.uk або www.westlaw.com) містить укрупнені статuti та чинні СІ. На ньому також розміщено історичні версії статутів;

5) Lawtel охоплює посилання на офіційну версію законів та статутні таблиці статусу, що містять подробиці змін і доповнень законодавства із посиланнями [6].

Для оприлюднення нормативно-правових актів у Великій Британії характерні такі особливості: нормативно-правові акти парламенту оприлюднюються шляхом виголошення в присутності обох палат парламенту в палаті лордів у тій формі й тим способом, який встановлений звичаєм, перед прийняттям закону або доведення до відома кожної палати парламенту, що засідають роздільно, через спікера палати, а в разі його відсутності – через особу, яка його заміняє. Наступна особливість стосується того, що монарх володіє правом оголосити королівську санкцію особисто в парламенті і тим способом, яким закон парламенту повинен бути підписаний від імені монарха [2, с. 374].

У Великій Британії основною формою оприлюднення нормативно-правових актів є офіційне опублікування, а офіційними засобами для оприлюднення в Англії, Шотландії та Північній Ірландії є газети «London», «Edinburgh», «Belfast». З 1798 року нормативно-правові акти публічного права оприлюднюються в серії «Public general acts», натомість акти приватного права – в серії «Local and personal acts» [1, с. 3-4].

В електронній формі нормативно-правові акти доступні на сайті канцелярії королеви (Her Majesty's Stationary Office, HMSO) з 1996 року як королівського публікатора, а з 2005 року ці функції покладено на [Управління з питань інформації в громадському секторі](#) (OPSI).

Канцелярія королеви (HMSO) контролює опублікування законів, урядових документів, офіційних бюлетенів та ін.

Список використаних джерел:

1. Андрусів Л. М. Оприлюднення нормативно-правових актів: досвід Сполучених Штатів Америки та Великої Британії. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4. С. 3-7.

2. Андрусів Л.М. Техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів : монографія. Київ – Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2020. 444 с.

3. Энциклопедический словарь / Ф.А. Брокгауза, И.А. Ефрона. URL : https://dic.academic.ru/dic.nsf/brokgauz_efron/73809/%D0%9E%D0%B1%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5 (дата звернення: 13.09.2019).

4. Understanding legislation. URL : <http://www.legislation.gov.uk/understanding-legislation#Howlegislationcomesintoforceandisamended>. (дата звернення: 16.09.2019).

5. Murphy J. E. The Duty of the Government to Make the Law Known. URL : <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4606&context=flr> (дата звернення: 16.09.2019).

6. Carter S. A Guide to the UK Legal System. URL : https://www.nyulawglobal.org/globalex/United_Kingdom.html. (дата звернення: 16.09.2019).

Бабецька Іванна Ярославівна,

к.ю.н, доцент кафедри права

ЗВО Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ, Україна

Турчак Ірина Олександрівна,

завідувач кафедри права Івано-Франківського коледжу

Львівського національного аграрного університету

м. Івано-Франківськ, Україна

МУЗИЧНІ ТВОРИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Світовий розвиток інтелектуальної діяльності виявив тенденції, за якими охорона об'єктів права інтелектуальної власності набуває пріоритетного значення в соціально-економічному розвитку будь-якої країни, в тому числі і України.

Із зростанням розвитку інтернет мереж все більше виникають порушення прав інтелектуальної власності та ситуації неправомірного використання об'єктів інтелектуальної власності, що наносить велику шкоду суспільству.

Авторське право – це сукупність правових норм, якими регулюються майнові і немайнові відносини, пов'язані із створенням і використанням творів літератури, науки та мистецтва. [1].

Основні положення авторського права передбачені Цивільним кодексом України [2] та Законом України «Про авторське право та суміжні права»[3].

Закон України «Про авторське право і суміжні права» (ст. 8) відносить до об'єктів авторського права, зокрема, наступні:

1) літературні письмові твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо);

2) виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори;

3) комп'ютерні програми;

4) бази даних;

5) музичні твори з текстом і без тексту;

6) драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, хореографічні твори, створені для сценічного показу, та їх постановки;

7) аудіовізуальні твори;

8) твори образотворчого мистецтва;

9) твори архітектури, містобудування і садово-паркового мистецтва;

10) фотографічні твори, у тому числі твори, виконані способами, подібними до фотографії;

11) твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, ювелірні вироби тощо;

12) ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топографії, техніки, архітектури та інших сфер діяльності;

13) сценічні обробки творів, зазначених у пункті 1, і обробки фольклору, придатні для сценічного показу;

14) похідні твори;

15) збірники творів, збірники обробок фольклору, енциклопедії та антології, збірники звичайних даних, інші складені твори за умови, що вони є результатом творчої праці за доббором, координацією або упорядкуванням змісту без порушення авторських прав на твори, що входять до них як складові частини;

16) тексти перекладів для дублювання, озвучення, субтитрування українською та іншими мовами іноземних аудіовізуальних творів;

17) інші твори [3].

На сьогоднішній день в музичній індустрії існує безліч проблем правового характеру, які привертають до себе увагу. Зокрема, чинне законодавство України не повною мірою відповідає розвитку відносин, що виникають сьогодні в сфері створення та використання музичних творів [4, с. 476].

Відповідно до ст.8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» об'єктами авторського права є музичні твори з текстом і без тексту.

Музичним творам властиві внутрішня завершеність й умотивованість цілого, індивідуалізованість змісту і форми, визначена особистістю автора, детальна фіксація нотного запису, що припускає мистецтво виконавської інтерпретації.

В академічній музиці твором називають будь-яку музичну композицію, незалежно від обсягу чи форми. У розважальній музиці, термін «твір» вживається лише для найзначніших композицій, частіше джазових та рокових. Простіші форми окреслюють терміном «пісня», хоча з точки зору авторського права, останні також вважаються творами.

Музичний твір є об'єктом права інтелектуальної власності, а саме авторського права. З точки зору авторського права, нотний запис розглядається як «письмовий літературний твір».

Під час використання музичного твору із текстом одночасно використовується й літературний твір (наприклад вірш).

Таким чином, об'єкти авторського права, створені композитором, це: цілісний музичний твір, уривок музичного твору, нотний запис музичного твору, та мелодія як компонент музичної форми твору [5].

Доводиться, що специфікою музичних творів є, здебільшого, їх багатоелементний склад. Музичні твори містять в собі кілька елементів (мелодію, гармонію, темп, ритм та ін.), які можуть самі виступати в якості самостійних об'єктів авторсько-правового захисту. Тобто, якщо результатом творчої праці автора стала лише мелодія, яка з часом може стати елементом музичного твору, то вона охороняється авторським правом на тих же засадах, що і готовий музичний твір [6].

До обов'язкових ознак музичного твору як об'єкта авторського права належать: 1) творчий характер; 2) втілення в об'єктивну форму; 3) можливість відтворення. Перша з цих ознак проявляється у свою чергу у таких характеристиках музичного твору, як його новизна та духовний характер. Раса духовності результату творчої діяльності особи дозволяє відрізнити твори мистецтва від інших об'єктів права інтелектуальної власності (винаходів, корисних моделей, промислових зразків тощо). Музичні твори можуть бути об'єктивовані у письмовій (нотний запис), усній (публічне виконання) формі та у формі звукозапису (механічного, магнітного, цифрового) тощо. Можливість відтворення створює необхідні передумови для сприйняття музичного твору іншими особами та, відповідно, правової охорони та захисту авторських прав на музичний твір [7].

Враховуючи все вищевикладене, музичний твір – це сукупність ідей і образів, які отримали в результаті творчого процесу відображення людиною реальної дійсності своє вираження в формі організованих по висоті і по часу звукових послідовностей.

З вищесказаного можна виокремити дві ознаки охороноздатності музичного твору: 1) він є результатом творчої діяльності; 2) має бути виражений в об'єктивній формі [8, с. 209].

Відповідно до цивільного законодавства суб'єктами авторського права являються автори творів науки, літератури та мистецтва, їх правонаступники або роботодавці та інші особи, які набули за законом чи договором виключні авторські права. Таким чином, первинним суб'єктом авторського права на музичний твір є автор твору, творець – фізична особа, незалежно від віку та громадянства. За відсутності доказів іншого, автором твору вважається фізична особа, яка зазначена як автор на оригіналі або примірнику твору (презумпція авторства). Авторське право на твір виникає у творця завдяки факту його створення. У більшості випадків твори науки, літератури, мистецтва створюються однією особою, але іноді двома або кількома, тобто спільною творчою працею кількох співавторів.

Суб'єктний склад відносин із використанням музичного твору не обмежується лише авторами цих творів. Права на музичний твір можуть виникати і у інших осіб, які визначаються як похідні суб'єкти прав на музичний твір.

Таким чином, похідними суб'єктами майнових прав на музичний твір можуть бути фізичні або юридичні особи, які відповідають наступним ознакам:

- 1) вони не є авторами музичного твору;
- 2) набули майнові права на твір на певній правовій підставі;
- 3) мають менший у порівнянні з автором обсяг прав (майнові права та окремі немайнові права у випадках, передбачених законом – ч.1 ст.430 ЦК).

Похідні суб'єкти авторського права на музичний твір мають свої особливості і можуть розглядатися в різних аспектах. В залежності від цього можна провести окремі класифікації похідних суб'єктів права на музичний твір [9, с. 340].

Висновок. Оскільки авторське право на музичні твори є складовою частиною цивільного права, найвищу юридичну чинність серед нормативно-правових актів якого має Цивільний кодекс України, останній широко застосовується в регулюванні вказаних відносин.

Музичний твір – це оригінальне поєднання звуків, яке є результатом творчої діяльності особи, виражене у будь-якій об'єктивній формі, що дозволяє його сприйняття третіми особами та відтворення будь-яким способом. До обов'язкових ознак музичного твору як об'єкта авторського права належать: 1) творчий характер; 2) втілення в об'єктивну форму; 3) можливість відтворення.

Суб'єкти авторських прав можуть поділятися на дві основні групи: первинні та похідні суб'єкти. Первинним суб'єктом вважається особа, завдяки якій створено об'єкт авторського права – автор твору. Похідними суб'єктами є інші фізичні та юридичні особи, які набули прав на об'єкти авторського права відповідно до договору чи закону.

Враховуючи велику кількість порушень прав власників на музичні твори як об'єкту права інтелектуальної власності, варто в подальшому розглянути питання механізму охорони та захисту прав авторів та похідних суб'єктів на музичні твори.

Список використаних джерел:

1. Підпригора О. Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність // Інтелектуальна власність. 2004. №3. 670 с.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. №№ 40-44. ст.356. URL: www.zakon.rada.gov.ua
3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII URL: www.zakon.rada.gov.ua
4. Степанець Ю. А. Поняття музичного твору як об'єкта авторського права та проблемні аспекти цивільно-правового регулювання відносин у сфері шоу-бізнес. Національний університет «Одеська юридична

академія»

URL:

<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/13411/>

5. Музичний твір. Вікіпедія : веб-сайт. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D1%83%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%82%D0%B2%D1%96%D1%80#%D0%86%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0_%D0%B2%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C

6. Жилінкова О.В. Договори в сфері реалізації майнових прав на музичний твір. Автореферат. 2007. URL: <https://sci.house/pravo-avtorskoe/dogovori-sferi-realizacii-maynovih-prav.html>

7. Жилінкова О.В. Договори в сфері реалізації майнових прав на музичний твір Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. 2007. 224 с. URL:<https://www.twirpx.com/file/2252391/>

8. Зильберштейн Н. Л. Авторское право на музыкальные произведения : советский композитор. М., 1960. 188 с.

9. Жилінкова О.В. Організації колективного управління як суб'єкти договорів на використання музичних творів. Держава і право. Випуск 33, 2006. С. 337-342.

Батюк І.І.,

*заслужений діяч естрадного мистецтва,
викл. кафедри естрадно-вокального
мистецтва ЗВО Університет Короля Данила*

ПОРІВНЯННЯ СУЧАСНИХ ЕСТРАДНИХ ВОКАЛЬНИХ ШКІЛ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЕСТРАДНОГО СПІВУ

Сьогодні, сучасний естрадний спів, набуває все більшої популярності. Тому новим викликом, стала робота , в режимі онлайн, у період пандемії. Наша думка, вокал — це практична дисципліна, яка потребує роботи та контролю педагога та учня, в режимі оффлайн. Педагог несе відповідальність за роботу з учнем, але зворотній зв'язок теж має бути. Співак, має усвідомлювати усю специфіку роботи власного голосового апарату. В режимі онлайн, це робити не просто.

Сучасний естрадний спів має свою специфіку викладання, оскільки є велика кількість вокальних технік, які потребують детального поетапного навчання, наприклад екстремальних. Людський голос — це живий інструмент, який ми не можемо побачити , а тільки відчутти (як співак свої особливості) та почути (як педагог та слухач). Тому в процесі онлайн навчання спів має бути свідомим.

Пошуки якісного викладання естрадного співу дозволили створити ряд вокальних шкіл по всій Україні, які диференціюють себе з окремими

відомими іменами, методиками викладання, власних творчих інноваційних пошуків. Результатом є виховання всебічно розвиненої особистості у сфері естрадного мистецтва.

На думку М. Мозгового, розвиток української пісенної естради протягом ХХ ст. та загальний розвиток шкіл естрадного вокалу відбувався протягом трьох часових періодів, а саме: 1950–1960 роки; 1970–1980 роки; 1990–2000 роки*.

Вітчизняні вокальні школи періоду 50–60-х років діяли на базі консерваторій, музичних театрів, вокальних студій. Школи естрадного вокалу 70–80-х років ХХ ст. існували на основі органічного злиття аматорського і професійного виконавства. У виконанні колективів і солістів звучали народні пісні, сучасні шлягери, авторські пісні. Вітчизняні вокальні школи естрадного вокалу в період 70–80-х років ХХ ст. діяли в основному на базі консерваторій. Основою вокальної роботи над пісенним репертуаром в діяльності таких шкіл естрадного вокалу залишається академічна оперна манера виконання й академічний спів. Одним із напрямів нових стилів у середині 80–90-х років в українській естраді, став фолк-рок, в якому спостерігалось зближення стилів рок- і поп-музики. Діяльність шкіл естрадного вокалу кінця минулого та початку ХХІ ст. активно розвивається на кафедрах і відділеннях естради та джазу, в музичних училищах, консерваторіях і вищих навчальних закладах культури України. Основою естрадного співу залишається академічний вокал з додаванням елементів та технік, які можна віднести до суто естрадного виконавства. †

Але починаючи з ХХІ століття до нашої української естради додаються нові вокальні прийоми. Методичні розробки західних педагогів-вокалістів значно відрізняються від навчальних програм для виховання молодих естрадних співаків мистецьких закладів України, починаючи з офіційного розділення вокалістів на дві групи – класичних вокалістів та ритмічних співаків (rhythmic singers).

Одна із провідних та відомих методик розвитку діапазону вокаліста належить американському педагогу Сету Ріггсу, яка побудована за принципом єдності дихання, вокальної та акторської майстерності.

Представники табору «ритмічних» співаків (за К. Садолін) досить швидко перебудували спрямування звуку трохи нижче (на коріння

---

* Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з мистецтвознавства : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури» Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2007. С. 11; 7; 6

† Лавринєць А. Формування вокальних шкіл естрадного співу в історичному дискурсі української музичної педагогіки URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/4_33_2017/%D0%92%D0%98%D0%A1%D0%9D%D0%98%D0%9A_4_33_2017_%D0%9F%D0%95%D0%94%D0%90%D0%93%D0%9E%D0%93%D0%98%D0%9A%D0%90_%D0%9B%D0%90%D0%92%D0%A0%D0%98%D0%9D%D0%95%D0%A6_.pdf

верхніх зубів), аніж це було до появи мікрофонів. Під час концертної або студійної роботи вокаліст за такої подачі передає красу свого тембру.

Значне місце у вокальному виконавстві займають голосові ефекти, які застосовуються в джазовому та рок-вокалі, а отже мають безпосереднє відношення до естрадного мистецтва. У методичних розробках західних педагогів-вокалістів ретельно описаний механізм кожного з них, що дуже важливо для ефективного їх опанування. Так, у книзі «Повна вокальна техніка» провідного педагога-вокаліста Кетрін Садолін розглядаються наступні ефекти: розщеплення (distortion), хрип (rattle), ричання (growl), вокальний злам (vocal breaks), голос із придихом (air added to the voice), вереск/крик (screams), клацання та сиплість (hoarse attacks and creaks), вібратор (vibrato), технічне прикрашання (ornamentation technique (rapid run of notes), що можуть застосовуватися як в естрадному вокалі, так і в академічному. Свідомо дослідниця не розглядає естетичний бік звучання, а більше приділяє уваги динаміці, силі та експресії звуковідтворення ефектів**[5].

Сьогодні, в Україні існує цілий ряд вокальних шкіл, які базуються на різних методичних засадах, але всі працюють для одного, спільного, результату — розвитку вокальної техніки. Багато з них практикують спосіб навчання он-лайн. Однією, з таких шкіл, яку можна виокремити — школа різножанрового вокалу ImproviNation[6]. В основі лежить авторська методика, засновниці даної школи, Ірини Цуканової, яка є співачкою, педагогом та композитором. Основою методики є робота над правильним диханням, вокальною точкою, з'єднанням регістрів, знанням природи голосу, звуковидобуванням вокальних прийомів та максимальним розвитком особистісно-індивідуальних вокальних умінь. Уся методична та практична база є підкріплена лекційним курсом, практичними вправами та відеороликами І. Цуканової.

Однак, нам (Продюсерському центру «STAR TEAM» та кафедрі естрадно-вокального мистецтва ЗВО УКД) найближчим є метод Estill Voice Training[8]. Дана концепція побудована на фізіологічній будові голосового апарату, її розуміння та шляхи покращення роботи над розвитком голосу, для його довготривалого використання. Структурою даного методу служить поєднання трьох концептів. А саме, технічна майстерність (будова голосового апарату), артистична майстерність (стилістичні особливості твору та їх розуміння виконавцем) та магія виконання (робота з публікою).

---

*Самая Т. Специфіка вокальної техніки у сучасному естрадному мистецтві. URL: <http://tur.kosiv.info/tourism-and-culture/335-samaja-t-v-specyfika-vokalnoj-tehniky-u-suchasnomu-estradnomu-mystectvi.html>

*Визнання згаданих голосових ефектів сприяє перегляд питання щодо кількості голосових регістрів, що до традиційної вокальної школи (грудний, змішаний (мікст) та головний) додає ще два регістри суб-регістр (дуже низький, в якому виконується гроул) й флейтовий регістр (для вокальних флажолетів).

Список використаних джерел:

1. Емельянов В. В. Фонопедический метод формирования / В.В. Емельянов. – Новосибирск, 1991. – 41 с.
2. Лавриниць А. Формування вокальних шкіл естрадного співу в історичному дискурсі української музичної педагогіки С.102-104. URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/visnyk_PO/4_33_2017/_%D0%92%D0%98%D0%A1%D0%9D%D0%98%D0%9A_4_33_2017_%D0%9F%D0%95%D0%94%D0%90%D0%93%D0%9E%D0%93%D0%98%D0%9A%D0%90_%D0%9B%D0%90%D0%92%D0%A0%D0%98%D0%9D%D0%95%D0%A6_.pdf
3. Мозговий М. П. Становлення і тенденції розвитку української естрадної пісні : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з мистецтвознавства : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури» Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2007. С. 11; 7; 6
4. Риггс С. Как стать звездой / С. Риггс. – М. : Guitar College, 2000. – 104 с.
5. Самая Т. Специфіка вокальної техніки у сучасному естрадному мистецтві. URL: <http://tur.kosiv.info/tourism-and-culture/335-samaja-t-v-specyfika-vokalnoji-tehniky-u-suchasnomu-estradnomu-mystectvi.html>
6. Школа різножанрового вокалу ImproviNation. URL: <https://impro.ooo/irina-tsukanova.html>
7. Cathrine Sadolin. Complete Vocal Technique. – Denmark, 2000. – 255 p.
8. Estill Voice Training. URL: <https://www.estillvoice.com/>

Боднар І.І.,

старший викладач

Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»

м. Івано-Франківськ

**ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК З ОСНОВ
ПРОГРАМУВАННЯ ЗАСОБАМИ ПРОГРАМ-ТРЕНАЖЕРІВ**

Актуальність проблеми створення тренажерів для формування практичних навичок програмування на мові С#, полягає у необхідності визначення шляхів адаптації цих засобів до особливостей організації професійної підготовки програмістів у вищих навчальних закладах. Через це постає необхідність у забезпеченні навчального закладу відповідним програмним забезпеченням для більш якісного засвоєння знань та навичок студентами, що будуть вивчати мову програмування С#. Лідерами вибору українських програмістів є три мови програмування: на першому місці – Java, на другому – JavaScript, третє місце займає С#. Топ-20 найпопулярніших мов сформував портал DOU. Участь у дослідженні взяв 7361 спеціаліст, 90% опитаних проживають в

Україні. Дослідження показало, які мови програмування зараз користуються попитом на ринку праці, та які з них більше подобаються самим програмістам. На С# написані всі програми та сервіси компанії Microsoft, яка розробила, підтримує і розвиває цю мову програмування. С# протягом 20 років входить до п'ятірки кращих і найбільш затребуваних мов. Велика кількість ігор, веб-сервісів, мобільних і десктопних додатків сьогодні створюються на С#. Тому студентам необхідно надати можливість зручного способу засвоєння навчального матеріалу та формування практичних навичок для даної мови програмування.

У процесі аналізу програмних засобів і онлайн-ресурсів було встановлено, що більшість ресурсів з вільним доступом надають визначений перелік завдань, порядок виконання яких іноді можливо обирати самостійно. У зв'язку з цим перед викладачами постає завдання щодо вибору методів використання цих засобів у навчальному процесі або розробки власних ресурсів. Розглянемо деякі з існуючих програм і ресурсів, призначених для тренування навичок програмування.

Тренажер ITVDN Skills (<http://skills.itvdn.com>). Перевагами даного тренажеру - безкоштовний сервіс онлайн ресурсу для навчання програмуванню, допомогти закріпити знання, отримані в процесі перегляду відео уроків. На ITVDN Skills вивчаєш теорію, а за допомогою тренажера «прокачуєш» рівень практичних навичок і можеш зрозуміти, чи є в твоїх знаннях прогалини. Тренажер ITVDN Skills – це практичні завдання, після виконання яких формуються чіткі уявлення про програмування, надається можливість вибрати для себе конкретний напрямок, а також розвинути практичні скіли, адже навчитися програмувати можна, тільки шляхом постійного вдосконалення навичок написання «чистого» коду.

Для відпрацювання навичок використання об'єктно-орієнтованих засобів мови програмування С# призначений практикум С# Essential. Він містить 18 рівнів, серед яких: Вступ до ООП. Класи і об'єкти; Спадкування і поліморфізм; Абстрактні класи і інтерфейси; Статичні і вкладені класи; Перевантаження операторів та ін. Кожний рівень складається з декількох задач. Наприклад: знайти і виправити помилку; видалити зайвий код, який не відповідає логіці програми; написати код відповідно до інструкції і т.ін. Сторінки ресурсу містять панель завдань і панель для введення коду з шаблоном програми, а також кнопки «Відгук», «Підказка» і «Перевірити». На виконання однієї задачі надається довільна кількість спроб, але за кожну нову спробу знімаються бали. У випадку необхідності можна використати теоретичні підказки.

Позитивними рисами даного ресурсу є функціонування у мережі Інтернет, наявність достатньої кількості задач і зручний режим роботи. Разом із тим, використання цього тренажеру у навчальному процесі

фахового коледжу обмежене такими факторами: відпрацювання навичок використання ОП реалізоване лише на прикладі мови C#, а також завдання орієнтовані на матеріал, який пропонується у теоретичному курсі ресурсу ITVDN Skills.

Тренажер «Службові слова мови програмування», розроблений з використанням технологій і хмарних сервісів Google. Цей програмний засіб спрямований на вивчення синтаксису і семантики мови програмування, оскільки студенти часто мають складнощі саме із запам'ятовуванням і свідомим використанням типових конструкцій мови. Використання хмарних сервісів дозволяє студенту працювати з тренажером у зручній для нього час (за наявності доступу до мережі Інтернет) [1, с. 223]. Тренажер надає такі можливості: використання завантажуваних словників службових слів різних мов програмування; два режими тренування: визначення значення наведеного службового слова і визначення службового слова за поданим значенням; автоматизований контроль знань; організація самостійної роботи студентів з відпрацювання теоретичного матеріалу; пошук службових слів у тренажері [1, с. 223-224]. На мою думку, тренажер легкий у використанні і зручний, оскільки дозволяє працювати з різними мовами програмування. Разом із тим, у ньому немає засобів для тренування навичок алгоритмізації і програмування, що дуже обмежує його застосування для вивчення основ програмування реалізоване лише на прикладі мови C#, а також завдання орієнтовані на матеріал, який пропонується у теоретичному курсі ресурсу ITVDN.

Отже, такі програмні продукти можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх програмістів у вищих навчальних закладах у якості допоміжних засобів для самостійної роботи студентів. Під час вивчення основ програмування особливої уваги потребують студенти, які мають труднощі із засвоєнням матеріалу. Слід пам'ятати, що курс основи програмування є одним з фундаментальних, тобто обмеження і спрощення його змісту ускладнює подальший процес навчання програміста. Отже, дослідження слід спрямувати на розробку програм-тренажерів для програмної підтримки самостійної роботи студентів-початківців з вивчення основ програмування і формування у них початкових практичних навичок. Такі тренажери можуть бути розроблені у формі desktop-додатків для персонального комп'ютера, мобільних додатків або web-ресурсів для доступу через мережу Інтернет.

Список використаних джерел:

1. Алюшева Д.Н. Использование в образовательном процессе вуза электронного тренажера «Служебные слова языка программирования», размещенного в облачных сервисах Google / Д.Н. Алюшева, Л.А. Салехова // Филология и культура. – 2018. – № 1(31). – С. 222-225.

2. Code Combat [Електронний ресурс]: Найзахопливіша гра для вивчення програмування. / Nick Winter / Matt Lott //. – Режим доступу: <https://codecombat.com>

3. DOU [Електронний ресурс]: Рейтинг зяьков програмування №8. – Режим доступу: <https://dou.ua/lenta/articles/language-rating-jan-2017>.

4. ITVDN Skills [Електронний ресурс]: // - Режим доступу : <https://itvdn.com/ru/skills#/>

5. Education.ua [Електронний ресурс]: Як стати програмістом? // - Режим доступу: <https://www.education.ua/articles/775/>

Бойчук Андрій Михайлович,

кандидат фізико-математичних наук,

заступник завідувача кафедри інформаційних технологій

Університет Короля Данила

Белей Мар'ян -Віталій Андрійович,

Студент 1 курсу

Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ

РОЗРОБКА ВІДЖЕТА ДЛЯ АВТОМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ ЗМІНИ СТАТИСТИКИ ПО COVID-19 В ОБЛАСТІ ТА КРАЇНІ

На сьогодні Україна переживає хвилеподібні зміни захворюваності по коронавірусній інфекції. Це вносить корективи у суспільне життя, навчання, бізнес та загалом в спосіб життя людей. Оскільки статистичні дані беруть за основу поділу держави на зони, то важливо отримувати достовірну статистику в оперативному режимі. Для пересічного користувача це дозволить оцінити ризики здійснення певних дій у місцях масового скупчення людей і дозволяє частково планувати свою діяльність. Зараз є багато сервісів, які показують загальну статистику в країні та по областях. Проте, на нашу думку, існує дві причини їх неповної об'єктивності та незручності:

- як правило, отримати інформацію про стан справ в області можна на сайті МОЗ України чи інших ресурсах шляхом пошуку в браузері, що приводить до додаткових витрат часу та дій користувача
- статистика показує загальні цифри хворих та тих, хто одужав, зокрема і нові випадки. Зважаючи на те, що області мають різну кількість населення, то . очевидно, варто аналізувати всі відкриті дані у співвідношення до кількості населення певного регіону. Для прикладу, якщо в Київській області перехворіло 80000 осіб, а в івано-франківській –

60000, то виглядає що ситуація в київській області краща. Але якщо врахувати що населення цієї області в 2 рази перевищує населення тої ж Івано-Франківської області, то відносна кількість носіїв антитіл (складають основу так званого колективного імунітету) значно вища саме в меншій за населенням області.

Саме тому нами було прийнято рішення про розробку віджета. Що буде розміщуватись на робочому столі ПК з наступними опціями:

1. Автоматичне оновлення даних з достовірного джерела
2. Зручність розміщення віджета на робочому столі та можливість мінімізації його вікна для зручності роботи з іншими програмами
3. Додаткова статистика, пов'язана з відношенням кількості хворих по області та кількості тих, хто одужав, до кількості населення певної області.

Для розв'язання проблеми вирішено використати мову програмування C++. Хоча вона є однією з найстарших, але достатньо функціональна та зручна саме для цього завдання. Отримання інформації з первинного сайту відбувалось з використанням імпортованої бібліотеки cURL, що дає можливість отримувати дані з інтернет-ресурсу. Для створення вікна, яке безпосередньо відобразатиметься на робочому столі користувача, використано проєкт типу Windows Forms. Після створення вікна в header-файлі форми для дизайну програми створено дизайн програми, розставлено написи, зображення, випадаючий список, кнопку. Візуалізація роботи віджета представлено на рисунку 1.

Рис. 1. Вигляд вікна віджета на робочому столі

Основна проблема полягає у правильному завантаженні даних саме для конкретної області. Для України вони знаходяться в елементі «<th>», тому можна шукати потрібний рядок по цьому елементу. Але є проблема, є багато ідентичних елементів і в результаті ми можемо

получити не ті дані. Отож, для кожного пошуку було використано авторський алгоритм дій:

- Знайти початок рядку даних з таблиці по елементу який зустрічається тільки один раз, для даних України це елемент «<tfoot>»
- Після знаходження потрібного елемента від нього рухаємось далі і шукаю перший елемент «<th>»
- Коли потрібний елемент знайдено, запишемо дані після нього і до кінця в свою змінну, тобто символу « або <».

Запам'ятовуємо позицію після кінця даних і далі знов шукаю наступний елемент «<th>» і так повторюється 5 раз (для збору даних «Захворівших», «Плюс Захворівших», «Смертей», «Плюс Смертей», «Вилікувались»)

В результаті, отримуємо дійсно цікаве рішення для будь-якого користувача, якому важливо отримувати актуальну інформацію про стан захворюваності «в один клік». Дане програмне рішення полегшує аналіз користувачем ситуації з захворюваністю в конкретному регіоні та дозволяє співставляти дані по конкретній області з ситуацією в Україні загалом, що допомагає, наприклад, спланувати поїздки чи інші свої дії в залежності від епідеміологічної ситуації.

Бойчук Т. Я.,

кандидат фізико-математичних наук,

Івано-Франківський коледж

Львівського національного аграрного університету,

м. Івано-Франківськ

МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ФІЗИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ВІРТУАЛЬНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ PHET COLORADO

На жаль, у зв'язку з обмеженістю шкільної програми в частині вивчення фізики, дітям складно зрозуміти багато фізичних законів. Особливо це стосується тих законів, які неможливо перевірити в повсякденному житті. Це приводить до виникнення думки в дітей, що фізика як наука дуже складна і це викликає байдужість до неї, а , відповідно, і до суміжних дисциплін - математики, хімії і т.д. На вирішення таких проблем орієнтована популярна в останні роки технологія STEAM-освіти. STEAM – це один із трендів у світовій освіті, який передбачає змішану середу навчання, і показує, як застосовувати науку і мистецтво в повсякденному житті. STEAM – це не просто технічна освіта. Вона охоплює значно ширше поняття, а саме вдале поєднання креативності та технічних знань. При цьому реалізується

принцип «навчання через дію», який є більш цікавим ніж просто спостереження за процесом та дозволяє брати участь в постановці експерименту та формулюванні висновків з його результату. В умовах дистанційного навчання навчання викладач повинен використовувати нові підходи до пояснення матеріалу. Оскільки, фізика – наука експериментальна, то, звісно ж, тут не обійтись без експериментального підтвердження законів, навіть у формі онлайн-симуляторів навчальних лабораторних робіт. Найбільшою цінністю такого підходу є те, що учні (студенти) мають можливість самостійно проводити експеримент з використанням інтернет - ресурсів, що робить такі дослідження максимально цікавими та продуктивними.

Одним з продуктивних та простих у використанні ресурсів, саме для виконання лабораторних (експериментальних) робіт з фізики, є програма Phet Colorado. Він має інтерфейс українською мовою та дозволяє самостійно складати й проводити експерименти за допомогою віртуальних приладів та компонентів, характеристики яких визначає користувач. За допомогою програми можна віртуально провести фактично всі демонстраційні та лабораторні роботи зі шкільного курсу. Користування сторінкою буде корисним також і під час очного навчання — на сайті можна попередньо моделювати параметри експерименту, а, впевнившись, що жоден прилад не постраждає від некоректного використання, тоді вже ставити реальний дослід.

Вона є досить ефективною, оскільки набуті теоретичні знання можна перевірити практиці. Для того щоб працювати в даній програмі не потрібна додаткова реєстрація. Достатньо зайти на сайт , вибрати розділ і тематику роботи .

Прикладом реалізації лабораторної роботи буде тема «Послідовне з'єднання провідників» . На рис.1 представлено робоче вікно програми.

Рис.1 Робоче вікно програми

Рис. 2 Робоче вікно програми Phet з конкретною тематикою

За допомогою мишки виставляємо елементи електричного кола які знаходяться в графі з правого боку і з'єднуємо їх за допомогою провідників. Отримуємо готове електричне коло (рис. 3).

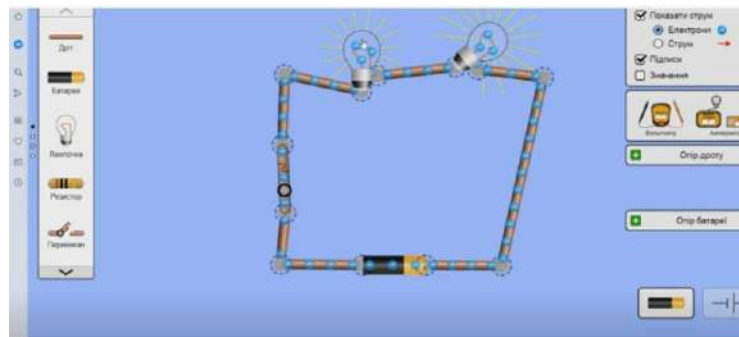

Рис. 3 Вікно програми з складеним електричним колом

Для отримання значень струму чи напруги в колі , необхідно скористатись відповідним приладом приєднавши його до кола (рис. 4).

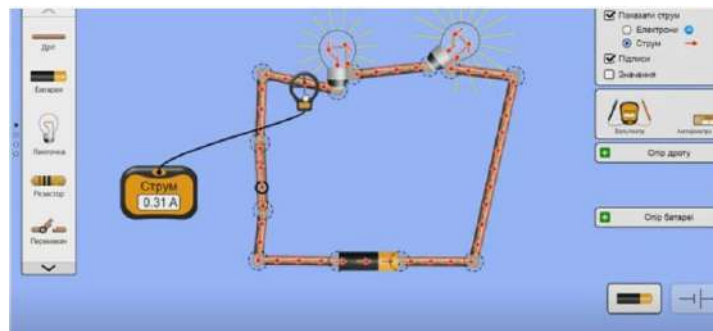

Рис. 4 Вікно схеми з отриманням числового значення параметра струму

Отримуємо готове значення сили струму, приєднавши амперметр в будь – якій ділянці. Таким самим чином, під'єднавши вольтметр, можна отримати значення напруги в колі чи окремій ділянці. За даними, отриманими в результаті проведення роботи, обчислюємо значення опору додатково скориставшись формулою для закону Ома . Таким чином, дуже легко самостійно , а головне - наочно, перевірити чи дійсно справджуються всі закони , що стосуються послідовного з'єднання які учні отримують під час теоретичних занять.

Отже, використання даної програми є дуже ефективним в процесі навчання. Учень(студент) із цікавістю буде працювати в ній втілюючи свої ідеї. Для того щоб освоїти її не потрібно багато часу . Також вона дає можливість більш якісно вивчати ті чи інші явища. Дозволить посилити мотивацію навчання, оскільки все стає досить чітким і зрозумілим.

Саме завдяки навчальному фізичному експерименту , як методичної складової системи навчання фізики, в учнів (студентів) формується необхідні практичні уміння , дослідницькі навички та власний досвід експериментальної діяльності. Що дозволить в майбутньому з більшою цікавістю вивчати фізичні явища.

Борин О. В.,

*викладач ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ*

КОМПОНЕНТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ

Музично-естетичне виховання обдарованих дітей є одним з найактуальніших мистецтвознавчих питань. Воно сприяє становленню художніх орієнтирів, розвитку музичних, вокальних та розумових здібностей, а також творчої уяви. Особливу роль у цьому процесі відіграє підтримка педагога і його вплив на процес розвитку творчого потенціалу обдарованих дітей.

У науковій літературі музично-естетичне виховання визначається як виховний процес, що спрямований на формування та розвиток засобами музичного мистецтва естетичних ідеалів, почуттів, потреб, інтересів, смаків, понять, суджень, переживань, оцінок, творчих здібностей, образного мислення, гуманістичного ставлення до навколишнього світу і мистецтва, уміння перетворювати дійсність згідно із законами краси, норм поведінки і міжособистісних стосунків [5].

На думку О. Сироєжко, «музично-естетичне виховання включає процес формування музично-естетичної свідомості особистості, системи її музичних здібностей і навичок музично-творчої діяльності та реалізується засобами створення музично-естетичного середовища; педагогічної діяльності педагогів, які забезпечують виховний вплив музичних явищ; створення умов для самостійної музично-творчої діяльності особистості» **[Помилка! Джерело посилання не знайдено., с. 82].**

Особливе місце у процесі музично-естетичного виховання посідає розвиток творчого потенціалу обдарованих дітей. Обдарованість – це

«індивідуальна потенціальна своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності» [2, с. 235]. Обдарованість розвивається в процесі засвоєння індивідом духовних та інших надбань людства, його творчої діяльності [2, с. 236]. Під поняттям музичної обдарованості розуміється «якісне поєднання багатьох здібностей, які впливають на здійснення музичної діяльності» [3, с. 93].

У процесі роботи з обдарованими дітьми педагогам варто звертати увагу на те, що властиве саме цим дітям: їм швидше та легше засвоювати навчальні матеріали, вони більш здатні до абстрактного мислення та творчості, відрізняються високим рівнем допитливості, винахідливості та наполегливості, чуйні до настроїв та поведінки оточуючих, гостріше реагують на критику та несправедливість. Саме тому одним із найважливіших завдань, які стоять перед музикантами-педагогами сьогодні, є постійна соціально-педагогічна підтримка, а також захист обдарованих дітей шляхом створення оптимальних умов, при яких здібності кожної дитини матимуть змогу одержати максимальний творчий розвиток.

На думку В. Власенко, ефективність роботи з обдарованими дітьми у процесі формування їхньої музично-естетичної культури зростає при виконанні наступних умов: організації навчально-виховного процесу відповідно до вікових та індивідуальних особливостей дітей; комплексного ціленаправленого впливу на особистість для стимуляції її активної творчої діяльності; створення інтегративної освітньої програми, що забезпечуватиме процес формування музичної культури вихованців із врахуванням різноманітних форм, засобів і методів соціально-культурної діяльності [1, с. 11]. Дотримуючись цих рекомендацій, педагог зможе значно швидше знайти правильні підходи щодо організації роботи з обдарованими дітьми та посприяти їхній творчій реалізації.

Професійна діяльність музиканта-педагога, як зазначає О. Олексюк, поєднує у собі різні види діяльності, які є синтезованими у «загальнопрофесійних та спеціальних музичних здібностях, знаннях та вміннях» [3, с. 165]. Основою професійної діяльності музиканта-педагога, на думку науковця, є конструктивна, організаційно-управлінська, комунікативна, дослідницька та творча діяльність. Означимо базові положення вищезазначених видів діяльності.

Конструктивна діяльність музиканта-педагога, як зазначає, О. Олексюк, передбачає, насамперед, проектування художньо-творчого і художньо-педагогічного процесу. Для того, щоб проектувати педагогічну діяльність, вчитель повинен правильно підбирати репертуар, враховуючи поставлені цілі, а також індивідуальні особливості вихованців. «Це, в свою чергу, моделює теоретизування щодо здатності до духовного проектування (коригування завдань музично-творчої діяльності відповідно до об'єктивних закономірностей) на основі розвиненого

музично-естетичного тезаурусу, оцінно-критичної здатності, смаку та естетичного ідеалу» [3, с. 165].

Організаційно-управлінська діяльність, на думку науковця, «передбачає формування професійно значущих якостей викладача (організованість, ініціативність, відповідальність тощо), пов'язаних з його здатністю до самоорганізації, саморегуляції дій» [3, с. 166]. Організаторська готовність, у свою чергу, означає здатність залучати вихованців до різних видів музично-творчої діяльності, спільно генерувати творчі ідеї та створювати нові інтерпретації музичних творів. Основу організаторської діяльності музиканта-педагога складають його смаки, ідеали, ціннісні орієнтації та світогляд.

Комунікативна діяльність педагога, за О. Олексюк, «значною мірою визначається наявністю «комунікативного ядра», яке включає характерну для особистості єдність відображення стосунків та поведінки в процесі взаємодії з людьми. Вміння встановлювати взаємовідносини з колективом, співпрацювати з дітьми, батьками, колегами, володіти культурою демократичного спілкування досягаються, насамперед, через співпереживання та співучасть в емоціях «інших» [3, с. 167]. Також, «важливе значення для встановлення доброзичливих стосунків учнів та педагога мають іманентні для творчої діяльності мотиви (любов до музики, радість емоційного пізнання, відданість музичному мистецтву)» [3, с. 168].

Дослідницька діяльність музиканта-педагога, як зауважує автор, виражається через «створення власних дослідницьких проєктів, в яких він індивідуалізується внаслідок застосування нових методичних прийомів та систем. Нарощуючи потенціал новацій, музикант-педагог виражає соціальну позицію, виявляє співпричетність до цивілізації та культури. Націленість дослідницьких пошуків на інтелектуальний та особистісний розвиток учнів, на формування в них нових духовних якостей, необхідних для сучасного життя, на розв'язання актуальних музикознавчих проблем, становить найвищий гуманістичний смисл» [3, с. 168].

Творчий компонент професійної діяльності музиканта-педагога проявляється при застосуванні різноманітних методів, а також в емоційній наповненості уроку та пошуках нових прийомів виховання шляхом активного залучення вихованців до процесу сприйняття та оцінки музичних явищ. «Розвинені музично-творчі здібності (зокрема, здатність до переживання музичних образів, розуміння логіки музичної думки, здатність до побудови художньої моделі цілого тощо) є умовою формування професійно значущих якостей музиканта-педагога» – зазначає О. Олексюк [3, с. 169]. «Особливого значення ці здібності набувають у музично-виконавській діяльності викладача. Тут вони виявляються лише за досить високого рівня розвитку художницьких

можливостей особистості – творчої уяви, інтуїції, техніки натхнення, художньо-медитативного зосередження» [3, с. 169].

Одним з найважливіших аспектів професійної діяльності педагога є гуманістична спрямованість процесу музично-естетичного виховання. На думку дослідниці, вона проявляється у ставленні до дитини «як до найвищої цінності, визнання її права на свободу і щастя, вільний розвиток здібностей. Реалізувати творчі можливості людина може лише за наявності віри в себе, яка зміцнюється тоді, коли сприймаються й оцінюються не тільки її позитивні якості, а й особистість у цілому, тобто коли її люблять, поважають її гідність, виявляють гуманність» [3, с. 169].

Отже, музично-естетичне виховання обдарованих дітей є одним з найактуальніших питань музикознавства. Музично-естетичне виховання реалізується шляхом створення належних психолого-педагогічних умов, а також діяльності педагогів, які здійснюють виховний вплив засобами музичного мистецтва. Враховуючи особливості роботи з обдарованими дітьми, музикант педагог повинен здійснювати комплексний ціленаправлений вплив на особистість та сприяти творчому становленню обдарованих дітей. Професійна діяльність педагога відображається у конструктивній, організаційно - управлінській, комунікативній, дослідницькій та творчій діяльності. Також важливе значення у роботі музиканта-педагога відіграє гуманістична спрямованість музично-естетичного виховання, що передбачає ставлення до дитини як до найвищої цінності.

Список використаних джерел:

1. Власенко В. А. Соціально-культурні умови формування музичної культури підлітків в установах доповнювального освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Тамбовський гос. ун-т ім. Г. Р. Державина. Тамбов, 2010. 18 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 373 с.
3. Олексюк О. М. Музична педагогіка: навч. посіб. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ, 2006. 188 с.
4. Сироечко О. В. Музично-естетичне виховання підлітків як науково-педагогічна проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2019. Вип. 65. С. 79–84.
5. Юцевич Ю. Є. Музика: словник-довідник. Вид. 2-ге, переробл. і доп. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2009. 352 с.

Борович О.В.,

*к.е.н., професор кафедри управління та адміністрування
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО КОНТРОЛЮ

Бухгалтерський контроль є важливою складовою системи внутрішньогосподарського контролю, яка забезпечує збереження та раціональне використання активів власників (засновників). Однією з основних причин неефективного використання ресурсів, недосягнення запланованих показників, а також порушень і недоліків при здійсненні фінансово-господарської діяльності є слабкість (недосконалість) системи бухгалтерського контролю загалом або окремих її елементів. Створення ефективного механізму контролювання є непростим завданням головного бухгалтера, оскільки кожен суб'єкт господарювання має проблеми, властиві саме йому.

Слід зазначити, що гарантією ефективності системи бухгалтерського контролю є вибір достатніх та ефективних заходів контролю для виявлення й попередження причин порушень, що виникають у процесі управління господарською діяльністю та власністю засновників (учасників). Заходами бухгалтерського контролю є сукупність дій, які здійснюються головним бухгалтером та бухгалтерами підприємства для попередження ризиків, а також досягнення мети й планів щодо розвитку підприємства.

Вважаємо, що підприємство самостійно врегульовує порядок організації бухгалтерського контролю, наприклад шляхом:

- Встановлення правил і процедури отримання дозволу посадових осіб на здійснення операцій, наприклад шляхом надання дозволу, погодження й затвердження документів тощо;
- розподілу обов'язків між працівниками, що знижує ризик допущення помилок чи протиправних дій матеріально відповідальних осіб та своєчасного не виявлення таких дій;
- здійснення контролю за використанням матеріальних і фінансових ресурсів та облікових записів тощо;
- забезпечення захисту облікової інформації;
- встановлення порядку здійснення операцій та контролю за їх законністю й доцільністю;
- проведення звірок облікових даних з фактичними;
- здійснення систематичного контролю роботи кожного бухгалтера для визначення якості виконання поставлених завдань.

Варто зауважити, що для забезпечення досягнення результату заходи контролю повинні бути

- доцільними (здійснюються визначені заходи контролю у відповідному місці та відповідно до ризику, якого це стосується);
- послідовними та періодичними. Ця вимога полягає у тому, що весь особовий склад постійно й уважно дотримується правил і не порушує їх за відсутності керівника підрозділу чи за наявності великих навантажень;
- раціональними (тобто витрати на проведення контролю не повинні перевищувати очікуваного ефекту);
- повними, обґрунтованими та безпосередньо стосуватись цілей бухгалтерського контролю.

Здійснюється бухгалтерський контроль на всіх етапах господарської діяльності підприємства та включає відповідні правила, процедури, технічні прийоми, політику виконання вказівок і доручень менеджерів(власників).

Бухгалтерський контроль доцільно класифікувати за часом здійснення, характером контрольних дій, способом регулювання, об'єктами контролю та періодичністю проведення. Охарактеризуємо детальніше кожен із видів контролю.

За часом здійснення заходи бухгалтерського контролю поділяються на:

- заходи попереднього контролю проводяться до моменту прийняття менеджером рішення про здійснення операції. Проводяться такі дії для недопущення виникнення помилок і зловживань з боку матеріально відповідальних осіб;
- заходи поточного контролю – це дії, які здійснюються під час проведення господарської операції(процесу) та призначені для своєчасного виявлення і оперативного усунення помилок й фактів зловживань посадовими особами;
- заходи подальшого контролю – це дії, які здійснюються після виконання операції чи процесу.

За характером контрольних дій заходи контролю поділяються на[1]:

- превентивні – це дії, спрямовані на: 1)недопущення виникнення певних ризиків та небажаних наслідків (підбір персоналу на посади з матеріальною відповідальністю, порядку візування, погодження та затвердження документів), 2) виявлення і усунення відхилень, помилок і зловживань та проводяться після виконання операції;
- директивні – впливають на поведінку персоналу для забезпечення досягнення запланованого результату (наприклад, заходи по розподілу обов'язків та повноважень, встановлення правил доступу до матеріальних цінностей та порядку їх приймання і зберігання тощо);
- виявляючі – передбачають перевірку результатів прийнятого управлінського рішення, операції чи події. За результатами таких дій

виявляють відхилення чи небажані наслідки (до них належить інвентаризація, перевірка порядку ведення складського обліку, дотримання порядку приймання, зберігання та відпуску запасів на складах та косової дисципліни тощо);

- коригуючі – призначені для усунення відхилень чи небажаних наслідків, зменшення кількості помилок чи втрат (а саме, зміна особового складу, захист приміщень; встановлення доступу до бухгалтерської програми та даних обліку).

За способом регулювання заходи бухгалтерського контролю поділяються на нормативно врегульовані (їх проведення регулюється зовнішніми нормативними актами, наприклад порядок проведення інвентаризації активів підприємства, порядок заповнення касових документів, реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів тощо) та заходи, проведення яких регулюється внутрішніми документами підприємства (розроблені процедури для досягнення конкретних цілей).

Залежно від об'єктів контролю доцільним є поділ заходів контролю на:

- заходи контролю операцій – дії направлені на перевірку операцій, пов'язаних із рухом фінансових й матеріальних ресурсів суб'єкта господарювання, які здійснюються до і після їх проведення;

- заходи контролю процесів – дії спрямовані на перевірку дотримання встановлених показників під час здійснення конкретного процесу (наприклад, у процесі постачання доцільно визначити заходи контролю, які забезпечують дотримання вимог щодо визначених технічних характеристик предмету закупівлі; укладання договору купівлі-продажу; прийняття рішення про форму розрахунків, зокрема авансову; транспортування цінностей; здійснення розрахунків із постачальниками; контроль якості отриманих запасів, робіт, послуг) тощо;

- заходи контролю документів – дії із перевірки на наявність обов'язкових реквізитів у первинних документах, тобто первинний документ повинен бути підписаний особою, яка має право здійснювати відповідну господарську операцію або її контролювати.

За періодичністю проведення заходи бухгалтерського контролю поділяються на:

- періодичні, це контрольні дії, які проводяться у встановлені керівником терміни (наприклад, періодичний підрахунок і порівняння сум, відображених в даних обліку, порівняння результатів інвентаризації активів із даними обліку);

- постійні, тобто такі заходи бухгалтерського контролю здійснюються постійно протягом звітного періоду та за усіма фактами господарської діяльності.

- разові, це заходи бухгалтерського контролю, які передбачають здійснення контрольних дій при потребі перевірки певних фактів діяльності у визначений суб'єктом контролю термін. Наприклад, це може бути раптове обстеження, огляд будь-якого об'єкта контролю. Крім того, їх проводять за встановленими фактами крадіжок чи зловживань.

Отже, бухгалтерський контроль повинен бути постійним, дієвим, раціональним та охоплювати усі процеси, операцій об'єкти управління.

Список використаних джерел:

1. Вишняк Т. Класифікація заходів внутрішнього контролю. URL: <https://fincontrol.com.ua/news-public.php?id=189>.

Варварук І.В.,

*доцентка кафедри перекладу та філології,
кандидатка філологічних наук
ЗВО «Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ*

УТВЕРДЖЕННЯ ПОЗИЦІЙ УКРАЇНОМОВНОГО ПРОСТОРУ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНУ МОВНУ ПОЛІТИКУ ТА УПРОВАДЖЕННЯ НОРМ НОВОГО УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ

Вступ. Дистанційні умови життя репрезентували нові способи комунікації для усіх учасників освітнього, культурного, політичного, економічного і т.д. процесів. У контексті такої пандемічної турбулентності питання функціонування державної мовної політики також набуває доволі дискусивного характеру, зокрема, що стосується останніх законопроектів, пов'язаних з функціонуванням української мови та, особливо, імплементації українського правопису. Зважаючи на необхідність формування чітких та стабільних позицій україномовного простору та визначення пріоритетних напрямів у впровадженні норм сучасної української літературної мови, **актуальність** публікації є очевидною.

Мета дослідження – аналіз дискусивних питань, пов'язаних з утвердженням норм нового українського правопису в контексті забезпечення ключових принципів державної мовної політики.

Огляд теоретичних напрацювань. Історія розвитку українського правопису тривалий час привертала увагу багатьох мовознавців, які часто і були укладачами чи співавторами редакцій, зокрема, це: О. Синявський, Ю. Шевельов, І. Огієнко, Є. Тимченко, М. Жовтобрюх, В. Русанівський, В. Німчук, Я. Ісаєвич, М. Максимович, І. Білодід. Сучасні аспекти правописних норм презентовані у працях П. Ющука, П. Гриценка, С. Єрмоленко, К. Городенської, І. Фаріон, О. Пономаріва, Г. Півторака, Є. Кудрицького, М. Лизанця, Л. Масенко та інших.

Аналіз результатів дослідження. У контексті мовних змін, які останнім часом відбуваються у суспільстві, найбільш дискусивними залишаються питання, пов'язані з імплементацією норм нового українського правопису від 2019 року, створені на основі питомих власне українських традицій. Кожен аспект, пов'язаний з утвердженням української мови та її статусу як державної, чомусь сприймається неоднозначно. Досліджуючи питання історії розвитку та походження мов світу, однією з цікавих є теорія мовознавців про те, що чим успішнішим є суспільство/країна, тим стабільнішою буде державна мовна політика.

Здавалося б, прийняті Конституція України (зокрема, ст. 10), Концепція державної мовної політики, ухвалена Указом Президента України від 15.02.2010 року чітко регламентують «права» української мови та визначають її «важливість»: *«Українська мова ... відображає самобутність багатомільйонного українського народу і є основою його духовності та історичної пам'яті»* [3]. Стратегічним завданням цієї концепції є *«забезпечення неухильного додержання конституційних гарантій щодо всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України»* [3].

Утверджувальною подією, пов'язаною із функціонуванням мови, стала ухвала ВРУ 25 квітня 2019 року закону «Про забезпечення функціонування української мови як державної», у якому деталізовано державний статус та вживання української мови в різних сферах життя. Відповідно до закону, мовою обслуговування споживачів в Україні є державна мова, тому інформація про товари та послуги на території України має надаватися, у першу чергу, українською [1].

Крім того, тепер суб'єкти електронної комерції, зареєстровані в Україні, будуть зобов'язані забезпечити надання усієї інформації, визначеної законом, зокрема і щодо предмету електронного договору, державною мовою. Цікаво, що за порушення норм закону, передбачена адміністративна відповідальність, у разі повторного порушення якої на порушника чекає штраф від 5100 до 6800 гривень.

На законодавчому рівні створені усі умови для функціонування української мови в усіх сферах суспільної діяльності. Більше того, подією, яку відстоювали свідомі мовознавці і на яку чекали з моменту незалежності України, стало ухвалення Кабінетом Міністрів України 22 травня 2019 року Українського правопису у новій редакції. Незважаючи на те, що над цим виданням тривалий час працювали найкращі граматики та лінгвісти, все ж виникло і багато дискусійних питань, причому як зі сторони науковців-лінгвістів, так і зі сторони громадян.

Дослідниця Лариса Масенко не підтримувала укладений правопис, оскільки найбільш удалим рішенням уважала проект, розроблений ще в 1999 році під керівництвом члена-кореспондента НАН України Василя

Німчука: *«Німчук тоді зібрав невелику групу найкращих мовознавців, і вони досить довго працювали над документом. Сам Німчук мав прекрасне дослідження історії українського правопису, тож дуже добре розумівся на темі. І загалом мені здається, що тоді був підготовлений якраз найбільш удалий варіант правопису»* [5].

Професор Колумбійського університету, український мовознавець Ю. Шевчук, називаючи стан мови у власній державі як *«мовна шизофренія»*, наголошує: *«Реформа українського правопису давно і гостро потрібна. Ці зміни диктують наукові, утилітарні й політичні аспекти»* [7]. Дослідник, аналізуючи історію мови, розвінчує уже давно створений міф про те, що Південна і Східна Україна є російськомовними: *«Навіть якщо подивитися на переписи і радянського часу, і пострадянського часу, то, за винятком Криму, величезна кількість там є українці. І теж українська мова є. Принаймні половина людей називала українську мову рідною. Але штука в тому, що цих людей там не пускали нікуди»* [7].

Зважаючи на це, можна зрозуміти, чому такого розголосу набув факт про те, як херсонська восьмикласниця Юлія Пиргас зі своєю матір'ю позивалися проти уряду через новий правопис. *«Цей правопис, який зараз увели, кумедний, не сучасний»* [2], – в одному з інтерв'ю заявила учениця. Кожен, хто розуміє роль цього правопису та усвідомлює значущість роботи кожного представника експертної групи, риторично запитує: *«Чи може восьмикласниця нівелювати роботу потужної команди мовознавців?!»*. Ще одна ажіотажна рекламна справа, завдяки якій хтось отримав хороший піар. Влучно написав у статті журналіст та перекладач Б. Стасюк: *«Довірте цю справу мовознавцям! Бо, видається, змінами до правопису переймаються найбільше ті люди, які пишуть із суцільними помилками в соціальних мережах. Ми ж не вказуємо лікарям, як лікувати, чи музикантам, як виконувати той чи інший музичний твір. Чому ж у мовних питаннях кожен хоче бути експертом»* [6].

Прийняття нового правопису – це прогресивний крок на шляху повернення до питомо українських форм і захисту від російського впливу. Будь-які нефахові дискусії, пов'язані з цим питанням, є зайвими та непотрібними. Однак, попри постійну критику, українське суспільство все ж адаптується до нових правописних норм: активне використання лексеми *«проект»* у ЗМІ, популярне вживання фемінітивів та інше. Більше того, у Національному класифікаторі України ДК 003:2010 *«Класифікатор професій»* уже підготовлено проект Змін № 9, який ураховує положення правопису щодо утворення іменників на означення осіб жіночої статі від іменників чоловічого роду *«За потребою користувача, при внесенні запису про назву роботи до кадрової документації окремого працівника, професійні назви робіт можуть бути адаптовані для означення жіночої статі особи, яка виконує відповідні*

роботи. Наприклад, інженер – інженерка, верстатник широкого профілю – верстатниця широкого профілю, соціолог – соціологиня» [4].

Експерт з питань мовної політики та співавтор законопроекту «Про державну мову» №5670 Тарас Марусик зазначає: «Це правопис перехідного періоду. Скільки триватиме цей перехідний період, а він триватиме доти, доки не завершиться перехідний політичний період від колишнього колоніального стану до повної незалежності України. Можливо, тоді матимемо правопис нашої мрії» [5].

Висновок. На жаль, наявність політичних спекуляцій у забезпеченні функціонування належним чином державної мовної політики є очевидною. І якщо раніше будь-яке намагання утвердити українську мову як єдину державну мову України вимагало надзвичайних зусиль, то зараз, на 29 році незалежності, нічого б не мало суперечити цьому процесу. Однак, тези цієї концепції є надто пафосними, бо, як виявилось, першими, хто порушує її, є ті, хто її укладала та створювала. «Для утвердження державності української мови, підвищення її престижу, набуття нею рис перспективності і авторитетності» [3] необхідна злагоджена та усвідомлена робота всього українського суспільства, а не лише поодинокі потуги тих, хто українську мову та її долю відчуває усім серцем.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради. 2019. № 21. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>.
2. Інтерв'ю новин 5-го каналу від 27.06.2019 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.5.ua/suspilstvo/maty-shkoliarky-oskarzhuie-v-sudi-novyi-ukrainskyi-pravopys-vin-ne-podobaietsia-ii-dontsi-194834.html>.
3. Концепція державної мовної політики. Указ Президента України від 15 лютого 2010 року № 161/2010 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161/2010#Text>.
4. Про затвердження Зміни № 9 до національного класифікатора ДК 003:2010 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text>.
5. Середа С. Український правопис і зміни: хто кого переможе? [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/29463168.html>.
6. Стасюк Б. Новий правопис. Рік «по погодженню» [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://book-ye.com.ua/blog/osoblyva-dumka/novuj-pravopys-rik-po-pohodzhennyu/>.
7. Шевчук Ю. Двомовність як хвороба [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://zaxid.net/dvomovnist_yak_hvoroba_n1357078.

Ващишак С. П.,
кандидат технічних наук
доцент кафедри
інформаційних технологій та програмної інженерії
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ

УПРАВЛІННЯ РОБОТОЮ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ТЕМПЕРАТУРИ ПРИМІЩЕНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ

Будівництво сучасних будинків і проведення реконструкції старих неможливе без врахування нормативних вимог до їх енергоспоживання.

Різні коефіцієнти об'ємного розширення тіл теплоізолюючих матеріалів призводять до утворення тріщин і нещільностей в огорожувальних конструкціях. Недотримання необхідних вимог при виробництві, зберіганні і використанні будівельних матеріалів веде до появи тріщин і розшарувань в процесі їх експлуатації. Теплоізолюючі властивості огорожувальних конструкцій при цьому знижуються, втрати тепла збільшуються, і в результаті витрата енергоносіїв на опалення приміщень зростає. У випадку, коли у приміщенні присутні теплові втрати, що виникли під підвіконниками внаслідок утворення теплових мостів або розгерметизації склопакетів, підтікання стелі чи пошкоджень зовнішнього утеплення, розподіл температур по зовнішніх поверхнях всередині приміщення зміниться. Це призводить до неправильного розподілу теплових повітряних потоків всередині приміщення і як наслідок – до погіршення комфорту людей, що в ньому перебувають.

Детальний аналіз термодинамічних процесів всередині приміщення є досить складним, тому на практиці доцільно використати їх наближений аналіз. Для цього достатньо виміряти температуру внутрішніх стінок приміщення, яка покаже наявні містки холоду та температурні аномалії. Доцільно також повторювати цю процедуру з метою уточнення площі місць теплових втрат та їх поведінки з плином часу – тобто проводити температурний моніторинг.

Температурний моніторинг здійснюється контактним та безконтактним способом за допомогою термометрів, пірометрів та тепловізорів. Через низьку продуктивність і довготривалість в даний час контактний моніторинг практично не проводиться. Тепловізори дають найкращі результати, але все ще є дорогими приладами, дані з яких обробляються у спеціальних програмах і вимагають багато часу. Найпростішими приладами для безконтактного моніторингу температури є пірометри. Однак, їх покази необхідно записувати або вручну з

дисплеїв, або на флеш-накопичувачі, а вже потім обробляти. Ці процедури займають багато часу і створюють певні незручності.

Для здійснення моніторингу температур внутрішніх стінок приміщення пропонується застосувати інформаційно-вимірювальну систему (ІВС) на базі пірометра з цифровим управлінням, наприклад VENETECH GM1850 [1]. В ІВС також доцільно застосувати триногу з двома кроковими двигунами – горизонтального та вертикального позиціонування, наприклад від системи управління телевізійною камерою. Для прийому, оброблення та передавання даних можна використати модуль організації бездротової мережі Wi-Fi ESP-8266, а для керування кроковими двигунами - дешевий мікроконтролерний блок Arduino Uno. За допомогою модуля Wi-Fi ESP-8266 можна організувати зв'язок по інтерфейсу Wi-Fi, забезпечуючи проектам Arduino вихід в інтернет і можливість дистанційного керування та збору даних. Модуль Wi-Fi ESP-8266 підтримує мережеві протоколи 802.11 b / g / n з WEP, WPA, WPA2 і працює в діапазоні 2,4 ГГц. [2].

Алгоритм роботи мікроконтролера ІВС для автоматичного управління двигунами системи позиціонування пірометра зображений на рис. 2. Алгоритм має три вітки, які працюють по-черзі. ІВС за наведеним алгоритмом працює наступним чином. Після розміщення триноги з здавачами всередині приміщення оператор виходить з нього (щоб не створювати додаткових теплових збурень) і керує системою позиціонування по безпроводній мережі Wi-Fi. На початку роботи ІВС всі крокові двигуни системи позиціонування виставляються у початкові положення. Після цього подається сигнал керування на пірометр і він стає готовим до вимірювань. Далі ІВС діє за програмою. Здійснюється поворот крокового двигуна горизонтального позиціонування на крок α (наприклад, 10°).

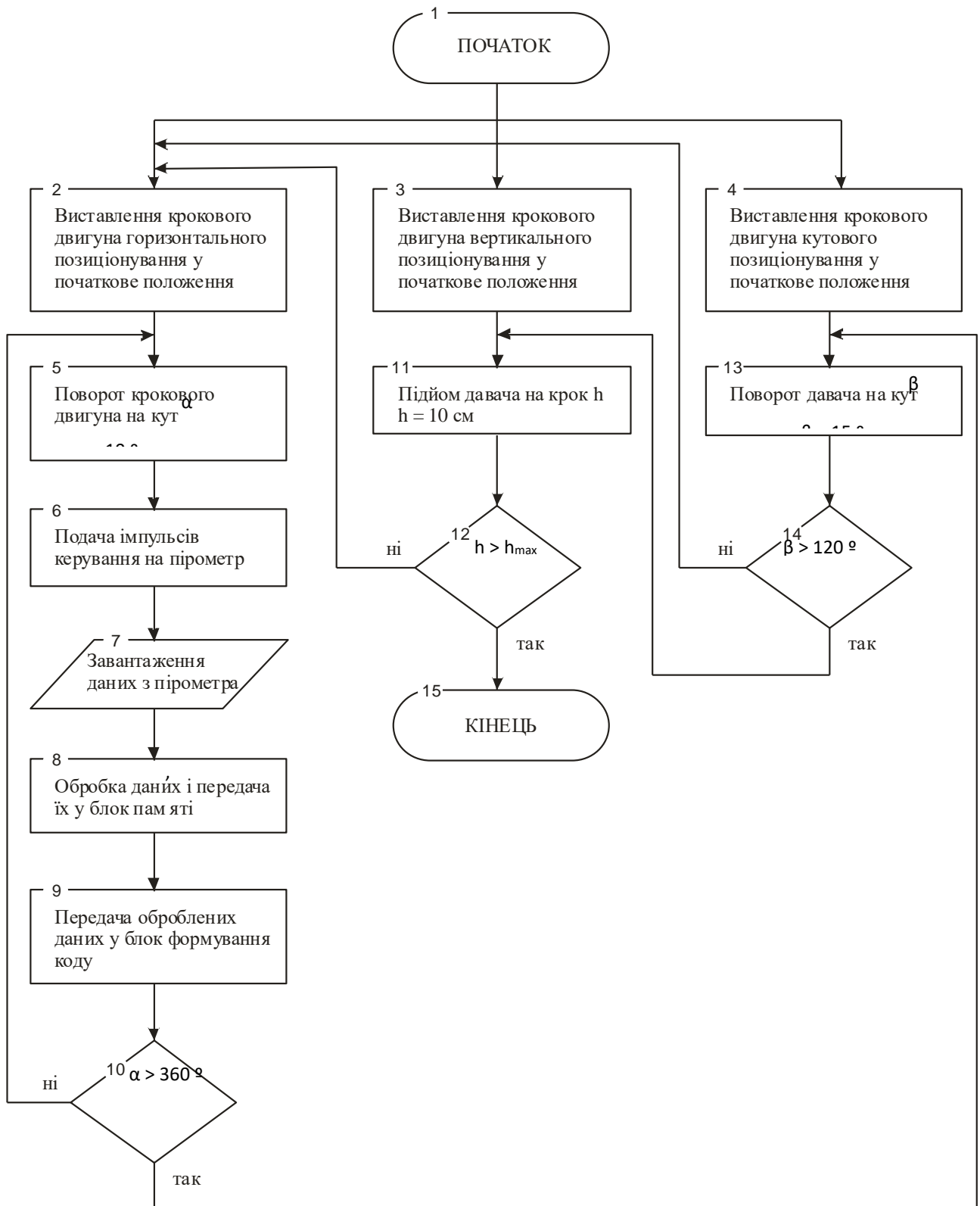

Рис. 2 – Алгоритм роботи мікроконтролера ІВС при проведенні вимірювань

Після цього здійснюється передача імпульсів керування на пірометр і зчитування отриманих ним даних. Попередня обробка даних і запис їх у пам'ять здійснюється мікроконтролером ІВС. Далі дані передаються у блок формування коду і потім передаються по мережі Wi-Fi на ноутбук оператора. Після цього кут повороту α порівнюється з кутом 360° , і якщо він менший, то здійснюється поворот знову на кут α з виконанням всіх попередніх дій. Якщо кут α досягнув 360° , здійснюється підйом давача з платформою пірометра від початкового положення -60° на кут β (наприклад, 15°). При цьому, також здійснюється порівняння кута β з величиною 120° . При умові, що β менше за 120° здійснюються дії наведені вище (поворот двигуна на кут α). При умові, що кут β досяг 120° здійснюється подача сигналів на двигун вертикального позиціонування, який підніме давач на крок h (наприклад, 10 см.). Знову здійснюється порівняння величини h з $h_{\max}$ після чого повторюються наведені вище дії. Після підйому триноги на максимальну висоту $h_{\max}$ програма закінчує роботу і процес вимірювань закінчується.

Застосування запропонованої ІВС дасть змогу автоматизувати процес моніторингу температури у приміщеннях, підвищити його продуктивність та здійснювати керування моніторингом дистанційно за допомогою технологій Інтернету речей.

Список використаних джерел:

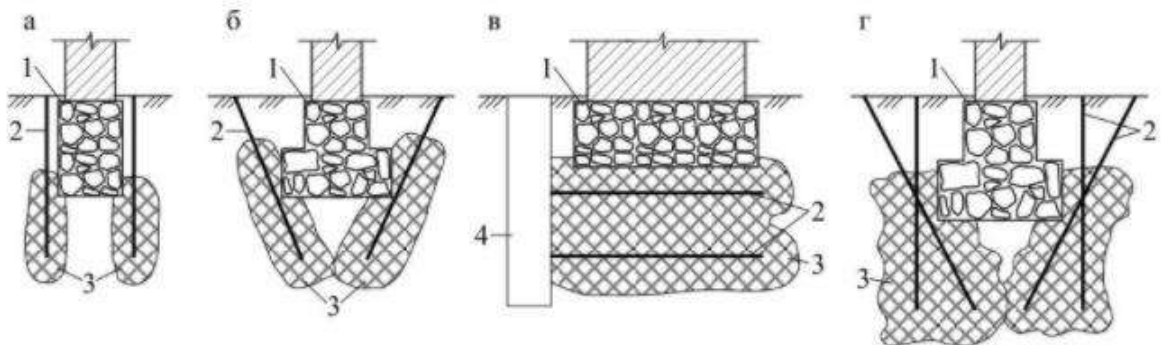
1. Бесконтактный инфракрасный термометр BENETECH GM1850: веб-сайт. URL: https://www.foxtrot.com.ua/ru/shop/metric_benetech_beskontaktniy-infrakrasniy-termometr-gm1850.html?gclid=Cj0KCQjwsLWDBhCmARIsAPSL3_06yexjxNc_xnGqkTZYmDaVxWbnGWMwMZ3GCo_Xx1wiIbuSRqeN2yUaAj2PEALw_wcB (дата звернення 03.04.2021).
2. ESP-12E WiFi модуль (ESP8266): веб-сайт. URL: <https://radioprogram.ru/shop/merch/33> (дата звернення 03.04.2021).

Веркалець Світлана Михайлівна,
старший викладач кафедри
архітектури та будівництва
Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ

ПІДСИЛЕННЯ ОСНОВ, РЕКОНСТРУКЦІЯ І РЕМОНТ ФУНДАМЕНТІВ ТА БУДІВНИЦТВО В УМОВАХ ЩІЛЬНОЇ ЗАБУДОВИ

Підсилення основ. Підсилення основ, фундаментів і надземних конструкцій, може бути забезпечено методами закріплення (хімічне, термічне, фізико-хімічне).

За характером розташування ін'єкторів хімічне закріплення може бути вертикальним, похилим, горизонтальним і комбінованим (мал.1.а,б,в,г). Закріплювані зони можуть бути стрічковими, суцільними, переривчастими, кільцевими.

Мал.1. Схеми можливого розташування ін'єкторів при закріпленні основ:

1 – фундамент, 2 - ін'єктор, 3 – зона кріплення, 4 – шахта.

Вибір способу і схем закріплення залежить від виду та характеристик ґрунту основи, форми і розмірів фундаменту, діючих навантажень. До традиційних способів хімічного закріплення відносять цементацію, силікатизацію, електрохімічне закріплення та смолизацію.

Термозакріплення застосовується, головним чином, при закріпленні лесових не обводнених ґрунтів.

Фізико-хімічні або комбіновані способи ґрунтуються на ін'єкційній і бурі змішувальній технології. До цих способів відносять нагнітання цементно-піщаних розчинів, розрядно - імпульсійну і струменеву технологію. Підсилення основи може бути забезпечено також глибинним ущільненням ґрунту механічними способами, улаштуванням похилих ґрунтових паль чи включенням у основу твердих елементів.

Основи можуть бути посилені шляхом улаштування по периметру фундаменту обгороджуючої стінки нижче підшови фундаменту.

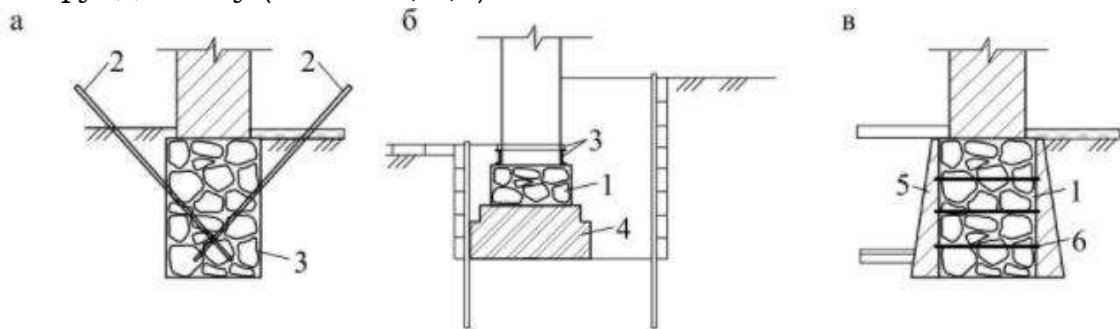
Обгороджуючі стінки можуть бути вертикальними або похилими, з монолітного або збірного залізобетону, шпунта та паль.

Ґрунт основи, розташований між обгороджуючими стінками, ущільнюється, отже частину навантаження внаслідок тертя сприймають стінки. Крім того, обгороджуючі стінки перешкоджають випиранню слабого ґрунту з-під подошви.

Підсилення та реконструкція фундаментів мілкового закладання. Вибір методу підсилення і реконструкції фундаментів мілкового закладання залежить від причин, що викликають необхідність такого підсилення. Конструктивних особливостей існуючих фундаментів і ґрунтових умов майданчика. Як правило, застосовують такі методи:

1. В разі руйнування матеріалу фундаменту, недостатньої несучої здатності основи і необхідності часткового збільшення навантаження, застосовують підсилення кладки шляхом:

- нагнітання цементного розчину в порожнину;
- влаштування бетонних або залізобетонних обойм без розширення подошви фундаменту (мал. 2. а, б, в).

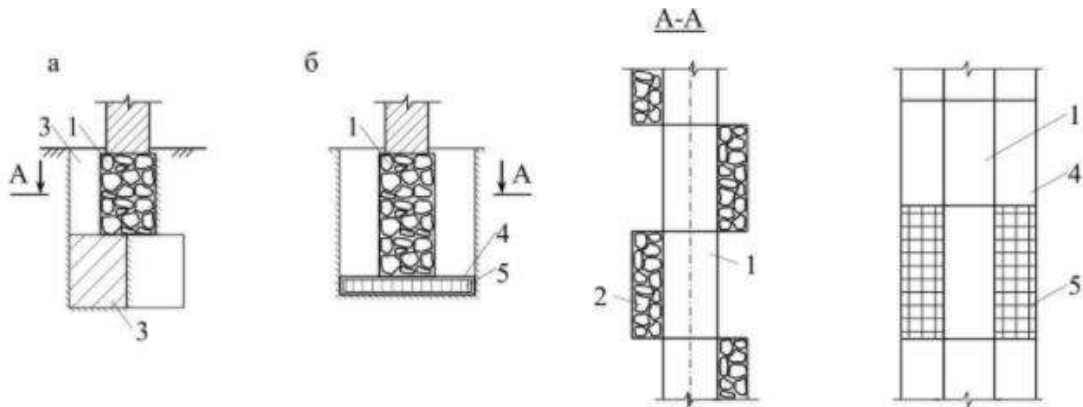

Мал. 2. Укріплення фундаменту:

а – цементациєю; б – заміною слабкої ділянки; в – бетонною обоймою;

1 – існуючий фундамент; 2 – ін'єктор; 3 – металеві підкріплюючі балки; 4 – новозведена частина фундаменту; 5 – обойма; 6 – анкерні стрижні.

2. При великій товщині слабких ґрунтів у основі, при корозійному або іншому руйнуванні фундаментів, необхідності збільшення глибини закладання або зміни підземної частини будівлі здійснюють підводку конструктивних елементів (плити, стовпи) під існуючі фундаменти (мал. 3. а, б). Підводку конструктивних елементів (плит, стовпів) виконують у шаховому порядку або шляхом зведення суцільної стіни.

Мал. 3. Конструктивні рішення підводки фундаменту:
а – стовпи із шаховим розташуванням у плані; б – залізобетонні плити.

1 – фундамент; 2 – стовп; 3 – шурф; 4 – плита; 5 – арматурний каркас.

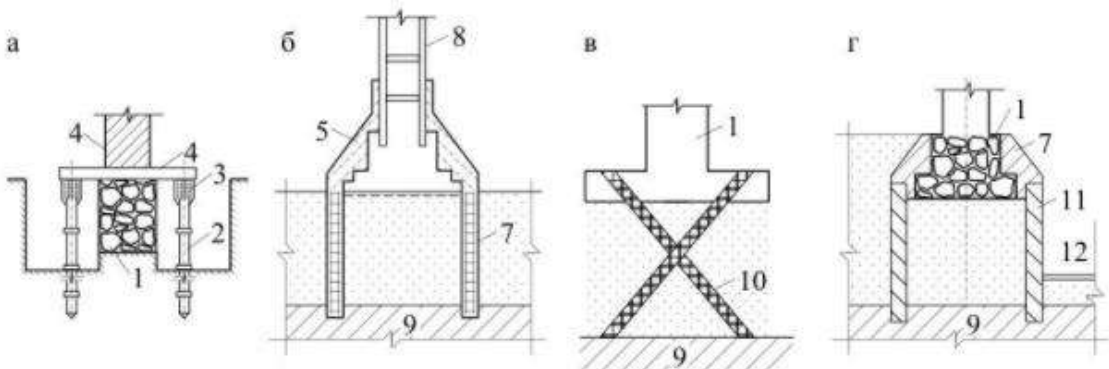
3. При неможливості розширення підшви фундаментів і наявності великої товщі слабких ґрунтів підсилення здійснюють шляхом:

- влаштування проміжних опор, які за допомогою обойм замоноличують з тілом фундаменту.

- влаштування фундаментної плити на палі.

Застосовують задавлювані палі (металеві, залізобетонні), у тому числі складові (мал. 4 а), набивні (мал. 4 б), буроін'єкційні (мал. 4 в).

В окремих випадках палі слід підводити під підшву фундаменту. Влаштування буроін'єкційних паль здійснюється нагнітанням через ін'єктор цементного розчину з водоцементним відношенням 1:1 або пластичного бетону на дрібному заповнювачі. При більших навантаженнях підсилення може бути зроблене шляхом влаштування фундаменту на виносні конструкції, які влаштовані по периметру способом «стіна в ґрунті». Такий спосіб підсилення застосовують також при влаштуванні глибоких виїмок і підвалів у безпосередній близькості від фундаменту (мал. 4 г).

Мал. 4. Схеми підсилення фундаментів палями та глибокими стінами:

а – задавленими; б – набивними; в – буроін'єкційними; г – стіною в ґрунті;

1 – існуючий фундамент; 2 – металічні трубчаті палі;

3 – оголовок; 4 – монолітна залізобетонна балка;

5 – стіна будівлі; 6 – набивна паля;

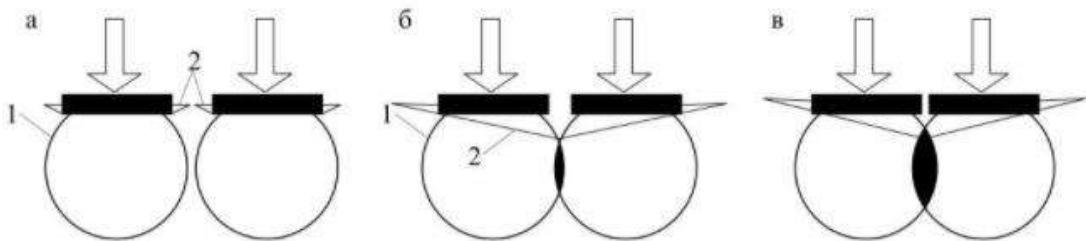
7 – залізобетонна обойма; 8 – колона;

9 – щільний ґрунт; 10 – буроін'єкційна паля;

11 – стіна в ґрунті; 12 – підвальне приміщення.

Зведення фундаментів поблизу існуючих будівель. Будівництво нової споруди в умовах тісної забудови впливає на деформації основи під раніше зведеними будівлями. Додаткове осідання сильніше проявляється в тій частині існуючої будівлі, яка перебуває поблизу нової.

Як відомо, напружена зона в основі виходить за межі фундаменту, в результаті чого утворюється вирва осідання (мал. 5 а). Взаємний вплив близько розташованих фундаментів проявляється в тому, що формується загальна вирва осідання (мал. 5. б, в).

Мал. 5. Взаємний вплив двох фундаментів:

а – зони напружень не перекриваються; б, в – зони напружень перекриваються; 1 – зона напружень; 2 – вирва осідання.

Характер деформацій (осідань і кренів) при взаємному впливі фундаментів залежить від умов навантаження цих фундаментів, тобто від часу прикладення навантаження. Так, якщо навантаження основ двох фундаментів відбувається одночасно, то й будівлі отримують нахил у напрямку одна до одної. Коли фундаменти зводяться і навантажуються послідовно, то будівля, що споруджується в другу чергу (за інших рівних умов), отримає величину осідання меншу, ніж коли б вони будувалися одночасно; при цьому, крен будівель і першої і другої черги виявляється спрямованим в одну сторону.

Суть використання фундаментів полягає в наступному: фундамент нової будівлі не доводять до його торця; торцева частина будівлі опирається на консоль, виліт якої визначається з розрахунку; консоль найчастіше виконують у вигляді плити.

Отже, вибір захисного заходу залежить від конкретних умов зведення нової будівлі поблизу існуючої.

Список використаних джерел:

1. <https://vseosvita.ua/library/tema-rekonstrukcia-i-pidsilenna-osnov-i-fundamentiv-budivnictvo-v-stisnutih-umovah-126116.html>
2. ДБН В.2.1-10-2009 Основи та фундаменти. Основні положення проектування. - К.: Мінрегіонбуд України, 2009 - 104с.
3. Бойко І.П. Основи і фундаменти: Методичні вказівки до виконання курсової роботи / Уклад. І.П.Бойко, А.О.Олійник, А.М.Ращенко та ін. - К.: КНУБА, 2007. - 92с.
4. Корнієнко М.В. Основи і фундаменти. Навчальний посібник. - К.: КНУБА. 2003. - 110с.

Волосянко І.В.,

*викладачка кафедри перекладу та філології
Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»,
м. Івано-Франківськ*

**МІСЦЕ СОЦІОЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ (НА
МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «ІНТЕРНАТ» С. ЖАДАНА)**

Мова – багатовимірне явище, яке, окрім системної комунікації, виконання ряду важливих суспільних функцій, слугує і предметом дослідження для науковців. Варто зауважити, що у мові кінця ХХ – початку ХХІ століть посилюється інтерес до соціолектів, так званих ненормативних, неформальних мовних елементів у комунікативних виявах. Це чітко прослідковується у дискурсах сучасних творів таких майстрів художнього слова, як Ю. Андрухович, Юрко Іздрик, І. Карпа, О. Забужко, С. Жадан та інші.

Соціолект – мова, якою розмовляє певна соціальна група, соціальний прошарок, що переважає всередині певної субкультури. Термін «соціолект» виник відносно недавно, у другій половині ХІХ ст. Він утворений поєднанням двох слів – соціо, що вказує на відношення до суспільства, і другого слова – діалект; по суті, це стягнення в одне словосполучення – соціальний діалект. Соціально забарвлена лексика – прерогатива усно-розмовної мови. Функціональне спрямування такого пласту як арго, жаргону, сленгу – бути засобом невимушеного, неофіційного спілкування людей [1, с. 250].

Прикладами соціолектів можуть слугувати особливості мови військових (солдатський жаргон), школярів (шкільний жаргон), кримінальний жаргон, арго хіпі, студентський сленг, професійний (спілкування фахівців з ІТ), інші арго.

У лінгвістиці традиційно на позначення цього феномена прийнято використовувати чотири терміни-поняття: «арго», «жаргон», «сленг» і «соціальний діалект» [2].

Сьогодні спостерігається поживлення та активне використання у сучасних творах соціолектів, які раніше були табуйовані радянською «літературою цензурою», адже у ній не було місця нечемності, грубості. Превалюючим та єдино «правильним» літературним методом серед письменницької аудиторії того часу вважався соціалістичний реалізм. По суті – це набір жорстких догм та шаблонів, крайня заангажованість мистецтва слова як такого.

Сьогодні серед письменницьких творчих доробків домінує тенденція до зображення життєвої дійсності у всіх її проявах та вимірах. Так звана концепція дуалізму світу домінує й у мистецтві, причому і у високому, і у низькому. Закономірним стає використання живого розмовного мовлення в сучасних дискурсах, доволі часто й ненормативного, а подекуди – інвективного.

У вітчизняному мовознавстві першими вченими, що зацікавилися дослідженням соціолектів, були О. Горбач та Й. Дзендзелівський, котрі своїми науковими розвідками сприяли розвою соціалекту як філологічної науки. Серед сучасних досліджень українського сленгу, арго, жаргону важливе місце посідають праці Л. О. Ставицької, яка ґрунтовно дослідила інвективну лексику, а також праці П. Білоуса, що значну увагу приділив вивченню особливостей функціонування молодіжного сленгу в міській культурі.

Варто обумовити той факт, що доволі часто письменник, порушуючи догми соціокультурного табу на використання такого лексичного пласту мови як соціолект, привертає увагу читацької публіки та викликає зацікавлення у реципієнта. Незважаючи на цю авторську інтенційність, твори таких письменників користуються нині популярністю серед читацької аудиторії.

Метою нашої розвідки є спроба аналізу та дослідження, згрупування за певними семантичними групами соціолектів у творі С. Жадана «Інтернат» – романі, що викривальною правдою зображує бойові події на Донбасі. Мабуть, використання соціолектів у цьому творі увиразнює його, дозволяє реципієнту максимально натуралістично та правдиво відчувати і уявити ті події, щоб з достовірністю «побачити» за допомогою авторського задуму ті духовні та матеріальні реалії, з якими стикається кожна людина у військовий час. На відміну від табуйованої мови творів часів Радянщини, автор зумів передати усе не лише літературною, вірцевою мовою, а й так, як того вимагала дійсність – соціолектами. Правдиве художнє відображення таких подій неможливе без використання лексики, що максимальною точністю сприяє відтворенню, уяві тих жахливих умов, у яких перебувають люди. У творі

є чимало лексем на позначення людини, зброї, одягу, амуніції та іншої військової термінології. Військовий жаргон у повному обсязі у період військових дій набирає характеру не вузько спеціальної мовної категорії, а значно ширшої, що проникає майже в усі функціональні стилі сучасної української літературної мови і в розмовне мовлення зокрема.

Загалом, одиниці соціолекту у творі С. Жадана «Інтернат» можна класифікувати за основними тематичними групами:

❖ «людина»; до цієї групи відносяться найменування різноманітних осіб за додатковими конотаційними відтінками у значенні:

1) назви людей, що своїми вчинками чи думками викликають негативну оцінку: *дурік, чмо, бидло*;

2) назви осіб, що мають певний статус, чи належність до певного класу: *бос, алкаші, бомб, старі пеньки*;

3) назви осіб, що викликають дружнє чи нейтральне ставлення до себе: *чувіха, чувак, мужик, тіпєц, пацан, круті пацики*;

4) назви осіб за належністю до певної національності: *наші, фашики, рушвайки*;

5) назви на позначення частин тіла людини: *фейс, пащека, табло, морда, шуфлі* (руки);

❖ «алкоголь і наркотики»; таке негативне явище, як алкоголь на війні та наркотичні речовини, на жаль, є доволі розповсюдженою практикою. Тому доречними є на їхнє позначення та на позначення видів спиртного, вживання певних лексеми: *бухати, хапанути, вмазати, бухло, водяра, смага, пивко, бодун*.

❖ «дії, процеси»; до цієї тематичною групи слушно віднести лексеми, що вжиті на позначення різноманітних дій:

1) *винюхувати, нарити, вставити, замутити, відмазати*;

2) *роздуплитися, поняти, в'їхати, шарити*;

3) *запхатися, засандалити (когось), притарабанит*.

Можна констатувати, що саме соціолект є своєрідним ідіостилем автора роману «Інтернат» С Жадана. Ідіостиль – це сукупність глибинних механізмів створення текстового простору певним автором, які відрізняють його від інших; це система змістовних і формальних лінгвістичних характеристик творів С Жадана, який унікально втілює авторський, притаманний саме йому особливий спосіб мовного вираження.

У літературно-мистецькому просторі соціолекти, що довгий час перебували в мовознавчій науці на певній периферії, на сьогодні, завдяки очисному постмодерному мисленню позбулася заангажованого формату – ідеологічного. Л. Масенко звертає увагу, що «соціолект, або жаргон, стає мовним знаряддям інтерпретації. Соціалект інтерпретує

дійсність, накреслюючи образ світу згідно з системою суспільних вартостей» [5, с. 4].

Соціолект – своєрідне відображення ментальності певної соціальної групи. Саме жаргонізми характеризують критичне ставлення до дійсності, відображають негатив до асоціальних проявів. Жаргон, арго, сленг виникає, по-перше, для того, щоб висловитися нетрадиційно, оригінально, незвичайно і експресивно, по-друге, щоб ізолювати від суспільства певну соціальну групу.

На сучасному етапі розвитку суспільства, з тенденціями до демократизації та розмивання етикетних норм за нівелювання гендерної, вікової та соціально-статусної диференціації комунікантів, актуалізується широке вживання соціолектів та інвективної лексики як певне свідчення демократизації мови та підтвердження зміни мовного престижу. Всупереч традиційно престижній мові «верхів» та освіченої інтелігенції, домінантною стає мова «низів», що ситуативно еспікується у мовленнєвій поведінці та демонструє зміни в комунікації за напрямом «знизу-вгору».

Список використаних джерел:

1. Аврорин В. *Проблемы изучения функциональной стороны языка. К вопросу о предмете социолингвистики*. М.: Наука, 1975. 276 с.
2. Барташова О., Татарінова С. *Функции профессионального жаргона // Проблемы филологии и методики преподавания иностранных языков : сборник научных статей*. СПб., 2005. Вып. 6. С. 191–197.
3. Дзензелівський Й. *Українське і слов'янське мовознавство*: зб. праць // Наук. тов. ім. Шевченка. Львів, 1996. 520 с.
4. Жадан С. *Інтернат : Роман*. Чернівці: Меридіан Черновіц, 2017. 336 с.
5. Масенко Л. Усні форми побутування мови. Явище вульгаризації мовлення [Електронний ресурс]. Число 35. 2004.. Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n35texts/35-zmist.htm>.
6. Ставицька Л. *Арго, жаргон, сленг: Соц. диференціація укр. мови*. Київ: Критика, 2005. 464 с.

Гаврецька М. Й.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права
Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

ПЕРЕДУМОВИ ВИЗНАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ: СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

У період революційних подій 1848–1849 рр. імператор Франц Йосиф I задля стабілізації внутрішньополітичної ситуації в державі провів низку реформ, які, як зазначив австрійський історик Е. Цольнер, «стосувалися внутрішнього врядування». Зокрема, у межах територіального адміністрування повіти було поділено на політичні та судові повіти; межі повітів, ураховуючи ідеї Кромеризького конституційного проекту (проект Австрійської Конституції розроблений у 1849 р. у м. Кромериж, де на той час знаходився уряд), мали відповідати мовним, національним кордонам. Найменшими територіальними одиницями ставали громади, наділені правом самоврядування [1, с. 388].

Після включення Галичини до складу Австрії, австрійська влада доручила різним ученим дослідити історію на національні особливості народів, які мешкали в захопленому краю. В результаті проведеного дослідження австрійськими вченими був зроблений висновок, що новим надбанням Австрії є не польський край, а руський (український), у зв'язку з чим попередили владу про можливість територіальних зазіхань з боку Російської імперії, боячись того, що руський (український) народ схоче відділитися від Австрії і увійти до складу Росії, щоб об'єднатися з Києвом та іншими землями давньої руської держави. У зв'язку з такою загрозою Австрія почала сприяти ополяченню українського населення. Як зазначив В. Будзиновський: «Не могла Австрія також вирішити, чи дати руському народові якісь права, чи може лише поляків вважати за народ, що має право до життя. Врешті, Австрія все таки обрала поляків» [2, ч. 117, с. 1].

У результаті прийняття такого рішення, панування в галицькому краї опинилося в руках польської шляхти. «Австрійська влада надала перевагу польському елементу проти руського, додавши культурну, економічну та політичну силу польському народу. Окрім цього, для затвердження панування над краєм і русинами необхідно було чисельну перевагу русинів нейтралізувати політичними інституціями, які б надали всю владу польській меншості, та з часом допомогти б стати їй більшістю» [2, ч. 116, с. 1].

Завдяки політиці Відня поляки фактично отримали виключну владу над територією Галичини та українським населенням. Надавши

полякам виключні політичні права австрійська влада законодавчо не врегулювала проблему українсько-польських стосунків, які й надалі не втрачали своєї гостроти. Польська влада різними засобами та методами здійснювала політику колонізації галицьких земель та українського населення. Український народ, опинившись у ролі другосортного народу, позбавленого можливості реалізувати свої права і свободи, задекларовані у конституційних актах, не бажав миритися з тим, що польська нація поводить на українській території як повноправний господар, що врешті стало причиною постійних міжнаціональних конфліктів. З цього приводу майбутній губернатор Галичини Франц Стадіон, перебуваючи в Трієсті, 21 квітня 1847 р. писав: «Галичині потрібні зміни, інакше Відень зовсім втратить цей край» [3, с. 243].

Поширення під час революційних подій 1848 р. ідей свободи, рівності та демократії, сприяло піднесенню політичної свідомості українців Східної Галичини та готовності до боротьби за свої права. У добу кризи абсолютизму і феодално-кріпосницького ладу перед українським народом усе виразніше поставало завдання національного визволення від колоніального гніту, ліквідації національного гноблення і завоювання самостійності та суверенності української нації. На першому етапі цієї боротьби висувалася вимога свободи національно-культурного розвитку [4, с. 31].

Бажання українців бути вільними та рівними з іншими народами імперії стало основним змістом української національної ідеї, яка оформилася під час революційних подій. Першим кроком до її втілення стало утворення 2 травня 1848 р. у Львові Головної Руської Ради – політичної організації національно-ліберального характеру як представницького органу українського населення з філіями у провінційних округах. До складу Ради входили представники духовенства і світської інтелігенції. Головою Ради був обраний ректор Перемишльської греко-католицької семінарії владика Григорій Яхимович, заступником – відомий прогресивний юрист Іван Борискевич. Органом Ради стала газета «Зоря галицька», перший номер якої вийшов у Львові 15 травня 1848 р. [4, с. 34].

10 травня 1848 р. Головна Руська Рада схвалила програмну декларацію «Одозва до руського народу!». Вона мала значення програмного акта та закликала галицьких українців до всебічної реалізації конституційних прав. У відозві Головна Руська Рада виразно ствердила: «Ми, Русини галицькі, належимо до великого руського народу, який розмовляє одною мовою. Той народ був колись самодіяльний, рівнявся в славі найзаможнішим народам Європи, мав свою письменну мову, свої власні закони, своїх власних князів: одним словом був в добрім буттю, заможним і сильним... через неприявні долі й різні політичні нещастя розпався поволі той великий народ, стратив свою

самодіяльність, своїх князів і прийшов під чуже панування...», але часи змінилися і повстало завдання відродження української нації. Рада наголошувала, що необхідно «розвивати нашу національність у всіх напрямках: удосконаленням нашої мови, заведенням її у школах, виданням часописів, збереженням наших конституційних прав шукати способів на поправку життя нашого народу». Проте члени Ради не висували вимоги створення самостійної держави й вважали, що «тільки під охороною Австрії можуть скріпитися і розвинути наші права і національність» [5, с. 1].

Рада приділяла багато уваги проблемі розвитку культури, й зокрема мови українського народу Східної Галичини. У відозві, підписаній єпископом Г. Яхимовичем, правником І. Борискевичем, проповідником кафедральним М. Малиновським, архівістом Т. Леонтовичем, містилися заклики до українського народу: розвивати і вдосконалювати українську мову, запроваджувати її у нижчих і вищих школах, розширювати видавництво книг українською мовою, намагатися запровадити і на належному рівні забезпечити вживання української мови в публічних установах і т. д. [5, с. 2].

Відтак наміри австрійського уряду в питанні підтримання національних домагань українців в дійсності залишилися лише намірами. Українці не отримали реальної рівноправності і залишалися підпорядкованими полякам та залежними від волі польської адміністрації. Один із завзятих ворогів українського народу – намісник Галичини поляк Агенор Голуховський, який відіграв особливу роль у поширенні польського впливу в крайовому уряді, висловлював тверді наміри не дати русинам «дійти до просвіти і добробуту, а всю владу в краю лишити в руках поляків» [2, ч. 117, с. 1].

Новий курс, сформульований ним, передбачав заходи, спрямовані на дискредитацію українців перед австрійськими правлячими колами й на гальмування їхнього національного і соціального руху будь-якими способами і на всіх рівнях з метою прискореної колонізації. Дискримінація українців здійснювалася на всіх рівнях. На кожному кроці українці наражалися не лише на байдужість, а й на активний опір уряду. Вони були змушені вести гостру, вперту боротьбу за кожную установу, кожную посаду, кожне призначення й, по суті, за кожне українське слово [6, с. 279].

Зокрема, А. Голуховський у своїх реляціях до владних імперських кіл Відня доводив, що у зв'язку з поширенням русофільства, масштаби і значення якого він значно перебільшував, існує загроза приєднання територій, заселених галицькими українцями до Російської імперії. Цьому, на його думку, мала запобігти примусова асиміляція українського народу польським [2, ч. 118, с. 1–2].

На думку О. Субтельного, посилення впливу поляків на галицькі справи зайшло значно далі тих можливостей, які їм гарантувала більшість у сеймі. До 1916 р. лише поляки могли обіймати посаду намісника. Коли в центральному уряді призначався міністр у справах Галичини, то це також завжди був поляк. Швидко звільнявся від німців і полонізувався чиновницький апарат Східної Галичини [6, с. 278].

Хоча революція 1848–1849 рр. похитнула бюрократично-поліцейську систему, створену князем К. Меттерніхом, призвела до скасування панщини та демократизації державного ладу, викликала національно-культурне піднесення народів імперії, невдовзі більшість цих здобутків була втрачена. Імперський уряд придушив революцію, розпустив парламент, обмежив демократичні свободи, розігнав Головну Руську Раду. Керівні кола Австрії пішли на зближення передусім із найбільш економічно і політично впливовими силами – угорським та польським дворянством, в яких вони намагалися знайти підтримку імперії [7, с. 244].

Таким чином, політика Австрії в Східній Галичині була значною мірою спроектована польськими владними колами й спрямована, в першу чергу, на зміцнення влади імператора та польських землевласників шляхом економічної, культурної та соціальної дискримінації українського народу. Але, незважаючи на всі наслідки діяльності австрійського та польського керівництва, на території Східної Галичини революція все ж об'єктивно сприяла формуванню української нації, зростанню національної свідомості галицьких русинів та формуванню системи правових цінностей, серед яких українська мова, як основний чинник національної самоідентифікації українського народу, посідала чільне місце.

Список використаних джерел:

1. Цьольнер Е. Історія Австрії / Пер. з нім. Роман Дубасевич, Христина Назаркевич, Анатолій Онишко, Наталя Іваничук. – Львів: Літопис, 2001. – 712 с.
2. Будзиновський В. Чому Русь в ярмі? / В. Будзиновський / Діло. – Львів. – 1911. – Ч. 116. – С. 1; Ч. 117. – С. 1; Ч. 118. – С. 1–2; Ч. 119. – С. 1–2.
3. Петровський В. В., Радченко Л. О., Семененко В. І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі / В. В. Петровський, Л. О. Радченко, В. І. Семененко. – Х.: ВД «ШКОЛА», 2007. – 592 с.
4. Західно-Українська Народна Республіка. 1918–1923: Історія/ Керівник авторського колективу й відповідальний редактор Олександр Карпенко. – Івано-Франківськ: Сіверсія, 2001. – 628 с.

5. Одозва до руского народу // Зора Галицка. – Число 1. – Дна 15 мая 1848. – С. 1–2.
6. Субтельний О. Україна. Історія / Субтельний Орест; пер. з англ. Ю. І. Шевчук; вст. ст. С. В. Кульчицький. – К.: Либідь, 1991. – 512 с.
7. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914 / К. Левицький. – Львів: Накладом власним. З друкарні ОО. Василян у Жовкві. – 1926. – 736 с.

Гасюк Наталія Владиславівна,
*доцент кафедри перекладу та філології,
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

СПРИЙНЯТТЯ КОНЦЕПТУ ARCHITECTURE ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Вступ. Когнітивна лінгвістика сьогодні поповнюється різноплановими науковими дослідженнями про концепти, їх взаємозв'язок у системі мови та відображення у мовній картині світу. Людина схильна до концептуалізації, адже так вона сприймає світ навколо себе, задіюючи всі ментальні процеси, узагальнюючи та роблячи висновки зі свого власного досвіду та інформації, що передається від покоління до покоління. Концепти, як мовний будівельний матеріал, відображають всі ці процеси. За допомогою концептів ми співвідносимо та розрізняємо все, що нас оточує, аналізуємо та порівнюємо.

Мета. Метою нашого дослідження є показати, як концепт architecture вербально представлений у сучасній англійській мові. Для досягнення нашої мети ми провели дефініційний аналіз досліджуваного концепту, використавши англomовні тлумачні словники, показали лексико-семантичне поле та ядерно-периферійну організацію концепту architecture, а також побудували його концептосферу.

Матеріали та методи дослідження. Матеріалами для нашого дослідження послуговували Британський національний корпус (British National Corpus, BNC), сучасні словники англійської мови (Cambridge Advanced Learner's Dictionary, Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary, Oxford Advanced Learner's Encyclopedic Dictionary, Collin's COBUILD Advanced Learner's English Dictionary, Webster's New World College Dictionary) та Visual Thesaurus. Нами було використано дефініційний аналіз для опису семантичних компонентів концепту architecture, лексико-семантичний аналіз для побудови лексико-семантичного поля, кількісний аналіз для підрахунку домінантних

складових, корпусний та концептуальний аналіз для побудови концептосфери досліджуваного концепту та підбору ілюстративних прикладів.

Дослідження та результати. Серед мовознавців немає одностайності щодо трактування поняття «концепт». Н. Арутюнова вважає, що концепт слід сприймати як конфігурацію майбутньої дії, яка виявляє себе у процесах говоріння і розуміння. С. Аскольдов пояснює концепт як мисленнєвий акт. У інтерпретації А. Приходько концепт слід розуміти як одиницю культури, елементарну одиницю результатів пізнання, що пов'язана із ресурсами свідомості, пам'яті та мозку, а також картиною світу, відображену в людській психіці. А. Вежбицька трактує концепт як своєрідний код або психічну установку. Вона описує концепт як об'єкт ідеального світу, котрий визначається набором семантичних даних і відображає культурні уявлення про дійсність [1, с.549]. О. Кубрякова вважає, що концепт – це одиниця «ментальних чи психічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, що відбиває знання та досвід людини» [2, с. 146]. Ю. Степанов називає концепт згустком культури в свідомості людини. О. Селіванова схиляється до декількох аспектів дефініцій концепту (логіко-філософського, де концепт пов'язаний з поняттям; психологічного, де концепт має внутрішню та зовнішню форми, зміст, що відповідають чуттєвому образу чи поняттю, розвинутому з цього образу; інтегративного, де концепт прирівнюється до інформаційної структури свідомості; логіко-семантичного, де концепт ототожнюється із значенням) [3, с.298].

Для бачення цілісної картини вербалізації концепту architecture в сучасній англійській мові ми здійснили дефініційний аналіз, який дав нам можливість показати кореляцію між домінантними та периферійними компонентами наступним чином:

1) ядро – art, computering. Навколо цих двох складових розгортається лексико-семантичне поле концепту «architecture». Ядро характеризується високою частотою вживання. Варто зазначити, що компонент computering став високочастотним завдяки розвитку комп'ютерних наук та ІТ сфери.

2) центр – style, designing, city design. Зазначені компоненти ми вирішили віднести до центру, оскільки вони мають інтегральне, спільне з ядром і між собою значення.

3) ближня периферія – profession, flora. Дефініції цих компонентів заявлені у двох із п'яти тлумачних словників, вони характеризуються меншою частотністю вживання.

4) дальня периферія – business, management, education. Ці компоненти є найменш вживаними і відповідно тільки в одному

словнику, а саме Webster's New World College Dictionary, є інформація про семантичні особливості їхнього вживання.

Нами також було здійснено корпусний аналіз концепту architecture із використанням BNC для отримання даних щодо частоти вживання досліджуваного концепту. Загальна кількість прикладів складає 2953 контекстуальних фрагменти. Для цілісної картини корпусного аналізу надаємо приклади, що ілюструють найвживаніші компоненти концепту architecture розраховані на 100 речень. Маємо наступний результат:

Architecture (art, design) – 49(із 100 проаналізованих у BNC)

When we reject granite and limestone, sandstone and wood, copper and terra-cotta, brick, wattle and plaster, we simplify architecture and we improve cities. (BNC)

Architecture (computing) – 37(із 100 проаналізованих у BNC)

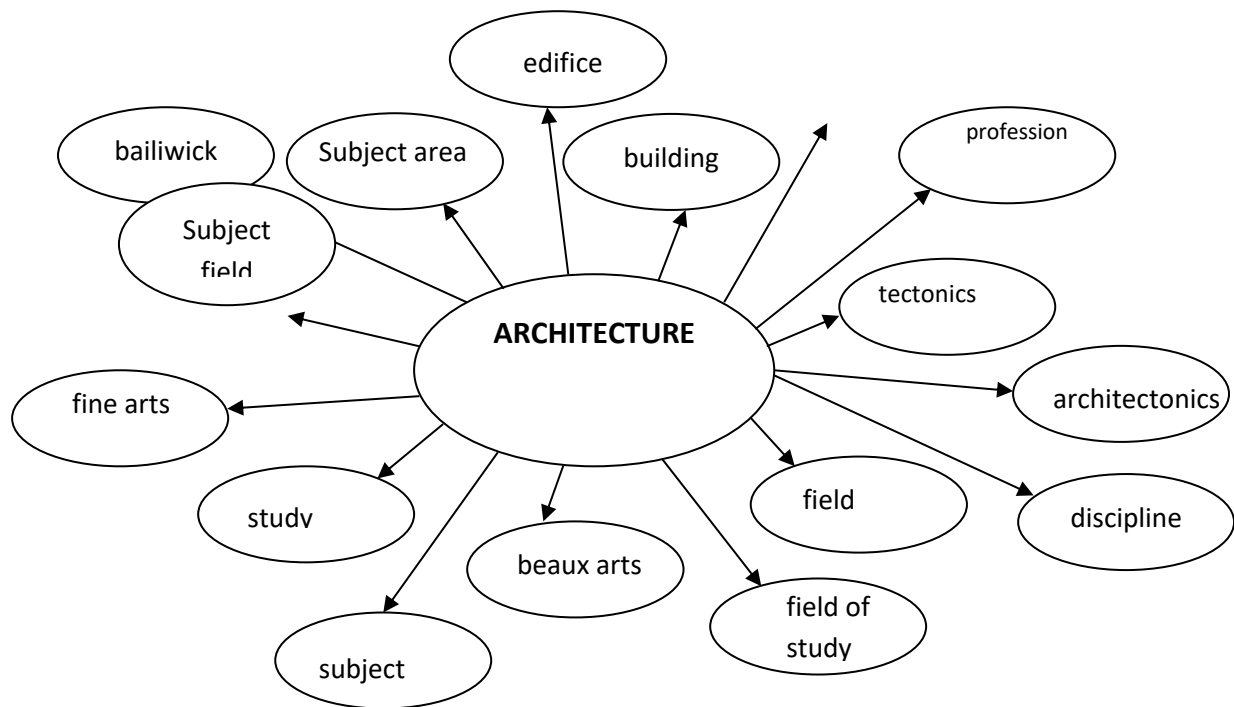
Distributed Relational Database Architecture neutralises different SQL dialects and enables each client to access data from other IBM databases. (BNC)

Architecture (education) – 2(із 100 проаналізованих у BNC)

Instead, I went to Manchester Polytechnic to get a diploma in Landscape Architecture. (BNC)

Дослідивши частотність вживання компонентів концепту «architecture» через BNC ми можемо підтвердити результати дефініційного та лексико-семантичного аналізу, котрі засвідчують, що art та computing (складають ядро лексико-семантичного поля), а також design (відноситься до центру) є домінуючими складовими досліджуваного концепту.

Результати проведення концептуального аналізу ми візуалізували за допомогою наступної схеми:

Рисунок 1. Концептосфера «architecture».

Висновки. У результаті проведеного дослідження нам удалось встановити, що концепт «architecture» найчастіше представлений в мовній картині світу наступними лексемами: «art», «design», «computering». Кожна із лексем несе певне смислове навантаження, але може суттєво відрізнятися за частотністю вживання в різних мовних дискурсах.

Для більш глибокого аналізу ми плануємо провести контрастивне порівняння концепту «architecture/архітектура» в англійській та українській мовах, а також опрацювати дані декількох тезаурусів. Цікавим аспектом наступних досліджень ми також вважаємо аналіз вживання концепту «architecture» в комп'ютерному дискурсі.

Список використаних джерел:

1. Вежбицька А. Семантические универсалии и описание языков. Москва: Языки русской культуры, 1999. 780с.
2. Кубрякова Е. С. Части речи в ономаσιологическом освещении. Москва: Наука, 1978. 188 с.
3. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716с.
4. British National Corpus (BYU-BNC). URL: <https://corpus.byu.edu/bnc/> (дата звернення : 8.02.2021)
5. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Cambridge: CUP, 2006. 1584 p.

6. Collin's COBUILD Advanced Learner's English Dictionary. London: Harper Collins Publishers, 1991. 1703p.
7. Merriam-Webster's Advanced Learner's English Dictionary. Springfield: Merriam-Webster, 2008. 1994p
8. Oxford Advanced Learner's Encyclopedic Dictionary. Oxford: OUP, 1994. 1580p.

Гілязова Н.М.,

кандидат мистецтвознавства, доцент

ЗВО Університет Короля Данила

ЗАСТОСУВАННЯ СТРІЧКОВОГО ОРНАМЕНТУ В ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ

Сьогодні в графічному дизайні, окрім сучасних інтерпретацій різноманітних форм, глядача все більше зацікавлюють проєкти з чітким виявленням етнічних елементів. Одним з таких елементів є український орнамент, який запозичують із декоративно-прикладного мистецтва: вишивки, писанкарства, ткацтва, кераміки тощо. Зазвичай такі орнаменти розміщені у смужці та мають назву «стрічковий орнамент».

При побудові стрічкового орнаменту використовується перетворення: симетрія, паралельний перенос, поворот, а складові елементи утворюють ритмічний ряд. Композиції в стрічці можуть бути геометричними або рослинними.

Залежність побудови орнаменту від матеріалу. При створенні орнаменту завжди передбачається його конкретне практичне застосування, бо воно впливає на вибір мотиву. Окрім цього, перед художником-дизайнером поставлене завдання виконати орнамент у визначеному матеріалі, який диктує свої вимоги. Тому при роботі необхідно враховувати матеріал, його якість, властивості і види дизайн-об'єкту, що створюється.

Формування стрічкового орнаменту пов'язано з паралельним переносом, тобто паралельним переміщенням мотиву форми по прямій лінії. У результаті закономірного переміщення форми по кривій лінії також утворюється стрічковий орнамент. Пряму або криву лінію, вздовж якої переміщується форма, називають віссю переносів. Форма, яка рухається по осі переносів, може бути симетричною і асиметричною. У випадку якщо фігура симетрична, вісь симетрії форми співпадає з віссю переносів або розміщується перпендикулярно до неї [2, с. 48].

Вивчаючи об'єкти графічного дизайну ми пересвідчилися, що при їхньому створенні дизайнери доволі часто звертаються до українського орнаменту, зокрема розміщеного в стрічці. Особливо – це стосується товарів які присвячені до національних свят або торговельні марки, що

ідентифікуються як українські. Такі мотиви можна побачити на вітальних листівках, плакатах, на упаковках та етикетках і на сувенірній продукції. Тут орнамент не тільки просто повторюється, а ще й може стилізуватися і виокремлюватися.

Розглянемо декілька носіїв графічного дизайну. Наприклад, на вітальних листівках, конвертах, запрошеннях, упакованнях зазвичай застосовують стрічковий орнамент з елементами які запозичені з народного мистецтва вишивки різних регіонів України. Це можуть бути рослинні мотиви «ружі», що схематично зображують квітки які об'єднані між собою так званими «хвилями» або «кривульками» [1, с. 317] (Іл.1.1, 1.2).

В геометричному стрічковому орнаменті поширеними є мотив ромба. По зовнішньому контуру ромб може бути прикрашений зубцями або гачкоподібними елементами. По середині вписано хрест або зірка, може також бути вільне місце або розміщена символічна сітка. Кожний окремий вид ромба має свою назву – «жабка», «купка», «мотовило», «хатка», «восьминіжок» тощо [1, с. 262], (Іл. 1.3, 1.4).

До популярних геометричних елементів належить мотив «ріжки». Цей мотив також відноситься до ромбовидних орнаментів на зовнішніх сторонах якого додано загнуті рогатки (Іл. 1.5).

Дизайнери при застосуванні орнаментальних мотивів українського декоративно-прикладного мистецтва вишивки не змінюють колірної гами, а залишають автентичну колористику яка притаманна для цього виду мистецтва визначеного регіону. Наприклад – це поєднання чорного і червоного кольорів, які використовують у народному мистецтві більшої частини України та різнобарвні сполучення характерні для гірських регіонів (Прикарпаття, Закарпаття).

Проте, варто зазначити, що в цих зображеннях немає глибокого відтворення народної традиції тому, що перенесення в об'єкти дизайну відокремлює їх від першоджерел, тобто творів декоративно-прикладного мистецтва де мотиви-символи мають своє сакральне значення. В сучасній інтерпретації залишається тільки художня форма та кольорова гама.

Отже, стрічковий орнамент з мотивами української вишивки широко застосовується у створенні дизайн-об'єктів графічного дизайну: листівках, плакатах, сувенірній поліграфії. Декоративні елементи отримують варіативність візуальних трансформацій, проте завжди залишаються впізнаваними за будовою композиції, формотворчими характеристиками, колористикою і викликають асоціації пов'язані з українською культурою.

Список використаних джерел:

1. Селівачов М. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія). Київ: Редакція вісника АНТ, 2005. 400 с.: іл.
2. Степанова А.П. Теория орнамента. Ростов: Феникс, 2011.149, ил.

Іл. 1.1

Іл.1.2

Іл. 1.3

Іл. 3.4

Іл. 3.5

Горда В.В.,

асистент кафедри перекладу та філології

Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ

ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД ТА ПРОБЛЕМИ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ

Ключові слова: *переклад; художній переклад; еквівалентність перекладу.*

Існування людства не можливе поза комунікативною діяльністю. Постійне прагнення людей до отримання і передачі інформації виражене в усіх сферах життя. Комунікація в мистецтві – своєрідний вияв суспільної природи мистецтва, твори якого виникають як результат співтворчості автора та реципієнта і виявляють свою естетичну вартість тільки в актах естетичного сприймання.

Актуальність теми обумовлюється різноманіттям аспектів вивчення художнього тексту сучасною лінгвостилістикою, спрямованою на розкриття авторської естетичної концепції й жанровою специфікою художнього твору.

Наявність проблеми адекватності при виконанні художнього перекладу обумовили вибір теми.

Мета – описати особливість художнього перекладу і проблему адекватності такого перекладу.

Виклад основного матеріалу. Можливості багатопланового дослідження творчої діяльності письменника зумовляють постійний інтерес мовознавців до питань лінгвостилістичного аналізу та інтерпретації художнього тексту.

Здобутки лінгвістики тексту у вивченні полісемічності художнього тексту (Р. Барт, В. Виноградов, О. Воробйова), його структури (Ю. Лотман, І. Василенко), особливостей функціонування мовних одиниць у вираженні авторських інтенцій (К. Тищенко, А. Соколов), проблем діалогічного мовлення (М. Бахтін, Б. Гавраник, В. Кухаренко), а також результати розв'язання проблем відтворення авторського художнього мовлення – як у вітчизняному (Р. Зорівчак, О. Огоновська), так й у зарубіжному перекладознавстві (Дж. Кетфорд, Ю. Найда, Д. Робінсон та ін.) сформували основу теоретичної бази дослідження, дозволили розробити комплексний підхід до лінгвостилістичного аналізу художнього прозового твору.

Художня творчість – це особливий спосіб пізнання та освоєння людиною дійсності, її специфіка полягає у невід'ємності процесу та результатів пізнання від особистості людини, що пізнає, тобто художника [3, с. 6].

Прийом практично всієї інформації, що надходить до нас із зовнішнього світу, супроводжується певними внутрішніми переживаннями. Повторюваність закріплює зв'язки інформації та емоцій, певний зміст породжує певне переживання. У свідомості формується відповідність між емоціями та смисловою інформацією, у зв'язку із чим емоції стають носіями і /або джерелами останньої. Як стверджує дослідниця З. Кирилюк, художник у своєму прагненні пізнати і пояснити оточуючий світ «пропускає його через призму власного світовідчуття, результатом чого і є сплав об'єктивної реальності та її особистісного сприйняття автором. Це твердження стосується всіх видів мистецтва, в тому числі і мистецтва слова» [6, с. 19].

Сучасна лінгвістика розглядає текст як найважливіший предмет дослідження. Сам термін «текст» є багатозначним. Терміном «текст» позначають будь-який уривок зв'язаної мови починаючи від простого буденного висловлювання до повісті, роману, нарису чи наукового тексту. Текст (від *лат.* – зв'язок, поєднання, тканина) – це писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлювань, об'єднаних смисловими формально-граматичними зв'язками, а в загально- композиційному плані – спільною тематикою і сюжетною здатністю [1, с. 88].

Художній твір, таким чином, – це продукт вибору художником «ділянки дійсності» та відображення індивідуального процесу її пізнання. В якості «ділянки дійсності» може бути вибраний будь-який прояв навколишнього світу. Його відображення у творі складає тему останнього. Невичерпна тематична різноманітність художньої творчості підтверджує свободу творчого вибору на даному етапі. Втім, якщо уважно придивитися до сучасних художніх творів, при всій їх несхожості в них будуть і схожі риси. Отже, процес вибору художником об'єкта пізнання носить не хаотичний, випадковий характер, але певною мірою підпорядкований дії якихось сил, що направляють його. Ними є основні конфлікти епохи: соціальні, ідеологічні, політичні, економічні, психологічні, емоційні та ін. Спроби різних художників пізнати сутність ідентичних конфліктів реалізуються в подібній проблематиці, подібних способах їх відображення.

Іншими словами, зупинившись на певному життєвому матеріалі, автор значною мірою підпорядковується його специфіці, яка шукає найбільш адекватні шляхи для усвідомлення саме даної реальності. Виникають літературні школи, течії, напрямки, і ми говоримо, наприклад, про літературу втраченого покоління, про південний роман, сільську прозу, магічний реалізм та постмодернізм і т. д.

Хоча різні мови представляють різні картини світу, у їхніх семантичних структурах багато схожого. Семантичні відмінності між мовами відносні й можуть зніматися у процесі мовлення. Отже, різні

мовні картини світу не є нездоланною перешкодою для досягнення адекватного перекладу.

Необхідність передачі граматичних значень у перекладі залежить від їхньої функції та комунікативної значущості, а робота з подолання мовного релятивізму у процесі перекладу може бути продовжена на матеріалі інших лексичних одиниць та граматичних категорій.

«Художній переклад значно складніший, ніж переклад творів інших жанрів, оскільки передбачає не лише двомовне перенесення, а й обмін двома культурами та двома соціумами, що включає обмін емоціями, асоціаціями й ідеями» [2, с. 66]. Безапеляційним є той факт, що перед перекладачем художнього твору постає подвійне завдання: зрозуміти текст оригіналу, тобто сприйняти його як читач, а потім перетворити його у мову перекладу. Проблема сприйняття та розуміння художнього тексту була об'єктом дослідження багатьох учених філологів [4, с. 295].

Однак в галузі перекладознавства ця проблема залишається актуальною і нині, оскільки художній твір відбиває світосприйняття, поетичного бачення дійсності, мови і стилю мовця. Підпорядкованість усіх його мовних засобів завданню створення художнього та словесного образу є основною ознакою літературно-художнього стилю.

Необхідно вказати, що в кожного народу існує своя, притаманна лише йому система образного відображення світу, свої фонові знання, асоціації. Механічна передача їх при перекладі може не лише зруйнувати художній образ, а й створити новий, інший, протилежний авторському. Саме тому перекладач повинен бути максимально уважним, йому необхідно здійснити ретельний аналіз функції кожної лексичної одиниці, проаналізувати композицію створення образів і лише тоді відтворити їх у мові перекладу [5, с. 116].

Переклад – це «розумова діяльність, процес передачі змісту, висловленого однією мовою, засобами іншої мови, результат цього процесу. Його доцільно трактувати і як специфічну усну або письмову діяльність, спрямовану на перетворення зі збереженням якості оригіналу тексту» [5, с. 12]. Практики й теоретики перекладу звертають увагу на неможливість зберегти оригінал для іншомовного читача. Адекватний переклад повинен відповідати оригіналу за функцією і за обранням мовних засобів перекладачем. Функціональна точність, характерна для адекватного перекладу, не лише допускає, але й часто вимагає відмови від формальних, словникових відповідностей. Адекватним ми повинні визнати такий переклад, в якому передаються усі наміри автора з дотриманням в міру можливості усіх вжитих автором засобів образності, колориту, ритму тощо; останні повинні розглядатися проте не як самоціль, а лише як засіб досягнення загального ефекту.

Не меншого поширення набув і тип перекладу, який прагне до динамічної еквівалентності. У цьому випадку перекладач ставить за

мету створення між перекладеним текстом і його читачем такого самого зв'язку, який існував між оригінальним текстом і його читачем – носієм мови. Надаючи другорядного значення відтворенню структурно-формального аспекту оригіналу, такий тип перекладу особливо цінує повну природність засобів вираження, які часом відбираються так, щоб, сприймаючи текст, читач взагалі не виходив за межі власного культурного контексту. В. Г. Гак наводить приклад, коли речення з священного писання – «Вони вітали один одного святим цілуванням» – було перекладене на англійську мову: «Вони сердечно потиснули один одному руки» [3, с. 79]. З погляду динамічної еквівалентності такий переклад було визнано цілком задовільним.

Висновки. Художній переклад є значно складнішим за переклади творів інших жанрів. Він передбачає не лише двомовне перенесення, а й обмін між двома культурами та двома соціумами. А цей процес, у свою чергу, включає обмін емоціями, асоціаціями та ідеями. В процесі трансформації однієї мови в іншу, ми перекладаємо не слова, не абзаци, а художній твір, в ідеалі прагнучи зробити його явищем національної культури.

Постійне прагнення досягти максимальної ефективності, відображаючи в перекладі ці основні аспекти, характерне кращим майстрам художнього перекладу. Практика показує, що обидва типи перекладу слід розглядати як своєрідні «полюси», між якими повинно існувати багато різних проміжних типів, цілком припустимих і достатньо ефективних. Сучасна теорія і практика перекладу завжди відстоювали принцип однаково уважного ставлення до обох головних компонентів художнього твору – форми і змісту.

Список використаних джерел:

1. Воробйова О.П., Іноземцева І.Е., Подолян М.В. Інтерпретація художнього тексту : навч. посіб. зі стилістики англійської мови для студентів IV курсу. Київ: вид. центр КНЛУ. 2014. 80 с.
2. Голянич М. Художній текст у проекції лінгвістичного аналізу. *Вісник Прикарпатського університету*. Серія: Філологія. Івано-Франківськ: ДВНЗ. 2008. № 17–18. С. 88–92.
3. Єрмоленко С.Я., Русанівський В.М. Літературна мова і художній переклад. *Мовознавство*. 1998. № 3. С. 66–77.
4. Казимира З. Окремі аспекти зміни інформаційної структури тексту при перекладі. *Іноземномовна комунікація*. 2016. Т. 39. С. 295–297.
5. Корунець І.В. Вступ до перекладознавства: підруч. Вінниця : Нова Книга. 2008. 512 с.
6. Кирилюк З.В. Чи можлива адекватна інтерпретація художнього твору поза його аналізом? *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2016. № 5. С. 18–19.

Гуменюк Т.І.,

д. і. н., доцент, професор кафедри права

Університет Короля Данила,

м. Івано-Франківськ

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

Сучасне право і всі соціальні явища та процеси, які визначають його розвиток і функціонування, перебувають під визначальним впливом глобалізації. Глобалізація породжує універсалізацію права, що відбувається у формі правової інтерналізації та правової конвергенції [7, с. 29]. При формуванні права як властивості суб'єкта, важливо враховувати складні процеси, що відбуваються в нашому глобальному світі, виділяти діалектику загального і приватного, класового і загальнолюдського.

З позицій сучасного стану правової науки запровадження верховенства права в національну правову систему передбачає, насамперед, висвітлення правової проблематики у контексті суспільства в цілому, а не лише його державно-владної організації, що тільки й здатне створити можливості для більш повного розуміння принципу верховенства права. Тому для досягнення соціально значимого результату в системі правового регулювання стають важливими не лише норми права як взірці поведінки, а й відповідні процедури та процес здійснення приписів правових норм, який не повинен відриватися від них, а також їх змісту [3, с. 35]. Змістовне тлумачення принципу верховенства права зумовлює потребу зміни акцентів й у тематиці правових досліджень. Право має розглядатися як продукт суспільства, насамперед взаємовідносин між соціалізованими індивідами, які набувають загальної значимості зі всіма її публічно-владними атрибутами. Для цього зміст поняття права має бути поширеним не лише за межі «наказу держави», а й сукупності норм права як лише потенційних, хоча й загальнообов'язкових, правил поведінки в напрямі врахування певних ненормативних (діяльнісних) аспектів, які є необхідними складовими реалізації правових норм, розуміння права як специфічної соціальної реальності [6, с. 24].

Науковому фактору в правотворчій, правореалізаційній та правозастосовній діяльності має відводитись належне місце. Тільки розуміння важливості наукового аналізу, удосконалення методології досліджень сучасного права, використання можливостей компаративістики може забезпечити потрібний зв'язок між юридичною наукою та освітою, юридичною практикою та правовою системою в цілому [1, с. 4]. Говорячи про зміст системи правового виховання та навчання, вважаємо, що сьогодні юридична освіта, наука і практика

стоять перед необхідністю вдосконалення системи ціннісних орієнтирів суспільства, суттю та стрижнем яких повинно стати право. Розробляючи основні напрями реформи сучасної освітньої системи, необхідно передбачити включення нових підходів до праворозуміння у зміст сучасної вищої освіти. Слід враховувати використання принципово нових методів, а саме – філософської інтеграції знань про державу і право, специфіку правового регулювання суспільних відносин, соціальної спрямованості права, забезпечити висвітлення права із світоглядних позицій. Необхідність змін полягає у трансформації визначальної ідеологічно-філософської парадигми: від тоталітарного догматичного бачення сутності права до формування критично налаштованого до права громадянина. При цьому критика – це не заперечення права, а постійний аналіз його як системи цінностей [5].

До ключових аспектів розвитку юридичної науки також слід віднести зростання питомої ваги порівняльно-правових досліджень та удосконалення іншої правової методології. Сучасне порівняльне право, акумулюючи досвід чинних право устроїв країн світового співтовариства, дозволяє не лише використовувати різні варіанти рішень конкретної юридичної проблеми, але й розглядати їх в історичному аспекті і, надаючи тим самим можливість, оцінити через порівняння ефективність рішення, яке приймається на національному рівні [2, с. 16]. На сьогоднішньому рівні розробки обговорюваної проблеми визначати методологічну специфіку юридичної науки доводиться головним чином у гіпотетичному плані. Цілком можливо, що у майбутньому відповідні дослідження дозволять дійти висновків про відсутність методологічних особливостей правознавства, окрім традиційно означеної специфіки його об'єкта. Проте не можна виключити й зворотне – виявлення своєрідності науки права не тільки порівняно з гносеологічним ідеалом природничо-наукових досліджень, але й із пізнанням у інших гуманітарних сферах [4]. Однак все ще залишається проблемою правової науки потреба вдосконалення фактологічної парадигми досліджень, їх доказової, емпіричної бази, без чого теоретичні висновки здебільшого страждають бездоказовістю, недостатньою аргументованістю [8, с. 19]. Науково ґрунтовнішим повинен стати вплив правової науки на процес проведення реформ, невідкладними залишаються проблеми становлення сучасної правової системи України, удосконалення законодавства на принципах демократії, осмислення феномена прецедентного права, оскільки до цього спонукають рішення, прийняті Європейським судом з прав людини. Упорядкування самої правової системи держави спонукає вчених приділяти більше уваги питанням системи й систематизації нормативно-правових актів України, їх співвідношенню, визначенню їх регулятивного потенціалу. Учені можуть і повинні більш ґрунтовно

впливати на розробку концепцій законодавчих актів, науково супроводжувати їхнє прийняття. Головними напрямками розвитку науки теоретико-правової спрямованості стане вирішення проблем – втілення в правову практику принципу верховенства права, Конституції України та її законів, реалізації конституційних принципів щодо визнання людини вищою соціальною цінністю, народного суверенітету, поділ влади, ідеологічного, економічного й політичного різноманіття, безпосередньої реалізації конституційних норм.

Список використаних джерел:

1. Бошицький Ю. А., Чернецька О. В. Поглиблення наукових досліджень сучасного права: вимога часу та засіб оптимізації юридичної освіти в Київському університеті права НАН України. *Часопис Київського університету права*. 2015/1. С.4-7.
2. Дудченко В. В. Традиції та новації сучасної юридичної науки. Сучасна юридична освіта: досвід минулого – погляд у майбутнє. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 21 жовтня 2016 р.). Одеса, 2016. С. 14-17.
3. Калюжний Р. А., Шапенко А. О. Юриспруденція: від витоків до сучасності. *Юридичний вісник*. 2016. № 3(40). С. 32-39.
4. Кельман М. С. Проблеми методології юридичної науки у співвіднесенні з відповідною проблематикою інших наук. URL: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=648.
5. Ладиченко В. Проблеми та перспективи сучасної вищої юридичної освіти. URL: <http://www.pravnuk.info/urukrain/1238-problemi-ta-perspektivi-suchasno-vishho-yuridichno-osviti.html>.
6. Петришин О. Верховенство права в системі правового регулювання суспільних відносин. *Право України*. 2010. №3. С. 24-36.
7. Плавич В. П. Становлення і розвиток сучасного права в умовах глобалізації. *Правова держава*. 30/2018. С. 28-35. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/132827/137202>
8. Яценко В. А., Балинська О. М. Методологічна парадигма сучасної правової науки в Україні. *Соціально-правові студії*. 2020. Випуск 4 (10). С. 12-20. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3486/1/03.pdf>

Гусар Д. О.,

*кандидат мистецтвознавства,
викладач кафедри естрадно-вокального мистецтва,
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ.*

СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ ФОРТЕПІАНО У ДОРОСЛИХ ПОЧАТКІВЦІВ

Сучасний етап становлення філософії вищої освіти, звернений до творчого потенціалу студента, його індивідуальності, висуває як пріоритет – завдання гармонійного розвитку особистісних і професійних якостей майбутнього фахівця. У галузі музичної освіти такі критерії підготовки є визначальними, адже професійне становлення музиканта і його творча реалізація значною мірою обумовлене широтою гуманітарного світогляду митця.

Практика фортепіанного навчання в процесі підготовки естрадного вокаліста надає чималі можливості для вирішення цих завдань. Розвивальне навчання у класі фортепіано відкриває великі перспективи у зв'язку із значними потенціалом інструмента, який має універсальні технічні ресурси для відтворення музики різних видів, жанрів та стилів: вокально-хорової, оперно-симфонічної, камерно-інструментальної, тощо. Література для фортепіано надає винятково широкі можливості для пізнання різноманітних художньо-стильових феноменів багатовікової історії музичної культури.

Володіння фортепіано відкриває винятково широкі можливості для інтенсивного й всебічного розвитку творчих здібностей молодого музиканта, формування його педагогічної та виконавської майстерності. Музикант-вокаліст може самостійно розспівуватись під власний супровід, акомпанувати собі при виконання вокальних творів, працювати як вокальний педагог. Таким чином, володіння інструментом на сучасному етапі залишається незамінною професійною якістю музиканта, незважаючи на наявність сучасних технічних засобів навчання.

Специфічною особливістю викладання фортепіано для студентів, що здобувають спеціальність «Естрадний спів» є різний рівень їхньої музичної підготовки, зокрема, нерідко відсутність спеціальних музичних знань.

В зв'язку з цим виникає педагогічна проблема із використанням традиційних методик початкового навчання гри на фортепіано, оскільки вони базуються на методах і принципах роботи з молодшими школярами, зокрема, в них закладені опора на емоційно-образне сприйняття, мимовільну увагу і запам'ятовування, яскравість і

відкритість емоцій, ігровий характер творчої діяльності, використовується дитяча тематика репертуару.

Процес фортепіанного навчання студентів, які не мають початкової музичної підготовки або мають слабку музичну базу, має опиратися на інші принципи. У відповідності до психофізіологічних особливостей дорослих учнів логіка навчальної роботи в класі фортепіано спрямовується до пошуку нових шляхів і засобів початкового навчання студентів. Інноваційні підходи полягають не стільки в кардинальній зміні основних шляхів і засобів, скільки в новому погляді на акцентування методичних пріоритетів, в специфічному підході до логіки і змісту навчального процесу.

У навчанні гри на фортепіано студентів, які не мають спеціальної музичної підготовки, педагог має можливість в більшій мірі спиратися на їх зрслий інтелектуальний потенціал, мотиваційно-вольові якості, наявний досвід спілкування з мистецтвом і прагнення до оволодіння професією. При цьому акценти зміщуються в бік зростання ролі розумової діяльності учнів, мотиваційної сфери, а також вольових устремлень характеру. Крім того, важливу роль відіграє вивчення підібраного педагогом художньо повноцінного репертуару, здатного викликати зацікавленість і емоційну чуйність у дорослого учня.

Методичний підхід, заснований на врахуванні специфіки вікових особливостей дорослих початківців, сприятиме формуванню почуття впевненості в своїх силах, поступовому розширенню зони самостійності, самоконтролю в процесі взаємодії з фортепіано і дозволить студентам оволодіти широким спектром виконавських умінь і навичок, необхідних для виконання основних професійних функцій в галузі естрадного вокалу.

Одним з першочергових завдань розвитку фортепіанної майстерності студентів-початківців є оволодіння ними арсеналом базових технічних навиків фортепіанної гри. Така підготовка озброїть студента умінням оцінювати складність твору, раціонально підходити до процесу його розучування, виразно і технічно досконало виконувати твір, а також дасть можливість студенту самостійно освоювати інструментальний репертуар в подальшій практичній діяльності.

Головна мета технічного розвитку піаніста – забезпечення умов, при яких технічний апарат буде здатний краще виконати необхідне музичне завдання. Надалі ці умови повинні привести до повного і вільного підпорядкування рухової системи музично-творчій волі виконавця у всіх її найтонших проявах, причому, підпорядкування автоматичного.

На початковому етапі вирішальну роль відіграє правильна організація піаністичної апарату та досягнення його анатомічно природного функціонування, що є запорукою подальшого професійного

зростання студента. Це, зокрема, уміння спрямовувати вагу руки в клавішу та використовувати цю вагу у всьому процесі звукоутворення. Такий контакт руки з клавіатурою досягається шляхом активного слухового контролю під час виконання кантиленних мелодій, які слід немов «виліплювати» у клавіатурі кожним пальцем, немов би «налитим свинцем» (за висловом Л. Оборіна).

Дуже корисною для вживання в клавіатуру є також гра інтервалів та акордів шляхом «хапання» рухом зверху, ідеальним є досягнення вміння «брати» акорди зверху, без попереднього дотику до клавіш. Наступний етап – виконання одноголосних послідовностей групами із кількох звуків, кожна з яких береться одним рухом руки, при цьому рука спирається не на окремі пальці, а підтримується куполом кисті, який розподіляє вагу під час занурення пальців у клавіатуру. В кожній групі звуків слід віднайти інтонаційний центр, виражений двома-трьома звуками, і відповідний йому звуковий акцент, чітко виявити для себе кульмінаційні моменти мелодичних побудов, або «точки тяжіння, що притягують до себе центральні вузли, на яких все будується» [1, с. 74].

Добрий контакт із клавіатурою напрацьовується при вивченні пасажів у настільки повільному темпі, щоб «постійно зберігалось відчуття, що кожен палець потрапляє точно на потрібну клавішу, встає з неї рішуче і впевнено, не зачіпаючи «по дорозі» ніяку іншу» [2, с. 117]. Така підготовка дозволяє перейти до швидких темпів без втрати контролю над якістю звуковидобування.

Постійна увага педагога до піаністичної постановки, відпрацювання балансу між свободою і зібраністю всіх елементів виконавського апарату, а також систематичне виправлення дефектів постановки – першочергове завдання навчального процесу, результатом якого має стати досягнення таких критеріїв: гнучкість і пластичність піаністичного апарату, взаємодія всіх задіяних частин тіла піаніста при активній та чіткій роботі пальців; доцільність та економія рухів; керованість технічним процесом; звуковий результат (як необхідна мета).

Інший важливий напрям технічного розвитку піаніста-початківця – удосконалення технічної майстерності: досягнення біглості пальців, оволодіння характерними для певних стилів видами техніки для напрацювання автоматизму при читанні нот та виконанні творів різних стилів, увага до якості звуку (пошуки відповідних штрихів, робота над звуковидобуванням, оволодіння основами педалізації).

Усі складові піаністичної майстерності напрацьовуються поступово, біглість досягається поступовим переходом від повільніших темпів до швидших, при цьому вага руки все більше знімається, водночас зберігається активність кінчиків пальців, а амплітуда їхніх рухів оптимізується до мінімальної.

Так само поступово вивчаються стандартні фактурні фігурації: від простих переступань з прими на квінту або октаву, через різні варіанти комбінацій класичної позиційної фактури, (напр. альбертієві баси) до ширших та різноманітніших стандартних форм руху, характерних для романтичної музики.

Невід'ємною частиною роботи піаніста на будь-якому етапі є увага до якості звуку, контроль рівності звучання, передача напрямку руху мелодії через динамічні та агогічні нюанси, що є запорукою виразності та яскравості виконання музичних творів не залежно від рівня складності.

Важливим елементом фортепіанного виконавства є педалізація, на відміну від початкового навчання дітей, які часто з фізіологічних причин не можуть користуватися педаллю, дорослі початківці повинні з перших занять долучати до виконання педаль як можливість об'єднати широку фактуру, збагатити звучання інструмента, додати йому тембрової глибини.

Таким чином, вже на початкових етапах навчання дорослий початківець може оволодіти чималим арсеналом виконавських вмінь, які забезпечать йому доволі ефективно використання ресурсу фортепіано.

Список використаних джерел:

1. Савшинский С. Работа пианиста над музыкальным произведением. Москва-Ленинград: Музыка, 1964.188 с.
2. Цыпин Г. М. Обучение игре на фортепиано. Москва: Просвещение, 1984. 176 с.

Гусар Катерина Дмитрівна,
*старший викладач кафедри
архітектури та будівництва
ЗВО «Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ*

ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНЖЕНЕРНИХ РОЗРАХУНКІВ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ БУДІВЕЛЬНИКІВ

Сучасний світ ставить все нові і нові вимоги до фахівців різних спеціальностей. Що стосується спеціалістів будівельної галузі, то одна із професійних компетентностей інженерів будівельників – здатність проектувати, конструювати та розраховувати надійні будівельні об'єкти, була одною з основних вимог від початку існування професії будівничого. Але з плином часу змінюються технології та методика виконання цих процесів. На даний час будівельна галузь швидко розвивається, всі будівельні креслення виконуються на комп'ютерах, передаються в електронному виді, і це вимагає від працівників шалених

темпів виконання робіт, в тому числі і в проектно-конструкторській справі.

На ринку програмного забезпечення пропонується ряд систем автоматизованого проектування таких як NASNRAN, STRUDL, ANSIS, МОНОМАХ, АРА та інші, які пришвидшують, полегшують роботу, але вимагають фундаментальних знань з базових дисциплін.

Розглянемо програмний комплекс «МОНОМАХ-САПР», який дозволяє виконувати проектування та розрахунок багатопверхових каркасних будівель з монолітного залізобетону чи цегляними стінами, як будівлі в цілому так і окремих конструктивних елементів. Комплекс складається з інформативно пов'язаних програм, які можуть працювати в автономному режимі: КОМПОНОВКА, БАЛКА, КОЛОННА, ФУНДАМЕНТ, ПОДПОРНАЯ СТЕНА, ПЛИТА, РАЗПЕЗ (СТЕНА), КИРПИЧ, ГРУНТ. [1]. Важливою характеристикою програми є реалізація в процесі розрахунку державних стандартів та будівельних норм та врахування інженерно-геологічних та кліматичних факторів регіону будівництва [2,3,4].

При розрахунку будівель і будівельних конструкцій в програмному комплексі МОНОМАХ використовується метод скінчених елементів (МСЕ).

Суть використання методу скінчених елементів при розв'язку інженерно-будівельної задачі – це створення віртуальної моделі, якій притаманні всі механічні властивості, що й реальному аналогу – будівельній конструкції.

Розрахункова модель МСЕ, з геометричної точки зору – це сукупність точок, які пов'язані між собою примітивами (лініями – відрізками прямих ліній, формами – трикутниками, прямокутниками та ін.), які розбивають цілісну конструкцію на скінченну кількість областей утворюючи сітчасту структуру. Геометрія конструкції апроксимується накладеною на неї сіткою, і розрахунок здійснюється вже не з конкретним конструктивним елементом, а з кожним окремим скінченим елементом.

В програмі КОМПОНОВКА передбачено два види розрахунків – попередній розрахунок і МСЕ розрахунок (основний). Програма дозволяє виконувати попередній розрахунок окремого поточного поверху і будівлі в цілому. МСЕ розрахунок виконується тільки після успішного виконання попереднього розрахунку цілої будівлі і є обов'язковим [5, с.91].

В процесі виконання розрахунку МСЕ в програмі КОМПОНОВКА автоматично формується триангуляційна сітка скінчених елементів з врахуванням заданих параметрів у діалоговому вікні МСЕ розрахунку (рис.1), виконується статичний та динамічний розрахунок. Результатом розрахунку є значення нормальних та зсувних напружень від постійних та змінних навантажень, а також розрахункових сполучень зусиль, які формуються автоматично, враховуючи коефіцієнти надійності за

навантаження, тривалості дії навантаження і розрахункових сполучень. За результатами МСЕ розрахунку виконується обчислення сумарних навантажень на стіни, колони і фундаменти, повторна перевірка січень залізобетонних конструкцій на розраховані зусилля, перерахунок розрахованого армування елементів для подальшого експорту в програми конструювання.

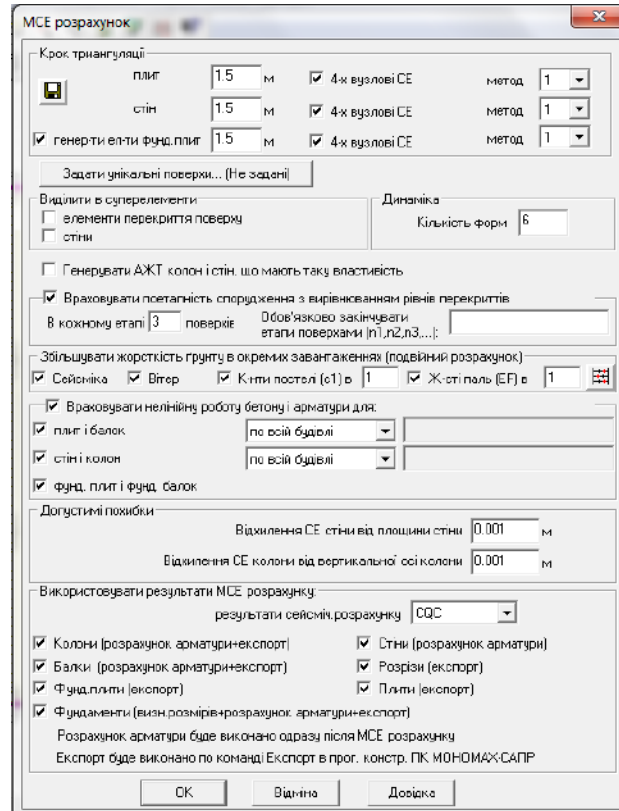

Рисунок 1 – Діалогове вікно МСЕ розрахунку в програмі «Компоновка» ПК «МОНОМАХ-САПР»

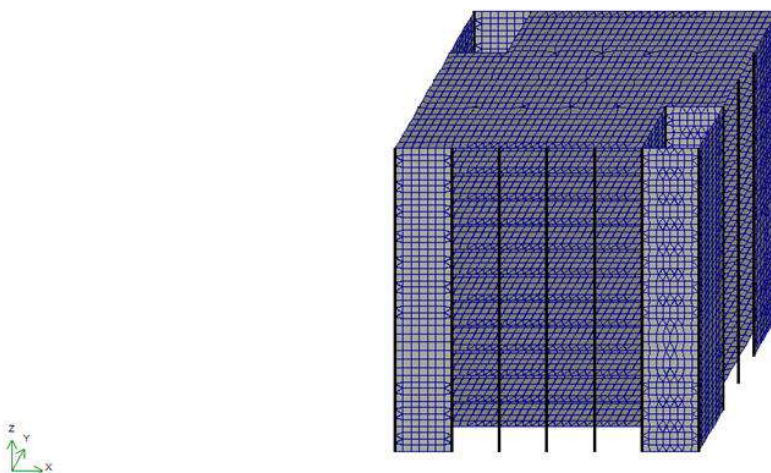

Рисунок 2 – Результати МСЕ розрахунку в програмі «Компоновка» ПК «МОНОМАХ-САПР»

Одним і важливих моментів при виконанні інженерних розрахунків будівельних конструкцій є моделювання поведінки конструктивного елемента при дії зовнішніх чинників: постійних, змінних навантажень, сейсмічних та вітрових впливів. В програмі Компонівка це реалізується при створенні деформованої схеми переміщень вузлових точок при дії того чи іншого фактору впливу (рис.3, 4).

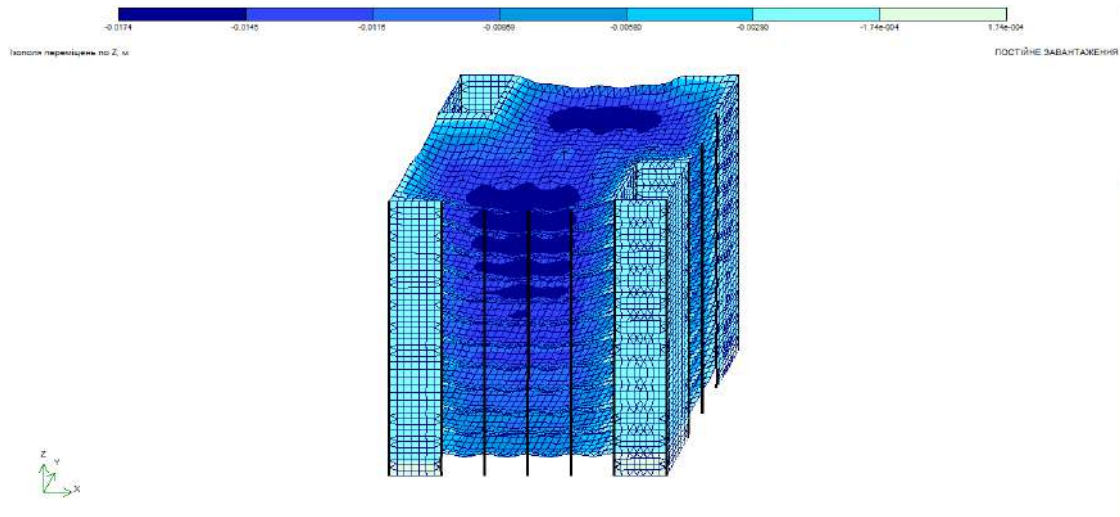

Рисунок 3 – Ізополя переміщень на деформованій схемі (проекція від зверху) при постійному завантаженні, створено в програмі «Компівонка» ПК «МОНОМАХ-САПР»

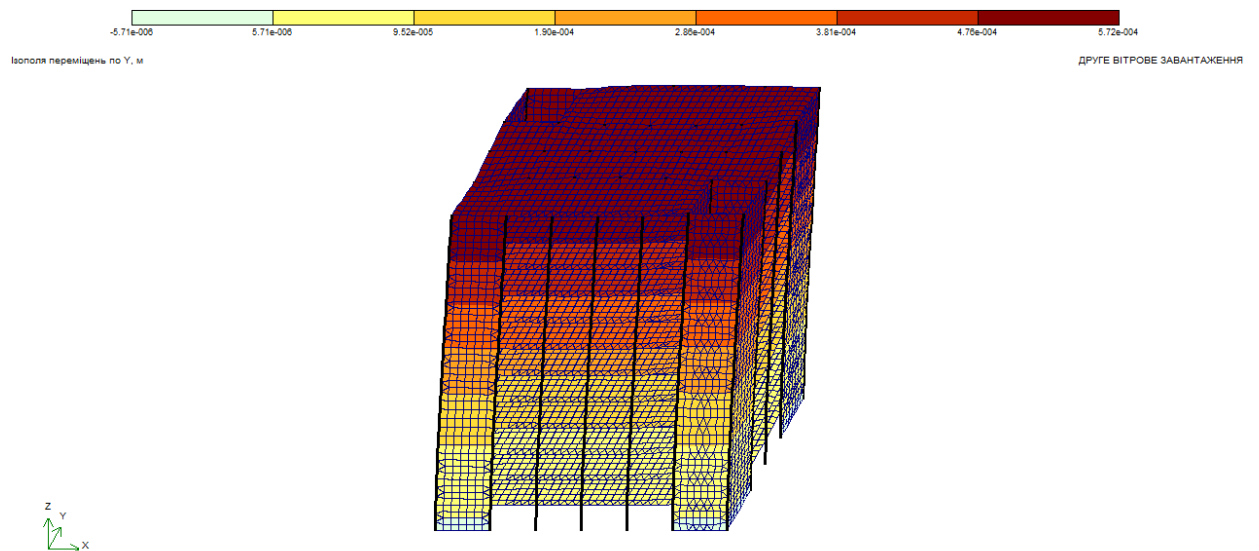

Рисунок 4 – Ізополя переміщень на деформованій схемі (проекція від справа) при дії вітрового навантаження, створено в програмі «Компівонка» ПК «МОНОМАХ-САПР»

Проведений аналіз показав значні можливості використання програмного комплексу МОНОМАХ для виконання інженерних розрахунків в навчальному процесі підготовки майбутніх фахівців будівельної галузі, але потребує фундаментальних знань у проектуванні будівель і споруд, будівельних конструкцій та матеріалів.

Список використаних джерел:

1. МОНОМАХ-САПР проектування і розрахунок залізобетонних і армокамі'яних конструкцій багатоповерхових будівель: веб-сайт. URL: <https://www.liraland.ua/mono/> (дата звернення: 09.04.2021).
2. ДСТУ-Н Б В.1.2-16:2013. Визначення класу наслідків (відповідальності) та категорії складності об'єктів будівництва [Чинний від 2013-09-01]. Вид. офіц. Київ: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2013. – 26 с.
3. ДБН В.1.2-14:2018 Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів. Загальні принципи забезпечення надійності та конструктивної безпеки будівель і споруд. [Чинний від 2019-01-01]. Вид. офіц. Київ: Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2018. – 30 с.
4. ДБН В.1.2-2:2006 Система забезпечення надійності та безпеки будівельних об'єктів. Навантаження і впливи. Норми проектування. [Чинний від 2007-01-01]. Київ: МІНБУД України, 2006. – 75 с.
5. Городецкий Д.А., Юсипенко С.В., Батрак Л.Г., Лазарев А.А., Рассказов А.А. МОНОМАХ-САПР 2013 Примеры расчета и проектирования: Учебное пособие – К.: Электронное издание, 2013. – 368 с. URL: <https://www.liraland.ua/books/book-monomakh-sapr-2013/> (дата звернення: 09.04.2021).

Дем'янець Ігор,

*кандидат мистецтвознавства
викладач кафедри музичного мистецтва
ЗВО «Університет Короля Данила»*

**ТВОРЧИСТЬ БОГДАНА ШИПТУРА В КОНТЕКСТІ ХОРОВОЇ
КУЛЬТУРИ ПРИКАРПАТТЯ**

Є люди, про яких у народі кажуть, що у них талант від Бога. Саме до таких особистостей належить Богдан Шиптур – відомий український композитор, із серця і душі якого линуць щирі та задушевні мелодії. Твори митця приваблюють своєю оригінальністю, яскравим національним колоритом, високою професійною майстерністю, жанровим розмаїттям та багатогранністю [1, с. 5].

Філософський роздум і лірична сповідь, весела бравада і полум'яний пафос – ось образний зміст його творчості, в якій завжди відчувається глибока любов до України, свого народу, рідної землі. У багатьох творах автор яскраво передає гуцульський колорит, опирається на побутові жанри – вальс, танго, романс, марш. Мелодії пісень Б. Шиптура легко запам'ятовуються [3, с. 2]. Деякі ж твори сприймаються як народні. Спираючись на традиції народної творчості, класичного романсу та сучасної естрадної музики, композитор продовжує прокладати шлях, які започаткували О. Білаш, Г. Майборода, В. Івасюк [11, с. 8]. Він є автором багатьох солоспівів та романсів, симфонічних, камерно-інструментальних та фортепіанних творів, але основою його композиторського доробку є хорова музика [1, с. 5].

Богдан Шиптур народився і виріс в селі Радча Тисменицького району Івано-Франківської області. Саме тут у 30-х роках минулого століття батьком композитора Василем Шиптуром була створена, а згодом стала відомою на всю Україну чоловіча хорова капела. Отож з дитинства Богдан мав можливість слухати своїх талановитих односельців, зростаючи серед народних пісень, в яких розкривається душа українського народу. Краса хорового співу надзвичайно запала в душу хлопця і визначила його подальшу життєву стежину. 25 років участі Богдана у капелі були для нього першою школою хорового співу і дали добрий ґрунт для формування його як композитора. Ця любов до музики привела Б. Шиптура в Івано-Франківське музичне училище імені Д. Січинського, а згодом у Львівську консерваторію імені М. Лисенка, де опановував найвищі щаблі музичного мистецтва під орудою визначного українського композитора, лауреата Шевченківської премії, професора Анатолія Йосиповича Кос-Анатольського [8, с. 29]. Оптимізм, любов до людей, активна музично-громадська діяльність, велика працездатність – риси, які передалися майбутньому композитору від вчителя [3, с. 2].

Після закінчення консерваторії і до сьогодні Богдан Васильович працює викладачем композиції та інструментознавства в рідному училищі (тепер *Івано-Франківський фаховий музичний коледж імені Дениса Січинського*). Першим на Прикарпатті та протягом багатьох років очолював Івано-Франківську обласну організацію Національної спілки композиторів.

Б. Шиптур веде активну громадську роботу. Спільно з Науково-методичним центром культури Прикарпаття організовує щорічні творчі звіти композиторів, семінари за участю знаних митців інших регіонів України, проводить творчі лабораторії, надаючи практичну допомогу композиторам-початківцям, ініціює конкурси на краще написання музичних творів.

Першим у 90-тих роках репринтним способом випустив хорові твори Д. Січинського, що не друкувалися до цього [10, с. 16]. Написав

збірник дитячих п'єс, побудований на народному пісенно-танцювальному матеріалі, який не лише збагатив репертуар юних піаністів, а й має важливе пізнавальне й виховне значення. Прагнучи донести своє мистецтво до широкої аудиторії, композитор записав і видав компакт-диски, збірки власних творів («Пісні і романси», «Хорові твори», три альбоми «Українські народні мелодії в обробці для фортепіано»), випустив відео-кліпи («І мертвим, і живим», «Місто моє», «Козак гуляє», «Вклоняюся небу», «Так ніхто не кохав», «Любіть Україну» та інші). Окремі твори надруковано у видавництві «Музична Україна» [2, с. 7].

Б. Шиптур неодноразово проводить творчі звіти та презентації своїх нових композицій. Музика митця постійно звучить у концертах, на радіо, телебаченні. Її виконували на урочистостях з нагоди 1100-річчя Галича (зведених хор виконав пісню-кантату «Моя Україна – квітуча земля»), на різних обласних мистецьких святах, на звітних концертах художніх колективів і майстрів народного мистецтва Прикарпаття у м. Києві (1999, 2000, 2004).

Твори Б. Шиптура є в репертуарі багатьох колективів: муніципального камерного хору «Галицькі передзвони» (диригент – заслужений діяч мистецтв України Ігор Дем'янець), хорової капели «Сурма» Івано-Франківського медичного університету (диригент – заслужений діяч мистецтв України Володимир Савчук), духового оркестру та хору *Івано-Франківського* музичного коледжу імені Дениса Січинського (керівник – заслужений діяч мистецтв України Петро Гундер), академічного камерного оркестру «*Harmonia Nobile*» (керівник – народна артистка України Наталія Мандрика) та симфонічного оркестру (керівник – Сергій Черняк) обласної філармонії імені Іри Маланюк та багато інших [11, с. 8].

Найвідомішими солоспівами митця стали – «Любіть Україну» (вірші В. Сосюри), «Цвітко осіння» (вірші І. Франка), «Місто моє» (вірші Я. Дорошенка), «Зелені човни» (вірші С. Пушика), «Вечірня роса» (вірші Л. Кліща) та багато інших у виконанні багатьох співаків, зокрема, народних артистів України Михайла Кривеня, Богдана Сташківа та Володимира Піруса, заслужених артистів України Ласла Габоша, Наталії Шевченко, Олександра Максакова, Мирослава Петрика, Світлани Овчарової та ін. [9, с. 12].

Цікавою є й інструментальна музика Б. Шиптура, представлена фортепіанними мініатюрами та музичними картинами «На Верховині», «Вівчарські світанки», секстетом для струнних та духових, «Прикарпатською сюїтою» для скрипки і фортепіано, симфонічною поемою «Досвітні вогні», творами для духового оркестру: сюїта «Голоси карпатських полонин», «Карпатський» та «Стрілецький» марші та іншими композиціями [6, с. 21].

Нова авторська збірка Б. Шиптура, яка нещодавно вийшла є першим повним зібранням хорової творчості і охоплює понад 35 музичних творів, засвідчує Божу іскру талановитого митця та репрезентує його багаторічний творчий ужинок. У цій збірці композитор пропонує для хорових колективів (професійних та самодіяльних) оригінальні хорові твори на слова Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Володимира Сосюри та відомих сучасних поетів України, в тому числі й Прикарпаття: Степана Пушика, Романа Юзви, Галини Турелик, Ірини Лембрик, Любомира Кліща, Ярослава Ткачівського, Петра Гринчишина. До збірника також увійшли обробки народних пісень та тричастинна кантата «На крилах вічності», присвячена 2000-літтю Різдва Христового [1, 244 с.].

Тарас Шевченко, як і в багатьох українських митців, посідає особливе місце в житті та творчості Б. Шиптура. Творчість славетного Кобзаря наскільки геніальна, що непідвладна часові, і є актуальною для сучасної незалежної України. Талант Шевченка полягає в тому, що він надзвичайно лаконічно доносить до нас дуже багато своїх переживань за долю України. Богдан Шиптур через півтори сотні літ своєю музикою надзвичайно вміло увиразнює слово Кобзаря. Якщо Шевченко будив людські душі поетичним словом, то Б. Шиптур достукується до них талановитою музикою. Збірник розпочинається творами, написаними на поезію Тараса Шевченка: «Молитва до Богородиці», «У нашім раю на землі», «І мертвим, і живим...», «Світає, край неба палає...».

Б. Шиптур пригадує: «...У 2000 році на найбільшій сцені нашої держави – в Палаці «Україна» в Києві – в рамках звіту Івано-Франківської області звучала пісня «І мертвим, і живим, і ненарожденним землякам моїм в Україні і не в Україні моє дружнєє посланіє». Затишли останні звуки, а зал ще якусь мить мовчав. Це була своєрідна музична бомба. І лише після паузи глядачі зірвалися оваціями. Я зрозумів, що слова Тараса Шевченка і музика Богдана Шиптура стали одним цілим, народився дуже вдалий музичний твір. І якщо поет колись звертався до українців: «Доборолась Україна до самого краю, гірше ляха свої діти її розпинають», то заключний акорд – це крик душі і звернення до всіх нас: «Обніміться ж, брати мої, молю вас, благаю!». Саме єдності так бракує нам сьогодні...».

Окреме місце в творчості композитора займають духовні твори про що свідчить один з найкращих його доробків – «Через поле України ішла Божа Мати» для солістів та хору [5, с. 8]. Слова та мелодія цього твору належить батькові Василю Шиптуру, який прожив довге, складне та цікаве життя, передавши синові талант, працьовитість, любов до рідного народу, відповідальність за свої вчинки перед Богом і людьми. Ця пісня є своєрідним «лейтмотивом» багатьох духовних свят, фестин, конкурсів, прощ. «...Найвищою нагородою для мене і мого батька, – розповідає п.

Богдан, – було почути, що після Богослужіння в Джублику, що на Закарпатті, співають пісню «Через поле України ішла Божа Мати». Ця пісня стала народною. Мабуть, вже не має церковного хору, в репертуарі якого не було б цього твору...» [7, с. 8].

Окрім цієї пісні, до збірки, а саме, розділу «духовні твори» увійшли пісня-реквієм «Щирим серцем за всіх помолись» (слова Р. Юзви), «Святий, Василю великий» (слова І. Гавриловича). До цього ж розділу можна віднести обробки та оригінальні коляди: «Ой, сталась, браття, добра новина», «Темної ночі зорі заіяли» (слова К. Перелісної), різдвяна пісня «У небі вечірнім зоря ясно сяє» (слова М. Захарчука) [1, с. 48-62].

Окрему групу у доробку композитора складають аранжування українських патріотичних та стрілецьких пісень: «Повіяв вітер степовий», «Гей, понад морем, понад Дунаєм», «Бо війна війною», «Червона калино, чого в лузі стоїш?», «Подай, дівчино, руку на прощання», що постають як відображення світогляду цілого покоління, боротьби за національну ідею представниками української інтелігенції і тому мають виняткову популярність [1, с. 66-84].

У творах, які увійшли до збірника, композитор звертається до музичного осмислення поезій Івана Франка («Ой зйду я на могилу», Чого являєшся мені у сні...»), Степана Пушика («Ой росла береза», «Файні люди», «Козак гуляє»), Богдана Залізняка («Мій Карпатський краю»), Марії Влад («Живиця на спомин»), Галини Турелик («Цвіт калини»), Ірини Лембрик («Ходить сивий вітер»).

«... До дня Незалежності України, – говорить композитор, – я написав новий музичний твір «Вставай, Україно!», слова якого і сьогодні є надзвичайно актуальними для сучасної незалежної України. «Вставай, Україно, вставай, мій народе, нам Бог посилає духа свободи! Серце до серця, єднаймося в родину, за рідну мову, за Україну. Голос Тараса кличе нас, люди, є Україна, була і буде...». Саме, в останньому розділі зібрані твори просякнуті патріотичним духом, відчуттям свободи, любові до українського народу та України [4, с. 8]. Зокрема, твори на слова Любомира Кліща («Вставай, Україно!», «Державна служба України», «Моя Україна – квітуча земля»), Петра Гринчишина («Світлий день України»), Михайла Захарчука («Синам України»), Володимира Сосюри («Червоний мак», «Любіть Україну») [1, с. 136-184].

Збірник «Хорові твори Богдана Шиптура» – це гідний внесок у професійно-музичне життя хорового мистецтва України. Він стане неоціненним скарбом не тільки для хормейстерів, а й студентів музичних училищ та консерваторій, широкого кола любителів національного музичного хорового мистецтва [1, с. 6].

Богдан Шиптур – не тільки талановитий композитор, активний музично-громадський діяч, він, передусім, справжній патріот, який щиро вболіває за долю свого народу та розвиток національної культури. І

глибоко символічно, що свій день народження митець відзначає 24 серпня разом зі святом державної Незалежності України.

Список використаних джерел:

1. Хорові твори / Богдан Шиптур. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2020. – 224 с.
2. Я. Ткачівський / Ні в чому не люблю фальші // Івано-Франківськ: Галичина. – 23.08.1996. – № 139 (1289) – С. 7.
3. Пісні та романси / Богдан Шиптур. Івано-Франківськ: Обласна друкарня, вул. Січових стрільців, 78, 1999. – 74 с.
4. Л. Тугай / Моя нова пісня дуже оптимістична // Івано-Франківськ: Галичина. – 5.11.2013. – № 166 (4722) – С. 8.
5. С. Лецишин / Наймиліша мені - Україна // Івано-Франківськ: Галичина. – 5.09.2006. – С. 8.
6. Г. Максим'юк / Без музики я б і тижня не прожив, вмер би без неї // Івано-Франківськ: Галицький кореспондент. – 25.08.2011. – № 34 – С. 21.
7. Ю. Боєчко / Те, чого не можна сказати словами... // Івано-Франківськ: Нова зоря – 2008. – № 39 – С. 8.
8. Н. Шегда / Гармонія музики – у світлі людської душі // Івано-Франківськ: Репортер. – 8.05.2008 – № 19 – С. 28-29.
9. І. Глібовицький / Творча зрілість Богдана Шиптура // Івано-Франківськ: Галичина. – 27.08.2016. – № 65 (5214) – С. 12.
10. Б.Шиптур / І в музиці щастя теж... // Новий шлях-15-The New Pathway – 4.02.1995. – С. 15-16.
11. І. Глібовицький / Творчий ювілей Прикарпатського маестро // Івано-Франківськ: Галичина. – 8.06.2013. – № 85 (4641) – С. 8.

Дяченко С. В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України*

Маїк А. В.,

*студентка Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України*

м. Ірпінь

ОСОБЛИВІСТЬ ЕКСПЕРТА ЯК СУБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Експерт як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин проводить експертизу, результат якої може слугувати доказом у суді. Актуальність даної теми полягає в тому, що експерт має спеціальні знання та є основним суб'єктом у здійсненні даної процедури, тому необхідним є дослідження висновку експерта, його прав та обов'язків, а також його місце в судовому провадженні.

Окремі аспекти та проблемні питання даної теми досліджували та висвітлювали в своїх працях такі відомі науковці, як С. С. Бичкова, М. Й. Штефан, Т. М. Федоренко, Т. Степанова та інші.

Експерт як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин – особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи [1, с. 71]. За допомогою цих знань експерт формує висновок, який називають «висновком експерта». Як стверджує Анна Штефан, що це не побутові повсякденні висновки і підсумки, які може зробити будь-яка людина, а знання, що здобуваються в процесі теоретичної підготовки і практичної діяльності у певній сфері науки, техніки, мистецтва, ремесла [2, с. 17].

Ст. 104 ЦПК зазначає, що суд постановляє ухвалу, щоб призначити експертизу, де і вказує з яких підстав проводиться експертиза, питання, з яких експерт повинен надати суду висновок, якій особі доручено провести експертизу, перелік матеріалів, що надаються для дослідження [3]. Також, експерт може проводити експертизу на замовлення учасників справи. Проте, варто звернути увагу на те, що експерт вступає в цивільні відносини з замовником експертизи - однією із сторін, що заявила про проведення експертизи у якості забезпечення доказів та він же вступає в цивільні процесуальні відносини з судом, який призначає проведення експертизи.

Відповідно до ч. 6, ст. 106 ЦПК експерт, який склав висновок за зверненням учасника справи, має ті самі права і обов'язки, що й експерт, який здійснює експертизу на підставі ухвали суду[3]. Слід

звернути увагу й на те, що експерт зобов'язаний відповісти на запитання, які поставлені щодо незрозумілості його висновку, аби отримати повне роз'яснення. Поставити такі питання може як власне суд, так і учасник справи, на замовлення якого проводилась дана експертиза, як зазначає ст. 12 Закону України «Про судову експертизу» [4].

Експерт як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин відіграє важливу роль у справі, оскільки наявність його спеціальних знань, які він застосовує при проведенні експертизи, висвітлюються ним у висновку, який може слугувати вагомим доказом у цій справі, а також який може вплинути на захист порушених, невизнаних чи оспорюваних прав.

До прикладу, можна навести Рішення Київського районного суду м. Одеси від 08.12.2020 року у справі № 520/627/17.

Як на доказ порушення своїх прав землевласника позивачка посилається, у тому числі, на висновок експертного дослідження №181-05 від 18.01.2018 року (том 2 а.с.142-157).

При цьому, при проведенні дослідження, об'єктами дослідження були земельна ділянка ОСОБА_1 за адресою АДРЕСА_2, та об'єкти, розміщені на земельній ділянці ОСОБА_1. Для проведення експертизи експерту було надано копію державного акту та витяг з технічної документації на земельну ділянку, що належить позивачці ОСОБА_1. Відомості про координати поворотних точок меж земельної ділянки ОСОБА_1, а також документація із землеустрою на земельну ділянку ОСОБА_1 в повному об'ємі, експерту не надавалися (аркуш №8 та №11 висновку експерта).

Правовстановлюючі документи, а також дозвільні та технічні документи на земельну ділянку за адресою АДРЕСА_1, що належить ОСОБА_3, та на розташовані на земельній ділянці будівлі, експерту не надавалися. Не проводилося експертом і огляду земельної ділянки, що належить ОСОБА_3.

Крім того, відповідно до вимог ст. 102 ЦПК України, висновок експерта складається у порядку, визначеному законодавством, та має відповідати вимогам закону. Зокрема, ч.7 ст. 102 ЦПК України зазначено, що у висновку експерта має бути зазначено, що експерт попереджений (обізнаний) про відповідальність за завідомо неправдивий висновок. Даний висновок експертного дослідження №181-05 від 18.01.2018 року таких відомостей не містить[5].

Цікавим є те, що експерт має право відмовитись надавати висновок, згідно з ч. 8, ст. 72 ЦПК, оскільки недостатність матеріалів не дають можливості йому виконати обов'язки, які покладені на нього, проте, експерт повинен надати заяву про відмову, яка повинна бути вмотивованою[3].

Отже, дане дослідження показало, що експерт як суб'єкт цивільних процесуальних правовідносин має спеціальні знання, які застосовує при проведенні експертизи, вступає у цивільні відносини із стороною – замовником експертизи, та цивільні процесуальні відносини із судом, який призначає проведення експертизи, посідає важливе місце у справі, оскільки його висновок може виступати важливим доказом, який роз'яснить обставини у справі, який може вплинути на захист порушених, невизнаних чи оспорюваних прав.

Список використаних джерел:

1. Дяченко С. В. Цивільний процес України: практикум / С. В. Дяченко, Ю. Ю. Рябченко, Л. О. Самілик. – Ірпінь, 2020. – 312 с. – (На допомогу студенту УДФСУ).
2. Штефан А. Висновок експерта у цивільному судочинстві. Захист прав інтелектуальної власності. 2018. С. 17.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р., № 1618-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42, ст. 492
4. Просудову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р., 4038-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 28, ст. 232
5. Рішення Київського районного суду м. Одеси від 08.12.2020 року у справі № 520/627/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93678702>.

Жирак Людмила Михайлівна,
*ст. викладач кафедри туризму
та готельно-ресторанної справи
Університет Короля Данила
(м. Івано-Франківськ, Україна)*

РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ ВІД СТАРОГО СТАНИСЛАВОВА ДО СУЧАСНОГО ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА

Івано-Франківськ – сучасне, затишне місто, столиця Прикарпаття, яке звідусіль вабить до себе туристів. Для сучасного подорожуючого є нормою зупинитись в готелі (з французької *hôtel* - «гостьова кімната») і отримати певний рівень сервісу за свої кошти. Досліджуючи історію Івано-Франківська (в минулому Станиславова), важливо акцентувати увагу на розвитку готельної індустрії, проаналізувати історію зародження гостьових будинків та, власне, готелів. Дана тема є цікавою для дослідження, адже будівлі колишніх і сучасних готелів є історичною спадщиною міста, дають нам уявлення про його минуле, без якого неможливо будувати майбутнє.

Прототипом першого закладу, в якому зупинялись приїжджі в Станиславові, був палац Потоцьких. Звісно, готелем він не називався, проте гості, які прибували до міста часто зупинялись на запрошення в родини Потоцьких. За свідченнями історичних джерел, тут були король Ян III Собеський, угорський князь Ференц Ракоці, дружина Пилипа Орлика Анна.

В околицях сучасної вулиці Незалежності (в минулому Тисменицька дорога), на місці широкого поля будувались так звані заїжджі двори. Особливих зручностей не було, проте можна було переночувати, погодувати коней. Відомий факт, коли в 1780-х роках австрійський цісар Йосиф II, проїжджаючи по території Галичини, зупинився в одному з таких єврейських дворів біля Тисменецької брами (поблизу головного корпусу Медичного університету). У 1857 році таких дворів було близько 30 [1]. А неподалік був заклад, який вже відповідав стандартам тодішнім стандартам готельного сервісу. Сьогодні це територія пасажу Гартенбергів. Збудував його у 1830-х роках землевласник Леон Сакс, якому ці землі надала у використання Катерина Коссаковська – власниця міста. Відповідно, заклад отримав назву «Готель Сакса» в честь власника. Двоповерхова кам'яниця включала не лише готельні номери, а й ресторан, бальну і театральну зали, а також різні крамниці. У 1850-х заклад купив Абрахам Гальперн, який перейменував готель у «Європейський». У 1899 році будинок купили брати Гартенберги, збудували в підвір'ї свій знаменитий пасаж (1904 р.), а сама будівля готелю була вщент зруйнована в Першій світовій війні.

На сучасній вул. Мазепи, 2, де розташований ресторан «Профітролі», в середині 19 ст. відкрився готель «Під залізною дорогою» (інша назва «Під залізницею»), хоча до залізниці звідси далеко. Крім готельних номерів, у цьому закладі власник зацікавлював своїх гостей літературними вечорами. Навпроти розташовувався готель «Під чорним орлом», тут же була одна з перших аптек у місті і від 1877 року там функціонував найдавніший міський обмінник.

На сучасній «Стометрівці» (вул. Незалежності) розташовувався готель Камінського (1870-ті роки), який належав бургомістру. Проте це був швидше офісний центр, ніж готель.

Були в місті і готелі з недоброю славою, зокрема готель «Під трьома коронами» (сучасна вул. Незалежності), «Бель Вю» біля вокзалу, готель і ресторація Штріка, згодом заклад почав називатись «Брістоль» (сучасна вул. Л. Українки). Всі вони славились тим, що тут періодично відбувались п'яні бійки, сервіс був далекий до стандартів, а до того це були ще й будинки розпусти.

У липні 1893-го відкрито готель «Імперіал» на розі сучасних вулиць Мазепи й Січових Стрільців. На першому поверсі були кав'ярні, крамниці

та інші заклади, а 30 апартаментів розташовувались на верхніх поверхах, які надавали гостям всі можливі зручності [3].

У 1904 р. в місті відкрився готель «Центральний» на вул. Собеського,4 (сучасна вулиця Січових Стрільців). В минулому тут був будинок вірменського купця, а наступний власник Леон Кесслер збудував один з кращих готелів в місті на той час. Готель був розкішно умебльований, мав водопровід, телефон. Всі чиновники і видатні постаті зупинялись тут. Саме в ресторані готелю «Центральний» з'явилося перше меню в місті. За Радянської влади готель назвали «Червона зірка», а сама будівля на сьогодні в аварійному стані [5, с. 167].

У 1912 році Станиславів отримав першу п'ятиповерхівку (вул. Незалежності, 4). Кам'яниця родини Хованців була однією з найкрасивіших, мала електричний ліфт, світло, центральне водяне опалення, ванни з теплою і холодною водою, телефон, і найвищий рівень сервісу. На першому поверсі була відома цукерня, магазин, в підвалі друкарня, а верхні поверхи займав готель «Уніон». Зараз тут офісний центр [2].

1 травня 1914 року на розі сучасних вулиць Січових Стрільців і Шевченка відкрився модний, фешенебельний готель «Австрія», а також тут розташовувались ресторан, кафе, кінотеатр. Архітектором першої залізобетонної чотириповерхової будівлі з вишуканою вежею-годинником і красивою колонадою вздовж вулиці став модний на той час архітектор Фредерик Януш. Саме тут 3 січня 1919 року була прийнята знаменна ухвала про об'єднання ЗУНР з УНР, а в 1990 році звідси розпочався символічний «живий ланцюг єднання» до Києва. Готель 5 разів змінював свою назву: «Австрія», «Варшава», «Одеса», «Спартак», «Дністер», а відвідувачами були видатні постаті Михайло Грушевський, Симон Петлюра, Володимир Винниченко, Кость Левицький, Дмитро Вітовський, Лев Бачинський. За 5 мільйонів злотих кам'яницю придбав у греко-католицької капітули львівський лікар Броніслав Овчарський у 1930 році, а в 1935 продав релігійній інституції. За Радянської влади готель двічі змінив свою назву, почав занепадати, проте тривалий час мешканці міста могли відвідувати кафе «Чанахи», яке працювало з 1960 року і було одним з найдавніших закладів громадського харчування міста. Також в приміщенні колишнього кінотеатру працювала обфлармонія, яку у 1981 році змінив міський будинок культури (Центральний Народний дім) [4, с.47]. На сьогодні будинок на реставрації і тут планують відкрити 4 зірковий готель міста.

У 1956-му неподалік міського озера спорудили невеличкий дерев'яний готель «Карпати», відомий недавно в місті ресторан «Садко», який до наших днів не зберігся. У 1969-му, неподалік «Карпат» побудували турбазу «Прикарпаття».

На вулиці «Урожайній» досі працює готель «Нива», який підпорядковувався колгоспному ринку.

У 1980-х німці побудували на вул. Пасічна готель «Дружба». Там зупинялися працівники «Трансгазу», які приїжджали у відрядження, а зараз це житловий будинок.

1967-1975 рр. на вулиці «Радянській» («Незалежності») відкрили готель «Україна», який мав 154 одномісних і 117 двомісних номерів, де могли розміститись біля 400 гостей [6, с. 67]. Він був найбільшим у місті і до сьогодні готель під назвою «Надія» є одним з кращих готелів Івано-Франківська.

До послуг туристів сьогодні низка закладів розміщення, в тому числі одні з кращих готелів «Grand Hotel Roholana», «Reikartz Парк Івано-Франківськ», «Mon Ami Hotel», «Станіславів», «Atrium Hotel», «Станіславський двір», бутик-готель «Фонтуш», готельно-ресторанний комплекс «Легенда» та інші. Також заклади розміщення представлені хостелами, мотелями, здачею апартаментів, що створює конкурентоспроможний готельний продукт Івано-Франківська і може задовольнити потреби потенційного гостя.

Список використаних джерел:

1. Бондарев І. Готелі старого Станіславова. *Репортер*. Івано-Франківськ, 2018. URL: <https://report.if.ua/istoriya/goteli-starogo-stanyslavova-epoha-komfortu/>
2. Бондарев І. Головатий М. Слідами старого Станіславова. Готель «Уніон». *Репортер*. Івано-Франківськ, 2014. URL: <https://report.if.ua/uncategorized/slidamy-starogo-stanyslavova-gotel-union/>
3. Бучик О. Станіславів буденний і святковий. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2018. 128 с.
4. Головатий М. Етюди старого Станіславова. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2007. 146 с.
5. Грабовецький В. Історія Івано-Франківська (Станіславова). З найдівніших часів до початку ХХ століття. Частина I. /В. Грабовецький. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 1999. 304 с.
6. Полєк В. Майданами і вулицями Івано-Франківська: історико-культурний путівник/В. Полєк. Львів: Світло і тінь, 1994. 90 с.

Жирак Р.М.,

викладач кафедри архітектури та містобудування

Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ

ДО ПИТАННЯ ПРО СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ УРБЕКОЛОГІЧНИХ ВЗАЄМОДІЙ У ГІРСЬКИХ ПОСЕЛЕННЯХ РЕКРЕАЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Урбанізація є пріоритетним напрямом цивілізаційного розвитку – сталого, екобезпечного, ресурсобалансованого, має системний характер [4].

Під час дослідження формування, становлення та розвитку просторової та архітектурно-планувальної організації населених пунктів головна увага, здебільшого, приділяється процесам урбанізації.

Найпоширенішим є підхід американського вченого Р. Сміта [1, 4, 7, 11], який описав три стадії урбанізації. На першій стадії, міста, у розумінні автора, не відрізнялися від сіл. Вона характеризується малою концентрацією неорганічних відходів, а також відсутністю забруднення повітря. Величина міста і кількість населення залежали від площ і продуктивності сільськогосподарських земель. Друга стадія урбанізації пов'язана з подальшим економічним розвитком, який характеризується інтенсивним використанням сільських природних і трудових ресурсів. Вона відрізняється, в основному, лише деякою перевагою міста над сільськогосподарським оточенням. Природа та довкілля міста і його ближніх околиць знаходилася ще у стійкій рівновазі. Третя стадія урбанізації настає з періодами промислової і науково-технічної революції (XIX ст.), надає економічні і культурні переваги міського способу життя над сільським, встановлює стійке домінування урбанізованого середовища над природним, відрізняється трансформацією невеликих урбанізованих територій у великі – агломерації та конурбації [4, 7, 11].

Українські Карпати – територія із порівняно невисоким рівнем урбанізації. Тому, саме малі гірські поселення визначають характер і рівень соціального розвитку, розміщення продуктивних сил, інноваційні можливості для рекреаційного і туристичного розвитку регіону [3].

Абсолютна більшість населених пунктів Українських Карпат знаходиться на першій стадії урбанізації [4].

Слід зазначити, що дослідження урбоекотологічних взаємодій в умовах Українських Карпат є достатньо складним завданням, що обумовлено значною варіативністю екологічних факторів, доволі напруженою екологічною ситуацією в регіоні, відсутністю ефективних механізмів природокористування, недосконалістю нормативно-правової бази, зокрема, в сфері екологічного законодавства, відсутністю стратегічного просторового планування та єдиних підходів до

ідентифікації та типологізації екологічних явищ та процесів, внаслідок чого ускладнюється процес управління ними.

Дослідженню питань сталого розвитку гірських територій присвячені праці вітчизняних вчених: О.Адаменка, А.Балян, О.Боднар, В.Борщевського, Б.Буркинського, Ф.Гамора, О.Гулич, М.Долішнього, І.Дубовича, В.Євдокименка, П.Жука, С.Злупка, С.Іщук, М.Козловського, В.Комендара, В.Кравціва, М.Лендела, О.Лукші, О.Марискевич, В.Мікловди, Н.Мікули, О.Павлова, В.Парпана, С.Писаренко, М.Пітюлича, М.Ромашенка, У.Садової, С.Сембера, Л.Семів, С.Стойка, В.Толкованова, Ю.Туниці, О.Фурдичка, М.Шершуна, С.Шульц, В.Яреми та ін. [9].

Серйозний вклад у дослідження значення гірських територій в умовах глобальних кліматичних змін внесли праці М.А.Голубця, М.І.Долішнього, В.С.Кравціва, Л.Г.Руденко, С.А.Лісовського, А.Т.Шевчук [5, 9].

Проблеми захисту природного середовища розвитку гірських територій стали об'єктом досліджень Ф.Д.Гамора, Г.Боднар, В.І.Комендара, В.І.Парпана, С.М.Стойка, М.І.Ромашенко, О.М.Адаменка, П.В.Жука, М.А.Лендела, С.В.Сембера, О.І.Павлова, С.О.Іщук, С.А.Шульц [9].

Фундаментальні питання теорії архітектури та організації просторів досліджували такі науковці, як: Білоконь Ю. М., Вадимов В. М., Габрель М.М., Гутнов О. Е., Дьомін М. М., Пучков А.О., Тімохін В. О., Фомін І. О., Черкес Б. С., Шулик В. В [2, 3, 10].

Ландшафтно-містобудівну складову регіону, його архітектурні та планувальні проблеми вивчали Габрель М.М., Криворучко Ю.І., Панченко Т. Ф., Петришин Г.П., Посацький Б.С., Шульга Г.М. [2, 3, 10].

Історико-мистецьку та культурну складову рекреації в Карпатському регіоні досліджували Гуменюк Г. М., Лаврук М.М., Проскуряков В.І., Соломченко О.Г., Юрчишин Г.М.. Над дослідженнями архітектурної спадщини краю працювали також Бевз М.В., Білінська О.Б., Держипільський А.М., Кугутяк М.В., Лесик О.В., Михайлишин О.Л., Тимофієнко В.І. та інші. Рекреаційним районуванням та вивченням потенціалу Карпат займалися: Гудима М.Г., Крачило М.П., Мазур Ф.Ф., Павлов В.І., Попович С.І., Приходько М.М., Федоренко Н.В. Архітектурну організацію рекреаційних об'єктів регіону досліджували Божук Т.І., Дутчак С. В., Кащенко Т.О., Проскуряков В.І., Слепцов О.С., Тарас Я.М [10].

Заслужують уваги підходи українських і австрійських науковців В.П. Кучерявого, Г. Шнайдера, А.В. Пархуць; З.Ю. Шеремети та Х.А. Пархуць [6] до дослідження урбанізаційних процесів у сільській гірській місцевості та вирішення проблем щодо ландшафтного планування відповідно до вимог Європейської ландшафтно-конвенції. Зокрема, йдеться про «регулювання ландшафту», під яким розуміють доцільну

«діяльність з точки зору сталого розвитку, спрямовану на забезпечення постійного утримання ландшафту для узгодження змін, спричинених соціальними економічними та екологічними процесами та керування ними». Планування ландшафту, згідно з Конвенцією, означає «активну діяльність, спрямовану у майбутнє, щодо поліпшення, відновлення та створення ландшафтів» [6].

Варто зазначити, що науковці Львова М.М. Габрель, А.В. Гоблик, В.В. Демченко, М.А. Голубець, П.С. Гнатів, М.П. Козловський та ін. [2] розробили концептуальні підходи до просторового розвитку гірських районів Львівщини, що визначали завдання, цілі та принципи, запропонували шляхи розвитку центральних і сільських поселень, транспортної інфраструктури, промисловості, рекреації і туризму, охорони природи і ландшафтів тощо [2, 6].

Фундаментальні принципи розвитку гірських територій знайшли відображення у «Хартії гірських народів» (Шомбері, Франція, 2002 р.), Рамковій конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат (Карпатська конвенція, 2003 р.) [8].

Аналіз публікацій з гірської проблематики вказує на те, що сьогодні в науці про гори склалися три основні підходи – фізико-географічний, адміністративно-територіальний і функціональний [9].

Проте, на нашу думку, необхідно дещо більше уваги звернути на урбоекологічний підхід до формування просторової організації населених пунктів через дослідження екологічних параметрів: стану навколишнього середовища, джерел забруднення, використання природних ресурсів, природоохоронну діяльність, формування екологічної культури та екологічного виховання.

Список використаних джерел:

1. Безлюбченко О. С. Урбаністика : навч. посібник для студентів напряму підготовки «Будівництво» / О. С. Безлюбченко, О. В. Завальний ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – 274 с.
2. Габрель М.М. Концептуальні підходи до просторового розвитку гірських районів Львівщини / М.М. Габрель, А.В. Гоблик, В.В. Демченко. – Львів : Вид-во Ін-ту регіональних досліджень, 2009. – 102 с.
3. Габрель М. Просторовий підхід до обґрунтування архітектурних рішень [Текст]: навч. посібн. / М. Габрель, М. Габрель. – Львів: СПОЛОМ, 2016. – 284 с.
4. Гнатів П.С., Кучерявий В.П. Урбанізаційні процеси: Суть явища і наслідки для гірських ландшафтів Львівщини / П.С. Гнатів, В.П. Кучерявий. // Науковий вісник НАТУ України. – 2011. С. 53-58.

5. Голубець М.А. Концептуальні засади сталого розвитку гірського регіону / М.А. Голубець, П.С. Гнатів, М.П. Козловський та ін. – Львів : Вид-во «Поллі», 2007. – 288 с.

6. Кучерявий В.П. Ландшафтне планування в умовах гірських населених місць Українських Карпат і Австрійських Альп / В.П. Кучерявий, Г. Шнайдер, Л.В. Пархуць та ін. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/landshaftne-planuvannya-v-umovah-girskih-naselenih-mists-ukrayinskih-karpat-i-avstriyskih-alp>.

7. Кучерявий В.П. Урбоекологія / В.П. Кучерявий. – Львів : Вид-во «Світ», 1999. – 320 с.

8. Можливість розвитку гірських територій в умовах децентралізації. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/293/Mountain-areas.pdf>.

9. Пітюлич М.М. Регулювання розвитку гірських територій в умовах модернізації економіки / Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю: 08.00.05 – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Львів: НАН України ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього», 2015. – 462 с.

10. Смадич І.П. Архітектурна організація об'єктів сучасної рекреації у Карпатському регіоні України : автореф. дис... канд. архітектури : [спец.] 18.00.01 «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури» / І.П. Смадич; Івано-Франківський нац. техн. ун-т нафти і газу. – Львів, 2017. – 25 с.

11. Смит Р.А. Наш дом – планета земля: Полемические очерки по экологии человека / Р.А. Смит и др. – М. : Изд-во «Мысль», 1982. – 383 с.

Жукевич Ігор Васильович,
к.ю.н., доц., доцент кафедри права
Університету Короля Данила
м. Івано-Франківськ

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ПОЛЬЩІ

Основна мета цивільного судочинства в Польщі досягається в рамках двох основних стадій цивільного судочинства, а саме: судового та виконавчого провадження, що є наступною стадією після судового розгляду. Відповідно до польського законодавства, виконавче провадження – це виконавча процедура, спрямована на виконання правової норми, зазначеної в рішенні, яке має бути виконане

примусовим шляхом законними засобами для отримання кредитором належного йому штрафу від боржника (виконання зобов'язання) [1].

Цивільний процесуальний кодекс Польщі (частина III, статті 758-1088 ЦПК Польщі) регулюють виконавче провадження, а також встановлює засоби примусу, що застосовуються у цивільних, сімейних, опікунських, комерційних, трудових справах, справах законодавства про соціальне забезпечення, а також у випадках, коли положення ЦПК Польщі виступають як норми спеціального регулювання, в яких рішення приймаються для виконання в процесі виконавчого провадження. Виконавчими органами в Польщі є окружний суд та судовий виконавець. Головним виконавчим органом є судовий виконавець. До запровадження в Польщі приватної виконавчої системи судові рішення виконувались посадовими особами районних судів, але оскільки вони не були фінансово зацікавлені у досягненні найкращих можливих результатів, виконавче провадження було неефективним.

У зв'язку з цим у 1997 р. була проведена реформа, в результаті якої була створена система примусового виконання рішень у цивільних справах, заснована на приватних виконавцях, які успішно працюють у багатьох європейських країнах (наприклад, у Франції, Голландії, Словаччині тощо). Тобто, згідно з польським законодавством, судовий виконавець – це державна посадова особа, яка працює в окружному суді (ст. 758 ЦПК Республіки Польща), але належить до приватного сектору та покриває витрати на свою діяльність за рахунок коштів зібраних під час виконавчого провадження. Виконавці працюють в окремих кабінетах, мають службовців – помічників та слухачів, платять податки, як і всі інші підприємства. Районні суди не мають повноважень звільняти виконавців.

Виконавці за польським законодавством мають незалежний правовий статус, вони зобов'язані дотримуватися «золотої середини» між інтересами окремого клієнта та інтересами держави, тобто бути неупередженим представником суду, як це прийнято в багатьох європейських країнах. Виконавці не обмежуються строком, якщо їх не звільняють з дисциплінарних підстав. Судовий виконавець виконує всі виконавчі дії, крім тих, що входять до компетенції окружного суду (стаття 759, § 1 ЦПК РП) [2].

Відповідно до вказівок ЦПК Польщі, між судовим виконавцем та окружним судом виникають численні процесуальні зв'язки, які забезпечують судовий контроль за діями судового виконавця. Відповідно до польського законодавства, судовий контроль здійснюється за допомогою спеціальних засобів правового захисту на стадії виконавчого провадження (скарг) та на підставі службових обов'язків судді. До спеціальних (спеціальних) засобів захисту на стадії виконавчого провадження (скарг), насамперед, належать: скарга на дії виконавця (ст.

767 ЦПК Польщі), а також попередження щодо судового виконавця у справі процес звернення стягнення на рухоме майно, (вартість) цього майна (стаття 853, § 2 ЦПК Польщі) та проти плану розподілу суми, отриманої внаслідок стягнення (ст. 1027, § 2 та 3 ЦПК Польщі). Скарга на дії судового виконавця є основним інструментом судового нагляду за діями судового виконавця, враховуючи широку сферу його застосування. Ця скарга може бути спрямована на будь-які виконавчі дії, вжиті виконавцем, незалежно від виду такої дії. Вона також може бути спрямований на бездіяльність. Судовий контроль за діями виконавця, який здійснюється на підставі другого засобу правового захисту - попередження щодо плану розподілу суми, отриманої в результаті стягнення, як випливає з назви, зводиться до перевірки (перегляду) плану розподілу суми, отриманої в результаті стягнення. Правове регулювання контрольної діяльності суду за діями виконавця здійснюється на підставі службових обов'язків судді, визначених ст. 759 § 2, ст.960, ст. 972, ст. 1035 ЦПК Польщі. Нормою ст. 759 § 2 ЦПК Польщі уповноважено суд видавати на підставі своїх обов'язків розпорядження виконавцю, спрямовані на належне виконання виконавчих дій та усунення порушень. Сфера дії цієї норми є предметом обговорення в науці цивільного процесуального права в Польщі. Вчені сходяться на думці, що контроль за діями виконавця відповідно до ст. 759 § 2 ЦПК Польщі не може поширюватися на всі дії виконавця, оскільки це призведе до повного нівелювання спеціальних засобів захисту (скарги) на стадії виконавчого провадження. З іншого боку, вважається, що застосування цієї норми не може обмежуватися лише випадками, чітко передбаченими законом (наприклад, про контроль судді за публічними торгами (аукціонами) згідно зі статтею 972 ЦПК Польщі, або судовий контроль за зверненням стягнення згідно зі статтею 960 ЦПК РП), оскільки це свідчить про необхідність такої норми [3].

На основі теоретичних обґрунтувань обмеження повноважень суду контролювати виконавця полягає в тому, що, по-перше, суд не може замінити учасників провадження у поданні клопотань, необхідних для виконання певної виконавчої дії (наприклад, клопотання про проведення другого публічного аукціону) - ст. 983 ЦПК Польщі); по-друге, не можна скасувати вже виконані виконавчі дії (що мають фактичний характер), які вже за своєю суттю не можуть бути скасовані (наприклад, відкриття квартири - ст. 814 ЦПК Польщі), або виконавчі дії, після яких вже настали матеріально-правові наслідки (наприклад, продаж арештованого рухомого майна - стаття 864 § 2, 865 ЦПК Польщі); по-третє, не можна скасувати або змінити рішення виконавця після набрання ними чинності.

Судовий контроль за діяльністю виконавця відповідно до ст. 960 ЦПК Польщі має перевірити відповідність вимогам законодавства

виконавчого провадження, пов'язаного із застосуванням стягнення на нерухоме майно, крім земельної ділянки. Відповідно до цього положення, після оголошення публічних торгів (аукціону) виконавець подає до суду акт, який у разі неточностей (помилки) або дефектів у ньому доручає виконавцю їх усунути. Слід погодитись, що контроль судом відповідно до вищезазначеного правила охоплює всі попередні дії судового виконавця, вчинені в процесі стягнення з нерухомого майна, включаючи повідомлення про публічні торги (аукціон).

Судовий контроль за діяльністю виконавця відповідно до ст. 972 ЦПК Польщі застосовується лише до продажу нерухомості, яке підлягає стягненню. Предметом цього контроль є всі дії виконавця, вчинені під час примусового продажу нерухомості. Суддя, який здійснює контроль за публічними торгами (аукціонами), забезпечує їх проведення відповідно до вимог закону. Суддя може надати виконавцю обов'язкові вказівки, що є частиною його службових повноважень, згідно з правилами ст. 759 § 2 ЦПК Польщі, які спрямовані на забезпечення належного проведення публічних торгів (аукціону), а також на усунення виявлених порушень. Цей суддя також розглядає скарги, подані усно на дії судового виконавця під час примусового продажу нерухомого майна (ст. 986 ЦПК Польщі). Судовий контроль, здійснений відповідно до ст. 1035 ЦПК Польщі, зводиться до перевірки, складеної планом розподілу судових виконавців суми, отриманої в результаті стягнення. В рамках цього виду контролю суд може вносити зміни та доповнення до плану.

Список використаних джерел:

1. Banaszak B. Kontrola. Mała Encyklopedia Prawa /Redaktor prof. dr hab. Urszula Kalina-Prasznic. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck, 2005. 859 s.
2. Цивільний процесуальний кодекс Республіки Польща: Polskie Kodeksy. Kodeks postępowania cywilnego. URL: <http://prawo.lego.pl/prawo/kodeks-postepowania-cywilnego-z-dnia-17listopada-1964-r> (дата звернення 10.04.2021).
3. Верба О. Б. Попередній та подальший судовий захист у виконавчому провадженні за законодавством України та Польщі. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична: збірник наукових праць; гол. ред. В. Л. Ортинський. Львів: ЛьвДУВС, 2008. Вип. 1. С. 111-119.

Золотарчук Н. І.,

кандидат мистецтвознавства,

доц. кафедри дизайну

ЗВО Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ

ДИЗАЙН ТА УРБАНІСТИКА: МОДЕЛІ СПІВВІДНОШЕННЯ

Однією з культурологічних проблем сучасності є співвідношення дизайну й урбаністики. Розвиток дизайну відбувається за розширенням екологічності дизайну та зі зростанням інтересу до проектної культури, що спостерігається в містобудуванні. За сучасних умов розвитку міського середовища дизайн безпосередньо пов'язаний саме з урбаністикою – комплексом знань про розвиток міст у різних сферах, зокрема, культурній, мистецькій та естетичній, що безпосередньо стосується сфери дизайну [8, с. 129]. Основними критеріями сучасного дизайнерського мистецтва у містобудуванні є краса, надійність та користь. Дизайн – особливий пластично-смысловий і одночасно утилітарно-художній засіб комунікації міського середовища з оточуючим світом. Тренд міського дизайну – це органічна архітектура, інтерес до якої на початку XXI століття пов'язаний зі становленням екологічної естетики. [8, с. 127].

Серед наукових праць про сферу дизайну слід зазначити дисертації Т. Габреля [6], А. Гегер [7], монографії й посібники Л. Полудень [10], К. Пушкарьової й М. Кочевих [11], Н. Чупріни і Т. Струмінської [12]. Урбаністиці й містобудуванню присвячені роботи таких дослідників як О. Бурова [2], І. Височин і С. Галушка [4], А. Єфімова [19], М. Габрель й Г. Юрчишин [5], а урбанізації в дизайні Гула Є. П., Бистрякова В. Н., Осадча А. М. [8].

Метою є висвітлення загальної ролі дизайну у розвитку урбаністики. **Завданням** – за допомогою методологічного підходу розкрити та піддати аналізу певні моделі співвідношення, розширити уявлення про еволюцію дизайну в його співвіднесенні з урбаністикою.

Дизайнерське проектування репрезентується способом консонансу життя людини в урбаністичному середовищі. Тут актуальним питанням дизайну міського простору є співвідношення традиційності та інноваційності. У містах з'являються досконалі з точки зору дизайну публічні й культурні простори. Відбувається динамічний розвиток художнього оформлення міського середовища під відкритим небом. Безпосередньо проявом розвитку нового дизайну міст стали мурали – величезні й художньо досконалі зображення на стінах будинків [8, с. 127-130].

Варто висвітлити звідки в м. Івано-Франківську з'явилися мурали. Адже тривалий час тут муралів не було і більшість з них виникли майже в один момент. «У 2016 році фестиваль «Порто Франко» включив до своєї візуальної програми створення одразу чотирьох муралів, а за місяць у Франківську розпочалась «Мистецька резиденція» з художником Zbiok'ом зазначає кураторка галереї сучасного мистецтва «Детектор» Лілії Гоголь (раніше співорганізаторка «Мистецької резиденції» Теплового Міста).

Важливу роль у розвитку вуличного мистецтва зіграли проекти, які з'явилися в Івано-Франківську в один момент. Вони були не лише красивими чи зрозумілими, а концептуальними.

Мурали спричинили публічний діалог стосовно сприйняття мешканцями втручання у публічний простір, зокрема робота Славоміра Чайковського (Zbiok'a) «Свіжа фарба».

Необхідно зазначити, які бувають франківські мурали. Їх умовно можна поділити на три категорії: «кураторські», традиційні та сакральні. Як коментує Лілія Гоголь: «кураторський підхід передбачає складову актуальності до локальних і глобальних процесів і від таких концептуальних муралів помітно відрізняються інші — з історичними персонажами, національною символікою». У даній стилістиці серію муралів створили художники Юрій та Марта Пітчуки. Юрій Пітчук створив більшість арт-об'єктів (7 стінописів) м. Івано-Франківська, далі йде творчий тандем Сергія та Віталія Грехів (іноді у співпраці з іншими художниками), і ще, два стінописи створив Роман Бончук, решта митців розмалювали по одній стіні [13].

Родина художників-муралістів Пітчуків на муралі «Гуцулка з ноутбуком» (2018р., вул. Тролейбусна) зобразили жінку минулого з елементами прогресивного сучасного, гармонійно поєднали автентичну красу, жіночу ніжність та інтерактивність сучасних технологій [14].

«Гуцулка з куркою» (2017 р., вул. Миколайчука) зображена гарна гуцулка в традиційному одязі та з куркою в руках. Вишивка – це духовний символ українського народу, а курка, яку тримає дівчина, символізує родючість.

До творчості цих художників належать: «Мурал з козаком» (2016 р., вул. Миколайчука), «Іван Франко та його казкові герої» (2015 р., вул. Вовчинецька), героїнею муралу «Я піду в далекі гори» (2015 р., вул. Галицька) стала американська співачка українського походження Квітка Цісик та її пісня «Я піду в далекі гори», а наступний мурал присвячений поетесі, вишивальниці, дисиденту, Героїні Світу Ірині Сенік (2016 р., Коновальця).

Необхідно також висвітлити яскравість кольорів та позитивне змістовне навантаження дитячої тематики у творчості Пітчуків. Наприклад, «Овочевий» мурал (2017 р., сквер Івана Миколайчука)

створювався з метою пояснити важливість гармонії людини з природою, шанувати довкілля та мотивувати дітей до здорової їжі.

Позитивний мурал «Принцеса-мрійниця» (2017 р., вул. Коновальця, неподалік розташований дитсадок «Дзвіночок») ці самі художники зобразили у теплих кольорах на стіні дівчинку на гойдалці серед різнокольорових дерев, пташок та природи.

На муралі «Казковий політ» (2017 р., вул. Мазепи) Зорян Суш і Олег Цюмоко зобразили дівчинку, яка разом з птахами летить над містом. Малюнок насичений теплою кольоровою гамою та позитивом.

Створений невеликий мурал художницею Соломією Баюрчак у співавторстві з Владиславом Черновим «За здорове життя» (2017 р., вул. Стуса). Його головною темою є здоровий спосіб життя, залучивши до цього і дітей.

«Осінній мурал з синичками» (2016р., вул. Івасюка) дихає спокоем та умиротворенням, цікавий для дітей, великий, займає площу в 700 квадратних метрів. Художник і скульптор Сергій Григорян зобразив осінні мотиви – яблука, синиці та опале листя.

Дитячо-юнацький клуб «Мрія» (2012 р., вул. Хоткевича) оформлений франківським художником Славком Хоменком, де на стіні зображені персонажі, вигадані художником.

Франківським художником Романом Бончуком створено «Портрет Героя Небесної Сотні Романа Гурика» (2016 р., вул. Мазепи). Цей мурал присвячений 19-річному Роману Гурику, який був убитий снайпером «Беркута» на Майдані. Обрали будинок для муралу (150 кв. м.), який розташований поруч із вулицею, названою на честь самого героя.

За ініціативою молодіжної громадської організації «Сокіл» франківськими художницями Оксаною Парцей та Іриною Клицюк створений мурал «Україна Єдина», присвячений «Революції Гідності» (2014 р., вул. Мазепи), вражаючий за своїм масштабом, деталями та якістю роботи. На площі 86 квадратних метрів зображено два ангели, які в руках тримають жовто-блакитний стяг над Україною. За словами художниць: «ним вони наче єднають Схід і Захід України. Ангели символізують собою могутню силу Божого захисту Україна, яка зображена на панно у вигляді різноманіття архітектурних пам'яток» [14].

Мурали на сакральну тематику ініціює Ярема Стецик. Тема публічного мистецтва якраз і відрізняється ухилом в сакральну тематику (на запит спільноти). Сакральні мурали вирізняють франківське вуличне мистецтво від стріт-арту в інших українських міст. Євгенія Моляр (мистецтвознавиця) досліджує українське монументальне мистецтво. Вона зазначає, що сучасні мурали часто не взаємодіють з містом та простором, а дисонують з ним. У 2016 році в інтерв'ю «Великій ідеї» мистецтвознавець стверджує, що «малювати в історичній частині

міста і покривати малюнками автентичні фактури старих будинків неприпустимо».

Достатньо багато муралів, але так мало єдності у візуальному стилі. На мапі франківських муралів 25 стінописів, які з'явилися у місті за останні 3 роки. Для порівняння: у Києві починаючи з 2014 року художники створили близько 160 стінописів.

Публічний простір існує для вільного і незаангажованого висловлювання митців. Візуальне мистецтво – висловлювання. Різноманіття демонструє, які ми різні і як ця різність може співживатись. Але слід пам'ятати, що мистецтво у публічному просторі – неабияка відповідальність [13].

Важливою складовою сучасного проекту міського житла є саме його дизайнерське вирішення, яке орієнтоване на індивідуальність та неповторність [4]. Вагомим є висвітлення загальної ролі дизайну у розвитку урбаністики. Новою роллю дизайну ХХІ століття є взаємодія мистецтв, цілісність та єдність навколишнього середовища і місце людини у цьому консонансному (гармонійному) просторі. Розкриті та піддані аналізу певні моделі співвідношення, розширені уявлення про еволюцію дизайну в його співвіднесенні з урбаністикою. Дизайн міського простору – це співвідношення традиційного та інноваційного.

Список використаних джерел:

1. Безлюбченко О. С., Завальний О. В. Урбаністика. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 274 с.
2. Бурова О. І. Життєвий комфорт населення України в умовах урбанізації: соціологічний аналіз. Київ: Наукова думка, 2016. 193 с.
4. Височин І. А. Галушка С. А. Методи структурної реорганізації урбанізованих систем. Суми, 2017. 82 с.
5. Габрель М. М. Юрчишин Г. М. Просторовий потенціал в архітектурно-урбаністичному проектуванні. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2015. 314 с.
6. Габрель Т. М. Методи активізації творчості дизайнера засобами комп'ютерних технологій : автореф. дис. На здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : 17.00.07. Львів, 2018. 19 с.
7. Гегер А. Д. Моделювання візуальних рекурсивних систем в об'єктах дизайну: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : 05.01.03. Київ, 2017. 20 с.
8. Гула Є. П., Бистрякова В. Н., Осадча А. М. Урбанізація в дизайні. Мистецтвознавчі записки: зб. наук.пр. № 33. С. 127 – 134.
9. Єфімова А. В. Художні практики в урбаністичних просторах кінця ХХ - початку ХХІ століття (досвід Західної України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства : 17.00.05. Львів, 2017. 19 с.

10. Полудень Л. І. Формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру в системі вищої мистецької освіти. Черкаси: Вовчок О. Ю. [вид.], 2017. 211 с.

11. Пушкарьова К. К., Кочевих М. О. Матеріалознавство для архітекторів та дизайнерів. Київ: Ліра-К, 2017. 423 с.

12. Чупріна Н. В., Струмінська Т. В. Сучасні технології дизайн-діяльності. Київ, 2017. 416 с.

13. Куфер. Франківські мурали: хто їх малює, для чого і де шукати. URL: <https://kufer.media/misto/muraly-frankivska/> (дата звернення: 10.04.2021).

14. ТОП-20 вражаючих муралів Івано-Франківська. URL: <https://versii.if.ua/novynu/top-20-vrazhayuchih-muraliv-ivano-frankivska-foto/> (дата звернення: 11.04.2021).

Зварич Роман Васильович,
*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри права Закладу вищої освіти
«Університет Короля Данила»
м. Івано-Франківськ*

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ФУНКЦІЙ ПРАВА

Функція права – це прояв його іманентних, специфічних властивостей. У функції акумулюються такі властивості права, які впливають з її якісної самостійності як соціального феномена [2, с. 47].

Однак, функції права не існують ізольовано одна від одної, а тісно взаємопов'язані, тому жодну з них не можна досліджувати досить змістовно без аналізу її взаємодії з іншими функціями, без вивчення її в системі. Система функцій права – це складне, багаторівневе утворення [1, с. 174].

В. Ковальський також зазначає, що функції права реалізуються через систему права, зокрема через галузі, інститути, норми, договори, прецеденти, акти застосування права, а також шляхом відповідної діяльності органів державної влади. На думку вченого, властивості функцій мають подвійну залежність. По-перше, вони пов'язані із функціонуванням правової держави. Йдеться про такі властивості функцій, як обов'язковість, публічність, цілеспрямованість, що характеризують організаційну, охоронну, регулятивну, інформаційну та соціальну функції. По-друге, певні властивості вказують на залежність функцій від системи права. Мається на увазі стабільність, координованість та субординація правового впливу права. Проте головним в аспекті дії права, акумулюванні його функцій, має бути

ефективна реалізація прав громадян і розвиток громадянського суспільства [3].

Система функцій права безпосереднім чином пов'язана з системою права, а тому можна виокремити п'ять функцій права, що формують систему: 1) загальноправові (притаманні всім галузям права); 2) міжгалузеві (властиві щонайменше двом, але не всім галузям права); 3) галузеві (характерні для однієї галузі права); 4) правових інститутів (властиві конкретному інституту права); 5) норми права (притаманні конкретному виду норм права). Питання про співвідношення функцій права різних рівнів важливе, оскільки структурним елементами системи права властиві функції, що мають відповідну специфіку, яка визначається відповідно предметом та методом правового регулювання даних елементів і їх призначенням у системі права. Загальноправова функція може конкретизуватися функціями нижчого рівня. Це залежить від характеру загальноправової функції та від призначення галузі, інституту, норми права і відповідно їх функцій. Загальноправові функції права не можуть охопити усе різноманіття форм і шляхів впливу права на суспільні відносини. Вони «деталізуються» у дії інших груп функцій. Це підтверджується диференціацією функцій права. Зазвичай при їх розгляді враховують власне юридичні функції і соціальні, але при глибшому ступені диференціації, можливо, доцільно ввести в обіг поняття «підфункції» чи «неосновної функції права» [1, с. 174].

Основні функції права – це найбільш загальні, найважливіші напрями його впливу на суспільні відносини. В них виражаються службова роль права, його класова сутність і соціальне призначення [5].

Неосновні функції (підфункції) права охоплюють менш широку сферу впливу і характерні не для всіх галузей права, а здебільшого входять в одну чи декілька основних функцій. Поняття «неосновна» досить умовне і застосовується для того щоб, з одного боку, виокремити з великої кількості правових функцій найбільш суттєві, головні, більш загальні за змістом, а з іншого – визначити ті, до яких не належать вищезгадані ознаки [1, с. 176].

На думку Т. Радько, система функцій права є складним, багаторівневим утворенням та безпосередньо пов'язана із системою права. Проте вказана складність досліджуваної системи не повинна зводитись до збільшення кількості функцій права, а є підставою для розгляду властивих праву функцій як системи, яка складається з кількох рівнів [4].

О. Миронець не погоджується із твердженням про залежність кількості самостійних функцій права від складових його системи. Галузь, підгалузь інститут, норма права – елементи системи права. Тобто функції права поширюють свою дію на всі елементи його складових, але певна галузь права може певну функцію права використовувати більшою

мірою, а іншу меншою мірою. Однак, це не є підставою для виокремлення підфункцій права в нові функції лише тому, що окремим галузям права така функція не властива на певному етапі розвитку держави і суспільства [4].

Отже, система функцій права є динамічним явищем, яке релевантно реагує на необхідність регулювання тих чи інших сфер суспільного життя та актуалізує у разі потреби питання про існування відповідної функції права.

Розглянувши поняття системи функцій права ми, безперечно, маємо проаналізувати і їх класифікацію. Існують різні підходи до класифікації функцій права. Найпоширенішою є позиція науковців про поділ функцій права на загальносоціальні (соціально-політичні) та спеціально-соціальні (юридичні). (С. Алексєєв, В. Ковальський, В. Синюков, О. Скакун та ін.). Аргументацією даного підходу є те, що функції права розглядаються в декількох площинах, залежно від здійснення їх у межах усієї державно-правової частини надбудови або ж тільки в межах самого права (С. Алексєєв) На цій підставі вченими визначається, що загальносоціальні функції – це напрями взаємодії права та інших соціальних явищ, а спеціально-соціальні – напрями правового впливу на суспільні відносини (Т. Андрусак та ін.). До спеціально-соціальних функцій права більшість науковців відносять охоронну та регулятивну, висловлюючи думку про поділ останньої на статичну та динамічну (С. Алексєєв, А. Олійник, В. Синюков, О. Скакун та ін.). Існує думка відповідно до якої до спеціальних функцій права відносять додатково установчу та інформаційну (В. Ковальський). Поділ загальносоціальних функцій права неоднозначний. Прихильники цього підходу відносять сюди такі функції: політичну, економічну, соціальну, ідеологічну (В. Ковальський), культурно-історичну, виховну, функцію соціального контролю, інформаційно-орієнтаційну (В. Синюков); інформаційну, орієнтаційну, виховну (О. Скакун); гуманістичну, організаторську, управлінську, інформаційну, оцінно-орієнтувальну, ідеологічно-виховну, гносеологічну (пізнавальну) (А. Олійник) [4].

Відповідно до другого підходу функції права – це система, яка включає в себе багато рівнів (М. Байтін, Т. Радько та ін.). Одні представники цього підходу вважають за необхідне введення в науковий обіг поняття «підфункції» або «неосновні функції», виокремлюючи основні функції права, які властиві всім галузям права, а також функції менш загального значення, які властиві лише певним галузям права (Т. Радько). Інші прихильники даної наукової позиції вводять поняття двоєдиного критерію для виділення основних та інших загальних функцій, який складається з двостороннього впливу права на суспільні відносини – характер і ціль (М. Байтін). О. Миронець слушно зазначає, що зростання кількості функцій права не може бути безмежним, як і не є

доцільною їх надмірна деталізація, навіть зважаючи на можливу потребу в посиленому правовому регулюванні певної групи суспільних відносин [4].

Отже, класифікація функцій права – це система, яка складається з двох груп: загальносоціальних та спеціально-юридичних, які можуть проявлятися на рівні системи права вцілому та її елементів: галузі, підгалузі, інституту, норми права або можуть мати міжгалузевий характер вияву [4].

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права : (основні поняття, категорії, прав. конструкції та наук. концепції) : навч. посіб. / за ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко. К.: Юрінком Інтер, 2008. 400 с.

2. Ісаєва В. В. Функції права: теоретико-правовий аналіз. Часопис Київського університету права. 2013. №1. с. 45-48.

3. Ковальський В. С. Функції права : поняття, джерела, динаміка / В. С. Ковальський. URL: http://base.dnsgb.com.ua/files/journal/Teoriya-i-praktyka-intelekt-vlasnosti/2009_2/kovalskiy.pdf.

4. Миронець О. М. Функції права: поняття та класифікація: http://lsej.org.ua/2_2014/5.pdf.

5. Суботін В. М., Філонов О. В., Князькова Л. М. Тодоров І. Я. Теорія держави і права: навч. посібник. К.: Знання, 2005. С.154-156.

Івашків Т.С.,

к.е.н., доцент,

кафедра управління та адміністрування,

університет Короля Данила,

м. Івано-Франківськ

ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТРАКТОРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ГРАНИЧНОГО АНАЛІЗУ

Стрімкий розвиток науково-технічного прогресу та промисловості призвів до того, що сільськогосподарські машини на даний час є повністю автоматизовані, високопродуктивні, а головне стають дедалі універсальнішими, що зумовлює труднощі оцінки їхньої ефективності у різних видах сільськогосподарських робіт. Крім того, сільськогосподарські трактори використовуються практично на всіх етапах вирощування сільськогосподарських культур, а тому визначити позитивний чи негативний ефект від їхнього використання є досить складним і результати можуть бути взаємно протилежні. На даний час сільськогосподарські трактори є дуже дорогою машиною, в процесі роботи якої, тракторист виступає лише контролером або допоміжним

працівником, а машина все робить сама. Великі інвестиційні вкладення в сільськогосподарські трактори вимагають від їхніх власників чи керівників підприємства складання таких технологічних карт чи плану робіт на цілий рік, який би забезпечив роботою машину протягом цілого року. Це в свою чергу призводить до зменшення собівартості виконаних робіт, а отже і до збільшення прибутковості (ефективності) трактора. І для визначення ефективності цих машин необхідно використовувати методи граничного аналізу, який на даний час мало використовується при оцінці тракторів. Тому більш глибоке дослідження ефективності використання сільськогосподарських тракторів з цієї точки зору є актуальним.

Класично всі інвестиційні витрати оцінюються за допомогою трьох основних підходів, які включають в себе певну кількість методів та підходів. До основних найпоширеніших підходів відносяться витратний, за доходом та ринковий підходи.

Витратний метод ґрунтується на тому, що при визначенні ефективності використання аграрних машин, в першу чергу, розраховуються витрати на їхнє використання. Найкращим вважається проект, який має найменші витрати [2]. Проте проблема виникає в розподілі витрат між тракторами і іншими машинами, які брали одночасно участь у виконанні робіт. Складність виділення основних елементів багато функціональних машин, та розподіл на них витрат є дуже непростим процесом, який має дуже значну частину суб'єктивізму. Крім того, дуже важко виділити і розподілити витрати на складові частини, які є невіддільними від агрегату, вони в одних операціях є основними, в інших побічними, а в ще інших зовсім не використовуються. Здебільшого сільськогосподарська сільськогосподарський трактор є цільним нерозподільним технічним засобом у якого практично неможливо, без порушення функціональності основних частин, вилучити і не використовувати побічні.

Дохідний підхід в сільськогосподарських машин базується на порівнянні майбутніх доходів від використання аграрної техніки з її поточними витратами. Як витратний, так і дохідний підхід не може без суб'єктивізму виділити і адекватно оцінити основні робочі частини багатофункціональних машин чи використання їх у різних видах робіт. Особливо це складно, коли керівникові необхідно буде спланувати у яких видах робіт застосувати машину, якщо необхідно виконати декілька операцій у різних галузях виробництва одночасно.

Ринковий або порівняльний підхід ґрунтується на порівнянні ринкових цін використання сільськогосподарських машин і вигод від використання на власному підприємстві. Цей метод враховує альтернативні витрати, тобто доходи, які можна використати від використання техніки у різних галузях. Найефективнішим вважається

використання аграрних машин, які мають найменші альтернативні витрати [2]. Звичайно даний метод теж не вирішує проблеми розподілення на виробничі частини одного цілого, що називається багатофункціональна машина, але він розглядає її як сукупність однофункціональних машин, які приносять різні прибутки за умови їхнього повного використання.

Граничний аналіз визначення ефективності використання сільськогосподарських машин дозволяє визначити необхідні об'єми виконаних робіт, які забезпечують беззбиткове їхнє використання, та встановити межі максимального об'єму виконаних робіт. Тобто, граничний аналіз дозволяє визначити дві точки беззбитковості – мінімальну і максимальну. Мінімальна точка беззбитковості визначається за формулою [3]:

$$ТБ = ПВ / (Ц - ЗВ) \quad (1),$$

де ТБ – точка беззбитковості, Ц – ціна продукції (послуги), грн.; ЗВ – змінні витрати на одиницю продукції (послуги), грн.; ПВ – постійні витрати, грн.

Максимальна точка беззбитковості визначається за правилом «додаткові витрати=додатковій виручці». Тобто:

$$TR = TC \quad (2)$$

$$TC = TFC + TVC = AVC * Q \quad (3),$$

де Q – обсяг продажу, одиниць; TFC – загальні постійні витрати, грн.; TVC – загальні змінні витрати, грн.; AVC – середні змінні витрати, грн.; TR – виторг (оборот) компанії, грн.; TC – загальні витрати, грн. [1, с.134].

Виходячи з двох точок беззбитковості (а отже меж ефективного використання), можна для універсальних тракторів визначити мінімальні і максимальні об'єми робіт, що забезпечують беззбиткове їхнє використання протягом року, без прив'язки до технологічного процесу і їхнього місця в ньому. Крім того, це дозволяє запланувати такі об'єми робіт, які б приносили від використання тракторів запланований прибуток. Це можна зробити шляхом введення у чисельник у формулі 1 величину запланованого прибутку. І тоді вже можна визначити необхідний прибутковий об'єм робіт.

$$ТБ = ПВ * ПР / (Ц - ЗВ) \quad (41),$$

де ПР – прибуток, грн.

Проте граничний аналіз не є універсальним засобом оцінки економічної ефективності універсальних тракторів. Він є лише додатковим доповнюючим підходом до трьох основних методів (витратного, доходного і ринкового), який усуває їхні слабкі моменти.

Отже, наукова діяльність у сфері визначення економічної ефективності використання багатофункціональних агрегатів ще не має чітких підходів чи методів, які б дозволили найкраще і вчасно спланувати і організувати їхню роботу. Граничний аналіз серед усіх методів займає місце у сфері визначення меж ефективності їхнього використання. У цьому напрямку ще не має великої кількості наукових робіт, тому діяльність у цій галузі є перспективним і багатообіцяючим.

Список використаних джерел:

1. Ватаманюк О. З. Мікроекономіка: теорія і практикум. Навчальний посібник. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Львів: «Інтелект – Захід», 2007. – 280 с
2. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. URL: <https://buklib.net/books/26636/>
3. Що таке точка беззбитковості і що вона показує. URL: <http://goldenkey.com.ua/index/2019/12/uk/vyrazenie-tocka-bezzbitkovosti-ak-rozrahuvati-priklad-formula-grafik.php>

Ілин Любомир Михайлович,

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри права,

проректор із забезпечення якості освіти

та цифрової трансформації

Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»,

м. Івано-Франківськ

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА: ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ, СТАТУС ТА ОЗНАКИ

В українській науці спостерігається різноманіття термінів і визначень, що характеризують Галицько-Волинські землі у XI – XIII ст. Як серед істориків, так і серед правників популярними є поняття Галицько-Волинське князівство, Галицько-Волинська держава і навіть Королівство Руське. При цьому, ці поняття вживаються, як паралельно, так і одночасно, так само, ніхто не вдається до встановлення достовірності таких назв, в тому числі й постійного співвідношення етнічних земель Галичини і Волині. Відповідно, метою дослідження є встановлення правильності зазначених понять і достовірності конкретного з них.

1. *Поняття «князівство».* Термін «князь» походить із германських мов, і отримав поширення на території Русі завдяки перекладу Святого Письма. Як зазначає П.Голобуцький, «князь» є безпосереднім аналогом монаршого титулу і в Київській Русі, він застосовувався паралельно з терміном «цісар», яке було рівнозначне поняттю імператор [1]. Власне

титул «царя» застосовувався по відношенню до Ярослава Володимировича (Мудрого). Вперше поняття «князь» стосовно давньоруських правителів зустрічається у русько-візантійських договорах 911 та 944 рр. При цьому Візантійський правитель іменувався «царем», а Київський «князем», що однозначно може свідчити про різний статус цих понять. Дослідники припускають, що причиною такого підходу було те, що в грецькій мові «князь» означав «главу роду», вождя, правителя окремого регіону чи держави. Власне у такому розумінні, це поняття і поширилося на Русі, а в умовах розвитку удільних князівств відбувся поділ на «великого київського князя» та «удільних князів».

З огляду на те, що в германських мовах поняття «князь» означає «конунг», «король», для Давньоруської традиції застосування цих понять є не властивим, що насамперед зумовлено утвердженням стереотипом, про традиційність королівської (монаршої) влади для Центральної та Західної Європи, а для Східної – князівської влади. Цей поділ згодом підсилювався під впливом релігійного чиннику, адже усі правителі, які належали до лона католицької церкви, носили, як правило титул «короля», в ті, що належали до православної – «князя». Так само певним стереотипом є й думка, що статус «короля» є вищим за «князівський». Цей підхід можливий виключно для західноєвропейських монархій, де титул короля закріплювався за верховним правителем, а правляча династія, мала «монополію» на цей титул. При цьому на Русі, як удільні, так і київський правитель мали статус «князя», що загалом не впливало на ступінь їх підпорядкування.

В цьому плані цікавою є думка про те, що з огляду на світоглядні доктрини «папоцезаризму» (властива церкві західного обряду) та «цезаропапізму» (властива церкві східного обряду), «князь» мав вищий статус і більші повноваження за «короля». Якщо останній коронувався і формально підпорядковувався Папі римському, то київський князь не підпорядковувався нікому, а більше того, навіть контролював духовну владу.

Утвердження поняття «князівства» в українській ментальності і світогляді закономірно відобразилося й на назві державних утворень чи територіальних одиниць, що існували чи виникли на теренах Київської Русі. Цікаво, що сама Київська Русь апріорі розуміється, як держава. Натомість удільні об'єднання земель – Галицьке, Волинське, Переяславське, Київське, Чернігівське, трактуються саме як князівства. На момент об'єднання Галицького і Волинського князівств Романом Мстиславичем 1199 р. у єдине, можна застосовувати назву «Галицько-Волинське князівство». Формально статус князівства не змінився навіть після того, як Роман Мстиславович у 1203 р. захопив Київ і отримав титул «великого київського князя» – правителя Київської Русі. Оскільки

Галицько-Волинська земля була складовою Київської Русі і не володіла суверенітетом, її не можна кваліфікувати, як державу.

2. *Поняття «держави».* Виходячи з формальних ознак держави: територія, населення, наявність публічної влади, суверенітету, право законотворення, оподаткування, монопольного застосування примусу, зрозуміло, що межа між «князівством» і «державою» досить мінімальна. В умовах роздробленості, політичний, правовий, соціальний та економічний рівень розвитку окремих князівств був не однаковий, а у випадку Галицько-Волинського, він можливо був вищий рівня розвитку Київського князівства. При цьому поняття «Галицько-Волинська держава» принципово застосовується до періоду правління саме Данила Романовича і часу його коронування (1253 р.). на нашу думку, такий підхід є дискусійним. По-перше, як було з'ясовано вище, владні титули «короля» і «князя» є рівнозначними, а їх формальною відмінністю є символ влади – корона, адже достовірних відомостей про схожий елемент влади на Русі немає.

Відповідно постає питання, коли доцільно застосовувати по відношенню до Галицько-Волинських земель поняття «держави». Формально державою, це територіальне об'єднання можна вважати 1239 р. коли Данило Романович захопив Київ, отримав титул «великого київського князя», і залишив правити у столиці свого воєводу Дмитра. Тобто він здійснив аналогічні дії, як і його батько Роман Мстиславович, що може бути свідченням того, що Київ не був повноцінною столицею, а певним ментальним і владним тригером, що підкреслював історичність влади над усіма давньоруськими землями. З огляду на те, що за Києвом зберігався формальний статус столиці, Галицько-Волинське князівство не мало повноцінного суверенітету з правової точки зору.

Про обмежений суверенітет можна говорити і в момент коронації Данила – 1253 р. Київ захоплений монголами, Галицькі і Волинські землі також зруйновані і змушені платити данину. Однак залежність від Золото Орди полягала виключно у сплаті податку, жодних обмежень стосовно зовнішніх зношень чи внутрішньої політики (окрім зміцнення обороноздатності) не було. При цьому слід мати на увазі й те, що Данило більшість часу перебував у столиці свого батька – Володимирі, а згодом збудував місто Холм, яке стало новою столицею його держави.

Власне застосування поняття «Галицько-Волинська держава» в часи правління Данила Романовича, обґрунтовано не стільки наявністю його титулу, скільки чіткими територіальними межами самого державного утворення і тим, що понад 90% цих земель були етнічно-українськими. Тому, серед науковців популярною є думка, що Галицько-Волинська держава – перша етнічна українська держава середньовіччя [3]. Така теза цілком слушна.

3. *Поняття «королівство».* В науці відомо також застосування поняття «Королівство Русь» [2]. Найбільш цікаво, що така назва має історичне підтвердження, адже в угорських хроніках починаючи з XIII ст. саме так називають Галицьке князівство. Цікаво, що на державній печатці онука Данила Романовича, також короля Юрія Львовича – на аверсі міститься титул «Rex Russiae» – король Русі, а на реверсі – «Dux Ladimiriae» – князь Володимирії [2]. В цьому випадку, незрозуміло, чи дійсно статус королівства поширювався тільки на Галицькі землі, а Волинь залишала за собою статус князівства, чи королівство асоціювалося з усією Руссю, а вказівка на королівство Волині означала вотчинну приналежність Юрія Львовича.

Підтвердженням того, що статус «королівства» належав тільки Галицькій землі може бути свідчення того, що польський король Казимир III Великий, анексувавши українські землі (Галичину), величав себе «Королем Русі».

Таким чином, усталена практика застосування Галицько-Волинське князівство, Галицько-Волинська держава і навіть Королівство Руське, не опирається на існуючі правові, політичні та історичні обставини. Їх застосування відбувається, як правило у вигляді синонімів, що є не зовсім правильно з наукової точки зору.

Список використаних джерел:

1. Голобуцький П.В. КНЯЗЬ. *Енциклопедія історії України*: Т. 4: Ка–Ком / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2007. 528 с.: іл.. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Knyaz>.

2. Ісаєвич Я.Д. КОРОЛІВСТВО РУСЬ. *Енциклопедія історії України*: Т. 5: Кон–Кю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2008. 568 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Korolivstvo_Rus.

3. Сергійчук В. Українська державність у часи середньовіччя, яку визнавала Європа. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2384359-ukrainska-derzavnist-u-casi-serednovicca-aku-viznavala-evropa.html/>

Каленюк О. М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права, проректор
з науково-педагогічної роботи,
ЗВО «Університет Короля Данила,
м. Івано-Франківськ*

ПРО ШЛЯХИ ГАРМОНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ

Європейський Союз на власному прикладі кожного разу демонструє важливість взаємодії громадянського суспільства з органами влади. Вступ України до ЄС дозволить українському суспільству перейти на наступний щабель у напрямі до утвердження європейських цінностей функціонування громадянського суспільства, а саме: розвиток та реалізація правової держави можливі за рахунок реструктуризації законодавства, виконання якого має бути обов'язковим для усіх; захист порушених прав та свобод людини і громадянина; подолання корупційних процесів відповідно до міжнародно-визнаних норм. Євросоюз пропагує у своїй зовнішній політиці просування відповідних цінностей у сфері зміцнення громадянського суспільства, що й виступає одним з найважливіших завдань на шляху до членства у ньому.

Саме тому проблема імплементації міжнародних норм у процесі реалізації ідеологічної функції сучасного українського права в контексті ефективності міжнародного права та його норм виступає на одне з перших місць у доктрині і практиці міжнародно-правового регулювання [8, с.251].

Реалізація норм міжнародного права є складним процесом, що поступово імплементується у вітчизняну правову реальність з її ще не до кінця сформованими ідеологічно-правовими установками. У цьому процесі беруть участь не лише сторони, що є носіями суб'єктивних прав і обов'язків, але й держава, в особі різних органів законодавчої, виконавчої, судової влади. Реалізація норм міжнародного права є процесом активної і пасивної діяльності його суб'єктів [7, с. 12].

Л. Луць слушно зауважує, що ефективність правової інтеграції багато в чому залежить від заходів і способів, які використовуються державами на різних стадіях цього складного та багаторівневого процесу. До них він відносить, зокрема, створення демократичних засад розвитку суспільства, формування правової держави, реформування інституційної та нормативної частин правової системи суспільства, формування правової свідомості населення відповідно до основних засад європейського права [6, с. 55].

На нашу думку, основним методом узгодження національного законодавства України із законодавством Євросоюзу є непряма гармонізація, тобто прийняття законодавчих актів повинне відбуватися поетапно, у першу чергу, з урахуванням інтересів нашої держави. Норми та принципи законодавчих актів Євросоюзу повинні враховуватися в межах доцільності для України з огляду на економічні, політичні та соціальні наслідки прийняття узгоджених з європейськими стандартами законодавчих актів. Така діяльність повинна проводитись у відповідності до особливостей соціально-економічної та суспільно-політичної ситуації [8, с.252].

Тим часом, система заходів має включати: порівняльно-правове дослідження правових систем ЄС та України, виявлення їх особливостей; визначення оптимальних форм гармонізації, уніфікації і відповідних засобів їх здійснення; визначення видів та рівнів гармонізації й уніфікації та сфер і меж їх застосування; виявлення умов здійснення цих процедур; створення відповідних колізійних механізмів; узгодження термінології; створення словників термінів і понять [9, с. 113].

Гармонізація систем національного і європейського права не може здійснюватись механічно. По-перше, продовжує діяти принцип державного суверенітету кожної країни. По-друге, різні країни мають багато особливостей, які вони оберігають і не хотіли б втратити в ході інтеграційних процесів. По-третє, ще не вироблено універсальних організаційних механізмів гармонізації відповідних правових систем. По-четверте, мають місце суттєві недоліки в теоретичному вирішенні відповідних проблем, що стримує і їх практичне вирішення [5, с. 146].

Адаптація законодавства України передбачає реформування її правової системи, у напрямку функціональної трансформації, та поступове приведення у відповідність з європейськими стандартами і охоплює, як було зазначено, приватне, митне, трудове, фінансове, податкове законодавство, законодавство про інтелектуальну власність, охорону праці, охорону життя та здоров'я, навколишнє природне середовище, захист прав споживачів, технічні правила і стандарти, транспорт, а також інші галузі. Термін «адаптація законодавства України до законодавства ЄС» не має в Україні ні нормативного, ні наукового обґрунтування; у праві ЄС вживається термін «апроксимація» (зближення). Під апроксимацією законодавства розуміється запровадження в Україні конкретних стандартів, що діють в усіх державах-членах ЄС на підставі «вторинного законодавства» ЄС – директив та регламентів.

Слід зазначити, що саме апроксимація, на наш погляд, зумовлює додаткові труднощі трансформації правового поля в контексті забезпечення прав людини і громадянина, позбавляючи її належної гнучкості. Щодо різновидностей механізмів взаємодії норм міжнародного

та національного права, то насамперед виділяють конституційно-правові механізми, міжнародний механізм імплементації, міжнародний організаційно-правовий механізм імплементації, внутрішньодержавний організаційно-правовий механізм тощо. Під конституційно-правовими механізмами взаємодії норм національного і міжнародного права розуміються конституційно-правові норми та інші правові засоби, що забезпечують узгодження міжнародного та національного права [4].

Для збереження позитивних тенденцій та усунення деформацій в правовій системі України, важливим кроком для неї на сучасному етапі стало прийняття Концепції правової реформи, яка визначила мету та основні напрямки такого реформування, зокрема щодо формування основних структурних частин правової системи України відповідно до сучасних європейських правових стандартів. Вона повинна містити і вихідні положення правового механізму взаємодії правових систем Ради Європи, Євросоюзу та України, що мають бути частиною її вихідних засад. Основи такої взаємодії мають також визначатися нормами Конституції України та спеціальних законів, зокрема закону «Про міжнародні договори України» [2].

Для підвищення ефективності правового механізму взаємодії Ради Європи, Євросоюзу та України важливим є формування системи правових засобів та заходів, які б забезпечували інтеграційні процеси на кожній із стадій відповідними способами. Реалізація цих заходів сприятиме забезпеченню інтеграції правової системи України з європейськими міждержавними правовими системами.

Найбільш важливими сферами взаємодії права ЄС і національного права є його безпосередня дія та верховенство стосовно національно-правових норм. Перший принцип (прямої дії) має відношення до імплементації, а другий (верховенства права) – до набуття чинності правом співтовариств. По суті, право ЄС являє собою систему норм, що пов'язує всі держави, які завдяки правовому механізму були трансформовані в національні правові системи цих країн [3, с. 92].

Імплементація права ЄС розуміється як процес транспортування норм права ЄС, включаючи створення порядку та процедур їх запровадження в національні правопорядки держав-членів. Це пояснюється тим, що такий процес також включає тлумачення, практику застосування, забезпечення дотримання та виконання норм права, які відповідають праву ЄС, органами державної влади, а також сукупність правових засобів, що використовуються в рамках Європейського Союзу з метою реалізації норм права ЄС [1, с. 19].

Безумовно, важливим напрямком правової інтеграції України до ЄС є адаптація законодавства України до законодавства ЄС у сфері забезпечення прав людини. Така адаптація має здійснюватись шляхом зближення із сучасною європейською системою права. Вона передбачає

реформування правової системи України, поступове приведення її у відповідність до європейських стандартів і охоплює конституційне, митне, трудове, фінансове, приватне та інші галузі права, інститути законодавства, визначені Угодою про партнерство та співробітництво тощо.

У напрямі гуманітарного співробітництва ЄС обіцяє підтримку зусиль України щодо виконання її міжнародних зобов'язань (наприклад, норм і вимог Ради Європи); налагодження контактів між омбудсменами країн-членів ЄС та України; внесок у розвиток вільних мас-медіа (через співробітництво журналістів та їхніх організацій); поглиблення наукових, студентських, молодіжних обмінів; підтримка програм партнерства між національними регіональними і місцевими організаціями та іншими інституціями.

Особливе значення з точки зору перспектив подальшого партнерства між Україною та ЄС має формування спільної зовнішньої політики та політики безпеки ЄС й оперативної складової – європейської політики в галузі безпеки і оборони. Набуття Європейським Союзом, поряд з економічним, також військово-політичного виміру відкриває можливості для взаємодії між Україною і ЄС з широкого кола питань світової політики. Євросоюз може стати природним партнером України в пошуках спільних відповідей на нові загрози і виклики європейської та міжнародної безпеки, шляхом вироблення параметрів майбутніх антикризових операцій за участю сил швидкого реагування ЄС [10, с. 95].

Поряд зі спільним врегулюванням криз, порядок денний діалогу між Україною і ЄС може бути успішно доповнений іншими питаннями, актуальними для безпеки європейського континенту, наприклад, проблематикою стратегічної стабільності і протиракетної оборони, питаннями роззброєння та регіональної безпеки тощо. Адаптація чинного українського законодавства до законодавства ЄС – обов'язковий чинник успішної реалізації європейських прагнень України. Розуміння важливості та складності цього процесу, конструктивна співпраця всіх гілок влади, вдале застосування підходів та методів до багатогранності європейського правового поля, а також врахування досвіду асоційованих країн ЄС дасть позитивний результат. Європейська інтеграція передбачає цілеспрямоване здійснення урядом та парламентом України цілого ряду кроків щодо впровадження європейських стандартів в усіх сферах суспільного і державного життя. Разом з тим, потрібно усвідомлювати, що нинішній стан євроінтеграційних процесів вимагає не тільки чітких, але й більш енергійних кроків керівництвом української держави, які пов'язані, перш за все, з ефективним проведенням реформ в Україні, не в далекій чи ближній перспективі, а вже сьогодні і негайно [8, с.255].

Список використаних джерел:

1. Брацук І. З. Імплементация права Європейського Союзу в національних правових порядках держав-членів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук Харків, 2011. – 22 с.
2. Закон України «Про міжнародні договори України». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2004. – N 50. – ст. 540 / <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
3. Карпачова Н. І. Стан дотримання Україною європейських стандартів з прав і свобод людини: *Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини з нагоди 60-річчя Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод*. – Київ, 2010. – 194 с.
4. Луць Л. Конституційно-правовий механізм взаємодії норм міжнародного та національного права: деякі теоретичні аспекти URL: <http://www.lawyer.org.ua>
5. Луць Л. Основні заходи та способи європейської правової інтеграції. *Право України*. – 2002. – № 5. – С. 146–148.
6. Луць Л. Формування правового механізму взаємодії України з Радою Європи та Євросоюзом / Л. Луць // Віче. – 2006. – №№ 7/8. – С.54–56.
7. Рабінович П. М. Європейська конвенція з прав людини: проблеми національної імплементації. *Львівська лабораторія прав людини і громадянина. – Серія I: Дослідження та реферати*. – Львів: Астрон, 2002. – Вип. 4. – С. 12–13.
8. Савчук О. І., Каленюк О. М. Процес юридичного закріплення прав і свобод людини і громадянина в Україні: міжнародно-правовий контекст / О.І. Савчук, О. М. Каленюк // Підприємництво, господарство і право. – Київ: ТОВ «Гарантія», 2020. – № 4(290). – С. 251–256. **DOI:** <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.4.42>
9. Систематизація законодавства України: проблеми та перспективи вдосконалення : Монографія. / за ред. Сіренка В.Ф. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2003. – 220 с.
10. Pierson, P. *Politics in Time: History, Institutions, and Social Analysis*. Princeton. – NJ: Princeton University Press. – 2004. – 248p.

Касіянчук Василь Дмитрович,

кандидат технічних наук,

старший науковий співробітник,

професор кафедри архітектури та будівництва

Університету Короля Данила

вул. Коновальця, 35, Україна

e-mail: vasyi.kasianchuk@ukd.edu.ua

ORCID: 0000-0003-1343-6025

НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ОЗДОРОВЧОГО І ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Постійне зростання цін на якісну харчову продукцію, лікарські засоби та біологічно-активні добавки закордонного виробництва, продовольчу проблему в світі зобов'язує громади і владні структури всіх рівнів в інтересах національної економіки України на більш повне використання місцевих природних ресурсів, зокрема природних багатств лікувальної та нетрадиційної сировини. В основу наших досліджень ліг відомий афоризм батька медицини Гіпократата «Ліки повинні бути їстівними, а їжа лікувальною». [2, с.67]

З благословення світлої пам'яті засновника і першого ректора Університету Короля Данила, доктора юридичних наук, академіка, отця Івана Михайловича Луцького науковці Університету Короля Данила з спеціалістами ФГ «Агроекотехнології» і вченими Івано-Франківського національного медичного університету розробили і впровадили технології виробництва продукції оздоровчого і лікувально-профілактичного призначення. [13, с.178-182]. Розроблені і впроваджені технології інноваційні, універсальні, безвідходні дозволяють переробляти всі види фруктово-ягідної, овочевої сировини і гриби на високо якісні напівфабрикати-порошки, (концентрати) і сухо продукти в широкому асортименті. Процес сушіння проходить за низьких температур з допомогою високо ефективних інфрачервоних випромінювачів, направлений на видалення води із продукту, при цьому повністю зберігається структура рослинної клітини, вітаміни і мікроелементи. Головні технологічні процеси: інспекція, миття, за необхідності різання, сушіння, подрібнення, просівання (розділення по фракціях), фасування. [11, 12]. Фруктово-ягідна, овочева сировина і гриби заготовляються в лісгоспах Західних областей України та вирощуються в достатній кількості на землях Дністерського каньйону. Порошки (концентрати) можуть бути ефективними наповнювачами для виробництва хлібобулочних, макаронних виробів і кондитерських виробів, безалкогольних напоїв, морозива, йогуртів, желе, харчових концентратів, їх можна купажувати під час виробництва різних напоїв і приправ, з них легко виготовляти біологічно-активні добавки, їх

використовують для виробництва окремих лікарських засобів. [9,с.158.] Серед широкої гамаи порошоків (концентратів) можна виділити **малиновий**. Ягоди дикорослої малини мають особливий аромат та надзвичайно високі смакові і дієтичні властивості. З давніх-давен малина користується славою «домашнього лікаря». В плодах малини містяться вітаміни С (9-44%), А і В, лимонна, яблучна, саліцилова кислоти (1-2%),цукри (4,5-11,5). В малині міститься велика кількість пектину, мінеральних речовин(калій,кальцій, магній, фосфор, залізо). Ця «рідна сестра ожини» багата палітрою лікувальних властивостей. Вона лікує від простуди, знижує температуру тіла і ніщо так не допомагає від нежиті, як гарячий чай з сушеною малиною або малиновим варенням. Виготовлені з малини продукти і лікарські засоби мають властивості лікувати захворювання серцево-судинної системи, зокрема зміцнюють стінки кровоносних судин. Малина відноситься до класу найцінніших ягід. Лісова малина ароматніша , краще зберігає форму, має менший вміст вологи в ягоді, її значно легше сушити ніж садову. При виробництві малинового порошку по нашій технології всі поживні речовини повністю зберігаються. В сукупності з іншими порошками їх використовують як наповнювачі для виробництва продукції оздоровчого і лікувально-профілактичного призначення, а також як сировину для виробництва окремих лікарських засобів. Порошок малини являється основним компонентом в рецептурі чайного напою «Лісовий аромат».[8,с.9]

Ягоди **чорниці** містять вуглеводи, органічні кислоти, вітаміни, флавоноїди,антоціани, феноли, макро- та мікроелементи, дубильні речовини. Їх застосовують при кровотечах, анемії, гастриті, гепатиті, набряках, гіпертонічній хворобі, проносах атеросклерозі, ревматизмі, цукровому діабеті, псоріазі, лейкозі, ангіні, бронхіті, уратриті,шлункових і кишкових коліках, захворюванні ока (кератит, іридоцикліт). У плодах чорниці міститься багато заліза, і тому сама ягода і продукція, виготовлена з неї,є високо ефективною для лікування анемії. Чорниця належить до дуже добрих медоносів, що має в своєму складі нектар. В порошок чорниці, який виготовлений по нашій технології зберігаються усі перераховані поживні речовини. Наприклад, в рецептурі цілющого чайного напою «Золоті Карпати» головним компонентом є порошок чорниці. Цей чайний напій містить цілий комплекс біологічно-активних речовин, ароматний і дуже приємний на смак. [7,с.41-42].

Широкого визнання набула **чорноплідна горобина** завдяки своїм цінним господарсько-біологічним властивостям. Її використовують як плодову, лікарську,технічну і медоносну культуру. Поєднання вітамінів С і Р дозволяє вживати її для профілактики і лікування атеросклерозу і гіпертонічної хвороби, при захворюванні легень та ревматизмі, як сечогінний засіб. Чорноплідна горобина корисна при лікуванні окремих

форм діабету. Плоди чорноплідної городини містять 5-6%% фенольних сполук, 4,6-2,4% цукрі, 2,5% пектинових речовин, фолієву, нікотинову, аскорбінову кислоти та мікроелементи, йод, молібден, мідь, бор, кобальт та інші. Порошки з горобиничорноплідної можна використовувати для виробництва чаїв, купажувати з іншимипорошками і використовувати як наповнювачі для виробництва продукції оздоровчого лікувально-профілактичного призначення. На основі порошку чорноплідної горобини розроблена рецептура лікувально-профілактичного безалкогольного напою «Барсік». [4,с.313.6,с.155]

Чорна смородина використовується в основному в лікувальних цілях. Лікарські засоби з свіжих і сухих ягід чорної смородини вживають для лікування судинних захворювань, листя і бруньки використовують для лікування сечового міхура, виведення каміння з нирок, при лікуванні жовтухи і покращенні обміну речовин, при захворюваннях шкіри. Чорна смородина – ефективна високовітамінна ягода і по складувітамінів переважає всі інші плоди і ягоди. Унікальний набір макро- та мікроелементівдопомагає позбутись депресії. В своєму складі чорна смородина має ефірні масла типуфенолів, які мають значну антимікробну активність, речовина яка створює колір ягодізнищує вірус грипу. Ягоди чорної смородини містять 6-11% цукрів, 1,5-3,6% яблучної,лимонної і янтарної кислот, вітаміни А і Р. За вмістом вітаміну С чорна смородина займаєпередове місце серед інших ягід. Як одна із важливих рослин по вмісту вітаміну С ягідчорної смородини використовуються у виробництві препаратів вітаміну С і одночасно як наповнювачі аскорбіновою кислотою багатьох продуктів в харчовій промисловості. Внауковій медицині висушені ягоди чорної смородини використовуються як потогінний ісечогінний засіб, а сироп для поліпшення смакових якостей лікарських засобів. Чорнасмородина добрий весняний медонос, пилконос, запилюється тільки бджолами. Із ягідчорної смородини і порошоків виготовляють варення, джеми, соки, зефіро-мармеладні вироби, начинки для цукерок, желе, екстракти, безалкогольні і лікоро-горілчані вироби вширокому асортименті. Порошок чорної смородини являється головним компонентом врозробленій рецептурі пюре для дитячого харчування «Михасик». [10,с.12-13].

На сьогоднішній день спеціалістами харчової промисловості розроблені технології виробництва спеціальних оздоровчих продуктів харчування з використанням **порошку топінамбура**. [1,с.21-22]. Створений широкий асортимент хлібобулочних, кондитерських, макаронних виробів, тонізуючих безалкогольних напоїв і інших продуктів. Включаючи в рецептуру хлібобулочних виробів порошок топінамбура отримуємо оздоровчий і лікувально-профілактичний продукт корисний для покращення роботи кишечника і відновлення

мікрофлори людського організму. Систематичне вживання хлібобулочних виробів підвищеної біологічної цінності є допоміжним профілактичним засобом при захворюваннях цукровим діабетом, дисбактеріозом, атеросклерозом і других захворюваннях, пов'язаних з імунодефіцитним станом людей. Доцільно добавляти порошок топінамбура в кондитерські вироби, вживання яких відновлює мікрофлору організму людини, покращує роботу кишечника. З суцвіття і листя топінамбуру виготовляють фіто чаї які багаті біологічно активними речовинами.

Особливо актуальним є сьогодні в умовах пандемії виробництво харчової продукції з наповнювачем – порошком топінамбура. **Щоденне вживання цих продуктів буде зміцнювати імунну систему населення і дозволить ефективніше боротися з коронавірусом.**

Список використаних джерел:

1. Боцюрко В.І., Касіянчук В.Д. Лікувально-оздоровчі продукти з топінамбура і їх використання в медичній практиці. Галицький медичний вісник. Архів клінічної медицини. 2020. № 2. С. 20-22.
2. Гиппократ. Этика и общая медицина [пер. с древнегреч. В.И. Руднева] / под ред. С.Ю. Трухачева. СПб. : Азбука, 2001. 352 с.
3. Касіянчук В.Д. Нові технології виробництва продукції лікувально-профілактичного призначення. Застосування технологій, що захищають здоров'я та життя людини (на прикладі м.Львова): матеріали II Міжнародної конференції (30-31 травня 2018 р.) URL: <http://urbanhealth.com.ua>
4. Касіянчук В.Д., Івашків Т.С. Економічна ефективність вирощування та переробки чорноплідної горобини. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Право. Економіка. 2014. Вип.9. С. 312-316.
5. Касіянчук В.Д. Сухий продукт топінамбура-ефективний напівфабрикат для виробництва продукції лікувально-профілактичного призначення. Галицький лікарський вісник. 2014. Т. 21. №3. С. 103-104.
6. Касіянчук В.Д. Ковач М.М. Касіянчук М.В. Перспективи використання дикорослих плодів, ягід і грибів в умовах Прикарпаття для виготовлення продукції лікувально-профілактичного призначення. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип. 23. 7. С. 151-156.
7. Касіянчук В.Д. Касіянчук М.В. Ковач М.М. Чорниця-ефективна лікувально-профілактична сировина. Науковий вісник НЛТУ України. 2013. Вип.24.6. С. 40-44.
8. Касіянчук В.Д. Касіянчук М.В. Малина як цінна продовольча і лікарська культура. Агроінком. 2013. №10-12. С. 8-9.
9. Криховецький І.З. Косьмій М.М. Луцький Р.П. Боцюрко В.І. Касіянчук В.Д. Правове забезпечення організації виробництва продукції оздоровчого і лікувально-профілактичного призначення. Науково-

інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького. Журнал. Серія Право. 2020. №10(22). С.154-162.

10. Осіпчук Н.В., Домарецький В.А., Мелет'єв А.Є. Удосконалення технології напоїв і продуктів профілактичного призначення із чорноплідної горобини. Наукові праці УДУХТ. 2001. №10. С.12-13.

11. Касіянчук В. Д., Касіянчук М. В. Спосіб виробництва порошкоподібних фруктових-ягідних, овочевих і грибних напівфабрикатів і /або сухо продуктів. Патент на корисну модель № 95646. Зареєстровано в державному реєстрі патентів України на корисні моделі 25.12.2014 р.

12. Касіянчук В. Д., Волошинюк І. М., Довбенко М. В., Боцюрко В. І., Карабанова і ін. Спосіб одержання сухого продукту топінамбура. Патент на корисну модель №103305, зареєстровано в державному реєстрі патентів України на корисні моделі 10.12.2015 р.

13. Книш В. В., Касіянчук В. Д., Боцюрко В. І., Косьмій М. М., Криховецький І. З., Касіянчук М. В. Правове забезпечення організації виробництва продукції лікувально-профілактичного призначення. Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені короля Данила Галицького. 2016. Вип. № 2 (14). С. 178-182.

Козаченко А.І.,

*доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри теоретико-правових дисциплін
Полтавського юридичного інституту
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого*

ВНЕСОК ФЕДОРА ЛИЗОГУБА У РОЗВИТОК ЗЕМСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

За умов проведення реформи децентралізації влади в Україні залишається актуальним історичний досвід діяльності земського самоврядування на початку ХХ ст. Водночас організаційно-управлінська діяльність одного із найуспішніших керівників земського самоврядування – Федора Андрійовича Лизогуба – залишається мало відомою. Зазвичай його пам'ятають як голову уряду гетьмана Павла Скоропадського 1918 р.

Ф.А. Лизогуб (1851-1928 рр.) походить із відомого козацько-старшинського роду. У другій половині XVII -XVIII ст. його пращури займали керівні посади у генеральному та полкових урядах України. Я.Ю. Лизогуб очолював комісію по підготовці правого збірника «Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р.».

Громадську і трудову діяльність Федір Лизогуб розпочав у 1883 р. на посаді помічника секретаря з'їзду мирових суддів Чернігівського судово-мирового округу. Городянське і Лохвицьке повітові земські зібрання неодноразово обирали Федора Лизогуба почесним мировим суддею [1, с. 181-182]. У 1888 р. Ф.А. Лизогуб отримав посаду предводителя Городянського повітового дворянства та одночасно став виконувати обов'язки голови повітового земського зібрання. Важливе значення для професійного зростання та формування авторитету Федора Лизогуба в земських установах мала діяльність на посаді гласного Лохвицького повітового земства Полтавської губернії. Його обирали гласним Лохвицького повітового земства по землевласницькій курії у 1899, 1901, 1904 1907 і 1910 роках. Не зважаючи на те, що Ф.А. Лизогуб очолив губернську земську управу, він регулярно відвідував засідання Лохвицького повітового земського зібрання [2, с. 78].

У 1901 р. Полтавське губернське земське зібрання обрало Федора Лизогуба головою губернської земської управи. Згодом губернські гласні обирали його на посаду голови губернської управи у 1904, 1907, 1910 і 1913 роках. Під час кожних наступних виборів Федір Лизогуб користувався щораз більшою підтримкою земських гласних.

Як голова земської управи Ф.А. Лизогуб брав участь у переважній більшості засідань земських сесій. Про це, зокрема, свідчать результати перевірки роботи управи ревізійною комісією за 1904-1905 рр. Так, із 40 засідань чергової сесії 1904 р. Ф.А. Лизогуб брав участь у роботі 34 засідань [3, с. 59-60]. На земській сесії 1904 р. було ухвалено 200 постанов і у розробці практично кожної із них брав участь голова земської управи. Здебільшого доповіді управи земському зібранню супроводжувалися роз'ясненнями та відповідями на запитання гласних голови управи.

Федір Лизогуб активно захищав інтереси управи у губернському зібранні. У січні 1907 р. управа подала у відставку у зв'язку із звинуваченням частини гласних у погіршенні ефективності роботи управи. Після виступу Ф.А. Лизогуба, у якому він довів безпідставність таких звинувачень, зібрання відмовилося приймати відставку управи [3, с. 25]. Завдяки ефективній роботі Ф.А. Лизогуба Полтавському земству вдалося забезпечувати конструктивну співпрацю між земським губернським зібранням і управою.

Ф.А. Лизогуб дбав про соціальний захист земських службовців та членів їх родин. Так, за його клопотанням майже щорічно земське зібрання ухвалювало рішення про преміювання працівників управи за результатами роботи впродовж року, пропонував гласним внести до кошторису витрати на лікування земських службовців, ініціював підвищення заробітної плати працівникам земської канцелярії та встановлення стипендій дітям земських службовців [3, с. 129-131, 170].

До посадових обов'язків Ф.А. Лизогуба як голови губерньської земської управи відносилася організація роботи управи та контроль за виконанням службових обов'язків членів управи і підпорядкованих управі підрозділів. Ф.А. Лизогуб визначав порядок денний засідань управи та проводив засідання на належному організаційно-управлінському рівні. Ф.А. Лизогуб працював над удосконалення структурних підрозділів губерньської управи. Вона складалася із шести відділів: розподільчого, касового, будівельного, благочинного, страхового і економічного. Розподільчий відділ, який відповідав за використання земського бюджету, очолював голова управи. У 1904 р. з метою покращення земської медицини за пропозицією Федора Лизогуба земство створило медико-санітарне бюро і медичну раду. Ф.А. Лизогуб очолював економічну раду – орган до відання якого відносилася розробка заходів з питань розвитку місцевого виробництва і торгівлі, удосконалення системи кредитування та організації праці [2, с. 81].

Федір Лизогуб підтримував проведення столипінських реформ, які мали за мету розвиток ринкових відносин у аграрній галузі, адже від їх розвитку у значній мірі залежав розвиток земського самоврядування у Полтавській губернії. За посадою він входив до складу губерньської землевпорядної комісії, яка розпочала свою діяльність у 1907 р. На неї покладалося проведення землевпорядних робіт для створення селянських фермерських господарств. Для підготовки законопроектів у аграрній галузі Полтавське земство у 1907 р. обрало Ф.А. Лизогуба до Ради зі справ місцевого господарства при МВС [3, с. 51-52].

Революція 1905-1907 рр. суттєво вплинула на національні та суспільно-політичні погляди Ф.А. Лизогуба. Незважаючи на високе становище в урядовій ієрархії Російської імперії (1903 р. отримав чин дійсного статського радника – військове звання генерал-майора), він стає активним прихильником демократичних перетворень, підтримує розвиток української мови і національної культури. Особливо яскраво патріотична позиція Федора Лизогуба проявилася у період будівництва приміщення Полтавського губерньського земства. Він очолював комісію, котра затвердила архітектурний проєкт будинку. Коли під час офіційного візиту до Полтави у 1909 р. імператор Микола II висловив своє незадоволення національними мотивами у оздобленні будинку Полтавського земства, Федір Лизогуб обґрунтовував право українців на використання національного архітектурного стилю. Ф.А. Лизогуб був одним із ініціаторів спорудження пам'ятника Івану Котляревському в Полтаві та фінансував видання творів письменника, сприяв розвитку художньо-промислової школи імені Миколи Гоголя в Миргороді [2, с. 82]. Полтавське земство ініціювало спорудження пам'ятника Тарасові Шевченку у Києві. Федір Лизогуб не лише підтримав цю ідею, а і активно

листувався із українськими громадськими діячами щодо збору коштів на відкриття пам'ятника [4, с. 21-22].

Ф.А. Лизогуба було звільнено з посади голови губернської земської управи рішенням Полтавського земського зібрання 24 травня 1916 р. у зв'язку із призначенням до складу комісії для організації земського самоврядування на Кавказі [5, с. 5-11].

Сучасники, характеризували Федора Лизогуба людиною чесною і справедливою, трудолюбивим керівником, вимогливим до себе та підлеглих, чим заслужив пошану і повагу тих, хто його оточував [6, с.142]. Не зважаючи на значні матеріальні статки (1,5 тис десятин землі у Городянському і Лохвицькому повітах, будинки у Києві та Чернігові) Ф.А. Лизогуб повністю віддавався земській справі. За період з 1901 по 1911 рр. він лише одого разу скористався відпусткою [1, с.183].

Таким чином, завдяки організаційно-управлінській діяльності Федора Лизогуба на посаді голови Полтавської губернської земської управи у період з 1901 по 1916 рр. відбулося удосконалення роботи управи, запроваджено низку нових підрозділів при управі, що сприяло підвищенню рівня ефективності її роботи. Виважена позиція Ф.А. Лизогуба забезпечувала конструктивну співпрацю між земським зібранням і управою, між земством і органами державної влади. Ф.А. Лизогуб підтримував необхідність демократизації земського самоврядування. Як голова земської управи Федір Лизогуб сприяв розвитку української національної культури, дбав про соціальний захист земських службовців. Все це свідчить про вагомий внесок Ф.А. Лизогуба у розвиток земського самоврядування в Україні на початку ХХ ст.

Список використаних джерел:

1. Коротенко В.В. Формулярний список про службу Федора Лизогуба (за документами Державного архіву Полтавської області). *Архіви України*. 2011. № 6 (276) . С. 179-183.
2. Козаченко А.І. Федір Лизогуб – видатний діяч земського самоврядування кінця ХІХ – початку ХХ ст. *Держава і право. Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки*. Київ : Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2015. Вип. 67. С.76-85.
3. Систематический свод постановлений и распоряжений Полтавского губернского земства с 1904 по 1912 гг. Полтава : Типо-Литогр. И. Фришберга, 1915. 795 с.
4. Святкування Шевченка городами й земством. *Рідний край*. 1906. 25-26 лют. № 8. С. 21-22.
5. Журнал чрезвычайного Полтавского губернского земского собрания 24 мая 1916 г. Полтава : Типо-литограф. И.Л. Фришберга, 1916. 21 с.

6. Полтавщина : влада на історичних паралелях. Л.Л. Бабенко, О.А. Білоусько, О.П. Єрмак та ін. Полтава : АСМІ, 2012. 400 с.

Косьмій М.М.,
доктор архітектури, доцент,
перший проректор ЗВО «Університет Короля Данила»,
місто Івано-Франківськ

НЕМАТЕРІАЛЬНІ ЧИННИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УРБАНІЗОВАНИЙ ПРОСТІР

Ефективним для встановлення кількісних характеристик нематеріальних чинників є застосування методу нечітких множин. Важливість цього методу полягає в тому, що теорію нечітких множин можна розглядати як частину теорії випадкових множин, відповідно, як частину теорії ймовірностей [1]. Наведене формулювання підтверджується і тим, що історично першим способом обліку невизначеності (у нашому випадку нею є нематеріальне) було формулювання концепту ймовірностей [2, с. 181]. Після апробації теорії ймовірності у статистичних дослідженнях, її застосування стало можливим у багатьох сферах, в тому числі й архітектурі. Це дозволило практично підтвердити, що усі нематеріальні чинники мають проєкцію на матеріальні фактори розвитку просторових систем.

Аргументом на користь застосування цього методу є дослідження американського вченого Лотфі А. Заде, який, у середині 1960-х рр. визначив метод нечітких множин домінуючим у процесі управління складними системами [3, р. 341]. На його думку, згаданий метод є дієвим апаратом аналізу і моделювання систем, ключову участь у формуванні яких бере людина (гуманістичні системи) [3, р. 341]. Простір міста саме належить до побідних гуманістичних систем, які є складними, як з точки зору організації, так і з точки зору функціонування. Результатом застосування методу нечітких множин стала оцінка поведінки нематеріального з позиції трьох перемінних: «сприйняття», «функціональність», «гармонія». Ці перемінні дозволяють не тільки визначити характер нематеріальних чинників, а й встановити кількісні показники і якісні характеристики їх практичного впливу. Так, перемінна «сприйняття» відповідає за те, як конкретна людина чи група людей сприймає міський (урбанізований) простір у якому проживає, і як на підставі цього сприйняття відбуваються зміни у просторовій організації міста. Характерно, що пересічна людина, сприймає оточуючий її простір специфічно та індивідуально. Це має відповідні наслідки. Позитивом є те, що формується індивідуальні естетичні, культурні та світоглядні цінності, є можливість зрозуміти власні потреби

для процесу соціалізації. Негатив полягає насамперед у тому, що індивідуальне сприйняття міського простору людиною, може кардинально відрізнятись від розуміння простору архітектором, що його створював. Окрім того, в цьому процесі вагомим є і вплив історичних та суспільно-політичних обставин.

Перемінна «функціональність» має груповий характер. Індивідуальний зміст функціональності обмежений, оскільки людині для реалізації своїх потреб потрібні або інші люди, або конкретні суспільні умови. Усі ці фактори можуть бути реалізованими виключно в межах конкретної просторової системи. Функціональність міста, як середовища проживання людей безпосередньо визначається матеріальними чинниками. Вони відповідають і за візуальний та матеріальний рівень сприйняття простору, тоді, як нематеріальні чинники важливі у процесі становлення «внутрішнього» світу індивіда, в якому місто розуміється як окрема цілісна система (середовище).

У випадку, коли узгоджується «сприйняття» та «функціональність» просторової структури міста, як цілісної екосистеми, місто перетворюється на окремий «мікросвіт», який цілком задовольняє вимоги людини, нівелює потреби її контактів із «зовнішнім» світом.

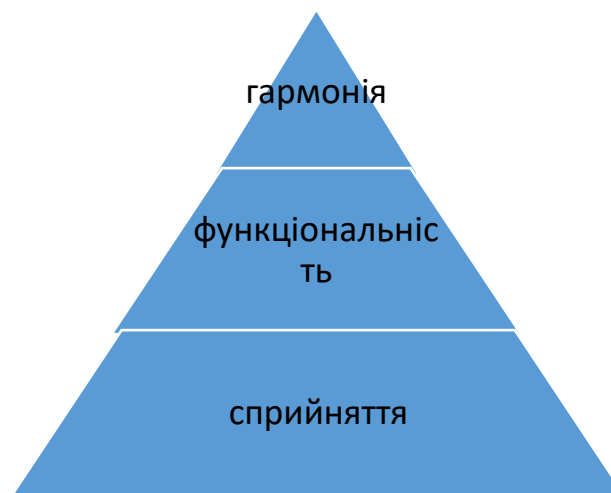
Найбільш об'ємною перемінною є «гармонія». У контексті нашого дослідження доцільно говорити про «просторову гармонію». Власне пошук еталону краси для міського простору і розуміння міста, як категорії архітектурно-просторової гармонії має певну специфіку, оскільки обумовлюється численними суб'єктивними факторами [4]. Єдине, що може подолати існуючий суб'єктивізм, це застосування в процесі дослідження та організації міського простору нематеріальних чинників. Суб'єктивізм проявляється в тому, що сучасний стан просторової організації міст, в рівній мірі визначається природними і штучними елементами, які формують єдину композиційну структуру, взаємодоповнюють один одного і відповідно до сформованих умов, отримують те чи інше естетичне сприйняття з боку людини.

Зараз ми спостерігаємо, що елементи які формують композицію міського простору, опираються виключно на ресурсні можливості території – природний та антропогенний ландшафт, що не дозволяє говорити про задоволення усіх потреб людини, про використання усього потенціалу в процесі організації просторової структури і відповідно про відсутність гармонії.

Саме поняття «гармонії» є не тільки формально естетичною категорією, а має ґрунтовну матеріальну основу [5, с. 3]. Це доводить і те, що нематеріальне, є не аморфним, і що його можна не тільки облікувати і фіксувати, а й варто використовувати в практиці організації просторової структури міста. Так само, як і гармонія, в процесі проектування архітектурного об'єкту чи ансамблю перетворюється на складну

ієрархічну систему, що пов'язує між собою усі елементи композиції, нематеріальні чинники визначають смислове наповнення простору, є складовою його гармонії. Перемінні «сприйняття», «функціональність» та «гармонія», формують чітку ієрархічну структуру, в якій відображаються нематеріальні чинники. При цьому, показники «функціональності» включають в себе складові «сприйняття», а «гармонії» – «сприйняття» та «функціональності», утворюючи таким чином своєрідну піраміду (див. Схема.1).

Схема 1. «Ієрархічна структура перемінних нематеріальних чинників»

Однак, якщо виходити із того, що урбанізована система та міський простір орієнтовані на потреби людини, а гармонія являється універсальною потребою, то яким чином можна врахувати усі семантичні уподобання людей, які реалізуються крізь призму «корисності», «життєстійкості» та «сприйняття». При цьому, слід уточнити, що «життєстійкість» є синонімом надійності, а «сприйняття» – краси та естетичності. Їх взаємозв'язок і відповідність концепту гармонії, можна прослідкувати за допомогою, так званих «кругів Ейлера» (Див. Схема 2).

Схема 2 «Взаємозв'язок перемінних нематеріального у процесі досягнення гармонії просторової структури»

У цьому випадку, гармонія знаходиться на перетині «сприйняття», «життєстійкості» та «корисності». Гармонія виступає синонімом стабільності, оскільки просторова структура міста, організована таким чином, що може гарантувати задоволення як потреб людей, так і функціонування комунікаційних мереж. Одночасно, слід звернути увагу, що поєднання двох із згаданих вище категорій, веде до формування, нестабільних проміжних факторів, які мають опосередкований вплив на просторову структуру міського простору. При цьому єдиним стабілізуючими чинниками цих нових «факторів» є нематеріальні складові.

Список використаних джерел:

1. Орлов А. И. Теория нечетких множеств – часть теории вероятностей. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoriya-nechetkih-mnozhestv-chast-teorii-veroyatnostey>.
2. Вешнева И.В., Мельников В.А. Применение теории нечетких множеств к задачам оценки и управления формированием компетенций: распознавание текущего состояния. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-teorii-nechetkih-mnozhestv-k-zadacham-otsenki-i-upravleniya-formirovaniem-kompetentsiy-raspoznovanie-tekushego>.
3. Zadeh L.A. Fuzzy sets. *Information and Control*, 1965. № 3. P. 338-353.
4. Акентьев А. Город и его пространственная гармония. *Архитектура и строительство*, 2011. №2 (220). URL: <https://ais.by/story/12610>.
5. Гликин Я. Д. Методы архитектурной гармонии Монография. Ленинград: Стройиздат. Ленингр. отд-ние, 1979. 96 с.

Курбанова Л.В.,

кандидат мистецтвознавства,
викл. кафедри естрадно-вокального
мистецтва
ЗВО Університет Короля Данила

ПРЕДМЕТ «ГІГІЄНА ТА ОХОРОНА ГОЛОСУ» ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ВИЩОЇ КАТЕГОРІЇ

Сучасне розуміння естрадного співу, сьогодні, є значно ширшим, ніж півстоліття тому. Нині використовуються різні, специфічні прийоми у певних стилях, які часто можуть вважати «не вокальними». Тому, актуальним є питання охорони співацького голосу. Однак, гігієна голосу стосується не тільки вокалістів. Вона займає важливе місце у різних професіях, що передбачають довготривале використання голосу. Наприклад, актор, диктор, ведучий, лектор, і т.п. Тому, для засвоєння усіх можливих небезпек, пов'язаних із шкодою для голосу, та шляхів їх подолання студентам пропонується відповідна дисципліна «Гігієна та охорона голосу».

Від стану голосового апарату, постановки голосу, співочого навантаження, тощо залежить ступінь професіоналізму будь-якого виконавця, успіх у концертно-творчому житті будь-якого артиста-вокаліста, незважаючи на його професіональний чи аматорський статус. При цьому особливого значення набувають питання гігієни голосу та всього спектру проблем, що пов'язані з цим. З погляду охорони голосу знання механіки звукоутворення, розуміння методичних прийомів і знання режиму вбереже співака від непомірності у використанні голосу, від різних небезпечних експериментів над голосовим апаратом і допоможе йому зберегти свіжість голосу якнайдовше. Кожна людина, робота якої пов'язана зі співом, для збереження свіжості голосу і попередження різних захворювань повинна в побуті та в роботі дотримуватися певного режиму. Професійні співаки частіше, ніж інші люди, страждають від порушень режиму. Відбувається це тому, що після посиленої діяльності голосовий апарат сильно розігрівається і набуває крайньої чутливості до таких дратівливих чинників, як холод, пил, тютюновий дим, спиртні напої та ін. Неповне дотримання правил охорони гігієни голосу та його охорони може призвести до важких наслідків, аж до втрати голосу. **Мета** дисципліни: надати майбутнім фахівцям знання основ охорони голосу, реалізація яких на практиці сприятиме запобіганню професійним захворюванням. **Методологічною** основою дисципліни є аналіз процесу звукоутворення з метою виявлення шкідливих і небезпечних факторів, та визначення заходів щодо гігієни та охорони голосу. **Завдання курсу:** засвоєння правил підтримки

загального здоров'я організму; ознайомлення з режимом праці та відпочинку; засвоєння правил профілактики захворювань верхніх дихальних шляхів; ознайомлення з правильною системою харчування; ознайомлення із загальними вимогами щодо гігієни голосового апарату та охорони співацького голосу; вивчення правил здорового способу життя.

Гігієна голосу нерозривно пов'язана з режимом життя і правилами гігієни. Під поняттям «гігієна голосу» розуміють дотримання людиною певних правил поведінки, які забезпечують збереження здоров'я голосового апарату. Гігієна голосу це галузь науки, яка крім суто медичних лікувальних функцій голосового апарату займається:

1. Вивченням причин, що викликають розлади в голосовому апараті, особливо при його професійному використанні. 2. Виявленням можливостей уникнути голосових розладів і захворювань. Це робиться за допомогою детального аналізу життєвих ситуацій, після яких або при яких виникають розлади голосового апарату. 3. Вивченням фізичних можливостей людського організму. 4. Складанням і формулюванням законів, правил, норм професійної голосової поведінки і режиму, дотримання яких забезпечить людині здоровий голосовий апарат.

Правила і закони формулюються на підставі спостережень, співставлень, виявлення ситуацій та їх аналізу *. Людський голос – кінцевий акустичний продукт складної голосо-мовної функціональної системи, результат діяльності складного механізму взаємодій різних органів і систем. В здійсненні голосоутворення приймають участь майже всі основні фізіологічні системи організму, об'єднані заради досягнення результату центральною нервовою системою†. Голос, разом із слухом і зором, є одним з основних механізмів для комунікації, тому в сучасному суспільстві голосові проблеми суттєво впливають на якість життя. А для співаків голос є ще й інструментом, що забезпечує повноцінну професійну діяльність, тож його розлади можуть призводити до тривалої втрати працездатності, навіть до інвалідизації.

Можна виділити такі елементарні правила гігієни голосу:

- Навантаження на голосовий апарат повинне відповідати ступеню його тренуваності;
- Неприпустимо форсоване звучання голосу, зловживання високими нотами, криком, непомірне мовної навантаженням і т.д.;
- Неприпустимі великі мовні навантаження, спів під час хвороби;
- Необхідно уникати різкої зміни температури, а також спеки, холоду, спеки, пилу тощо;

* Гігієна і охорона голосу дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ua-referat.com/

† Шидловська Т. А. Функціональні порушення голосу / Т. А. Шидловська – К.: Логос 2011. – 523 с:

- З розпаленим голосовим апаратом не можна виходити на вулицю в холодну пору року, необхідно дещо охолонути;
- Рекомендується уникати їжі та напоїв, що дратують слизову оболонку горла, – гострого, зайво солоного, надмірно гарячого або холодного;
- У разі хвороби органів голосового апарату необхідно вчасно звертатися до лікаря фоніатра.

Фоніатрія – це галузь оториноларингології, яка займається діагностикою, лікуванням та профілактикою захворювань голосоутворюючої системи *. Але фоніатр – це не просто лор-лікар. Він зосереджений на проблемах голосових зв'язок і займається їх лікуванням, а також профілактикою захворювань. Причин для втрати голосу безліч: ларингіти, пухлини гортані, куріння, важкий психологічний стан, параліч голосових зв'язок, механічні пошкодження (в результаті операцій і медичних маніпуляцій, що рятують життя). На тлі постійної напруги голосових зв'язок та психоемоційного перевантаження можуть виникнути функціональні порушення: дисфонія – порушення звучання голосу чи афонія – його відсутність. На жаль, тривале порушення голосу здатне спричинити тривалу непрацездатність. Якщо таке захворювання не почати правильно і вчасно лікувати, це може привести до втрати роботи. Якщо є проблеми з голосом, то фоніатр визначає причину і призначає лікування. Іноді голос неможливо відновити без операції. На додаток до ліків або операції фоніатр може призначити вправи для зв'язувань. А якщо є схильність до втрати голосу, то вправи – найкращий спосіб профілактики. У деяких випадках лікар сам займається з пацієнтами спеціальними вправами. У цьому випадку він виконує функції фонопеда. Метою фонопедичних занять є прищеплення і закріплення правильних голосорозмовних навичок і відновлення порушеної рівноваги між відділами голосового апарату, котрі беруть участь в голосоутворенні. Використовуючи методи фонопедії у поєднанні з медикаментозним лікуванням, лікар-фоніатр має можливість швидко відновити втрачений голос.

Фоніатри радять звертатися чим швидше, якщо:

- з'являється вранішня або вечірня осиплість голосу;
- відбувається погіршення тембру до вечора або після тривалих голосових навантажень;
- змінюється тембр голосу після перенесеної застуди більше тижня;
- після перенесення операції по видаленню щитовидної залози, або інших органів шиї, внаслідок чого сталася зміна голосу;

---

* Гігієна і охорона голосу дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : ua-referat.com/

- швидко втомлюється голос;
- знижується або підвищується тембр голосу;
- мучить виснажливий кашель, що тривало не проходить, з подальшою осиплістю голосу;
- виникає постійне бажання прибрати слиз, що скупчився, і відкашляти стороннє тіло із зв'язок;
- якщо ви палите більше 5 років;
- мучить біль при ковтанні.

До речі, 16 квітня відзначається *Всесвітній день голосу*. Це – щорічний міжнародний захід, присвячений феномену голосу.

Отже, здоров'я та працездатність співака, актора, ведучого, лектора, вчителя, і т.п. суттєво визначає спосіб життя, до якого входять правильний режим праці і відпочинку, раціональне харчування, підтримка на належному рівні фізичної активності, загартування, дотримання правил особистої гігієни, профілактичні заходи тощо. Окрім вище зазначених норм, розуміння специфіки роботи свого голосового апарату відіграє основну роль при аналізі та практичному використанні того чи іншого прийому свідомого студента. Потрібно пам'ятати, що на голос можуть впливати не тільки фізіологічні, а й психологічні чинники.

Список використаних джерел:

1. Гігієна і охорона голосу дітей. URL : ua-referat.com/
2. Егоров А.М. Гигиена голоса и его физиологические основы. - Л.: Медгиз, 1970.
3. Емельянов В.В. Развитие голоса. Координация и тренинг. – Санкт-Петербург, 1997.
4. Кушка Я. С. Методика навчання співу: посіб. З основ вок. Майстерності. Тернопіль: Навч. пед. Богдан, 2010. –288 с.
5. Молодій О., Обух Л. Інтонаційний самоконтроль як один із компонентів сучасної професійної підготовки студентів у класі постановки голосу. *Наукові записки*. Вип. 157. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/images/download-files/naukovi-zapysky/157/24.pdf>
6. Фоломєєва Н. А. Методика охорони та гігієни голосу студентів-вокалістів педагогічних ВНЗ. *Молодий вчений*. №11.1. (38.1), листопад, 2016. С. 100-103.
7. Шидловська Т. А. Функціональні порушення голосу. К.: Логос 2011. 523 с.

Кухар Г.М.,

старша викладачка кафедри дизайну

Університету Короля Данила,

м. Івано-Франківськ

ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНІ ОСОБЛИВОСТІ ШРИФТІВ ДИТЯЧОЇ КНИГИ

Книжкове видання для дітей – особливий вид видання з значною кількістю правил, регламентованих підходів, вимог з одного боку і динамікою, фантазійними зображеннями, яскравістю і зрозумілістю образів, гіперболою з іншого. Аналізувати дитячу книгу як результат, як продукт поліграфічної продукції можна за різними критеріями, пов'язаними з відповідністю віковій категорії, санітарно-гігієнічними вимогами, технологічним характеристикам, естетичним вимогам, психологічним аспектам сприйняття кольору та ін. Розглянемо шрифти в дитячому виданні, як одну із складових формування естетики і образу книги.

На що ж слід звернути увагу графічному дизайнерові при проектуванні дитячої книги в частині роботи з текстами? В першу чергу це вікова категорія споживача. Відповідно до психоемоційного, фізичного, інтелектуального розвитку дитини у видавничій практиці введено така класифікація: видання для дітей дошкільного віку; для дітей молодшого шкільного віку; для дітей середнього шкільного віку; для дітей старшого шкільного віку, підлітків, учнів 9-11 класів, абітурієнтів. Зазвичай такий поділ є дещо умовним, адже кожна дитина індивідуально, в своєму темпо-ритмі розвивається, має різний доступ до засобів, що розвивають її і формують, різний рівень емоційної відкритості. Але вказана вище класифікація дозволяє авторам і дизайнерам працювати над таким складним продуктом як дитяча книга більш системно і організовано.

При проектуванні дитячого видання графічний дизайнер продумує вибір таких параметрів, як кегль, гарнітура, насиченість, написання шрифтів, інтерліньяж, бо саме це є важливим як з функціонального, так і з естетичного боків.

Дошкільнята лише вивчають літери як явище і опановують навик читання. У них ще не сформовано сприйняття слів як цільних знаків-кліше, діти сприймають окремі шрифтові знаки, які щойно вивчили, складаючи їх у слова, тому у виданнях для таких читачів доцільно використовувати такі гарнітури шрифтів, які завдяки своїм графічним ознакам (стилю, ритму, формі, пропорції) роблять текст максимально читабельним. Застосована форма гарнітури шрифту не повинна створювати труднощі у розпізнаванні літер і не повинна відлякувати від подальшого дослідження книги і закріплення навику читання.

Та які б гарнітури не використав дизайнер верстки – декоративні, графічні чи мальовані, окрім їх зрозумілості і пізнаваності має значення і їх розмір – кегль. Гарнітури у виданнях для дітей до 5 років мають бути великого розміру – не менше 16 пунктів, до 10 років – не менше 14, причому для поліпшення сприйняття бажано збільшувати інтерліньяж не менше ніж на 6 пунктів. Основний текст на кольоровому фоні або на кольорових ілюстраціях у виданнях для дітей до 5 років має бути відтворений шрифтом рубаної гарнітури світлого широкого прямого накреслення кеглем не менше 20 пунктів, ємністю не більше 5 знаків зі збільшенням інтерліньяжу не менше 4 пункти, для дітей віком від 6 до 9 років – не менше 16 пунктів, місткістю не більше 6,4 знаку зі збільшенням інтерліньяжу не менше 4 пункти, віком від 11 до 14 років – кеглем не менше 12[2].

Насиченість шрифту дозволяє додатково звертати увагу на текст, від її зміни залежить його психоемоційне сприйняття, відбувається акцентування на характері героїв, зміні розділів, подій, описаних локацій. Жирність шрифту малі читачі помічають відразу за будь-яких умов. Основними типами насиченості є світлий, нормальний і жирний шрифти. Нормальні накреслення графем шрифтів є досить нейтральними в емоційності, але вони ідеальні для читання, оскільки дозволяють швидко розпізнати букву, не дають оптичних викривлень, не спотворюють чіткість зображення. Та для емоційності передачі змісту тексту графічні дизайнери часто пропонують зміну насиченості шрифту, застосовуючи світлі і жирні накреслення. Світлі шрифти надають певної легкості і прозорості, невагомості і повітряності. Жирні ж створюють ілюзію ваги, передають наполегливість, часом навіть грубість і брутальність[1]. Це є дуже важливим для дітей в процесах пізнання образів світу (в тому числі через шрифт), а для школярів є додатковим і дуже дієвим способом зосередити увагу на важливому, збільшити відсоток запам'ятовування змісту тексту, написаного таким шрифтом (наприклад, у підручниках).

Контакт дитини з книгою відбувається достатньо швидко – з двох років. Цілком зрозуміло, що в дизайні книги для такої вікової категорії дітей головний акцент зосереджено на її безпеці та на сприйнятті через ілюстрації. Тому використовувані зображення повинні бути нескладними, не перенасиченими деталями, вирішеними в локальних і простих кольорах та формах. Книга, як продукт, повинна бути зрозумілою для дитини, не відлякувати своєю перевантаженістю. Для підсилення ефекту образності і зрозумілості, безпечності в застосуванні, а також з метою популяризації книг практикують їх різноманітний дизайн, проектуючи книги-іграшки різних форм і матеріалів. Шрифти в цій ситуації теж можуть набувати абсолютно художніх образних форм.

Часто, при ознайомленні малят з абеткою, створюють літери, що мають асоціативну форму з предметів, тварин, фруктів та ін.

Образність шрифту проявляється в дизайні книг для дітей при макетуванні кольорової і яскравої палітурки, де шрифтова композиція стає частиною цілого. При цьому шрифт для назви книги є рукотворним, намальованим разом з усіма іншими елементами сюжету оформлення. Таке рішення підсилює загальне враження від палітурки і часто є вирішальним у питанні батьків: купувати чи не купувати? Адже, допоки діти не самостійні, такі рішення приймають батьки, які і роблять цей вибір, що обов'язково має розуміти дизайнер-шрифтовик. Саме у батьків є вже сформовані їх досвідом споживача асоціації, які можуть завадити популярності книги, у випадку, коли використаний шрифт міг уже не раз застосовуватися в дизайні інших поліграфічних пропозицій (листівок, паковань, плакатів). Таке рішення естетично здешевлює художньо-образну цінність книги і не сприяє її реалізації.

Акцидентні художньо-декоративні, складні шрифти також можуть бути використані в оформленні дитячих книг, хоч їх читабельність є досить складною. Розраховані вони на споживача переважно середнього шкільного віку, коли навик читати швидко уже сформовано, але естетика дизайну і образність подачі інформації залишається його потребою. Тому окремим пунктом варто розглянути ініціал – початкову букву тексту, яка багато декорована, образна, складна графічно. Через те, що такого віку читач уже сприймає слова цілком, а не по окремих буквах, він швидко прочитує його навіть з літерою-декором. Таке рішення робить видання тематичним, витриманим в одній стилістиці, цілісним композиційно. Прикладом застосування ініціалу можуть бути збірки віршів чи збірка казок/оповідань.

У якому випадку читабельність шрифту домінує над його креативним художньо-образним рішенням? Тоді, коли мова йде про дизайн книг, підручників, довідкової літератури для середнього і старшого шкільного віку. Графічному дизайнеру доводиться мати справу не лише з формуванням естетики видання, але й із зручністю його використання. Тут слід говорити не про роботу з окремими літерами, словами, фразами, назвами видання, бо дизайнер працює з текстовими блоками як з композиційною одиницею. Він повинен усвідомлювати єдність всіх складових – художньо-образного оформлення, цілісності стилістики, зручності суцільного читання з усвідомленням та запам'ятовуванням. Своєю фаховою роботою дизайнер формує необхідну зручність читання через застосування супідрядності заголовків, рубрикацій тексту, шрифтових та нешрифтових виділень, єдності гарнітур, гармонізації текстових блоків та ілюстрацій.

Колір – ще один аспект сприйняття дитячої книги в цілому і шрифту у ній зокрема. Залежно від призначення видання і вікових

характеристик споживача отримуємо критерії вибору кольорової гамми. Для дошкільнят важливі зрозумілі прості кольори без великої палітри відтінків у ілюстраціях. Шрифти, особливо коли це окремі літери (наприклад, абетка), можуть теж мати один чи кілька кольорів. Коли ж мова йде про текстовий блок, то найоптимальнішим за санітарними нормами для суцільного читання є чорний текст на м'якому білому тлі (не на білосніжному – занадто виразний контраст). Тексти на кольоровому фоні також можливі (такий засіб належить до нешрифтових виділень). Вони, як і застосування кольорових шрифтів, привертають увагу, зосереджують на цікавому чи найважливішому в тексті (наприклад, правило чи формула в підручнику).

Отже, естетика дизайну книг для дітей різного віку залежить від грамотного поєднання конструкції книги, добре продуманого стилістичного образу, зрозумілих, потрібних виданню ілюстрацій, застосованих шрифтових гарнітур і акцидентних шрифтів. Шрифт, як одна з найважливіших ланок у створенні дитячої книги, дозволяє не лише правильно сприймати ту чи іншу літеру, слово, але й сприяє пізнанню світу, формуванню образного мислення, розвитку уяви, стимулює асоціативне сприйняття оточення, усвідомлення і запам'ятовування прочитаного. Через форму, пропорції, розмір, насиченість, колористику шрифтів у виданні можна відразу зрозуміти його призначення, приналежність до вікової категорії, жанровість, тематику і функцію дитячої книги як довершеного видання.

Список використаних джерел:

1. Огар Е. І. Дитяча книга: проблема видавничої підготовки : навч. посіб. Львів : Аз-Арт, 2002. 159 с.
2. Шрифтове оформлення дитячого видання. *Studall*: веб-сайт. URL: <https://studall.org/all2-5466.html> (дата звернення 30.03.2021р.)

UDC 377

Lokshin Victor Solomonovich,

doctor of pedagogical sciences

(doctor habilitated) teacher of the highest category

department (scientific and methodical commission)

psychological and pedagogical disciplines

Kyiv professional and pedagogical

Anton Makarenko College

**FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE
TEACHERS OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF
DIGITALIZATION OF SOCIETY**

The formation of professional competence of future teachers of vocational training in the context of digitalization of society is a system of values in the context of European integration.

Value management at the level of vocational education institutions and institutions expands the opportunities for staff motivation based on value strategies. In the process of analyzing scientific sources on the problems of formation of professional competence of future teachers of vocational training, it can be concluded that due attention is not always paid to such aspects as levels of values, levels of value competence of future teachers of vocational training in the context of modernization of higher education. competencies based on measurements

The purpose of scientific and pedagogical research is to develop and theoretically substantiate the model of formation of professional competence of future teachers of vocational training, taking into account digitalization. The globalization of the process of formation of international relations, the integration processes taking place in Europe, the desire of Ukraine to become a full member of the European and world community have determined a change in the targets of continuing higher education. The processes of modernization of higher education also concern aspects of training future teachers of vocational training as its component, able to productively use internal and external resources and ensure the formation of professional competence of future teachers of vocational training in the context of European integration. Heads of vocational education institutions do not always have a sufficiently comprehensive level of understanding of the values that are important for employees, so the development strategy of modern educational institutions is sometimes not successful enough. It doesn't matter how brilliantly the analysis on which the strategy is based is conducted, because it is the people - from the principals to the staff of mid-level VET teachers - who need to understand this strategy in line with their value system. We are talking about corporate, universal, family-traditional and key values. We are talking about human factors, not the material side of

things. The strength of these values is similar to a flywheel, which is difficult to stop and difficult to return. layers - deep values that build the relationship of the leader or his followers with each other. formation of professional competence of future teachers of vocational training is not possible without taking into account the system of values. it is appropriate to consider value strategies as a component of professional competence in the context of digitalization of society.

Луцька М.П.,

*старший викладач кафедри
богослов'я та суспільствознавчих дисциплін
ім. Академіка УАН о. І. Луцького
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

РОЛЬ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ

Початок третього тисячоліття ознаменувався колосальним розвитком науки, що значною мірою спростив та удосконалив життя людини, але водночас відбулося і формування низки нових глобальних проблем які поставили під загрозу саме існування нашої цивілізації. Однією із них є проблема використання генетично модифікованих організмів.

Уже впродовж кількох десятиліть точаться безперервні дискусії стосовно безпечності чи небезпечності використання трансгенних організмів. У засобах масової інформації часто висвітлюються нові аспекти на підтримку кожної із сторін. Проте, багато людей не можуть чітко сформулювати хто ж такі генетично модифіковані організми. Головним завданням цієї статті пояснити хто ж такі генетично модифіковані організми, а також наскільки безпечним є їхнє використання у різноманітних галузях господарства.

Генетично модифіковані організми — це група живих істот спадковий матеріал яких змінювався не внаслідок відтворення або природної рекомбінації, а через додавання модифікованого гена чи частини молекули ДНК іншого живого організму [4, с. 172].

Перші спроби одержання трансгенних організмів датуються другою половиною ХХ століття та пов'язані із розвитком «холодної війни» між США та СРСР. Під час цієї «військової кампанії» обидві сторони активно намагалися створити біологічну зброю нового зразку. Вона мала б бути набагато ефективнішою за уже наявні види озброєння та не призводити до пошкодження індустріальних об'єктів, а тільки знешкоджувати живу силу супротивника. Власне з цією метою

відбувалося створення нових штамів вірусів та сортів рослинних організмів, що спричиняли зниження людського імунітету, а також ставали причинами нових захворювань, що характеризувалися високим ступенем поширення, а також відсутності методик лікування.

Після завершення холодної війни створення ГМО набуло набагато мирнішого спрямування. Перш за все здобуті знання спрямувалися на розвиток медицини та сільського господарства [1, с 139-141]. Перші справді корисні здобутки від трансформацій ДНК людство отримало у 1986 році коли вдалося одержати першу вакцину супроти гепатиту В, а також відбувся біосинтез першого інтерферону.

Дещо раніше у 1983 році відбулося відкриття ґрунтової бактерії, що формує вирости на стовбурах дерев та чагарників і характеризується здатністю переносити ділянки власного спадкового матеріалу у рослинні клітини змінюючи її ДНК і в той же час розпізнається як власна. Вказане відкриття дало можливість значно спростити модифікацію рослинних організмів і у 1992 році вчені одержали перший генетично модифікований рослинний організм — помідори сорту Flavr Savr [3, с. 138].

Одержання перших позитивних результатів у створенні ГМ-рослин дало поштовх до розвитку вказаного напрямку задля отримання економічно-вигідної продукції, та подолання ряду ендемічних захворювань. Одним із найяскравіших прикладів є виведення «золотого рису» Особливе значення одержання цього сорту рослин має для країн що розвиваються, оскільки з його допомогою можна забезпечити достатньою кількістю продовольства велику кількість жителів. Окрім того, вказана рослина виявилася доволі ефективною задля подолання дефіциту бета-каротину, що є вкрай важливим компонентом задля нормального розвитку людського організму [6].

На сьогоднішній день виведено ряд рослинних організмів, що характеризуються підвищеним ступенем стійкості до різноманітних гербіцидів. Наприклад наявними є сорти тютюну, сої, картоплі, томатів для яких притаманними є стійкість до гербіциду гліфомату. Окремо виділяються групи рослин, що характеризуються підвищеною стійкістю стосовно: триазинів, імідозолінолів, бромоксинілів, феноксикарбоксильної кислоти, глюфозинату, ціанаміду, далапону.

Окрім гербіцидів доволі значної шкоди рослинним організмам завдають віруси, що у певному розумінні призводять до більш негативних наслідків. Задля убереження рослин виводяться сорти, що характеризуються комплексною стійкістю супроти низки вірусних організмів. Яскравими прикладами є сорти картоплі, що має стійкість до вірусів скручування листків штамів Х, У та Z; огірка — вірусу мозаїки огірка; папайя — вірусу кільцевої плямистості папайї; рис — вірусу смугастості рису; томати — вірусів тютюнової мозаїки, мозаїки томатів

та мозаїки люцерни; гарбуз — вірусів мозаїки кавуна та вірусу жовтої мозаїки кабачків.

Завдяки модифікації спадкового матеріалу рослинних організмів одержують види, що характеризуються передбачуваними смаковими властивостями, жировим складом, ціннісними особливостями і навіть контролювати процеси старіння у біологічних об'єктів [5].

Певна річ, що подібна різноманітність модифікацій призводить до їхнього швидкого впровадження у промислове виробництво та відповідно значне поширення харчовій промисловості. Ці аспекти породжують припущення про імовірну шкідливість цих рослин для людини, або сільськогосподарських тварин у випадку систематичного споживання. Задля підтвердження, чи спростування вказаного аспекту проводилися численні дослідження. Зокрема, на прикладі сої З допомогою одного із сортів трансгенної сої впродовж тривалого часу вигодовували лабораторних мишей. У результаті проведених досліджень встановлено, що використання подібного раціону не призводить до виникнення значних фізіологічних порушень у організмах тварин, а також не викликає дефектів розвитку плодів. Таким чином одержані результати вказують на те, що трансгенні організми не чинять прямого негативного впливу на життєдіяльність біологічних об'єктів [2, с. 26-28].

Крім одержання сировини із заданими властивостями рослинні організми, на сьогоднішній день, використовуються у якості «біореакторів», або іншими словами живі організми які характеризуються суперпродуктивністю чи здатні синтезувати речовини що є важливими для людини. Впродовж тривалого часу у цьому контексті використовувалися мікроорганізми, проте рослини у порівнянні із ними характеризуються якістю ознак, що роблять їх набагато вагомим об'єктом у вказаному контексті: рослини характеризуються більшою біомасою, а також легкістю та економічністю культивування і не потребують створення спеціалізованих умов та залучення фахівців [5, с. 130-132].

Певна річ, що генетичні дослідження охоплюють не тільки рослини та бактерії, а й інших представників органічного світу. Проведення подібних досліджень над тваринами призводить до їхнього удосконалення. До прикладу зміни спадкового матеріалу великої рогатої худоби, з допомогою введення трансформованого гену донказеїну, зможе забезпечити підвищення вироблення молока, а відтак і молочних продуктів. Схожими методами можна регулювати і експресію різноманітних генів, наприклад ген, що синтезує ферменту лактазу, що в свою чергу надає можливість одержати молоко придатне для людей із не здатністю споживати цей фермент у їжу. Трансгенні вівці, кози та свині використовуються як «біофабрики», що здатні забезпечувати білкових продуктів медичного призначення [5, с. 133] .

Отже, широке використання трансгенних організмів у різних галузях суспільної діяльності, легкість та доступність їхнього одержання та використання, а також відсутність чітко виражених фізіологічних порушень у результаті систематичного вживання вказують на відсутність прямого негативного впливу на організм. Разом із тим вони є досить перспективними у контексті підвищення стійкості рослин та тварин супроти чинників навколишнього середовища, а також можливості їхнього широкого застосування у медицині у найближчому майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Бірта Г.О. , Бургу Ю. Г., Флока Л. В., Горячова О.О., Ткаченко А. С. Еко та ГМО-продукти. Навчальний посібник, 2020 — 265 с.
2. Генетично модифіковані організми: трансгенні культури, ферментні препарати, харчові продукти : монографія / П.Х. Пономарьов, Н.В. Притульська, І.В. Донцова. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014, – 208 с.
3. Навроцький С. Б. Виявлення генетично модифікованих організмів у сільськогосподарській продукції / С. Б. Навроцький, Ю. В. Панченко, В.П. Васильєв, Т. Г. Стасів // Вісник Львівського політехнічного університету. — 2012. — с. 138-144.
4. Селезньова Л. В. Продукція без генетично модифікованих організмів в умовах конкуренції / Л. В. Селезньова // Теоретичні та прикладні питання економіки. Зб. наук. праць . — 2011. — Вип. 25. — с. 172-178.
5. Товарознавство. Харчові продукти з генетично модифікованої сировини Т 50: навч. посіб / А. А. Дубініна [та інш.] — Х: ХДУХТ, 2015 — 267 с.
6. Пригоди «золотого рису» [Електронне джерело. Режим доступу: https://zn.ua/ukr/science/prigodi_zolotogo_risu_abo_istoriya_odnogo_naukovogo_prorivu.html]

УДК 340.143

Луцький Роман Петрович,

*доктор юридичних наук, професор,
директор Науково-дослідного інституту
імені Академіка Івана Луцького
Університету Короля Данила*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В АНГЛО-САКСОНСЬКІЙ СІМ'І ПРАВА: ПОЗИТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Умовою інтеграції України в Європейський Союз є довершення та створення законодавчої бази відповідно до міжнародних стандартів. Саме тому, варто зазначити, що медіація виступає альтернативним способом захисту прав і свобод громадян у різних сферах життєдіяльності. В Україні медіація лише бере свій початок, але на базі зарубіжного досвіду, а саме особливостей інституту медіації та законодавчої бази дасть можливість проаналізувати і зрозуміти, які саме аспекти в Україні необхідно вдосконалити, а які створити задля ефективного захисту прав і свобод громадян за допомогою медіації.

Медіація як самостійне явище з'явилася в другій половині двадцятого століття. Першими країнами в яких медіація почала своє існування були США, Австралія та Англія і вже згодом вона з'явилася в Європейських країнах – Франція, Німеччина, Польща, Бельгія, Італія, Австрія та Швейцарія.

Саме ініціативи судів в 1980-і роки стали відправною точкою в інтеграції медіації в правове поле Австралії. Важливо відзначити, що традиції медіації, арбітражу, примирення мають в цій країні давню історію.

Як хронологію можна вказати, що на федеральному рівні питанню медіації вперше було приділено увагу в Акті про суди (медіація і арбітраж) від 1991 року (the Courts (Mediation and Arbitration) Act), який вніс зміни до Акту про сімейне право від 1975 року і Акт про федеральний суд Австралії від 1976 року, встановивши на 40 законодавчому федеральному рівні можливість медіації в сімейних і ряді інших суперечок.

Сфера застосування медіації є самостійним та розвинутим інститутом, який застосовується до великого кола спорів. У якості основних сфер застосування можна назвати цивільні, комерційні, сімейні, публічно-правові спори, трудові та інші [5].

В Австралії суд може направити сторони вирішувати спір в будь-який момент, але в загальному порядку це відбувається до винесення рішення судом. Важливо те, що суддя може винести рішення лише по деяким аспектах спору (наприклад, тільки щодо відповідальності), а

після цього відправити сторони на медіацію. Якщо ж сторони не вірять свої питання під час процесу медіації, то сторони можуть відновити судовий процес і суддя продовжує процес в звичайному порядку [4; с. 51].

Цікавим фактом є те, що в Новому Південному Уельсі – це один з найчисельніших штатів Австралії, все сказане та будь-які зізнання, зроблені під час медіації, не можуть бути прийняті як докази по будь-якій справі, у будь-якому суді [1].

В Австралії існує національна система акредитації для медіаторів, яка має в собі мету – одноманітний підхід в підготовці медіаторів. Частою проблемою виступаю зловживання процесом медіації однією зі сторін. Суть зловживання полягає в тому, що особа під час невдалої медіації дізнається інформацію за допомогою якої може знайти відповідні докази на свою користь та скористатися ними у суді. Тому в законодавстві Нового Південного Уельса були внесені штрафні санкції проти сторін, які зловживають процесом таким чином [1].

Англія в сфері застосування медіації має більше ніж двадцять років досвіду. Значну роль в розвитку медіації відіграла реформа в 1997 році (так звані реформи 41 Лорда Вульфа), тоді норми щодо альтернативного врегулювання спорів, в тому числі й медіація, отримали правову основу і почали активніше використовуватися.

Медіація є частиною правової системи Великобританії, що підтверджується включенням норм щодо медіації в цивільний та сімейний процесуальні кодекси. Велику роль у розвитку відіграють суди тому що вони сприяють застосуванню медіації.

Перш за все було необхідно зацікавити процедурою медіації, як звичайних громадян, так і професійних юристів, аби медіація стала використовуваною. Задля цих цілей було створено Центр ефективного вирішення спорів (Centre for Effective Dispute Resolution – CEDR), який є некомерційною організацією та займається популяризацією медіації. Також цей орган має ряд інших функцій, таких як: підготовка і акредитація медіаторів та ряд інших процедур по вирішенню спорів [7].

На початку своєї діяльності, організація зіткнулася з проблемою, що медіаторів було набагато більше, ніж самих справ з якими до них зверталися. Але на сьогодні ситуація корінно змінилася, адже інститут медіації став вигідним та швидким способом вирішення спорів. Ще одна організація, а саме Рада цивільної медіації (Civil Mediation Council) була створена з метою популяризації інституту медіації, але вже серед професійних юристів аби розвіяти сумніви щодо ефективності альтернативних видів вирішення спорів. Однак сумніви щодо медіації виникали у юристів, тому що вони мали сумнів стовно довіри сторін, що мають спір, до професійних навичок медіатора, адже навряд чи медіатор, буде більш поважний, ніж суддя. І тут організація зробила

розумний хід – в ролі медіаторів пропонувалися кандидати суддів у відставці і відомих юристів.

Також хотілося б відмітити ще один спосіб популяризації медіації серед населення Англії, здійснення якого було покладено на громадську організацію. В 2004 році Королівська судова служба відкрила Національну «гарячу телефонну лінію» з питань медіації, яка змінила назву в 2011 році на «Цивільний каталог медіаторів». Ця служба першочергово була зорієнтована на осіб, які б хотіли застосувати процедуру медіації, але вона була для них занадто дорога. На сьогоднішній день дана служба проводить медіацію по телефону, має свій сайт, де пропонує список медіаторів. Особа, яка зацікавлена може отримати консультацію, розрахунок претензії та список медіаторів, які можуть вирішити питання (не менш важливим є те що ставка медіатора буде фіксованою) [2; с. 132].

Відносно сфери застосування медіації в Англії, то за допомогою медіації врегульовуються наступні види конфліктів: сімейні, цивільні, комерційні (в тому числі й патентні спори та спори у сфері торгівельних знаків), корпоративні спори, дрібні позови, деякі види публічно-правових спорів та кримінально-правові за участю неповнолітніх. Та відповідно до інформації Міністерства юстиції, під час врегулювання спорів за дрібними позовами значна їх кількість проводиться за допомогою електронних засобів (до 96% - по телефону та тому подібні).

В такій країні як США медіація виникла значно раніше ніж в багатьох країнах світу. Вже на початку 60-х років медіація почала зароджуватися в США. У цій країні медіація є спеціальним видом діяльності, що полягає в оптимізації за участю третьої сторони процесу пошуку конфліктуючими сторонами рішення проблеми, яке дозволило б припинити конфлікт.

Медіація користується значною популярністю в США. Без медіаторів у сфері економіки, політики, бізнесу в цій країні не проходить жоден серйозний переговорний процес, а також випускаються журнали, що висвітлюють проблеми медіації («Щоквартальний журнал з медіації»). Водночас, у США існує Національний інститут вирішення конфліктів, який займається розробкою нових методів медіації, а також діють приватні і державні служби медіації [6; с. 46].

В США існує так званий «суд з безліччю дверей»: двері медіації; двері «третейський суд»; двері судового розгляду.

Американські судді з усіх цих «дверей» вибирають медіацію, оскільки вважають, що альтернативне вирішення спорів більш ефективне, ніж суд. У 80-х рр. в Америці відкрилися перші курси з медіації. У 90-х рр. широку популярність мала «медіація-онлайн», особливо, в суперечках за домени. З тих пір також стали поширюватися приватні процедури альтернативних рішень суперечок.

Дуже цікавим є те, що в США вся система права спрямована на те, щоб більшість суперечок вирішувались добровільно до суду, а суддя може перервати суд і поради́ти сторонам звернутися до медіатора.

У США нормативно правовою основою медіації є «Однаковий Акт про медіацію» від 2001 року та локальні акти, прикладом яких можуть служити «Правила посередництва, що застосовуються в федеральному суді західного округу штату Мічиган».

«Однаковий Акт про медіацію» від 2001 року об'єднав 2,5 тис. різних законів, які регулювали посередницьку діяльність в різних штатах. Він визначає основні поняття і терміни процедури медіації.

Дуже важливим моментом, на який варто звернути увагу, це застосування процедури медіації. Крім добровільної угоди, сторони зобов'язані вирішувати спори за допомогою медіації в силу закону, рішення суду, адміністративного органу або сторони спрямовані для вирішення спору в порядку медіації судом, адміністративним органом або арбітром.

Однаковий акт США крім цього ще й розкриває ряд певних умов, в яких конфіденційність не може бути застосована. Наприклад, привілеї про конфіденційність не поширюються на інформацію, яка: є відкритою для ознайомлення на підставі закону або відноситься до засідання в рамках процедури медіації, яке було відкритим або повинна була бути відкритим відповідно до закону; пов'язана з загрозою нанесення тілесних ушкоджень або вчинення злочину; навмисне використовується для приготування до вчинення злочину, замаху на вчинення чи вчинення або приховування злочину (в тому числі триваючого злочину); використовується для підтвердження або спростування жорстокого поведіння, бездоглядності, безпритульності, або експлуатації в розгляді, в якому стороною виступає дитина або дорослий, якщо справа передається судом для вирішення за допомогою медіації та в даній процедурі бере участь державний орган, або в процедурі медіації бере участь державний орган; впливає на права іншої особи; а також інші випадки, зазначені в «Однаковий акт про медіацію», Федеральному законодавстві або законодавстві штату, в якому розглядається спір.

Детальний опис умов незастосування конфіденційності представляється вельми вірним кроком, з точки зору повноти закону, і захисту законних прав та інтересів, як сторін процесу, так і третіх осіб.

З огляду на особливість США, законодавство штатів може відповідати Однаковому акту повністю, доповнювати його, а може лише в частині відображати основні аспекти федерального нормативно правового акту [3; с. 1-3].

Отже, розглянувши досвід першопочатківців, а саме США, Австрії та Англії можемо підкреслити те, що ці країни вже давно і досить часто застосовують медіацію як спосіб захисту своїх прав і свобод.

Перераховані вище країни мають досвід в практичному застосуванні даного інституту, законодавчу базу, спеціалізовані центри з акредитації медіаторів і популяризації медіації та заохочення зі сторони суддів до застосування медіації сторонами у вирішенні спорів, що є гарним досвідом для нас.

Список використаних джерел:

1. Акт штата Новый Южный Уэльс «Акт о гражданском судопроизводстве» от 16.07.2005 г. URL: http://www8.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdb/au/legis/nsw/consol_act/cpa2005167/ (дата звернення: 16.07.2005)
2. Ивановская Н. В. Медиация в Англии и Уэльсе. *Вестник РУДН*. 2019. №1. С. 130–135.
3. Кратюк Д. А. Процедура медиации в США. Сравнительно правовой анализ федеральных нормативно правовых актов США и РФ *Всероссийский научно-практический журнал «История, философия, экономика и право»*. 2013. №1. С. 1–8.
4. Мазуров П. С. Судебная медиация в Австралии: На примере штата Новый Южный Уэльс. *Социально-политические науки*. 2013. №4. С. 51–53
5. Медиация у світі: Австралія. URL: <http://fedim.ru/mediatsiya-v-mire/avstraliya/> (дата звернення: 06.10.2019)
6. Носырева Е. И. Альтернативное разрешение споров в США. М. : Издательский дом «Городец», 2005. 319 с.
7. Цивільно процесуальний кодекс Німеччини URL:https://www.gesetze-iminternet.de/englisch_zpo/englisch_zpo.html (дата звернення: 19.12.2013)

Маїлунц К. Е.,

аспірантка кафедри міжнародного та європейського права

Національного університету

«Одеська юридична академія»

м. Одеса

ОБ'ЄДНАННЯ ДЕРЖАВ ТА ПИТАННЯ ПРАВОНАСТУПНИЦТВА ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Поняття «об'єднання держав» означає ситуації, коли дві або кілька держав об'єднуються і утворюють одну державу-наступник, незалежно від того, чи є держава-наступник новою державою або її суб'єктність тотожна суб'єктності однієї з держав, що об'єдналися. Ця ситуація відповідає категорії «об'єднання держав», яка використовувалася Комісією в проектах статей про правонаступництво держав щодо договорів 1974 року і в проектах статей про правонаступництво держав

щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1981 року. Цей же термін використовується в Віденській конвенції про правонаступництво держав щодо договорів 1978 року [1] і Віденській конвенції про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1983 року [2].

На засіданні під час сорок дев'яतій сесії Комісії міжнародного права ООН Спеціальний доповідач по цій темі пан Мікулко запропонував визначення поняття «об'єднання держав» як таке, що охоплює дві ситуації: «злиття двох держав в одну нову державу або поглинання однієї держави іншою відповідно до міжнародного права; зрозуміло, мова не може йти про анексію із застосуванням сили» [3, п. 39]. Відповідно, «об'єднання держав» може означати ситуацію об'єднання держав з метою створення нової держави, держави-попередниці якої перестали існувати (т.зв. злиття), а також ситуацію включення однієї держави до складу іншої існуючої держави.

Такий же підхід був прийнятий Інститутом міжнародного права в його резолюції 2015 року, в якій передбачені дві окремі статті: стаття 13 (Злиття держав) і стаття 14 (Включення держави в іншу існуючу держава). Для обох гіпотез Інститут міжнародного права встановлює одне і те ж правило, а саме: зобов'язання, що випливають з міжнародно-протиправного діяння, переходять до держави-наступника.

У сучасній практиці міжнародних відносин прикладів об'єднання держав не так багато, і практика не завжди послідовна.

Один із прикладів – об'єднання Німеччини. Відповідно до Договору між Федеративною Республікою Німеччина та Німецькою Демократичною Республікою про створення єдності Німеччини від 31 серпня 1990 року після об'єднання ФРН прийняла на себе відповідальність за зобов'язаннями колишньої НДР [4].

Ще один цікавий приклад пов'язаний з об'єднанням В'єтнаму. Після укладення в 1954 році угоди про припинення військових дій між ворогуючими силами Франції і Демократичної Республіки В'єтнам [5] В'єтнам був розділений «попередньою військовою демаркаційною лінією» на дві держави – Демократичну Республіку В'єтнам на півночі і Республіку В'єтнам на півдні. 30 квітня 1975 року збройним силам Тимчасового революційного уряду Республіки В'єтнам вдалося повалити перехідний уряд. Незабаром після цього відбулося спільне засідання нових Національних зборів Республіки В'єтнам (законодавчий орган) і Національних зборів Демократичної Республіки В'єтнам, на якому було прийнято рішення про спільне проведення загальних виборів в масштабі всієї країни. Новообрані Національні збори перейменували єдиний В'єтнам в Соціалістичну Республіку В'єтнам [6, с. 37]. Це приклад злиття двох держав-попередників і утворення держави-наступника. Питання, таким чином, полягає в тому, чи відбулася передача прав і обов'язків

держав-попередників, а саме Північного В'єтнаму і Південного В'єтнаму, Соціалістичній Республіці В'єтнам як державі-попередника.

Стверджувалося, що південно-в'єтнамський уряд експропріював кілька об'єктів власності, які належали американським національним особам і інвесторам і були залишені ними, коли їм довелося в поспіху бігти з країни незадовго до 30 квітня 1975 року. За підсумками проведених перевірок Комісія Сполучених Штатів Америки з міжнародних претензій оцінила загальну вартість експропрійованого майна в 99 мільярдів дол. США плюс проценти [7, с. 36]. Між тим, 30 квітня 1975 року на підставі постанови міністра фінансів в американських банках були частково заморожені активи Республіки В'єтнам. З метою врегулювання цих претензій 28 січня 1995 року єдиний В'єтнам і Сполучені Штати Америки уклали угоду про одноразову компенсацію. Відповідно до цієї угоди В'єтнам обіцяв виплатити в повному обсязі компенсацію за вимогами національних осіб Сполучених Штатів Америки, тобто прийняв на себе повну відповідальність за протиправні діяння експропріації, вчинені його державою-попередником [8]. Сполучені Штати Америки, у свою чергу, повинні були розблокувати активи Південного В'єтнаму в американських банках на суму 240 мільйонів дол. США.

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що сучасна доктрина та практика міжнародного права виходить з визнання правила, відповідно до якого у випадку об'єднання двох держав, під яким розуміється злиття двох держав в одну нову державу або поглинання однієї держави іншою відповідно до міжнародного права, зобов'язання, що впливають з міжнародно-протиправного діяння, переходять до держави-наступника.

Список використаних джерел:

1. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_185#Text.
2. Венская конвенция о правопреемстве государств в отношении государственной собственности, государственных архивов и государственных долгов 1983 г. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_072#Text.
3. Ежегодник комиссии Международного права ООН. 1997. Том 1. URL: https://legal.un.org/ilc/publications/yearbooks/russian/ilc_1997_v1.pdf.
4. Vertrag zwischen der Bundesrepublik Deutschland und der Deutschen Demokratischen Republik über die Herstellung der Einheit Deutschlands 1990. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/einigvtr>.
5. Соглашение о прекращении военных действий во Вьетнаме (Женева, 20 июля 1954 года). URL: <http://docs.cntd.ru/document/901884874>.

6. Matsui Y. Problems of divided State and the right to self-determination in the case of Vietnam. Japanese Annual of International Law. 1976. Vol. 20. P. 17–38.

7. United States, Foreign Claim Settlement Commission, Final report of Vietnam Claims Program. URL: <https://www.justice.gov/fcsc/completed-programs-vietnam>.

8. Agreement between the Government of the United States of America and the Government of the Socialist Republic of Vietnam concerning the settlement of certain property claims (Hanoi, 28 January 1995). URL: <https://ustr.gov/sites/default/files/US-VietNam-BilateralTradeAgreement.pdf>.

Макушев П.В.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії держави і права,
Університет митної справи та фінансів,
м. Дніпро, Україна*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Органи місцевого самоврядування є особливим суб'єктом у сфері публічного управління. Ця особливість обумовлена відсутністю у представницьких органів місцевого самоврядування та їх виконавчих органів статусу державних, внаслідок чого вони здійснюють публічне управління на основі делегування державою їм відповідних повноважень. У загальному вигляді під формою управлінської діяльності органів місцевого самоврядування слід розуміти той або інший спосіб зовнішнього вираження змісту цієї діяльності. Чинне законодавство України щодо організації і функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів передбачає широке коло способів зовнішнього вираження змісту їх управлінської діяльності.

Усі форми публічно-управлінської діяльності характеризуються самостійністю та універсальністю. Наявні відмінності в характері, юридичній силі, ролі в управлінському процесі форм управлінської діяльності свідчать про проблематичність їх класифікації. Досі найпоширенішою є класифікація за значенням наслідків, які виникають у результаті використання тієї чи іншої форми (наявності правового ефекту). Регулювання нормотворчого процесу місцевої ради здійснюється відповідно до статуту територіальної громади та норм регламенту [1, с. 44-45]. Враховуючи можливе розмаїття статутних і регламентних норм місцевих рад щодо процесуальних питань

нормотворення та специфіку відносин, що підлягають врегулюванню, все ж можна виокремити такі загальні елементи адміністративно-правотворчої форми діяльності органів місцевого самоврядування: ініціювання необхідності розробки й прийняття нормативного правового акта, визначення предмета його регулювання, постановка цілі правового регулювання; прийняття рішення про підготовку проекту нормативного акта; розробка проекту, яка може здійснюватися депутатом, постійною комісією ради чи створеною з цією метою робочою групою із залученням представників громадськості, вчених і спеціалістів; попередній розгляд проекту, що відбувається на засіданні постійної комісії чи на спільному засіданні комісій; проекти нормативних актів, що мають особливо важливе значення для територіальної громади, можуть проходити громадське обговорення; офіційний розгляд радою проекту акта із дотриманням встановлених процедур; прийняття нормативного правового акта, його оформлення, доведення змісту нормативного акту до учасників правовідносин, набрання чинності [2, с. 124-125].

Відповідно до ч. 2 ст. 59 Закону «Про місцеве самоврядування в Україні», рішення ради приймається відкритим (у тому числі поіменним) або таємним голосуванням на її пленарному засіданні після обговорення більшістю депутатів від загального складу ради, крім випадків, передбачених законом. Проте, в даній статті не зазначається, чи повинен сільський, селищний, міський голова підписувати рішення відповідної ради. Практика застосування законодавства про місцеве самоврядування свідчить, що усі рішення ради підписуються відповідним головою, за які він персонально несе відповідальність. Таким чином, за зміст рішення відповідатимуть всі ті, хто поставили під ним свій підпис.

На законодавчому рівні визначення поняття «адміністративний договір» вперше встановлено п. 14 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України. Так під ним розуміється «дво- або багатостороння угода, зміст якої складають права та обов'язки сторін, що випливають із владних управлінських функцій суб'єкта владних повноважень, який є однією із сторін угоди» [3].

Виходячи із зазначених специфічних ознак, суб'єктного складу та змісту адміністративних договорів органів місцевого самоврядування, їх можна класифікувати на: компетенційно-розмежувальні договори (договори між органами виконавчої влади та іншими органами місцевого самоврядування щодо розмежування компетенції); договори про делегування повноважень (договори про делегування повноважень місцевих рад місцевим державним адміністраціям або навпаки); функціонально-управлінські договори (договори між органами місцевого самоврядування різних рівнів); договори між органами місцевого самоврядування та підприємствами, установами і організаціями;

договори про добровільне об'єднання органів місцевого самоврядування; іноземні договори.

Здійснення реєстраційних та інших юридично-значущих дій є юридично значущою формою управлінської діяльності, сутність та юридична природа якої наукою адміністративного права досі ще не з'ясована. Наприклад, деякі дослідники у реєстрації вбачають тільки елемент технічного обліку. Інші, зокрема, В.К. Колпаков зазначає, що реєстрація має не лише інформаційне значення, її роль головним чином полягає у підтвердженні юридичних фактів чи їх систем [4, с. 46.]. Здійснення організаційних дій органами та посадовими особами місцевого самоврядування – це сукупність юридично незначущих форм управлінської діяльності, яка по суті представляє собою щоденні прояви управлінської дисципліни. Основним призначенням цих форм є забезпечення чіткої та ефективної роботи відповідних систем управління. За змістом організаційні форми мають внутрішньо управлінське, внутрішньо апаратне значення. До організаційних форм діяльності органів місцевого самоврядування можна віднести: сесії ради; засідання постійних комісій, підкомісій і робочих груп, тимчасових контрольних комісій, президій обласних, районних рад; громадські слухання, апаратні наради, персональну роботу голови ради, секретаря, заступників голови ради; роботу депутатів у виборчих округах; участь голови ради чи депутатів у загальних зборах громадян тощо.

Методи управлінської діяльності органів місцевого самоврядування характеризуються певними ознаками. По-перше, усі методи діяльності цих органів використовуються в процесі управління. По-друге, використовуваними методами здійснюється вплив місцевих рад та її виконавчих органів на об'єкти управління. Методи становлять зміст цього впливу і завжди мають своїм адресатом конкретний об'єкт. По-третє, в методах діяльності представницьких органів завжди міститься управлінська воля всієї держави, а не лише воля територіальних громад, інтереси яких ці органи представляють. По-четверте, методи управлінської діяльності використовуються органами місцевого самоврядування як засіб здійснення закріпленої за ними компетенції. І по-п'яте, методи, як і будь-яких зміст, мають свою форму, зовнішнє вираження.

Адміністративні комісії при виконавчих комітетах селищних, сільських рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 92, 99 і 100 (якщо правопорушення вчинене громадянином), ст. 103-1, 103-2, 104, ст. 136 (за вчинення порушень на автомобільному транспорті), ст. 141, 142, 150-152, 155, 156, 158, 159, 160-1, 166, 179, ст. 180 (крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою ст. 181, ст. 182, 183, 186, 186-1, 196, 212-1 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі –

КУпАП). У випадках значної віддаленості населених пунктів від районного центру комісії можуть як виняток розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені ст. 176, 177 і частинами першою та другою ст. 178 КУпАП. Переліки таких населених пунктів установлюються виконавчими комітетами обласних рад [5].

На нашу думку, в контексті розгляду особливостей компетенції органів місцевого самоврядування щодо здійснення заходів відповідальності за порушення адміністративно-правових установлень, не можна випустити з уваги деякі протиріччя в чинному законодавстві. З метою чіткого уявлення проблеми неконституційності права прийняття органами місцевого самоврядування загальнообов'язкових рішень, на нашу думку, варто окрім КУпАП та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» проаналізувати інші акти чинного законодавства.

Таким чином, органи місцевого самоврядування в якості суб'єкта державного управління здійснюють повноваження щодо: управління економікою (об'єктами комунальної власності, промисловістю, агропромисловим комплексом, будівництвом і житлово-комунальним господарством, комунікаціями, використанням і охороною природних ресурсів, торгівлею, фінансами); управління соціально-культурним будівництвом (освітою і наукою, охороною здоров'я населення, культурою, фізичною культурою, спортом і туризмом, у справах сім'ї та молоді, у сфері соціального захисту населення, а також розглядають справи про адміністративні правопорушення у сфері охорони здоров'я); управління адміністративно-політичною діяльністю (обороною, юстицією, внутрішніми справами, надзвичайними ситуаціями та безпекою).

Список використаних джерел:

1. Адміністративне право : навч. посіб. для здобувачів вищ. освіти / Ю.П. Битяк та ін. 2-ге вид., допов. та переробл. Харків : Право, 2017. 184 с.
2. Христенко О.А., Красовська Н.О. Реформування адміністративно-територіального устрою в Україні в умовах євроінтеграції. *Інноваційна економіка*. 2017. № 7-8. С. 123-128.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2747-15>.
4. Колпаков В.К. Поняття форм публічного адміністрування. *Адміністративне право і процес*. 2012. № 2. С. 43-51.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 7 грудня 1984 р. № 8073-X. URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/80731-10>.

Мальована О.Г.,
викладач кафедри
туризму та готельно-ресторанної справи
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ МІЖСЕЗОННОГО МЕНЮ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Весна – чудовий сезон: нарешті стає тепліше, додається день, все живе починає потихеньку прокидатися. У тому числі і людський метаболізм, злегка розледачений за холодну зиму. З наближенням весни виникають проблеми з підтриманням на належному рівні активності імунної системи, а найменші збої в її роботі приводять до розвитку простудних захворювань. На превеликий жаль, до початку весни в овочах і фруктах, зібраних восени і закладених на зберігання, запаси поживних речовин істотно знижуються [2].

Харчування слід розглядати не лише як індивідуальний елемент забезпечення повноцінного життя та здоров'я кожної людини, а також як важливу складову громадського здоров'я. Впливати на суспільне здоров'я можна лише спільними зусиллями держави, громадськості та індивідуальної особистості. Одним з найважливіших засобів визначено саме раціональне харчування [1].

Враховуючи перелічені фактори, ресторатори щовесни переглядають меню, доповнюють їх найбільш корисними весняними продуктами, які впливатимуть на організм зсередини, збагачуючи вітамінами і мікроелементами для підтримки імунітету [2].

Найкорисніші весняні продукти

В організмі за зиму накопичились шлаки і токсини, а позбутися їх допоможуть кефір, йогурти, кисляк та інші кисломолочні продукти. Кисломолочні продукти допомагають підтримувати мікрофлору кишечника. Це важливо для правильного засвоєння необхідних компонентів їжі, нормальної роботи імунітету і хорошого стану шкіри. Крім того, кисломолочні продукти є джерелами вітаміну А.

Молода картопля багата амінокислотами, у тому числі незамінними. У картоплі є вітаміни В і РР. Крім того, в 100 г продукту міститься до 20 мг вітаміну С. Солі калію позитивно впливають на роботу серця і кишечника. А крохмаль є захищеним вуглеводом, який повільно засвоюється. В результаті швидко виникає відчуття насичення, організм поповнюється необхідною енергією.

Молода капуста містить великий перелік мікроелементів: каротин, магній, кальцій, сірка, мідь, цинк, кобальт, марганець, особливо багато заліза і калію; і вітамінів С, Е, К, Р, U. З'їдаючи всього лише 100 грамів капусти в сирому вигляді, організм отримує добову норму вітаміну С [2].

Квашена капуста. Хоча цей продукт не є атрибутом весни, однак користі від цього не меншає. Квашену капусту слід вживати у саме такій варіації, без термообробки, можна заправляти її соняшниковою або оливковою олією, в результаті чого отримаємо велику дозу вітамінів В, К і С. Страва корисна також через великий вміст клітковини, яка покращує роботу кишечника. Урізноманітнити смак квашеної капусти можна додавши журавлину чи буряк, часник або перець.

Пекінська капуста. Цей овоч містить не тільки багато вітамінів, але і залізо, і клітковину. Зазвичай її використовують у салаті. Як і інші листові овочі, вона корисна для травлення, допомагає виробленню ферментів, що дозволить їжі швидше засвоїтися.

Весняні салати – це неймовірне джерело вітамінів та клітковини. Найчастіше салатне листя додають, власне, у салати з додаванням інших інгредієнтів з різними заправками [4].

Редис може врятувати від весняного авітамінозу. В даному овочі вітаміну С стільки ж, скільки в помідорах, горошку, малині або бананах. Причому, для того щоб заповнити денний запас вітаміну С, треба з'їсти приблизно 250-300 г плодів. Інші корисні речовини теж присутні – це вітаміни В1, В2 і РР, солі калію, фосфору, кальцію, магнію, натрію, заліза. Білка в редисці більше, ніж в інших овочах, тому її обов'язково потрібно включати в раціон вегетаріанців.

У нашій країні щавель відноситься до найбільш ранніх овочів: у середній смузі його збирають вже з середини травня, а на півдні – навіть раніше. Листя рослини насичені білком, вітамінами А, С, В1, В2, РР, солі калію і заліза, в них, крім щавлевої, міститься ще ряд органічних кислот – яблучна, лимонна. Застосовується для приготування салатів, супів і гарнірів.

Молода баранина. Травень – час молоді і ніжної ягнятини, в якій немає гормонів, що додають м'ясу специфічний аромат. Ягнятина – м'ясо універсальне, і не менш корисне, ніж телятина. Ягнятина є відмінним джерелом білків із мінімумом жиру.

Спаржа, незалежно від сорту, багата цінними вітамінами (А, С, В1, В2 і Е) і мінералами (кальцій, фосфор, калій, мідь, магній, залізо і цинк). Калієві солі і спаржева кислота активують роботу нирок, що полегшує виведення продуктів розпаду обміну речовин, цинк сприяє загоєнню ран і зміцненню сполучних тканин. Кальцій і фосфор корисні для будівництва кісткових тканин, а залізо і магній підвищують здатність кровотворення. Спаржа також відмінний дієтичний продукт (180 ккал на 1 кг). Вона добре очищає організм, так як містить багато баластних речовин.

Черемшу слід використовувати обережно, враховуючи її часниковий смак, щоб не зіпсувати приготоване блюдо. Найчастіше використовуються листя черемші. Їх слід почистити, ретельно вимити і

обсушити. Краще вживати черемшу в сирому вигляді, при термічній обробці смак і аромат стають слабшими. Черемша дуже корисна, але не можна зловживати нею, денна норма черемші не повинна бути більше 15-20 великих листків [3].

Пророщене насіння. Пророщена пшениця, ячмінь, жито, гречка, кукурудза, квасоля містять колосальний комплекс біологічно активних речовин, вітаміни Е, С, групи В, вуглеводи, рослинні білки, жири, клітковину, мінеральні речовини, фосфор, калій, магній, тощо. Наприклад, паростки зерен можна додавати в салати або вівсянку, а можна їсти їх з медом, родзинками або горіхами. Також паростки подрібнюють у м'ясорубці і додають цю суміш у салати. У паростках пшениці знаходиться велика кількість магнію, завдяки якому налагодиться робота серця і зменшиться рівень холестерину в крові. Крім того, невелика щоденна порція паростків пшениці дозволить привести в порядок нервову систему. Пророщена пшениця - справжнє джерело вітаміну Е, вітаміну С і біотину. Достатньо споживати в день з десятка пророщених зерен, щоб омолодити організм і зміцнити імунну систему.

Зелень петрушки, особливо свіжа містить у 5 разів більше вітаміну С в, ніж лимон. Окрім цього вона збагачена каротином, кальцієм, вітамінами В12, В1 та D. До слова, петрушка ефективно активує вироблення інсуліну в організмі, тому її радять вживати діабетикам II типу [4].

Рослинні олії багаті вітамінами А, Е, D. Крім того, додавання рослинного масла в салати та інші страви необхідно для повноцінного всмоктування жиророзчинних вітамінів, які містяться в інших продуктах страви [3].

Отже, весна це гарний час, для того, щоб перейти до здорового раціону харчування. Сезонні продукти допоможуть повернути енергію та відновити бадьорість. Важливо пам'ятати, що різноманітне і здорове харчування має бути щоденним, адже організм не може запасати поживні речовини на тривалий час [1].

Список використаних джерел:

1. Кручаниця М.І., Миронюк І.С., Розумикова Н.В., Кручаниця В.В., Брич В.В., Кіш В.П. Основи харчування: Основи харчування: підручник. Ужгород : Вид-во УжНУ «Говерла», 2019, 252 с.
2. ТОП-7 найбільш корисних продуктів весни. *UkrMedia: інтернет-газета* : веб-сайт. URL: <https://ukr.media/medicine/262888/> (дата звернення: 12.04.2021).
3. Супер-продукти ранньої весни. *Здорове харчування* : веб-сайт. URL: <https://ukrhealth.net/super-produkti-rannoi-vesni/> (дата звернення: 12.04.2021).

4. Що їсти весною: ТОП-10 корисних продуктів. ЛУЧАНКА. *Жіночий журнал* : веб-сайт. URL: <https://luchanka.com.ua/shho-yisty-vesnoyu-top-10-korysnyh-produktiv/> (дата звернення: 12.04.2021).

Матоліч І.Я.,

*кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну
Університет Короля Данила,
м. Івано-Франківськ*

ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В Україні налічується майже п'ять сотень міст. Сучасні українські міста мають багато проблем. Зокрема, це перенаселення, відсутність плану забудови, зруйновані дороги, стихійні будівництва, хаотичні МАФи, безліч екологічних проблем: забруднення атмосфери, води, ґрунту, високий рівень шуму, постійні транспортні корки, деградація зелених насаджень тощо. У доповіді спробуємо розглянути окремі з них.

Для більшості великих українських міст характерне інтенсивне забруднення атмосфери. З невисоким рівнем концентрації забруднення в периферійних районах, вона різко збільшується в зонах великих промислових підприємств, а особливо в центральних районах. Тут, не дивлячись на відсутність великих промислових підприємств, як правило, завжди спостерігається підвищена концентрація забруднення атмосфери. Це можна пояснити тим, що в цих районах спостерігається інтенсивний рух транспорту, а також тим, що температура повітря на кілька градусів вища, ніж на периферії.

Загалом викиди автотранспорту значно токсичніші, ніж викиди, що утворюються від стаціонарних джерел. Авто, що працює виділяє в навколишнє середовище більше, ніж 200 речовин і сполук, що мають токсичну дію. Це чадний газ, окиси азоту та вугілля (у дизельних автомобілях), сполуки важких металів, вуглеводи, що мають канцерогенний ефект [1].

Найближчим часом забруднення повітряного басейну міст автомобільним транспортом буде найбільш небезпечним. Результатом забруднення атмосфери у містах стає так званий фотохімічний туман-смог.

Забруднення повітря є серйозною екологічною проблемою сучасного міста, воно завдає значної шкоди містянам, матеріально-технічним об'єктам, що розташовані тут: споруди, об'єкти, будівлі, промислове й транспортне обладнання, комунікації та зелені насадження.

Забруднення водного басейну в містах слід розглядати у двох аспектах: забруднення води в зоні водоспоживання і забруднення водного басейну в межах міста його ж стоками. Перший вид забруднення є серйозним фактором, що значно погіршує екологічний стан міст. Він утворюється як шляхом викидів частини неочищених стоків міст і підприємств, розташованих вище зони водозабору цього міста, так і за рахунок потрапляння у водойми добрив і хімікатів, якими підсіпають поля. Якщо з першими видами забруднення можна боротися шляхом будівництва очисних споруд, то запобігти забрудненню водного басейну сільськогосподарськими діями дуже складно. А це відповідно негативно впливає на здоров'я людини [2].

Боротьба з цим видом забруднень потребує використання добрив у зонах водозабору виключно у гранульованій формі, розробку і використання хімікатів, що швидко розкладаються, а також біологічних методів захисту рослин.

Міста також є потужними джерелами забруднення водного басейну, а тому вони потребують потужних очисних споруд.

Поверхневі стоки міст завжди мають підвищену кислотність. Якщо під містом розміщуються крейдові відкладення і вапняки, проникнення в них закислених вод неминуче призводить до виникнення антропогенного карсту.

Порожнини, що утворюються в результаті антропогенного карсту безпосередньо під містом, можуть бути серйозною загрозою для будівель і споруд, тому в містах, в яких існує реальний ризик його виникнення, необхідна спеціальна геологічна служба з прогнозом та запобіганням його наслідків [2].

Поки вчені борються як зупинити парниковий ефект, то у Данії функціонують заводи з переробки сміття з гірськолижним спуском на даху. Amager Bakke – один з найвисокотехнологічніших заводів з переробки сміття у світі. Рівень шкідливих викидів тут зведений до мінімуму, а також кожен данець чи гість країни може взяти напрокат лижне обладнання і спуститися з даху заводу. Конструкція заводу має вигляд гірськолижного спуску, а спеціальне покриття імітує сніжний покрив, тому якщо виникає бажання покататися влітку цьому нічого не заважає [2].

Разом із забрудненням повітря на здоров'я людини негативно впливають інші фактори навколишнього середовища. Шумове забруднення в містах переважно має локальний характер і спричинене міським, залізничним та авіаційним транспортом. На головних магістралях великих міст рівень шуму перевищує 90 дБ і постійно посилюється. А це є великою небезпекою для навколишнього середовища в районі транспортних магістралей. Як свідчать медичні дослідження, підвищений рівень шуму сприяє розвитку нервово-психічних

захворювань і гіпертонічної хвороби. Боротьба з шумом, у центральних районах міст ускладнюється густиною забудови, через яку неможливе будівництво шумозахисних екранів, розширення магістралей і висадка дерев, які знижують рівень шуму. Отже, найперспективнішим розв'язанням цієї проблеми є зниження власних шумів транспортних засобів (особливо трамваїв), а також застосування в спорудах, що виходять на пошвавлені магістралі нових шумоізоляційних матеріалів, вертикального озеленення і потрійного засклення вікон [1].

Значною проблемою є збільшення рівня вібрації в міських районах, головним джерелом якого є транспорт. Ця проблема мало досліджена, але без сумніву її значення буде зростати. Вібрація сприяє швидкому зносу і руйнації будинків та споруд. Найбільшу шкоду вібрація приносить промисловості й відповідно її ріст може спричинити обмежити науково-технічний прогрес в містах.

Ще однією проблемою міського середовища є відсутність інфраструктури. Багато міст пострадянського простору перетворюються в хаос: нова масова забудова, плюс старі панельні райони дають непередбачуваний результат. Публічні простори нерідко з'являються на місці старих закинутих промислових районів. Приклад такої реновації – Paper Island – новий культурний острів, розташований на базі старого газетного кварталу. У новому культурному кластері вирує художнє життя Копенгагена, багато галерей, музичних залів і відкритих просторів для проведення різних подій, що не дає сумувати мешканцям острова [2].

Якщо в Івано-Франківську практика перекриття центральних вулиць лише входить в ужиток, то в Барселоні воно існує вже давно. Причому перекриваються не вулиці, а цілі квартали, точніше 9 кварталів. Так в Барселоні віддали всі вулиці під публічне використання. Тепер на місці завантажених постійними автомобільними корками вулиць розміщуються галереї просто неба, артсквоти, музичні клуби, відкриті лекторії та багато іншого, що робить життя в центрі Барселони ще привабливішим для мешканців і туристів.

Питання перенаселення мегаполісів є доволі актуальним у сучасному світі. Міста розростаються і вгору і в ширину, але квадратних метрів все одно не вистачає. Нові багатоповерхівки ростуть як гриби після дощу, і майже на кожну людину припадає по одній машині. Стихійні паркування виникають то тут, то там, а машинам місця також не вистачає. Ідея проекту полягає в тому, щоб розмістити паркування під житлом, а для цього архітектори розробили спеціальну терасну конструкцію споруди. Паркування має бути з'єднаним з вулицею, а будинки потребують сонячного світла, свіжого повітря і комфорту. Окрім того, кожна квартира має окремий сад і вихід на дах, з якого відкривається прекрасний вигляд на Копенгаген [2]. У комплексі 80 квартир, при цьому на парковочних місцях можуть розміститися 480

машин. Південний і західний фасади покриті перфорованими алюмінієвими пластинами, які пропускають повітря і світло в зону паркування. Отвори в фасаді утворюють велику репродукцію гори Еверест. При цьому фасад вдень і вночі має неоднаковий вигляд. Нічне освітлення дозволяє «прикрасити» екстер'єр споруди різними кольорами, денне ж підкреслює блиск алюмінієвих пластин, наче гірський пік Евересту [2].

Ще одним способом боротьби з перенаселенням і нестачею житла є реновація. Перебудові підлягають як окремі споруди, так і цілі райони. Прикладом може бути «The Silo» – готель в колишній промисловій споруді. В минулому вежа для зберігання зерна, а сьогодні – один з фешенебельних готелів Кейптауна. На 17 поверхах розміщені номери люкс, які відрізняються вишуканим дизайном і при цьому зберігають історію споруди. Архітектори не просто перебудували сховище для зерна, вони модернізували його, і водночас зберегли частину архітектури. Яскравим прикладом реновації в Івано-Франківську є «Промприлад», де приміщення колишнього заводу переобладнано під інноваційний центр з офісами локальних бізнесів, творчими лабораторіями, освітніми програмами та розвагами.

Отже, більшість великих українських міст має цілу низку проблем. Разом з тим є чинники, що дозволяють знизити прояви їх наслідків.

Список використаних джерел:

1. Вершинина И. Социальные проблемы современных городов: веб-сайт. URL: http://www.socio.msu.ru/documents/bs19_820a.pdf (дата звернення 05.04.2021).

2. Урбанистика будущего: 5 проектов, которые решают проблемы современного города: веб-сайт. URL: <http://faqindecor.com/urbanistika-budushhego-5-proektov-kotorye-reshajut-problemy-sovremennogo-goroda/> (дата звернення 05.04.2021).

Місягіна І.М.,

к.філол.н.

доцент кафедри перекладу та філології

Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ

РЕАЛІЗАЦІЯ УХИЛЬНОСТІ НА МОТИВАЦІЙНО-ПРАГМАТИЧНОМУ РІВНІ

Одним із основних дослідницьких підходів сучасної комунікативної лінгвістики є антропоцентричний підхід, за якого головна роль у комунікації належить мовній особистості [1; 3; 5; 6; 8; 9; 10; 11].

Актуальність вивчення змісту, вираження та функціонування комунікативних стратегій зумовлена відсутністю єдності наукових поглядів стосовно параметрів мовної особистості, що впливають на реалізацію стратегії в дискурсах, та факторів, від яких залежить вибір тієї чи іншої стратегії в процесі мовленнєвої діяльності.

Інтерактивна модель комунікативної ситуації ухильності на мотиваційно-прагматичному рівні досліджується з огляду на прагматичні чинники реалізації комунікативної стратегії ухильності, що включають виявлення та характеристику потреб, мотивів, цілей та інтенцій, якими керується адресант під час запуску механізму стратегії ухильності. Аналіз охоплює також дослідження прагматичного контексту реалізації ухильності і передбачає врахування особистісного, комунікативного та змістового факторів ситуації, які впливають на вибір тактик та способів ухильності.

Під впливом ситуативно-контекстних параметрів та соціально-комунікативних норм адресант може обрати ухильність як спосіб, з одного боку, підтримання комунікації та демонстрації прагнення до кооперації, а з іншого, – уникнення надання інформації.

Ситуацію ухильності можна порівняти із ситуацією неправди, коли існують протиріччя між соціально-комунікативними нормами поведінки, що передбачають прагнення адресанта до кооперації, та цілями, які не відповідають цілям адресата і не можуть реалізуватись шляхом кооперативної комунікації.

Важливим аспектом є знання адресантом ситуацій, у яких допускається або вимагається втілення ухильності (особливо, в умовах статусної або гендерної нерівності). Ефективна реалізація ухильності прямо залежить від рівня комунікативної компетенції адресанта: чим вищий рівень знань адресанта про правила та норми комунікації, тим швидше він зможе оцінити параметри ситуації та ефективніше ухилитись.

Мовленнєва діяльність, як і будь-яка інша діяльність, визначається потребами особистості, що втілюються в комунікативних інтенціях (намірах), в основі яких лежать мотиви – те, заради чого здійснюється комунікація.

Серед потреб мовної особистості є комунікативно-діяльнісні (необхідність висловитись, вплинути на адресата, бажання отримати інформацію), а також більш загальні суспільні, що спричинені екстра- та прагмалінгвістичними факторами. Власне комунікативними потребами людини можна назвати контактовстановлювальну, інформаційну потреби та потребу впливу.

Можна стверджувати, що комунікативна стратегія ухильності втілюється під впливом загальних та комунікативних потреб, основною з яких є інформаційна, спричинена намаганнями комунікантів отримати і приховати інформацію. Хоча варто зауважити, що маніпулятивна та контактовстановлювальна потреби також можуть слугувати рушійною силою для реалізації ухильності.

Іntenцією є „осмислений чи інтуїтивний намір адресанта, який визначає внутрішню програму мовлення та спосіб її втілення» [2, с. 116] або бажання, „для реалізації якого будуть здійснені визначені кроки» [7, с. 74]. Іntenційність мовлення є необхідною умовою спілкування, оскільки мовленнєва діяльність – це вид людської життєдіяльності, а кожна дія ініціюється певною ціллю.

Іntenціями реалізації ухильності є намір адресанта уникнути відповіді на запитання повністю або частково, уникнути буквальної відповіді (імпліцитна передача).

Прагматична інтерпретація висловлень полягає у приписуванні їм певних ілокутивних сил. Ілокутивна сила висловлення встановлюється на основі інформації, отриманої із аналізу прагматичного контексту, тобто прагматична оцінка повідомлення здійснюється на основі контекстно-ситуаційних параметрів.

Прагматичний контекст – це теоретична та когнітивна абстракція фізико-біологічних та інших ситуацій [4, с. 19]. Прагматичний контекст дозволяє не лише правильно зрозуміти смисл висловлення, а й визначити закладені в ньому прагматичні інтенції та цілі адресанта.

Прагматичний контекст визначається особливостями соціального контексту, внутрішньої структури співрозмовника (його знань, потреб, бажань, емоцій, почуттів тощо) та самоаналізу (аналіз своїх власних знань, потреб, установок тощо) [4]. Соціальні умови (влада, авторитет, ролі) як складники прагматичного контексту є когнітивно-зумовленими, оскільки „вони є релевантні лише тоді, коли учасники комунікації знають ці правила, здатні використовувати їх і можуть пов'язати свої інтерпретації того, що відбувається в комунікації, з цими „соціальними» характеристиками контексту».

Аналіз соціального контексту охоплює опис загального соціального контексту (сфери особистого, суспільного, неформального, інституційного) та характеристику учасників соціальної взаємодії з погляду їх позицій (ролей, статусів), властивостей (віку, статі), стосунків (авторитету, переваги), функцій („пасажир», „батько» тощо).

Таким чином, при аналізі прагматичного контексту реалізації ухильності слід брати до уваги:

1. Особистісний фактор, що створюється особистісними параметрами адресанта та адресата – гендер, вік, національність, соціальний статус тощо;

Особистісні параметри адресанта є одним із основних факторів, що впливають на вибір мовцем комунікативної стратегії. Від гендеру, національності, віку мовця залежить вибір ним стратегії ухильності як такої, тактики або способу ухильності в межах стратегії ухильності.

2. Комунікативний фактор: контекстно-ситуаційні параметри (характер та умови перебігу спілкування, комунікативні позиції співрозмовників (адресат, адресант тощо);

Реалізація ухильності залежить від комунікативних позицій співрозмовників. Ця стратегія використовується тоді, коли мовець опиняється в такій позиції, у якій він, так би мовити, „не має вибору» і змушений комунікативно відреагувати попри своє небажання повідомляти інформацію (наприклад, коли до нього звернулися із запитанням).

3. Змістовий фактор (оцінка знань, бажань, цілей):

А) Оцінювання власних знань та знань співрозмовника:

При використанні стратегії ухильності знання адресанта можуть бути у двох форматах: Я ЗНАЮ або Я НЕ ЗНАЮ.

Якщо інформація про подію відома (формат знань – Я ЗНАЮ), тоді адресант намагатиметься репрезентувати свої знання таким чином, щоб адресат не отримав повного представлення необхідної інформації. Він робитиме це так, щоб адресат не усвідомив того, що адресант володіє інформацією (недемонстративна ухильність) або, навпаки, буде демонструвати стан знань, для того, щоб повністю ухилитись від надання інформації і припинити комунікацію в цьому напрямку (демонстративна ухильність).

Якщо інформація про подію невідома або недостовірна (формат знань – Я НЕ ЗНАЮ), тоді адресант намагатиметься представити інформацію так, щоб адресат не усвідомив його незнання. Таким чином, у цьому випадку адресат намагатиметься приховати стан своїх знань, тобто ухилитись недемонстративно.

Випадки, коли мовець демонструє стан своїх знань Я НЕ ЗНАЮ (демонстративна ухильність), не зараховуємо до ухильності, оскільки мовець у такому випадку не ухиляється, а прямо повідомляє про

відсутність інформації. Стосовно знань адресата, а пріорі його репрезентований стан знань є Я НЕ ЗНАЮ, оскільки саме репрезентація співрозмовником відсутності комунікативно значущої інформації (він повідомляє про відсутність інформації, поставивши прямо або непрямо запитання) змушує адресанта реалізувати стратегію ухильності. В іншому випадку (стан знань слухача Я ЗНАЮ) реалізація ухильності може мати зміст лише у певних умовах (режим навчання в умовах інтеракції „вчитель-учень» тощо).

Б). Оцінювання власних бажань та бажань співрозмовника:

Під час аналізу прагматичного контексту можна не лише отримати інформацію про те, як саме необхідно сприймати певне висловлення, а й також визначити можливі цілі адресанта для породження висловлення [4, с. 31].

Згідно з визначенням, ухильність використовується в ситуаціях, коли мовець, не бажає надати комунікативно значущу інформацію, приховати її, передати неправильно, викривлено або прагне уникнути відповідальності за її достовірність. Це робиться мовцем для того, щоб уникнути пониження комунікативного статусу співрозмовників, не допустити критики з боку слухачів, негативної реакції на повідомлення.

На противагу, співорозмовник прагне отримати відповідь на своє запитання, результатом чого є конфлікт інтересів та цілей, у якому стратегія ухильності може виконувати роль засобу регулювання відносин мовців та слугувати для „згладжування» конфліктних моментів, уникнення припинення комунікації).

Таким чином, механізм запуску ухильності є комплексною процедурою, яка визначається комунікативно-діяльнісними потребами комуніканта: інтенціями, мотивами, цілями та потребами, що мають місце в певній ситуації та контексті.

Список використаних джерел:

1. Арутюнова Н.Д. Фактор адресата / Н.Д. Арутюнова // Известия АН СССР. Серия „Литература и язык». – М., 1981.– Т.40. – № 4 – С. 356–368.
2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф.С. Бацевич. – К. : Академія, 2004. – 344 с.
3. Винокур Т.Г. К характеристике говорящего. Интенция и реакция. / Т.Г. Винокур // Язык и личность. – М. : Наука, 1989. – 211 с.
4. Дейк ван Т.А. Язык. Познание. Коммуникация. / Т.А. ван Дейк. – М. : Прогресс, 1989. – 310 с.
5. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов / [отв. ред. Д.Н. Шмелев]. – М. : Наука, 1987. – 261 с.
6. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М., 2004.– 352 с.

7. Почепцов О.Г. Основы прагматического описания предложения / О.Г. Почепцов. – К. : Вища школа, 1986. – 116 с.
8. Пушкин А.А. Способ организации дискурса и типология языковых личностей / А.А. Пушкин // Язык. Дискурс. Личность : [межвуз. сб. науч. тр.] – Тверь, 1990. – С. 50–60.
9. Сусов И.П. Личность как субъект языкового общения / И.П. Сусов // Личностные аспекты языкового общения. – Калинин, 1989. – С. 9–16.
10. Сухих С. А. Речевые интеракции и стратегии / С.А.Сухих // Языковое общение и его единицы. – Калинин, 1986. – С. 71–77.
11. Тарасова И.П. Структура личности коммуниканта и речевое воздействие / И.П. Тарасова // Вопросы языкознания. – 1993. – № 5. – С. 70–82.

Морушко О.В.,

*кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри інформаційних технологій та
програмної інженерії,
Університет Короля Данила,
м. Івано-Франківськ*

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИКИ

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) поступово змінюють усі сфери суспільного та побутового життя, формують нові системи потреб, спосіб життя, демократизують процес навчання, роблять процес пізнання творчим та активним, стимулюють заняття самоосвітою. Інтенсивне впровадження інформаційних технологій в усі сфери діяльності суспільства торкнулося і системи освіти. Традиційні форми навчання поступово змінюються новітніми технологіями, спрямованими на формування навичок та умінь, що відповідають вимогам суспільства. На зміну традиційній системі навчання приходять особистісно-орієнтовані; традиційні методи змінюються інноваційними, що передбачають зміщення акцентів у навчальній діяльності, її спрямування на інтелектуальний розвиток дітей за рахунок зменшення долі репродуктивної діяльності. Навчальний процес сьогодні повинен бути орієнтований на особистість дитини і враховувати її індивідуальні особливості та здібності. Тому і викладачі повинні адаптуватись до нових умов роботи, ролей і мети, що швидко змінюються.

Сучасний світ ставить перед педагогами нові вимоги. Вже не достатньо просто володіти комп'ютерними технологіями і традиційними методами навчання, треба рухатись далі, вивчати нові методики, впроваджувати в навчальний процес ІКТ. Використання таких

технологій в процесі навчання підсилює в дітей потребу в здобутті додаткових знань, оскільки створюються умови для:

- індивідуальних навчальних можливостей і потреб;
- широкого вибору змісту, форм, темпів і рівня їх загальноосвітньої підготовки;
- ефективного використання навчального часу;
- задоволення освітніх потреб в поглибленому вивченні предмета;
- застосування розширених засобів діагностики;
- розкритті творчого потенціалу учнів: участь у конкурсах, олімпіадах, навчальних та навчально-наукових конференціях;
- активного самостійного засвоєння знань, можливості саморозвитку;
- налагодження партнерських стосунків між учителями, учнями і батьками.

Напрямки використання інформаційних технологій при вивченні фізики можна розділити на кілька блоків [1]:

- створення мультимедійних уроків чи фрагментів уроків;
- використання комп'ютерних моделей фізичних дослідів;
- використання комп'ютерних тренажерів для контролю знань;
- використання комп'ютера для підготовки до ЗНО;
- використання комп'ютера для позаурочної діяльності.

Використання ІКТ на уроках фізики сприяє кращому сприйняттю матеріалу, особливо в тих ситуаціях коли навчальний заклад не має відповідного забезпечення приладами. Тобто для демонстрації певних фізичних явищ, дослідів, законів тощо. А також для створення сучасних уроків фізики, яких вимагають новітні досягнення науки та техніки [2].

Поєднання традиційних методів та ІКТ дають вищий результат засвоєння матеріалу з фізики та його практичне застосування, оскільки нові інформаційно-комунікаційних засоби є більш ефективними у поданні та сприйманні інформації, тобто є продуктивніші, а також простіші у пошуку та зручніші у використанні.

Використання ІКТ на уроках фізики досить актуальне у зв'язку із сучасним розвитком новітніх інформаційних технологій. Це також поліпшує засвоєння матеріалу оскільки учні можуть спостерігати перебіг певних явищ, шукати додаткову інформацію, поглиблюючи знання з фізики, готуватись до ЗНО та закріплювати набуті знання на уроках інформатики. ІКТ дещо спрощують роботу вчителя, адже учні можуть працювати як на уроці так і дистанційно. ІКТ навчання надають можливість реалізувати принципово нові форми і методи навчання, застосовувати як окремі види навчальної роботи, так і будь-який їхній набір. Інструментальні засоби (програми конструкторів уроків)

дозволяють оперативно поновлювати зміст навчальних і контролюючих програм відповідно до появи нових знань і технологій, використовувати дидактичні можливості відео і аудіо інформації, імітувати експеримент, дають новий імпульс системі дистанційного навчання.

Кількість освітянських інтернет-ресурсів щодня зростає, їх інтерфейс та функціональні можливості постійно змінюється. Педагог повинен прикладати багато зусиль щоб утриматись в інформаційному просторі, опанувати онлайн сервіси та якісно підготуватися до уроку. Можна виокремити 5 груп онлайн-ресурсів, які найбільш себе виправдали на практиці як інструментарій викладача фізики та астрономії [3]:

1. Віртуальні дошки, інтелектуальні карти з навчальних предметів.
2. Онлайн-тести для перевірки знань з навчальних предметів та підготовки до ЗНО.
3. Онлайн-ігри, вправи та тренажери для вивчення фізики та астрономії.
4. Власна система організації взаємодії учасників навчання засобами документів аканту Google.
5. Мобільні додатки з фізики та астрономії.

Існує досить багато сервісів за допомогою яких учитель може інтенсифікувати процес навчання, створювати інтерактивні опорні конспекти, інструментарій для актуалізації знань. Зручним для цих задач є сервіс для створення інтерактивних плакатів <https://edu.glogster.com>, що дозволяє комбінувати текст, зображення, відео і аудіо на віртуальному полотні.

Padlet – сучасний онлайн-сервіс, який дозволяє створити спільну віртуальну дошку та організувати колективної роботу з класом. Веб-ресурс підтримує інтерактивну навігацію та відображає різні види інформації: графіку, текст, звук, прикріплені файли. Сервіс безкоштовний, не обмежує користувача в кількості створюваних сторінок і підтримує кирилицю.

Існує величезна кількість онлайн-платформ, за допомогою яких учитель має можливість швидко оцінити знання та уміння учнів. Педагог може використати вже існуючі тести, складені фахівцями, наприклад, для підготовки до ЗНО або застосувати конструктор та створити власні тести. Платформа Online Test Pad дозволяє не лише перевірити знання з теми, а й актуалізувати, відкоригувати знання учнів, надає аналіз відповідей по завершенню, автоматично виставляє оцінку, зберігає бали та результати проходження в окрему таблицю. Також має функцію перемішування питань, що обумовлює індивідуальний підхід.

Інформаційно-комп'ютерні технології – це досить потужні механізми, які мають багато можливостей. Але вони не замінюють викладача, а можуть бути тільки інструментом у руках викладача.

Причому таким інструментом, який є потужним у своїх функціях, і має дуже великий ресурс використання. Інструмент «виконує» завдання того, хто ним керує.

Вивчення умов ефективного поєднання традиційних форм навчання з цифровими пристроями на різних етапах вивчення фізики демонструють позитивну динаміку, підтверджують дієвість технології ІКТ та змішаного навчання. Таке поєднання приваблює новизною та сучасним підходом до навчання. Рациональне поєднання традиційного навчання з інноваційним в освітньому процесі сприяє підвищенню його ефективності, всебічному і гармонійному розвитку особистості студентів. Воно є одним з найбільш перспективних напрямків розвитку освіти.

Список використаних джерел:

1. Олексієнко Н. Л. Використання комп'ютерних технологій при викладанні фізики/ Н.Л. Олексієнко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/physics/7471/
2. Александрук В. Використання інформаційних технологій на уроках фізики/ В. Александрук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kabfiz-roippo.at.ua/Seminar/Book_AVV.pdf
3. Змішане навчання на уроках фізики та астрономії : посіб. для вчителів / О. П. Макарова, І. А. Патрушева. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2019., 49 с. –Режим доступу: http://yakistosviti.com.ua/userfiles/file/doc_nachalka/zmishane-navchannja/zmishane-navchannja-na-urokah-fizyky-ta-astronomii.pdf

Нітченко Алла Григорівна,

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри правоохоронної діяльності

та загальноправових дисциплін

Національного університету «Чернігівська політехніка»

Авраменко Анастасія Олександрівна,

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Національного університету «Чернігівська політехніка»

м. Чернігів

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Юридична практична діяльність виступає невід'ємною складовою юридичної практики, в ході якої реалізуються права та обов'язки суб'єктів, безпосередньо втілюється справедливість та вирішуються спірні ситуації юристами професіоналами або відповідними органами. Адже юристи здійснюють не тільки юридичну наукову чи освітянську діяльність. Вони здійснюють практичні дії, які спрямовані на з'ясування змісту та обсягу нормативно-правових актів, інших правових документів, забезпечують захист прав і свобод суб'єктів права, ведуть юридичні справи та мають безпосередній вплив на соціальну діяльність інших суб'єктів, упорядковують її та забезпечують нормальне функціонування суспільства.

Метою тез доповіді є розкриття сутності та значущості юридичної практичної діяльності для суспільства.

Юридична практична діяльність є системою конкретних дій з охорони і захисту прав, свобод та законних інтересів особи, що здійснюється юристами на професійній основі. До її ознак можна віднести, те що вона є соціально корисною, виражається в юридичних діях, спрямована на узгодження і упорядкування, здійснюється у сфері права. Юридична практична діяльність з одного боку розглядається як певний регулятор злагодженого функціонування держави, а з іншого як гарант забезпечення в суспільстві і державі правової та загальної культури.

Головною ознакою, яка відрізняє її від інших різновидів діяльності є юридичність. Це означає, що головним інструментом та регулятором юридичної практичної діяльності виступає право, закони та нормативно-правові акти [1].

Юридична практична діяльність пов'язується з роботою над юридичними документами, законами, використанням їх під час виконання службових обов'язків, знанням своїх прав та обов'язків тощо.

Юридична практична діяльність здійснюється у формі правової урегульованості, що безпосередньо пов'язана з розглядом і вирішенням

юридичної справи, спору, скарги тощо. Вона забезпечує досягнення правової і загальної культури в суспільстві і державі, що сприяє створенню правопорядку високого рівня [2].

Можна констатувати, що юридична практична діяльність – це специфічна сфера практичної діяльності, яка визначена нормативними актами. До неї відносять правотворчу, правоохоронну, правореалізаційну діяльність суб'єктів права та сукупність напрацьованого досвіду.

До її змісту входять: суб'єкти учасників правових дій, види правової діяльності, завдання, мета, функції, методи та результати професійної діяльності, зовнішня та внутрішня форми діяльності.

Метою юридичної практичної діяльності є відновлення, перетворення та закріплення відносин, що виражається у завданнях і функціях діяльності та реалізується відповідно до компетенції.

Існують такі види юридичної практичної діяльності за її спеціалізацією: судова, слідча, адвокатська, прокурорська, оперативнорозшукова, нотаріальна, державна виконавча служба і т.д. Кожний відповідний орган має свої завдання, конкретні повноваження та обов'язки.

До видів юридичної практичної діяльності за галузями права, можна віднести: конституційний, адміністративний, кримінальний та цивільний.

До юристів також висувуються певні вимоги. Юрист повинен володіти професійними вміннями, знаннями, навичками і мати комплекс особистих якостей, які є його рисами, до них можна віднести: інтелектуальність, комунікабельність, громадянськість, незалежність в своїх рішеннях, базу професійних знань, справедливість, моральність, професійну етику.

До професійних вимог що пред'являються до юриста відносять: знання чинного законодавства, володіння якісними теоретичними знаннями, вміння застосовувати їх на практиці, володіння різними методами підходу та засобами вирішення конкретної справи, вміння завжди знайти підхід до будь-якої людини, постійно підвищувати свою кваліфікацію.

Гарантіями юридичної практичної діяльності виступають чинники, що забезпечують її виконання відповідно до встановлених вимог та стандартів. Поділяються вони на: внутрішні та зовнішні, правові та позаправові, загальні та спеціальні, стимулюючі та захисні. Позаправові ж поділяються на: економічні, політичні, соціальні та духовно-культурні [1].

Отже, юридична практична діяльність є актуально здійснюваною діяльністю юристів як знавців права, які захищають права та свободи і законні інтереси суб'єктів права, надають свою кваліфіковану допомогу,

виконують необхідні функції щодо забезпечення здійснення норм права. В свою чергу, юридична практична діяльність є системою конкретних дій, що виконуються юристами в ході вирішення питань, відповідно до їх компетенції. Вона має свої види та сторони, з яких можна виділити її напрямок діяльності та безпосередні завдання і функції, які стоять перед нею.

Таким чином, юридична практична діяльність має свої особливості та ознаки, які суттєво відрізняють її від інших напрямків діяльності та відіграє надзвичайно важливу роль у регулюванні правопорядку, виступає інструментом регулювання суспільних правовідносин.

Список використаних джерел:

1. Скакун О.Ф. Теорія права і держави: підручник URL: https://pidru4niki.com/1731101743173/pravo/yuridichna_praktichna_diyalnist_yuridichniy_protse

2. Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія: Основи юридичної діяльності: навч. посіб. К.: Знання, 2005. 655 с.

Огерук Ігор Степанович,
*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри права
Університету Короля Данила*

ЩОДО ПИТАННЯ ЗАКОННОСТІ СКЛАДЕННЯ ПИСЬМОВОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Повідомлення про підозру є важливою віхою у кримінальному процесі. По перше, у кримінальному провадженні з'являється конкретна особа, щодо якої розпочинається кримінальне переслідування у зв'язку із обґрунтованою підозрою її причетності до вчинення кримінально караного діяння. По друге, з вказаного моменту починається перебіг строків, які відводяться для проведення досудового розслідування факту причетності конкретної особи до вчинення конкретного кримінального правопорушення. По третє, до такої особи, яка з моменту повідомлення їй про підозру набуває процесуального статусу підозрюваного, починають застосовуватися специфічні засоби кримінально-процесуального примусу, які обмежують права і свободи, що гарантовані Конституцією України. В свою чергу, це вимагає підвищеної уваги з боку уповноважених осіб, що проводять досудове розслідування, до цієї процесуальної дії.

Аналізуючи Главу 22 Кримінального процесуального кодексу України, яка регламентує повідомлення про підозру, слід констатувати, що законодавець щодо зазначеної процедури вживає три терміни. Так, у ч. 1 ст. 276 КПК України вживається термін «здійснюється». У ч. 1 ст.

277 КПК України вживається термін «складається», а у ч. 1 ст. 278 КПК України вживається термін «вручається». Однак, законодавець ніяким чином не роз'яснює вказані терміни та не зазначає їх взаємопов'язаності між собою. Крім цього, Велика Палата Верховного Суду у постанові від 11 грудня 2019 у справі №536/2475/14-к також виокремлює вказані терміни у відношенні до повідомлення про підозру, але не визначає взаємопов'язаності цих понять та їх взаємної ієрархії [2].

Аналізуючи зазначені поняття з метою встановлення їх взаємопов'язаності та взаємної ієрархії, слід погодитися із думкою Ю. Сухова, який вказує, що поняття «здійснення» є загальним по відношенню до понять «складення» та «вручення» і визначає загальну процедуру письмового повідомлення про підозру особі, яка включає у себе дві нерозривно пов'язані складові, а саме:

- складення письмового повідомлення про підозру особі;
- його вручення такій особі [3].

Складення письмового повідомлення про підозру виконується органами, що проводять досудове розслідування, без залучення інших осіб. Однак, слід пам'ятати, що законною вона буде при дотриманні певних вимог, які чітко визначає Кримінальний процесуальний кодекс України. По перше, складати повідомлення про підозру може обмежене коло осіб. До таких, відповідно до ч. 1 ст. 277 КПК України, відноситься прокурор, який складає повідомлення про підозру самостійно, та слідчий, який складає повідомлення про підозру за погодженням з прокурором. Слід зазначити, що ч. 1 ст. 277 КПК України серед суб'єктів не виділяє дізнавача, який наділений правом повідомлення про підозру за погодженням із прокурором відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 40¹ КПК України. Враховуючи вищезазгадані складові вказаної процесуальної дії саме в контексті «складення», слід констатувати певну неузгодженість окремих статей КПК України у частині визначення кола уповноважених осіб, що мають право складати підозру у кримінальному провадженні. Слід зазначити, що дізнавач як уповноважена особа, яка має право проводити досудове розслідування кримінальних проступків, з'явився в кримінальному процесі в зв'язку із внесенням змін і доповнень до КПК України відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» [4]. Тому таку неузгодженість слід віднести до огріхів у законотворчій діяльності при внесенні змін і доповнень до законодавчих актів.

По друге, складаючи письмове повідомлення про підозру, уповноважена особа повинна обов'язково зазначити в ньому відомості, які вказані у ч. 1 ст. 277 КПК України. Такі відомості можна умовно розділити на чотири групи, а саме:

- відомості щодо уповноваженої особи, яка склала письмове повідомлення про підозру (її прізвище, посада, повне найменування якої включає в себе назву органу, який проводить досудове розслідування, та підпис);

- відомості щодо кримінального провадження, у якому здійснюється повідомлення про підозру (найменування (номер) кримінального провадження та правова кваліфікація кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, із зазначенням статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність);

- відомості щодо особи, якій повідомляють про підозру (прізвище, ім'я, по батькові, дата та місце народження, місце проживання, громадянство);

- відомості щодо самої підозри (зміст підозри, а також стислий виклад фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у тому числі зазначення часу, місця його вчинення, а також інших суттєвих обставин, відомих на момент повідомлення про підозру).

Крім цього, у письмовому повідомленні про підозру повинні міститися права підозрюваного.

Звертаючи увагу на відомості щодо уповноваженої особи, слід розуміти, що в ряді випадків у письмовому повідомленні про підозру вказується не тільки уповноважена особа, яка його склала, а й особа, яка його погодила, оскільки як ч. 1 ст. 277 КПК України, так і п. 5 ч. 2 ст. 40¹ КПК України передбачають, що слідчий чи дізнавач складають повідомлення про підозру за погодженням з прокурором. Відповідно, у самому письмовому повідомленні про підозру вказуються також відомості про прокурора, що її погоджує, а саме його прізвище, посаду та підпис.

Однак найбільшу увагу до себе привертають відомості, що стосуються самої підозри. Зміст підозри перегукується із відомостями щодо кримінального провадження, у якому здійснюється повідомлення про підозру, та повинен відповідати правовій кваліфікації кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа, у частині відповідності статті (частини статті) закону України про кримінальну відповідальність. Окрему увагу слід звертати відомостям, що стосуються фактичних обставин кримінального правопорушення, у вчиненні якого підозрюється особа. Вони повинні обов'язково включати в себе час та місце вчинення злочинного діяння, а також інші суттєві обставини, які стали відомі органу досудового розслідування на момент повідомлення про підозру. Слід зазначити, що вказані обставини повинні впливати із матеріалів кримінального провадження. Вони можуть міститися у протоколах слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, висновках експертиз, рапортах працівників правоохоронних

органів, заявах про вчинення кримінального правопорушення, матеріалах, які отримані органами досудового розслідування в порядку звернень до установ, підприємств та організацій, матеріалах, які отримані в порядку міжнародної правової допомоги в рамках кримінального провадження тощо.

Враховуючи те, що письмове повідомлення про підозру вручається особі, якій цю підозру повідомляють, а також те, що підозрюваний, відповідно до ч. 3 ст. 42 КПК України, набуває ряд специфічних прав, що стосуються його захисту від висунутої підозри, цілком логічним є те, що при складанні письмового повідомлення про підозру уповноважена особа тим чи іншим чином повинна вказати не тільки зазначені обставини, а й джерело їхнього походження. Це надасть можливість стороні захисту реалізувати свої права в частині розуміння змісту підозри, обранні відповідної лінії захисту, напрямку пошуку доказів, що пом'якшують або спростовують підозру і т.д.

Таким чином, повідомлення про підозру в кримінальному провадженні є важливим процесуальним кроком, що включає в себе дві взаємопов'язані дії: «складання» та «вручення». Скласти підозру у кримінальному провадженні може тільки уповноважена особа: прокурор, слідчий, дізнавач. В разі складання письмового повідомлення про підозру слідчим чи дізнавачем обов'язковим є його погодження прокурором. Письмове повідомлення про підозру повинно містити ряд відомостей, що стосуються уповноваженої особи, яка його склала, кримінального провадження, у якому здійснюється повідомлення про підозру, особи, якій повідомляють про підозру, та самої підозри. Дотримання або недотримання вказаних вимог визначає законність складеного письмового повідомлення про підозру.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n696> (дата звернення 25.04. 2021 р.).
2. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11 грудня 2019 у справі №536/2475/14-к. Єдиний реєстр судових рішень: веб-сайт. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/86365236> (дата звернення 24.04. 2021 р.).
3. Сухов Ю. Повідомлення про підозру особі: аналіз окремих аспектів позиції Великої Палати Верховного Суду щодо спеціальних суб'єктів. Офіційний веб-сайт кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури Київської області: головна: інше. URL: <http://kdkako.com.ua/povidomlennya-pro-pidozru-osobi-analiz-okremykh-aspektiv-pozytsiyi-velykoyi-palaty-verkhovnoho-sudu-shchodo-spetsial%CA%B9nykh-sub%CA%BAektiv/> (дата звернення 24.04. 2021 р.).

4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22 листопада 2018 року. Верховна Рада України : офіційний веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#n517> (дата звернення 24.04. 2021 р.).

Оленчук У.С.,
викладач кафедри
перекладу та філології
Університет Короля Данила
м.Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Туризм є однією з найбільших галузей промисловості і його прогрес вносить значні зміни у всі сфери розвитку суспільства, у зв'язку з цим виникає невідкладна потреба способів обробки інформації, і це позитивно впливає на розширення співпраці науковців різних країн у сфері туризму. Одна з найістотніших змін полягає у тому, що переважну частину лінгвістичного фонду складає фахова лексика, і доля туристичних термінів у лексичному складі мови швидко змінюється. Тому цілком природньо, що лінгвісти розглядають термінологію як важливу складову сучасної літературної мови

Оскільки сучасний швидкий розвиток туристичної галузі є причиною значного кількісного зростання термінів туризму, їх активного проникнення у розмовну мову та наповнення словникового складу новими одиницями, все актуальнішими стають проблеми вивчення особливостей функціонування термінів у процесі перекладу текстів туристичної тематики. Вивчення туристичних термінів та їх українських еквівалентів вимагає звернення до довідникового та автентичного матеріалу. Дослідження проблем становлення, лінгвістичних особливостей, семантики, дериваційних процесів, були проведені у ряді наукових праць, проте питання перекладу термінів, зокрема туристичних, не було достатньо висвітлене

Говорячи про термін, науковці вказують на відсутність у лінгвістичній науці загальноприйнятого визначення цього поняття. На сьогодні налічується більше 3 000 визначень поняття «термін», проте, його зміст не є повністю з'ясованим [1, с.110]. Різноманіття визначень поняття «термін» вельми наочно відображається в родових поняттях, через які він визначається: словесний комплекс; спеціальний об'єкт; спеціальне поняття; мовний знак; слово; спеціальне слово; словесний

комплексний мотивований знак; лексикалізоване поєднання; скорочення; функція; член термінологічної системи; єдність знака і поняття; лексична одиниця [1]. З приводу визначення поняття терміну та вимог до нього в лінгвістичній літературі існують різні, іноді навіть протилежні точки зору.

Проаналізувавши сучасні підходи до вирішення проблеми детермінації поняття «термін», на наш погляд, туристичний термін – це слово або словосполучення, застосовані для точної назви понять, предметів або явищ в туристичній галузі, які характеризуються єдністю цілісної номінації, різноманіттям виконуваних ним функцій і великого числа форм прояву. Сфера понять, позначених термінами, що відносяться до туристичної термінології, пов'язана, перш за все, з людиною. В даний час відзначається зростання інтересу до людини і до всіх явищ, з нею пов'язаних, що відбивається в мові, в тому числі і в туристичній термінології [3,с.82]. Процес формування будь-якої терміносистеми передбачає створення, вдосконалення, впорядкування цілісного у структурному та функціональному аспектах угруповання мовних одиниць, що відбивають систему понять цієї науки в різні періоди її розвитку. Формування терміносистем на різних етапах (залежно від ступеня розвитку та сфери функціонування літературної мови і самої предметної наукової галузі) здійснюється або тільки стихійно, або з різною часткою стихійності та науково обґрунтованого термінотворення, або тільки на основі науково обґрунтованих фахових (галузевих) та лінгвістичних підходів. У сучасному термінотворенні елементи стихійності майже відсутні [6,с.80]. На відміну від української терміносистеми туризму, англійська терміносистема почала своє формування значно раніше. Незважаючи на те, що в цілому лексика даної тематичної групи не є остаточно сформованою і усталеною, про що свідчить наявність потенційних термінів як в українській, так і в англійській мовах, не можна не відзначити той факт, що в англійській лексиці даної тематичної групи їх значно менше [2,с.140].

Термінологія туризму у порівнянні з терміносистемами інших галузей знань має специфічну структуру на мовному і концептуальному рівнях (кількісні і якісні параметри), оскільки термін як складник термінологічної системи має подвійну природу. Він є не тільки елементом системи лексики, а й елементом системи наукових понять [5,с.75].

Основну роль у перекладі термінів грає поняття еквівалентності, тобто збіг понять у різних мовах. Два поняття можна вважати еквівалентними, якщо вони збігаються по всіх признаках. Оскільки признаки понять в різних системних мовах часто не співпадають, можна говорити про повну або часткову їх еквівалентність. Існують випадки, коли у мові перекладу не існує словесного позначення поняття або ж

відсутнє саме поняття. У цьому випадку перекладач змушений підібрати існуючий у мові перекладу еквівалент, користуючись відповідними словниками термінів. Проте, оскільки міжнародний туризм в Україні є галуззю, яка нещодавно почала розвиватись, часто еквівалентів туристичних термінів не існує, тому перед перекладачем постає завдання утворити відповідний термін у мові перекладу. Існує декілька шляхів виникнення термінів: 1) надання статусу термінів загальноживаним лексичним одиницям рідної мови; 2) утворення термінів шляхом запозичення з інших мов; 3) вживання слів і словотворчих моделей грецької та латинської мов; 4) запозичення одиниць з інших наукових сфер. Найбільш поширений для галузі туризму шлях утворення термінів- запозичення з інших мов. Запозичення може бути пряме та переклад, тобто калькування, карбування нових слів, творення словосполучень, надання наявним словам нових значень [4,с.123].

Таким чином термінологію для позначення понять сфери туризму можна підрозділити на декілька груп [8,с.147]

Перше, запозичені з англійської мови терміни, що позначають поняття, яких раніше не існувало в Україні. У зв'язку з розвитком міжнародного туризму та попиту на туристичний продукт, з'явилась велика кількість туристичних компаній. Одночасно відсутній термінологічний апарат для опису туристичних продуктів, до котрих входили поняття, яких раніше не існувало в українському середовищі. У зв'язку з цим існує тенденція до запозичення саме англійського термінологічного шару лексики через інтернаціональний характер англійської мови та її надзвичайну розповсюдженість у даній області. Аналізуючи туристичні журнали та буклети туристичних фірм, ми бачимо, що одні туристичні компанії використовують кальковані терміни (transfer- трансфер, guaranteedrooms- гарантовані номери, travelcheque- дорожній чек), інші ж компанії навпаки транскрибують чи транслітерують (charter- чартер, чартерний рейс, duty-free- д'юті –фрі, diving-дайвінг), а треті вживають англійську лексику поряд з українською (executivesuite- номер executivesuite, deluxeroom- номер deluxe, а lacarterestaurant- ресторан а lacarte) [8,с.142]. Розглянемо декілька прикладів англійських термінів туризму та їх українських еквівалентів з оглядо на види їх запозичення.

1) Калькування

Англійський термін opendateticket має український еквівалент білет з відкритою датою (дата зворотного рейсу не фіксована), economyclass перекладається як економічний клас або економ клас, overweight має еквівалент в українській мові надлишок багажу, а boardingpass українською звучить як посадковий талон.

2) Транскрипція чи транслітерація

Наступні англійські терміни при запозичені переважно транслітеруються: skibus буде як скі-бас (лижний автобус, що перевозить відпочиваючих від підйомників до навколишніх курортів), англійський shuttle перетворюється на український шаттл-бас (автобус, який перевозить пасажирів в аеропорту до літаків).

3) Варваризми

Дані терміни залишаються або повністю в латинському написанні, або супроводжуються українським поясненням. Наприклад, VIP service українською перекладається як VIP сервіс (походить з англійського «veryimportantperson»), а от термін roomservice має декілька варіантів українських відповідників: roomservice/ рум сервіс/ обслуговування в номерах/ прибирання у номері.[7,с.175]

Отже, бурхливий розвиток туризму зумовив запозичення значної кількості англійських термінів і для позначення нових для нашої дійсності понять, і для дублювання уже наявних назв задля надання їм престижності та закордонного колориту, передусім із рекламною метою. Тому фахівцям, які працюють у сфері туризму, особливо міжнародного, потрібно знати базові англійські туристичні терміни і намагатися використовувати ці іншомовні запозичення лише тоді, якщо немає їхніх українських відповідників, уникаючи засмічення рідної мови іноземними дублікатами вже наявних у ній слів. Тут з'являються широкі можливості співпраці і спільних досліджень фахівців лінгвістичної і туристичної галузей.

Сфера туризму й надалі розвиватиметься, тому потреба в упорядкуванні туристичної термінології та оптимізації її понятійного апарату зростатиме. Термінологічні знання уже зараз потрібні людям багатьох професій - лінгвістам, перекладачам, редакторам, викладачам, спеціалістам туристичної галузі. З огляду на те, що немає спеціалізованих двомовних (англо-українських) та тлумачних словників туристичних термінів перспективним є лексикографічний опис термінології сфери туризму як один з етапів упорядкування цієї терміносистеми. З'ясування лексичних відмінностей між оригінальними туристичними текстами та їхніми перекладами, що допомогло б виявити лексичні заміни, не передбачено у словникових відповідниках, теж може становити значний інтерес у перспективі подальших досліджень.[5,с.73]

Список використаних джерел:

1. Стилистика англійського язика / А.Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З.В. Тимошенко. – К.: Вища школа, 1991. – 272 с.
2. Федорченко В.К., Дьорова Т.А. Історія туризму в Україні: Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2002. – 195 с.

3. Головин Б.Н., Кобрин Р.Ю. Лингвистические основы учения о терминах: Учебное пособие для филологических спец. вузов.- М.: Высшая школа, 1987.-104 с.

4. Карабан В.І. Переклад англійської наукової та технічної літератури.-Вінниця:Нова книга, 2004.-576 с.

5. Перро С., Оернер Ж.М. Необхідність «туризмології» // Наукові записки КІТЕП. – Вип. 1. – 2001. – С. 73-78.

6. Журавлева Т.А. Особливості перекладу з англійської мови на українську. – Донецьк, 1997. – 80 с

7. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів / С. Є. Максимов. – К. : Ленвіт, 2010. – 175 с.

8. Біян Н. Лексико-семантична та структурна класифікація термінів у галузі туризму в англійській мові / Н. Біян // Збірник наукових праць «Іноземна філологія» // Український науковий збірник. – 2009. – Вип. 121. – С. 142-149

Острогляд О.В.,
к.ю.н., доц.

ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТА ТА ЇЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ

Традиційно вже протягом кількох століть використовується поняття поділу влади на три гілки: законодавчу, виконавчу та судову. Для унеможливлення узурпації влади жодною з цих гілок, існує відповідна система стримувань та противаг.

Але світ змінний і досить часто говорять про існування і інших гілок влади, які доповнюють чи змінюють розуміння традиційного підходу. Наприклад, досить часто виділяють контрольно-наглядову гілку, або посаду глави держави ставлять відокремлено від трьох гілок, оскільки ця посада поєднує елементи кількох гілок влади і чітко не можна визначити до якої належить.

Досить часто четвертою гілкою влади називають засоби масової інформації (пресу), зрозуміло, що таке словосполучення не має юридичного підґрунтя, а відображає той вплив, який здійснюють журналісти в суспільстві для інформування останнього про події, що відбуваються. Зрозуміло, що суспільство сприймає інформацію, через її надзвичайно великий обсяг, саме завдяки діяльності журналістів. І як ми вже не одноразово переконалися, такий вплив може бути різним – від

підняття до вершин народної любові (наприклад, перемогу на виборах) до знищення особистості в політичному, економічному та інших сенсах.

Саме через великий вплив на громадську думку, журналіст має бути неупередженим, наскільки це можливо, та потребує особливого захисту в сфері професійної діяльності. Нормативно-правовим актом, що забезпечує такий захист, є Кримінальний кодекс України. З точки зору журналістської діяльності він впливає на таку шляхом надання додаткових гарантій, а також встановлює межі, які журналісту не варто переходити. В рамках цього повідомлення, поговоримо якраз про додатковий захист, який отримує журналіст порівняно з іншими громадянами України. Хоча зміни, яких зазнав ККУ з цього питання напевне можна визнати надлишковими, оскільки захисту має підлягати саме професійна діяльність журналістів, а не посилюватися відповідальність за дії, які вже і так визнаються кримінально-караними лише через наявність спеціального потерпілого.

Елементи цього захисту можна поділити на умовні три групи: 1) захист професійної діяльності, 2) захист особи журналіста та його прав, 3) деякі імунітети професійної діяльності, тобто невизнання кримінальним правопорушенням певних дій журналіста.

Тепер по порядку:

1) захист професійної діяльності

- Стаття 163 ККУ передбачає відповідальність за «порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер». Максимальне покарання за ч.1 цієї статті передбачено у вигляді обмеження волі до трьох років. Проте, якщо такі дії вчинено щодо журналіста покарання збільшується і його максимальний розмір може становити до семи років позбавлення волі.

- Профільна стаття, яка безпосередньо присвячена захисту професійної діяльності журналіста, це 171 ККУ «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів», яка передбачає відповідальність за «незаконне вилучення зібраних, опрацьованих, підготовлених журналістом матеріалів і технічних засобів, якими він користується у зв'язку із своєю професійною діяльністю, незаконна відмова у доступі журналіста до інформації, незаконна заборона висвітлення окремих тем, показу окремих осіб, критики суб'єкта владних повноважень, а так само будь-яке інше умисне перешкоджання здійсненню журналістом законної професійної діяльності». Відповідальність за що передбачена до 3-х років обмеження волі. Ця ж стаття передбачає відповідальність за «вплив у будь-якій формі на журналіста з метою перешкоджання виконанню ним професійних обов'язків або переслідування журналіста у зв'язку з його законною професійною діяльністю».

- Окремі елементи захисту професійної діяльності передбачала також стаття 375 ККУ «Постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови». У випадку постановлення суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови з метою перешкоджання законній професійній діяльності журналіста, - такі дії каралися позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Проте статтю 375 визнано такою, що не відповідає Конституції України (є неконституційною), згідно з Рішенням Конституційного Суду № 7-р/2020 від 11.06.2020.

2) захист особи журналіста та його прав

Безпосередньому захисту особи журналіста, його особистих прав та майна присвячено ціла група статей Розділу XV ККУ «Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів», а саме:

- стаття 345-1 ККУ «Погроза або насильство щодо журналіста» передбачає відповідальність за погрозу вбивством, насильством або знищенням чи пошкодженням майна щодо журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності. Кваліфіковані склади даної норми передбачають посилену відповідальність за умисне заподіяння журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї побоїв, легких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень, тяжкого тілесного ушкодження у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності.

Варто також відзначити, що дана стаття має примітку, яка роз'яснює, що під професійною діяльністю журналіста слід розуміти систематичну діяльність особи, пов'язану із збиранням, одержанням, створенням, поширенням, зберіганням або іншим використанням інформації з метою її поширення на невизначене коло осіб через друковані засоби масової інформації, телерадіоорганізації, інформаційні агентства, мережу Інтернет. Статус журналіста або його належність до засобу масової інформації підтверджується **редакційним або службовим посвідченням чи іншим документом**, виданим засобом масової інформації, його редакцією або професійною чи творчою спілкою журналістів.

- стаття 347-1 ККУ «Умисне знищення або пошкодження майна журналіста» передбачає відповідальність за «умисне знищення або пошкодження майна, що належить журналісту, його близьким родичам чи членам сім'ї, у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності». Якщо ж такі дії вчинено шляхом підпалу, вибуху або іншим загальнонебезпечним способом, або такі дії спричинили

загибель людей чи інші тяжкі наслідки – відповідальність значно посилюється (до 15 років позбавлення волі).

- Найбільш суворий вид відповідальності – довічне позбавлення волі – можливе за дії передбачені статтею 348-1 ККУ «Посягання на життя журналіста», а саме за «вбивство або замах на вбивство журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї у зв'язку із здійсненням цим журналістом законної професійної діяльності».

- Максимальний строк позбавлення волі – 15 років передбачає стаття 349-1 ККУ «Захоплення журналіста як заручника». Згідно якої караються дії з «захоплення або тримання як заручника журналіста, його близьких родичів чи членів сім'ї з метою спонукання цього журналіста вчинити або утриматися від вчинення будь-якої дії як умови звільнення заручника».

Слід відзначити, що незважаючи на посилені санкції за діяння, які вчиняються щодо журналістів в порівнянні з аналогічними діями стосовно інших громадян, які не користуються таким чи іншим особливим статусом, в даному випадку значення мало б невідворотність відповідальності, а не її посилення. Оскільки коло професій, які є важливими для суспільства є багато, але посилений кримінально-правових захист отримують не всі. Як вбачається в більшості випадків достатньо загальної норми чи кваліфікованого складу. Наприклад, п.8 ч. 2 ст. 115 ККУ передбачає відповідальність за умисне вбивство «особи чи її близького родича у зв'язку з виконанням цією особою службового або громадського обов'язку». За такі дії можливе застосування довічного позбавлення волі.

3) деякі імунітети професійної діяльності

Стосовно імунітетів професійної діяльності, наприклад, стаття 182 ККУ «Порушення недоторканності приватного життя» передбачає відповідальність за «незаконне збирання, зберігання, використання, знищення, поширення конфіденційної інформації про особу або незаконна зміна такої інформації», а також стаття 231 ККУ «Незаконне збирання з метою використання або використання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю» передбачає відповідальність за «умисні дії, спрямовані на отримання відомостей, що становлять комерційну або банківську таємницю, з метою розголошення чи іншого використання цих відомостей, а також незаконне використання таких відомостей, якщо це спричинило істотну шкоду суб'єкту господарської діяльності». Проте в примітках до цих статей зазначено, що «публічне, у тому числі через **засоби масової інформації, журналістів** (виділено мною – О.О.), громадські об'єднання, професійні спілки, повідомлення особою інформації про вчинення кримінального або іншого правопорушення, здійснене з дотриманням вимог закону, не

є діями, передбаченими цією статтею, і не тягне за собою кримінальну відповідальність».

Відповідно в даному випадку законодавець можна сказати стимулює діяльність журналістів щодо протидії злочинності.

Проект ККУ вирішує питання захисту журналістів дуже елегантно, передбачивши захист саме професійної діяльності. А саме: вчинення окремих злочинів щодо журналіста підвищують на один ступінь тяжкості злочинів, а також Проектом передбачено статтю (поки що без номера) — «Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів», в якій зазначено, що особа, яка незаконно: а) вилучила зібрані, опрацьовані, підготовлені журналістом матеріали, б) тимчасово вилучила технічні засоби, якими він користується у зв'язку із своєю професійною діяльністю, в) відмовила у доступі журналіста до інформації, г) заборонила критикувати суб'єкта владних повноважень або д) не допускала журналіста до певного місця чи території, вчинила проступок.

В даному випадку знову ж таки варто відзначити, що особливого кримінально-правового захисту потребує професійна діяльність журналістів, для охорони їх життя, особистих прав і свобод, майна тощо достатньо загальних норм. Попереджує вчинення злочинів невідворотність кримінальної відповідальності, а не її суворість.

P.S. В межах цього повідомлення розглянуто лише кримінально-правовий захист професійної діяльності журналіста – діючий та в перспективі. Інші елементи правого захисту не розглядалися (адміністративний, цивільно-правовий тощо), що може бути досліджено в інших працях. А також варто визначити межі кримінально-правової охорони від не зовсім коректної діяльності журналістів стосовно інших осіб чи об'єднань.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України. За станом на 28.03.2021 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Проект Кримінального кодексу України. Контрольний текст станом на 29.03.2021 року // URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2021/03/30/kontrolnyj-proekt-kk-29-03-2021-1.pdf>

Павленко А.Я.,

викладач інформатики

Івано-Франківського фінансово-комерційного

кооперативного коледжу ім. С. Граната

ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ТА СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ

Сьогодні, з огляду на сучасні реалії, педагог повинен вносити в навчальний процес нові методи подачі інформації. Виникає питання, навіщо це потрібно?

Це потрібно для того щоб з використанням комп'ютерних мереж і онлайн-засобів, навчальні заклади отримали можливість подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити кожного. Для цього необхідно:

- навчити кожну дитину за короткий проміжок часу освоювати, перетворювати і використовувати в практичній діяльності величезні масиви інформації.

- організувати процес навчання так, щоб дитина активно, з цікавістю і захопленням працювала на занятті, бачила плоди своєї праці і могла їх оцінити.

У вирішенні цього непростого завдання допомогти вчителю може поєднання традиційних методів навчання та сучасних інформаційних технологій, у тому числі і комп'ютерних. Адже використання комп'ютера на занятті дозволяє зробити процес навчання мобільним, строго диференційованим та індивідуальним.

При використанні комп'ютерної техніки на заняттях слід враховувати якість навчальних комп'ютерних програм. Вони повинні відповідати наступним вимогам: бути цікавими і доступними для дітей, викликати у них позитивні емоції; будити їх уяву та фантазію; формувати алгоритмічне, логічне мислення; розвивати творчі здібності; вчити працювати з комп'ютером; відповідати віковим особливостям дітей; дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог.

При вивченні фізики можна використовувати наступні види програм: навчально-інформуючі; контролюючо-тестові; графічні редактори; програми Microsoft Office; навчально-ігрові; електронні підручники; енциклопедії.

Таке поєднання комп'ютерних програм з традиційними методами навчання забезпечує міжпредметні зв'язки з інформатикою та математикою, природознавством та образотворчим мистецтвом; сприяє розвитку просторової уяви дітей, моторики, координації рухів, уваги, дослідницької і пізнавальної діяльності. Застосування комп'ютерів дає

змогу якісно здійснити контроль за діяльністю учнів, забезпечуючи при цьому гнучкість управління навчальним процесом.

Для студентів, які навчаються за спеціальностями комп'ютерна інженерія та інженерія програмного забезпечення на заняттях фізики, інформатики та інженерної і комп'ютерної техніки пропонується викладання теми «Графічний редактор Tinkercad».

Графічний редактор – це комп'ютерна програма, яка надає можливість користувачу створювати і редагувати на екрані комп'ютера зображення і зберігати їх для подальшого використання.

Tinkercad – графічний редактор, призначений для створення і друку тривимірних моделей [1]. Головною перевагою програми в порівнянні з іншими CAD-редакторами є те, що вона представлена у вигляді онлайн-додатка, і не вимагає встановлення на комп'ютер. Сервісом можна користуватися в веб-браузері завдяки технології WebGL, що дозволяє відображати тривимірну графіку в інтернет-браузерах.

Функціонал Tinkercad дозволяє створювати тривимірні моделі будь-якої форми і складності. Крім того, в бібліотеці редактора присутня велика кількість заготовок для створення різноманітних фігур (технічні деталі, символіка, геометричні фігури), а також цифри, букви, спеціальні символи, які можна використовувати в проектах. Крім цього, в програмі є 3D-конструктор цегли з підтримкою шарів, на зразок Lego, в якому можна створювати цікаві моделі для дітей. Всі об'єкти можна довільно переміщати на робочій площині, обертати, задаючи певний кут нахилу, і трансформувати, змінюючи довжину, ширину і висоту фігур. Також редактор працює і з векторними графічними файлами SVG, дозволяючи при цьому перетворювати 2D-зображення в тривимірні об'єкти.

Вирішення фізичних задач на розрахунок і побудову електричних кіл може здійснюватись кількома шляхами:

- математичним;
- за допомогою програми Microsoft Excel;
- функціоналом програми Tinkercad.

Розв'язування типової фізичної задачі за допомогою математичного апарату представлено на рис. 1.

Дано:
 $R_1 = R_2 =$
 $= R_3 = R_4 =$
 $= R_5 = R_6 =$
 $= R_0 = 8 \text{ Ом}$
 $U = 31,2 \text{ В}$

Пошук математичної моделі, розв'язання.
 Резистори 4 і 5 однакові та з'єднані паралельно, тому $R_{4,5} = \frac{R_0}{2} = \frac{8 \text{ Ом}}{2} = 4 \text{ Ом}$.
 Отже, у схемі 1 можемо замінити резистори 4 і 5 одним резистором, опір якого $R_{4,5} = 4 \text{ Ом}$. Тоді вихідна схема набуде вигляду схемі 2.

У схемі 2 послідовно з'єднані резистори 3 і 4,5 замінимо резистором 3,4,5 опором $R_{3,4,5} = R_3 + R_{4,5} = 8 + 4 = 12 \text{ (Ом)}$ і отримаємо схемі 3.

У схемі 3 паралельно з'єднані резистори 2 і 3,4,5 замінимо резистором опором $R_{2,3,4,5} = \frac{R_2 \cdot R_{3,4,5}}{R_2 + R_{3,4,5}} = \frac{8 \cdot 12}{8 + 12} = 4,8 \text{ (Ом)}$ і отримаємо схемі 4, де резистори з'єднані послідовно.

Загальний опір ділянки:
 $R = R_1 + R_{2,3,4,5} + R_6 = 8 + 4,8 + 8 = 20,8 \text{ (Ом)}$.

Відповідно до закону Ома: $I = \frac{U}{R} = \frac{31,2}{20,8} = 1,5 \text{ (А)}$.

Проаналізувавши схемі 3 і 4, доходимо висновків:
 $I_1 = I_{2,3,4,5} = I_6 = I = 1,5 \text{ А}$; $U_2 = U_{2,3,4,5} = I \cdot R_{2,3,4,5} = 1,5 \cdot 4,8 = 7,2 \text{ (В)}$.

Відповідь: $R = 20,8 \text{ Ом}$; $U_2 = 7,2 \text{ В}$; $I_1 = 1,5 \text{ А}$; $I_6 = 1,5 \text{ А}$.

Рис. 1. Математичне розв'язання фізичної задачі

Одним з основних видів діяльності під час вивчення фізики є розв'язання задач. З цим завданням добре впорається програма Microsoft Excel. Вона є дуже ефективна, особливо якщо це стосується економії навчального часу. Програма є чудовим засобом для автоматичного обчислення різних даних, а також для графічного подання фізичних процесів, аналізу та порівняння отриманих графіків [2, 3]. Електронна таблиця Excel є доступною для кожного студента, оскільки вивчається на заняттях з інформатики. Дана програма входить до складу програмного пакета Microsoft Office.

Реалізація розв'язку поданої задачі з використанням формул в програмі Microsoft Excel наведено на рис. 2.

	A	B	C	D	E	F
1	Дано:			Розв'язок:		
	$R_1 = R_2 = R_3 =$					
	$R_4 = R_5 = R_6 =$					
2	$R_0 =$	8	Ом	$R_{4,5} =$	$= B2 / 2$	Ом
3	$U =$	31,2	В	$R_{3,4,5} =$	$= B2 + E2$	Ом
4				$R_{2,3,4,5} =$	$= (B2 * E3) / (B2 + E3)$	Ом
5	Знайти:			$R =$	$= B2 + E4 + B2$	Ом
6	$R =$	?		$I =$	$= B3 / E5$	А
7	$U_2 =$	?		$U_2 =$	$= E6 * E4$	В
8	$I_1 =$	?				
9	$I_6 =$	?				
10						
11	Відповідь:					
12	$R =$	$= E5$	Ом			
13	$U_2 =$	$= E7$	В			
14	$I_1 =$	$= E6$	А			
15	$I_6 =$	$= E6$	А			
16						

Рис. 2. Розв'язок задачі з використанням програми Microsoft Excel

Приклад робочого вікна програми Tinkercad для розв'язування та моделювання цієї ж задачі наведено на рис. 3.

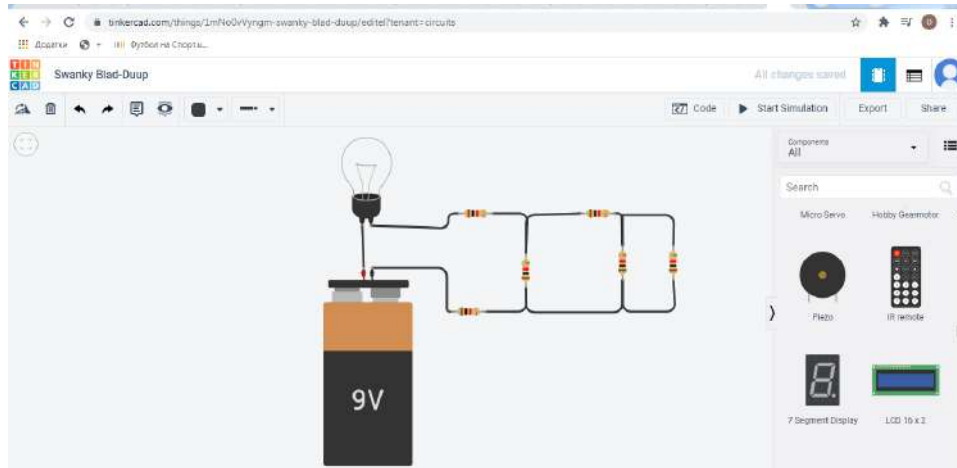

Рис. 3. Робоче вікно програми Tinkercad

Отже, графічні редактори, а саме, для створення, розрахунку та моделювання електричних та електронних схем – прості і зручні інструменти. За допомогою цих програм студент може самостійно виконувати побудову принципів схем і не тільки. Вони дають можливість студентам більш якісно вивчати не тільки креслення, але й поринути в схемотехніку, навчитись конструювати та втілювати в життя свої ідеї.

Запропоновані програми та їхнє поєднання з традиційними методами викладання фізики та інформатики дозволять посилити мотивацію навчання студентів, активізувати їх навчально-пізнавальну діяльність, підвищити рівень математичної та фізичної підготовки, створить умови для збільшення обсягу індивідуальної роботи над навчальним матеріалом, можливість автоматизованого добору завдань для вивчення, закріплення і контролю, оцінки якості набутих знань.

Список використаних джерел:

4. Філіпчук В.П. Застосування сервісу Tinkercad на уроках фізики, електротехніки та заняттях гуртка технічної творчості/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/library/zastosuvanna-servisutinkercad-na-urokah-fiziki-elektrotehniki-ta-zanattah-gurtka-tehnicnoi-tvorcosti-225056.html>
5. Микола Моклюк, Ольга Моклюк, Галина Лиса. Розв'язування фізичних задач з використанням табличного процесора Microsoft Office Excel
6. Андріяшевська Н.І. Використання табличного процесора Microsoft Office Excel при вивченні фізики/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://timso.koippo.kr.ua/hmura15/2019/10/17/andriyashevaska-nataliya-ivanivna-vykorystannya-tablychnoho-protseora-microsoft-office-excel-pry-vyvchenni-fyzyky/>

Перцович Т.О.,
викладач вищої категорії
Університету Короля Данила,
м. Івано-Франківськ

ЛІДЕРСЬКІ НАВИЧКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

Нові соціально-економічні умови, що нині склалися у нашій країні, висувають нові вимоги й до керівників. Стиль і характер керування, з одного боку, здаються загальною ситуацією, а з іншого — визначаються особистісними якостями керівника і його професійною компетентністю. І які б рішення не приймалися, які б реформи не вводилися на державному, місцевих рівнях, перетворюють їх у життя менеджери. Від менеджерів в підсумку залежить доля всієї компанії, рівень розвитку і подальші її успіхи. Бо ж, головна мета сучасного менеджменту — забезпечити ефективне керівництво організацією з раціональним використанням трудових, матеріально-технічних та фінансових ресурсів. Отже, важливим чинником ефективності результатів управління є саме менеджер, його компетенція і здібності. Компетенція — це професійні знання, а здібності — це вміння організувати команду, застосовуючи лідерські навички.

Ден Бобінскі (Dan Bobinski), президент Leadership Development, Inc., відомий спеціаліст із тренінгів, автор кількох книг, блогер та бездоганний лектор, розповідає про те, яким чином можна розвинути лідерські навички і чому це особливо важливо для тих людей, які лише нещодавно отримали підвищення. Коли перше захоплення від того, що ви нарешті наважилися взяти на себе роль лідера (розпочавши власний бізнес чи отримавши підвищення) спадає — ви раптом починаєте розуміти, що перелік тих речей, які потрібно тепер робити — величезний. На превеликий жаль більшість менеджерів не отримують жодних курсів чи тренінгів, які б допомогли їм легше справлятися зі своїми новими обов'язками. Як наслідок — результативність компанії в цілому починає знижуватися. Візьмемо за основу визначення Пітера Друкера та Уорена Бенніса: «Лідерство — це вміння робити правильні речі; менеджмент — це вміння робити речі правильно». На жаль, лідери часто забувають про основні принципи, які передбачають успішну діяльність. Перше, за що завжди був і буде відповідальним лідер — це визначення напрямку діяльності для організації. При цьому лідерам доводиться працювати над трьома важливими факторами: ідеї, горизонт, можливості організації. Із першим фактором зазвичай не виникає проблем, оскільки більшість лідерів — це вроджені генератори ідей, які інстинктивно відчувають та хапаються за всі перспективні можливості. Горизонт — це географічний термін, який означає місце, де небо зустрічається з землею. Іншими словами — це максимальна віддаль, яку ми бачимо. Говорячи словами

бізнесу, горизонт — це тренди, прогнози, можливі зміни. До завдань лідера належить моніторинг горизонту. Третім фактором є реалістична оцінка можливостей організації. Що компанія здатна, а що — не здатна робити [1].

Таким чином, можна виокремити десять якостей ідеального лідера:

1) компетентність. Менеджер, як професіонал з управління, повинен знати та розуміти компанію, якою він керує, а також сферу, в якій він працює, ринок, клієнтів і конкурентів;

2) самодисципліна, вимогливість до себе. Ніхто не здатен досягнути успіху в контролі над іншими, якщо він не може контролювати себе, свої дії, емоції. Основною ознакою сили волі є вміння залишатися спокійним навіть у найбільш скрутних ситуаціях;

3) впевненість у власних силах. Твердість духу, творчість, пошук нового, перетворення існуючого на краще. Ефективно керувати людьми може тільки менеджер з високим рівнем впевненості у власних силах, амбітний та цілеспрямований;

4) рішучість. Основна функція керівника — приймати рішення, що вимагає великих вольових якостей, особистісних професійних характеристик, вміння йти на ризик, інтуїтивно відчувати позитивний результат рішення; оптимізм. Лідери повинні знати, що мотивує людей, вміти їх надихати, позитивно налаштувати та створювати комфортні умови та позитивну атмосферу для співпраці;

5) комунікабельність. Менеджер повинен бути комунікативним та переконливим, вміти доносити інформацію, свою чітку позицію, бути оратором та володіти діловою етикою спілкування;

6) наполегливість. Це передбачає велику працелюбність, готовність багато і важко працювати, що підкреслює любов до обраної роботи, повністю їй віддаватись. Звичайно, це може негативно відбитись на особисте життя;

7) порядність. Лідер повинен дотримуватись своїх обіцянок. У порядного, надійного менеджера слово з ділом не розходяться. Він повинен служити своїм людям. Повинна бути довіра до людей і тоді буде довіра людей до лідера;

8) уміння працювати з інформаційними даними. Компетентний керівник добре аналізує дані, різні відомості і цифри. Йому не обов'язково бути бухгалтером, але принаймні його не повинні лякати фінансові звіти;

9) прагматичність. Бізнес — це практичне заняття, яке вимагає бачення ситуації, проблеми, тобто створення у своїй уяві образу організації та перенесення свого бачення у конкретні шляхи та засоби досягнення мети.

Так, проведене опитування 1500 менеджерів європейських компаній показало, що найбільш важливими лідерськими рисами менеджерів є [2, с.233]:

- спроможність формувати ефективну команду (96%);
- прислухатись до думки колег і підлеглих (93%);
- приймати самостійні рішення (87%);
- залучити інших до виконання рішень (86%).

Підсумовуючи, можна зробити висновок, що лідерство — це складне поєднання зазначених навичок та якостей, яке впливає на підвищення ефективності управління організацією. Найкращі менеджери — це лідери думки, дії, інтуїції та результату.

Список використаних джерел:

1. Веб-сайт
URL: <http://www.management.com.ua/notes/leadershipdeveloping.html>
2. Шегда А.В. Менеджмент. Навч. посіб. Київ: «Знання», 2002. 583с

Петрів О. І.,
канд. філол. н.,
доцент кафедри перекладу та філології,
ЗВО Університет Короля Данила,
Івано-Франківськ

ІВАН ФРАНКО «СОЙЧИНЕ КРИЛО»: ЖАНРОВА ГЕТЕРОГЕННІСТЬ ТЕКСТУ ТВОРУ

Проблема визначення жанру, складної композиційної структури твору Івана Франка «Сойчине крило» є актуальною, оскільки досі немає єдиного усталеного погляду дослідників на його теоретичну специфіку. Докладне і вдумливе розкриття цього питання дозволяє пізнати нові грані таланту Івана Франка, його новаторство у виборі й освоєнні модерних викладових форм.

Проблемою «перехрещення» різних літературних родів і жанрів у «Сойчиному крилі» займався І. Денисюк: «Хоча за розміром «Сойчине крило» може вклатися в рамки більшого оповідання, та за обсягом змальованих подій наближається до повісті. А з другого боку, діють тут і суто новелістичні прийоми економії, концентрації та психологічної напруги, несподіваності поворотів і розв'язки. Беручи до уваги психологізм і контрастність темпераментів героїв, твір цей можна назвати і новелою характерів» [1, с. 98-99].

На нашу думку, повість-новела «Сойчине крило» – це складна компіляція мікрожанрів, які гармонійно вплетені в композиційну структуру твору. Тут поєднуються викладові форми *щоденника*, *записок*, *листа*, є такі мікрожанри, як *спогади* і *сповідь*. Значне місце займають

філософські роздуми, особливим композиційним компонентом є сон головної героїні. Досі ніхто з дослідників не вказував на застосування Франком в аналізованому творі *потоків свідомості* – одного з провідних прийомів літератури модернізму. І нарешті – деякі ліричні роздуми Манюсі не вкладаються в епічне повістеве зображення, а наближаються до *поезії у прозі*.

Кінець XIX – початок XX століття характеризується активним пошуком нових художніх форм. Модернізм, який надавав перевагу суб'єктивному фактору відображення, посилив інтерес до щоденника як жанру. В аналізованому творі щоденник починає вести самотній чоловік, «відлюдьок», який напередодні нового року, утомлений кількарічними переживаннями, вирішує кардинально змінити «курс» свого життя. Викладова форма щоденника дала можливість Франкові за відсутності однолінійного сюжету, часом уривчастості й фрагментарності нанизувати роздуми Хоми на єдиний ідейний стрижень, у результаті чого щоденник головного героя набуває повної, досить умовної завершеності.

Іван Франко у підзаголовку «Із записок відлюдька» дає своє, авторське, розуміння жанру твору. За «Українською літературною енциклопедією» записками називається «прозовий твір, у якому розповідь ведеться від першої особи у вигляді записів, нотаток» [3], цей жанр, пов'язаний з роздумами про пережите й передбачає вираження особистого ставлення автора чи оповідача до того, що описується. Хоча записки як жанр не мають суворої канонічної форми, а лише одне обмеження – оповідь від першої особи, цей жанр є психологічно наповненим, зображення у ньому насамперед стосується людської душі [2, с. 15]. І справді, щоденникові нотатки, записки у «Сойчиному крилі» глибоко особистісні, наповнені інтимними фактами. Ось приклад:

Двох попередніх років я ще був новаком у твердій школі самоти. Ще не порвав усіх ниток з минулим і теперішнім. Ще щось тягло мене кудись. У душі ще не вмерла була та мала дитинка, що плаче до мами. Тепер се вже скінчилося. Давні рахунки замкнені, давні рани загоєні. Де колись хвилювало та бушувало, тепер тихо та гладко [4, с. 250].

І ще:

Життя – се мій скарб, мій власний, одинокий, якого найменшої частинки, одної мінутки не гідні заплатити мені всі скарби світу. Ніхто не має права жадати від мене найменшої жертви з того скарбу, так, як я не жадаю такої жертви ні від кого [4, с. 250].

Філософські роздумування, спогади головного героя перебиває «несподіваний пакет з листом та з сойчиним крилом, який викликає вир почуттів і рефлексій, порушує епічний спокій героя і тон розповіді всього твору» [1, с. 99]. Лист як епістолярний жанр передбачає емоційну форму, звернення до конкретного адресата з метою переконати його у чомусь, для нього характерні певні відступи й міркування.

У «Сойчиному крилі» лист є глибоко особистісним, у ньому герой розкриває себе, є абсолютно щирим, «оголює» свою душу. Це зумовило ніжний, сповідальний тон оповіді. Ба більше, лист у своїй структурі має не лише ліричні роздуми й емоційне звернення до Хоми, він містить вставну новелу, точніше вставну пригодницьку історію про трирічні поневіряння Марії. Тут оповідь героїні сповнена динаміки, руху, авантюрний сюжет розбухує перед тим заспокоєну, втихомирену уяву читача.

Таким чином, жанр щоденника, «схрещеного» з листом, дозволяє Франкові стати «майстром часу», «майстром простору», витворити своєрідну єдність місця і часу [1, с. 100].

Твір має сильний психологічний струмінь, який полягає у пропусканні героями всіх зовнішніх подій «через себе», у намаганні автора дослідити внутрішній стан Массіно й Мані, у бурхливому потоці думок, настроїв, переживань чоловіка і жінки. Для передачі такого внутрішнього стану Франко застосовує прийом потоку свідомості – крайню форму передачі внутрішнього мовлення персонажа, що відображає спонтанність, уривчастість внутрішнього голосу, його лінійне перестрибування з однієї думки на іншу через складність когнітивних процесів у мозку. Наприклад:

Лист. Не жадна кореспонденція. Нема окремої коверти і ніякої передачі. Значить – до мене. Хто се може писати? Датовано з Порт-Артура в вересні,- якраз чверть року пройшло. Міг би сей пакетик оповістити децю. Як то йому було пребиратися через японську облогу. Але хто пише?

Підпис: «Твоя Сойка». Що се значить? Ніякої Сойки – Боже мій! І сойчине крило в листі!.. Та невже би? Невже вона, та, яку я від трьох літ споминаю між помершими?» [4, с. 256].

Дзінь-дзінь-дзінь!

Дзвоник у передпокої! В сю пору?

Що се таке? Телеграма?

Івась, мабуть, спить уже?

Та ні. Чую, відмикає.

Якийсь гомін! Що се? Хто се? До мене? В таку пору?.. Кроки в салоні [4, с. 291].

У процитованих рядках маємо потік свідомості, у якому думки, переживання, асоціації, спогади постійно перебивають одне одного і «нелогічно» спонтанно перетинаються. Варто сказати, що повість-новела Івана Франка «Сойчине крило» була написана в 1905 році, задовго до виходу знаменитого твору Дж. Джойса «Улісс» (1922), написаного повністю у формі потоку свідомості. Отже, у цьому ракурсі Франко в

українській літературі виступає новатором, активним і сміливим шукачем нових форм і прийомів зображення.

У структурі «Сойчиного крила», як уже йшлося, є яскраві ліричні епізоди, у яких епічне начало майже відсутнє. Глибока душевність, щирість почуттів укладаються у свій неповторний ритм, витворюючи, таким чином, своєрідний художній жанр – поезію у прозі:

Чи тямии мене?

Тямии ту весну з її пурпуровими сходами сонця, з її теплом і ясністю, з її бурями, мов сварки закоханих, з її громами, мов крики любих дітей, що пустують у широких покоях?

Се я була.

...Тямии той ліс, мій рідний ліс, якого нема другого на світі? Се не був ліс, се я була.

Чи тямии мене? [4, с. 257].

На думку І. Денисюка, твір Івана Франка «Сойчине крило» «цікавий синтезом епосу, лірики і драми. Його епічність виявилась у широкій часовій протяжності, в епопейності подій, а лірика – в музиці мови й акордах почувань. А третій рід – у драматичній напрузі, в ущільненій часово-просторовій єдності, у діалогізмі викладу» [1, с. 103].

Органічне поєднання в невеликому за обсягом, але складному за внутрішньою сутністю творі жанрів щоденника, записок, листа, поезії у прозі, елементів сповіді, спогадів, прийому потоку свідомості, а також наскрізних філософських роздумів вказує на геніальність і багатогранність таланту Франка-новатора.

Список використаних джерел:

1. Денисюк І. Про родово-видові особливості «Сойчиного крила». *Українське літературознавство*. Вип. 3. Львів, 1968. С. 98-103.
  2. Скрипник А.В. Специфика жанра «записок» в «Записках сумасшедшего» Н.В. Гоголя и «Сильфиде» В.Ф. Одоевского. *Вестник Томского государственного университета*. 2008. № 306. Январь. С. 15-17.
  3. Українська літературна енциклопедія. Київ, 1988-1995. Т. 1-3 : веб-сайт. URL: <http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule54/htm> (дата звернення 09.04.2021).
  4. Франко І. Сойчине крило. *Франко І. Вибране: Для серед. та ст. шк. віку*. Упорядкув. текстів, передм. К. Г. Борисенко. Київ, 2005. С. 249-291.
- [Про два типи новели у творчості Івана Франка \(uchika.in.ua\)](http://uchika.in.ua)

Піцик Х.З.,

*к.ю.н., доц., доцент кафедри права
ЗВО Університет Короля Данила*

ПОНЯТТЯ ТА ОБСЯГ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ СПАДКОДАВЦЯ ТА СПАДКОЄМЦІВ У ІВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Ефективна правова регламентація становища окремих категорій спадкоємців, умов набуття ними статусу спадкоємців або позбавлення їх цього статусу в тому числі залежить від вирішення відповідних питань на теоретичному рівні.

В першу чергу необхідно зупинитися на понятті спадкової правосуб'єктності і її елементах: спадкової правоздатності та дієздатності. Спеціальною правоздатністю наділені категорії громадян, які відіграють ту чи іншу правову чи соціальну роль, якщо вони здатні мати такі права і (або) обов'язки, які не можуть мати всі громадяни (особливі права і (або) обов'язки). Не витримує критики думка авторів, які визнають спадкову правоздатність спеціальною правоздатність. Спадкова правоздатність - здатність мати суб'єктивне право спадкування - є частиною загальної, рівної цивільної правоздатності громадян. Від неї необхідно відрізнити правоздатність спадкоємців, яку, навпаки, слід вважати спеціальною правоздатність, оскільки вона може належати тільки спадкоємцям. Дієздатність як елемент спадкової правосуб'єктності громадян - тільки здатність спадкоємця своїми діями реалізувати придбане ним суб'єктивне право спадкування. Для виникнення спадкового правовідносини, суб'єктивного права спадкування у конкретних його суб'єктів реальне значення має не спадкова правосуб'єктність в цілому, а спадкова правоздатність як елемент першої. Спадкова правосуб'єктність в повному обсязі - в єдності двох названих елементів - служить для характеристики громадянина як можливого активного суб'єкта спадкового правовідносини, який самостійно, своїми власними діями здатний реалізувати придбане ним право успадкування.

Елементами загального правового статусу громадянина як можливого уповноваженого суб'єкта спадкового правовідносини виступають його здатність мати гарантоване Конституцією право успадкування (частина конституційної правоздатності), спадкова правоздатність, як елемент змісту загальної цивільної правоздатності - здатність мати суб'єктивне право спадкування, а також саме загальне (конституційне) право спадкування. Конкретне право успадкування належить окремій покликаному до спадкоємства особі - спадкоємцю, а не всім громадянам, тому воно не може становити зміст загального правового статусу, хоча здатність його мати є спільною [1, с. 101].

Загальний правовий статус громадянина як можливого спадкоємця разом з нормами права, якими він і його елементи встановлюються, виступають юридичними передумовами виникнення його суб'єктивного права спадкування, набуття нею спеціального правового статусу спадкоємця, виникнення спадкового правовідносини. Виходячи з більшості існуючих дефініцій спеціального правового статусу, його можна визначити як сукупність специфічних правових можливостей, що належать окремим категоріям громадян, які грають ті чи інші соціальні (які виконують соціальні функції або займають соціальні позиції) або правові ролі. Так, правова роль спадкоємця - особи, покликаною до спадкоємства за законом або за заповітом, передбачає наявність у нього особливих правових можливостей, спеціальний характер яких проявляється в тому, що вони не можуть належати іншим особам, крім спадкоємців.

Звісно ж, що спеціальним правовим статусом ті чи інші категорії громадян можуть бути наділені як до вступу в конкретне правовідношення, так і після вступу в нього. Принаймні статус спадкоємця громадянин набуває з моменту покликання його до спадкоємства, тобто зі вступу його в спадкове правовідношення. Суб'єктивне право спадкування, яка виступає елементом спадкового правовідносини, входить в зміст правового статусу спадкоємця. Як тільки громадянин став спадкоємцем, він наділяється спеціальною правоздатністю - здатністю мати ряд інших спеціальних прав (обов'язків), які складають зміст інших правовідносин. У зміст правового статусу спадкоємця нелогічно включати спадкову правосуб'єктність, так як її основний елемент - спадкова правоздатність - є спільною здатністю наслідувати, властивої всім громадянам та іншим особам, складовою частиною загального правового статусу громадянина. Останній, в свою чергу, являє собою передумову спеціального правового статусу спадкоємця, а дієздатність виконує свою службову функцію тільки в правосуб'єктності [2, с. 61].

Наступне, на що варто звернути увагу - це поняття «наступник майна спадкодавця», «спадкоємець», «суб'єкти спадкового правовідношення», «евентуальний (можливий) спадкоємець». Уповноваженою суб'єктом спадкового правовідносини виступає особа, покликана до спадкоємства за того чи іншої підставі, наділена суб'єктивним правом успадкування. Якщо до спадкоємства покликані кілька спадкоємців, то всі вони представляють управлену сторону єдиного спадкового правовідносини, навіть якщо були покликані до спадкоємства не в один і той же час, - співспадкоємці. Поняття «спадкоємець» ширше, ніж поняття «уповноважених суб'єкт спадкового правовідносини». Спадкоємець - це узагальнена правова категорія, під якою насамперед слід розуміти уповноваженої суб'єкта спадкового

правовідносини, а також особа, здатна бути або є суб'єктом інших правовідносин, пов'язаних зі спадковим. Це особа, наділена спеціальним правовим статусом. Особи, які в перспективі можуть бути покликані до спадкоємства при настанні ряду необхідних юридичних фактів - це гіпотетичні (евентуальні) суб'єкти спадкового правовідносини. Евентуальні спадкоємці мають спадкової правоздатністю, яка реалізується тільки після наділення їх суб'єктивним правом успадкування.

Особа може стати спадкоємцем не тільки в день відкриття спадщини, а й після нього: з моменту настання передбачених законом юридичних фактів. Уповноваженою суб'єктом спадкового правовідносини спадкоємець залишається і після прийняття спадщини, оскільки у нього залишається право на відмову від спадщини. Якщо ж спадкоємець відмовився від спадщини, то, незважаючи на те, що термін здійснення права спадкування для нього ще не закінчився, він вже не належить до числа суб'єктів спадкового правовідносини, оскільки, як відомо, відмова від спадщини не може бути згодом змінений або взятий назад (п. 3 ст. 1157 ЦК) [3, с. 197].

Крім того, необхідно відмежувати спадкоємців від інших спадкоємців майна спадкодавця. Наступник майна спадкодавця - більш широке поняття, ніж спадкоємець: вони співвідносяться як ціле і частина. Спадкоємці - універсальні правонаступники померлого, покликані до спадкоємства за того чи іншої підстави (юридичному складу), наділені суб'єктивним правом успадкування. Термін «наступник майна спадкодавця» може означати як універсального наступника померлого (спадкоємця), так і наступника, який отримує окреме його майно. Шляхом порівняння відносин, врегульованих ст. 1183 ЦК України, зі спадковими правовідносинами, можна зробити висновок, що особи, які мають право на отримання невиплачених спадкодавцеві соціальних сум, вказаних в цій статті, не є спадкоємцями. Хоча ЦКУ визнає цих осіб спадкоємцями, в дійсності їх правове становище сильно відрізняється від правового статусу спадкоємців. Головна відмінність полягає в тому, що вони наділяються не правом успадкування, а специфічним правом на придбання конкретного права спадкодавця - права на отримання сум, наданих громадянину в якості засобів до існування, невиплачених йому за життя з якої-небудь причини. Більшість норм про спадкування, що містяться у Цивільному кодексі України, не можуть бути застосовані для регулювання даних відносин, оскільки суперечать спеціальним нормам, розрахованим на ці випадки. Наступників спадкодавця, які мають право на отримання невиплачених йому соціальних сум, більш вірно було б називати суб'єктами сингулярного наступництва.

Особа, яка вчинила будь-яке умисне кримінально каране діяння проти кого-небудь з осіб-потенційних спадкоємців, має право пробачити тільки заповідач, призначивши його своїм спадкоємцем за заповітом після втрати ним права спадкування. Якщо ж такий злочин скоєно після відкриття спадщини, то спадкоємця слід вважати негідним з тієї причини, що при відсутності можливості встановити дійсну волю спадкодавця необхідно ґрунтуватися на його передбачуваній волі і принципах справедливості. У разі вчинення громадянином тих чи інших злочинів проти кого-небудь з інших спадкоємців або можливих спадкоємців, які не є членами сім'ї спадкодавця (зазначеними в V розділі СК), питання про відсторонення його від спадкування як негідного має вирішуватися судом з урахуванням всіх обставин справи, в тому числі мотиву (цілі) їх здійснення. Якщо ж громадянин вчинив проти спадкодавця або будь-якого з його дійсних або можливих спадкоємців умисне протиправне діяння, що не є злочином, встановлення того, що він мав на меті закликати себе або інших до спадкоємства або збільшити належну йому або іншим особам частку спадщини, представляється логічним і необхідним [4, с. 62].

Така категорія спадкоємців за заповітом, як умовні спадкоємці, не згадується в 3 ч. ЦКУ. Але можливість включення в заповіт умов успадкування не виключена, наприклад в закритому заповіті або за згодою нотаріуса. У зв'язку з цим виникає питання: що відбувається з таким заповітом після відкриття спадщини? По-перше, слід зробити висновок, що спадкоємці, призначені під відкладальною умовою, не є спадкоємцями у власному (точному) розумінні слова, оскільки не закликаються до спадкування до тих пір, поки не буде дотримано умову. Спадкоємці, призначені під умовою, навпаки, закликаються до спадкування з усіма витікаючими з цього наслідками. Вони так само, як і спадкоємці, призначені безумовно, наділяються правом успадкування, а з моменту прийняття спадщини набувають «право на спадщину». Однак на відміну від останніх право умовних спадкоємців на спадщину може припинитися в будь-який момент, коли умова заповіту не буде дотримано.

Список використаних джерел:

1. Печений О. П. До питання про особливості спадкових правовідносин / Проблеми законності. 2019. Вип. 129. С. 99-103
2. Половинкіна Р. Ю. Стан наукової розробки проблеми радянського спадкового права в Україні / Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. 2016. № 3. С. 57-63.

3. Цибульська О. Ю. Основні тенденції становлення та розвитку спадкового права України за часів Стародавньої Русі / О. Ю. Цибульська / Часопис цивілістики. 2019. Вип. 18. С. 195-198.

4. Ходико Ю. Є. Правова природа об'єкта спадкового правовідношення / Ю. Є. Ходико / Право і суспільство. 2016. № 5. С. 59-64

Полякова І. О.,

*кандидатка педагогічних наук, доцентка,
зав. кафедрою естрадно-вокального мистецтва
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

УКРАЇНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ ФЕНОМЕНУ СПІВАЧКИ КВІТКИ ЦІСИК В УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОМУ ВИМІРІ

Вступ. Українська музична культура впродовж ХХ ст. розвивалася не лише на теренах рідної землі, але й далеко за її межами. Хвиля української еміграції у всі часи була спрямована насамперед на країни Європи, Америки, Канади. Українська діаспора у Сполучених Штатах Америки належить до національної меншини з високим рівнем діяльності різних організацій, осередків освіти і культури. Українська діаспора США представлена великою кількістю творчих особистостей, які не тільки зберегли на чужині свою автентичність, а й спромоглися розвинути й примножити досягнення української художньої культури, які ми ще тільки пізнаємо. Однією з яскравих постатей української музичної діаспори США стала американська співачка українського походження Квітка Цісик, на жаль творчість якої мало вивчена, була тісно пов'язана з традиціями далекої батьківщини, що і зумовило тему даної статті.

Матеріали і методи. Серед наукових публікацій, присвячених дослідженню музичної культури української діаспори, привертають увагу праці Т. Булат, В. Євтуха, Г. Карась, Л. Кияновської, І. Ключковської, М. Курпаса, В. Чайки, Ірен Файчак, В. Шульгіної та ін. Вивченню окремих постатей українських митців присвятили свої праці С. Герегова, Г. Горбунова, Ю. Рубашов, А. Трембіцький та ін. Зокрема, постать Квітки Цісик стала об'єктом наукових розвідок українських науковців, які досліджували особистість і творчий доробок Квітки, або культурні діячі, які були дотичні до співачки. Серед них: Р. Горак, В. Канаш, Ігор і Юлія Коляди, О. Мельник, Ю. Овсянник, М. Прибережний та ін., а також В. Мішалов (вперше привіз до Києва платівку Квітки Цісик), О. Горностай (керівник музичного ансамблю «Червона рута»), О. Мельник (брав інтерв'ю у двоюрідної сестри Квітки – Марти Качмар-Цісик).

Тема роботи зумовила комплексний підхід до вибору методів дослідження, зокрема, *історичний, культурно-мистецький, інтегративний* методи передбачали застосування матеріалів і результатів досліджень комплексу музикознавчих дисциплін для вивчення діяльності української діаспори в Америці та осмислення значення творчого доробку Квітки Цісик для розвитку сучасної української пісенної естради; *теоретичні методи* – аналітичний, синтезування, абстрагування, узагальнення інформації, отриманої з різних наукових джерел, дали змогу окреслити й систематизувати творчі здобутки співачки; *емпіричні методи* – *спостереження* проаналізувати особливості вокальних композицій майстрині та визначити їх вплив на процеси розвитку українського естрадного вокального мистецтва.

Мета дослідження. Здійснити опис найважливіших аспектів творчого шляху відомої американської співачки українського походження Квітки Цісик та визначити її вплив на розвиток українського естрадного вокального мистецтва.

Результати та обговорення. Українська діаспора США належить до високо урбанізованої і освіченої національної меншини. Тут функціонує ціла низка освітніх, наукових, суспільно-громадських організацій, в яких працює значна частина найбільш національно заангажованих українців. Але окрім цього є значна кількість особистостей українського походження, які своєю діяльністю й доробком зробили великий внесок в розвиток національної культури і тим самим долучилися до утвердження і прославлення української нації. Однією з таких талантів була відома в Америці співачка українського походження Квітка Цісик, про яку в умовах радянської України було мало відомо. Українці дізналися про співачку з унікальним голосом лише тоді, коли наша держава стала незалежною.

Квітка Цісик (1953 Квінс, Нью-Йорк –1998) – американська співачка, донька українських емігрантів. Батько–ВолодимирЦісик–професійний скрипаль, мати – берегиня сімейства, сестра Марія – піаністка. Ця сім'я українських емігрантів в Америці ніколи не забувала про рідну землю.У родині Цісиків завжди говорили українською мовою і шанували звичаї свого народу. Дівчинка крім звичайної американської школи ходила у Школу українознавства. Долю доньки батьки бачили виключно в музичному середовищі. Тому Квітка згодом вступила до Нью-Йоркської консерваторії, майстерно опрацьовуючи своє колоратурне сопрано. Але оперне майбутнє не склалося і її американською «дійсністю» став рекламний конвеєр. Дуже швидко вона стала однією з найбільш високо оплачуваних співачок рекламних мотивів для радіо та телебачення, найпопулярнішою виконавицею більшості рекламних джінглів у США, які зробили її відомою і багатою. Але вона прагнула щось інакшого – піднесеного, неземного, того, що іноді залишається

тільки у творчості. Свої 200 тис. у.о. ця вродлива, сучасна й розкута американка вкладає в суто «українські проекти», у сімейні альбоми. У результаті народжується щось ніким не очікуване... Наче «відкриваючи» для себе українську мову, співачка «з чистого аркуша» розповідає відомі пісенні сюжети, які сприймаються «як уперше». Її тембральні реєстри оповивають пісні жіночим сумом, тривожною радістю, життєвою мудрістю, вокальною плинністю.

Особливо запам'яталась слухачам у її виконанні відома в Україні пісня «Два кольори» О. Білаша–Д. Павличка, багатьма чути, але у виконанні співачки вона сприймалася дійсно «як уперше». «І, – як згадує Р. Горак, – небесний тембр ніби вириває зі строфи одне слово: «Червоне – то любов, а чорне – то-о-о-о... журба»[1]. Співачка виконувала як поминальну молитву відомий твір «Чуєш, брате мій...» на вірші Б. Лепкого про смерть на чужині. В тримтячому голосі, кожній інтонації – прощання. Як пише О. Мельник, «поціновувач і слухач знаходять у її виконанні не удаване, а справжнє, відверто щось не заплановане, не прогнозоване, не прораховане на комп'ютері. Співає за океаном у студії – а українську душу відчуває глибше, ніж деякі наші співаки. Її емоції, схоплені та «збережені» наприкінці минулого століття, перетворюють тексти, мелодії у мистецтво. Отже, Квітка Цісик – єдина справжня зірка українського походження з діаспори, яка своїм унікальним тембром голосу й дивовижно вишуканою манерою виконання полонила душу як українських меломанів, так і американських слухачів. Її не просто слухали найбільше у світі, а й відчували магію та лікувальний ефект її голосу» [5].

Квітка Цісик у своїй виконавській діяльності не відчувала жодних труднощів у різних музичних стилях. Тому її запрошували до співпраці знамениті джазові, поп- і рок-зірки. Цісик працювала з Робертом Флеком, Бобі Джеймсом, Дейвідом Сенборнуом, Майклом Болтоном, Карлі Саймон, Лінді Ронстадт та іншим.

Поряд з основною діяльністю співачки, записуючи саундтреки до відомих художніх фільмів, Цісик брала в них участь і як акторка (стрічки «Ти осяюєш моє життя» Джозефа Брукса, «Віз» Сідні Люмета, «Один-єдиний» Карла Рейнера, «Коло двох» Жуля Дассена, «Ділова дівчина» Майка Ніколса).

Як результат творчої виконавської роботи на межі 1969–1970 рр. Квіткою Цісик була записана та видана перша вінілова платівка «Ivanku» – «Іванку та інші улюблені пісні молодих українців» (англ. *Ivanku and other favorites songs of young ukrainians*). Це збірка українських народних і популярних пісень у виконанні Квітки Цісик, Ірени Біскупта Валдіміра–Володимира Старосольського, записаних під супровід оркестру, куди увійшло 11 творів.

У 1977 році була випущена наступна вінілова платівка. Вона являла собою збірку саундтреків до однойменного фільму Дж. Брукса, де звучала популярна пісня у виконанні Квітки Цісик «You Light Up My Life (Original Sound Track)».

Знаменною датою став 1980 рік, коли з'явився перший український диск «Пісні України / Songs of Ukraine» (пізніше з назвою «Kvitka– Songs of Ukraine»), який був номінований на премію «Греммі» в категорії «Найкращий альбом сучасної народної музики» (англ. *Grammy Award for Best Contemporary Folk Album*). А у 1989 році з'являється другий український диск «Два кольори («Kvitka—Two Colors»)). Епіграфом до другого диска «Two Colors» (Copyright 1989) були такі слова: «Ця збірка пісень є бажанням мого українського серця вплести радісні нитки в розшарпане життям полотно, на якому вишита доля нашого народу» [5, с.104]. Квітка збрала для запису альбомів 40 найкращих студійних інструменталістів Нью-Йорка, тих, кого собі не могли дозволити навіть відомі поп-зірки США. Партію рояля виконувала старша сестра Марічка. Тому не дивно, що ці диски збрали багато нагород у Канаді, а в 1990 році були номіновані на «Греммі» в категорії contemporaryfolk.

Квітка Цісик планувала випустити третій україномовний альбом з колисковими або сучасними піснями, але цьому не судилося статися – її життя передчасно обірвалося. Останньою піснею, записанною Квіткою, стали «Журавлі» на слова Богдана Лепкого. Згодом пісня стала символом трагічної долі самої співачки.

Пісні Квітки Цісик ніколи не супроводжувались великим оркестром, ніколи не підсилювались потужною технікою, не демонструвались за допомогою фонограми. Вона (пісня) звучала кришталевим відлунням з душі співачки з використанням мінімальної кількості інструментів, заворожуючи трепетом та звучанням голосу та лаконічним підбором супроводжуючої техніки з метою підсилення та правильної розстановки акцентів у музичних творах.

Висновки. Українська діаспора виконувала надзвичайно важливі завдання: творила передумови для здобуття Україною незалежності і сприяла утворенню глобального українського простору – входженню українців у світове співтовариство шляхом створення інтелектуального, духовно-культурного продукту світової цивілізації.

Квітка Цісик була однією з справжніх зірок українського походження з діаспори, виконавська творчість якої була пронизана пошаною і любов'ю до далекої але такої рідної Батьківщини. Велике значення мали професійні записи і аранжування, яке можна рідко зустріти навіть сьогодні. Тож завдяки Квітці деякі композиції, яким чимало років, звучать по-особливому і слухачі їх сприймають по-сучасному [1]. Вона створювала не проекти-одноденки, а ПІСНЮ, яку треба співати, – а не «виконувати» або «показувати». Мільйони слухачів

полонили її харизма, індивідуальність, зокрема: унікальний тембр голосу, дивовижно вишукана манера виконання, високий професіоналізм презентації всіх пісень, що підняло українську пісню на високий рівень.

«Нині вона світить нам небесною зорею. Це була би метафора, якби продюсер Алекс Гутмакер не втілював її в дійсність – найбільший популяризатор творчості Квітки Цісик купив зірку в сузір'ї Овна і назвав її на честь співачки» [4, с. 118].

Особистість Квітки Цісик, котра, вкладаючи в кожен пісню частинку своєї душі й, беручи за основу минуле та сучасне життя українців, стає не абияким ліричним та творчим здобутком національного мистецтва в європейському культурному контексті, постає як символ української сили, таланту та любові до Батьківщини.

Список використаних джерел:

1. Горак Р. Журавлі відлетіли : есеї про Квітку Цісик та її рід. – Львів: Априорі, 2018. 400 с.: іл.
2. Зень Т. Квітка Цісик: Золотий голос України в Америці. 100 кроків. Пластовий Шлях . ч. 1–2. 2013.
3. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часописі ХХ століття: монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
4. Квітка Цісик. *Ігор Коляда, Юлія Коляда, Павло Юрчишин.* – Харків: Фоліо, 2019. 121 с. (Знамениті українці).
5. Мельник О. Вона зачарувала своїм голосом континенти : Квітка Цісик *Урядовий кур'єр*. 2013. –4 квітня. –С. 12. Четвер.
6. Прибережний М. Два кольори її серця : Квітка Цісик. *Культура і життя*. 2008. 12 листопада. С. 3.
7. Трощинський В. Українці в світі. *Україна крізь віки*. Київ., 2001. Т.15. 142 с.
8. Чайка В. В. Розвиток культурно-музичних осередків української діаспори в країнах північної Америки кінця ХХ-початку ХХІ ст. *Вчені записки ТНУ ім. А. І. Вернадського. Серія: Історичні науки*. Київ, 2018. Том 29 (68), № 2 С. 26–30.
9. Kvitka Cisyk : The American Singing Sensation Who Never Forgot Her Ukrainian Roots URL: <http://euromaidanpress.com/2017/04/07/kvitka-cisyk-the-american-singing-sensation-whenever-forgot-her-ukrainian-roots/>

Пуш Олександра Михайлівна,
ст.викладач кафедри перекладу та філології
Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ, Україна

МЕТАФОРИЧНІ ТЕРМІНИ У МЕДИЦИНІ

Постановка наукової проблеми.

Розвиток термінології – постійний процес, який проявляється на різних рівнях її формування. Медична термінологія відображає етапи становлення медицини як науки в цілому. Для фахівців, що працюють в даній галузі, термін є не тільки необхідним «інструментом» у його професійній мові, але й засобом, що містить цінну інформацію, яка стосується глибинних процесів становлення медичної терміносистеми. Формування термінів активізує професійну творчу діяльність, причому самі терміни включаються в процес і результати діяльнісного пізнання. Адекватна термінологічна система створює можливості для оптимального обміну спеціальною інформацією, як в межах однорідного мовного середовища, так і на рівні міжмовного спілкування. Все це сприяє вдосконаленню відповідної науково-практичної сфери і, в цілому, збагаченню науки і культури.

Медична лексика є однією з найдавніших професійних термінологій, яка формувалася на власній мовній основі, засвоюючи все те, що виробила світова цивілізація. Медична термінологія не є постійною системою, вона живе, змінюється, пристосовується до потреб сучасності. Історія розвитку медицини, зміна наукових поглядів, інтеграція і диференціювання дисциплін, культурні зв'язки, вплив лексико-семантичної системи мови – все це знайшло відображення в стилістичній неоднорідності медичної термінології [1, с.91].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Поняття «термін» та його особливості перебуває у полі зору таких вітчизняних дослідників, як В.І. Карабан, О.С. Ахманова, І.С. Квитко, М.Д. Степанова та І.І. Чернишова, Т.Р. Кияк, А.С. Дякова. Мовознавці вважають, що термін важко піддається демінуванню, тому існують різноманітні точки зору на природу терміна. Зокрема, В.І. Карабан, визначає термін як мовний знак, що репрезентує поняття спеціальної, професійної галузі науки або техніки. Він зазначає, що науково-технічні терміни становлять суттєву складову науково-технічних текстів [2, с. 54]. М.Д.Степанова та І.І. Чернишова називають термінами спеціальні слова, які реалізують своє значення у фаховій комунікації [3, с. 154]. У свою чергу, медичну термінологію слід розуміти як систему понять, які позначають стани та процеси, що протікають у людському організмі, хвороби та їхні прояви, методи діагностування, профілактики та лікування захворювань, медичне обладнання, лікарські засоби та ін.

Тому терміни можна умовно поділити на ті, що представляють різні розділи теоретичної та клінічної медицини, а саме фармакології, медичної техніки і суміжних наук, передусім біології, генетики, біофізики і біохімії та ін.

Серед досліджень, присвячених питанням медичної термінології, значне місце належить працям таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як А.В. Боцман, О.Б. Петрова, В. Лабов, С.В. Вострова, Р. Рені, Г. Г'юз, П. Хакіл та інші.

Вивчення метафоричних термінів у системі медицини англійської мови дозволяє говорити про величезну роль метафор як способу утворення термінів. Метафоричні терміни у медицині не є поодинокими, випадковими вкрапленнями, вони становлять цілісну систему, в якій, за допомогою метафоричного перенесення подано ключові поняття цієї галузі знань. Ці терміни-метафори класифікують як мовні або "стерті" та мовленнєві або образні (індивідуально-авторські). Стерті метафори, в свою чергу, можна поділити на номінативні, які за схожістю називають певне явище, що не має іншого найменування, та когнітивні, які за схожістю розкривають одну з характерних властивостей певного явища.

Номінативні метафори служать джерелом омонімії в мові, а когнітивні метафори – це джерело полісемії. Такі метафори зафіксовані в словниках і входять в мовлення як готові елементи для більш експресивного вираження думки [4]. Мовні метафори перекладаються шляхом вибору словникового відповідника, причому не обов'язково метафоричним словом. Якщо мовна метафора перекладається метафорою, остання не обов'язково містить той же образ, що й відповідна метафора у мові оригіналу.

Наприклад, українським відповідником метафоричного терміну *cup* може бути метафоричний український термін брунька: **ocularcup**– очна брунька; або англійський метафоричний термін **cap** перекладається як цибулина: **duodenalcap**– цибулина дванадцятипалої кишки[5].

Мовленнєві або образні медичні терміни-метафори – це семантичні новоутворення, що не мають усталених перекладних відповідників. Образні метафори можуть співпадати у мовній концептуальній картині світу у двох мовах, або можуть мати інше вираження. Мовленнєві метафори можуть перекладатися трьома основними способами:

1) метафоричним словом з таким же або подібним характером образності: *medicalwallet*– медична сумка;

nailbed– нігтьове ложе;

parrot-beak nail– ніготь, викривлений на зразок дзьоба папуги;

wooden-shoe heart– серце у вигляді дерев'яного черевика;

woodenbelly– дошкоподібний живіт;

2) метафоричним словом з іншим характером образності:

aorticspindle– цибулина аорти;

metabolicfate– метаболічний шлях;

3) неметафоричним словом, що передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова, а не образність:

cradlecap– себорейний дерматит у новонародженого ;

breadpill – плацебо;

dwarfbladder– гіпоплазія сечового міхура;

gauzetrailer–турунда (невеликий вузький марлевий тампон);

physiologiccup– поглиблення диска зорового нерва;

secondaryunion–загоєння вторинним натягненням [6].

Слід зауважити, що зараз спостерігається тенденція до збереження метафоричної образності при перекладі медичних метафоричних термінів на українську мову.

Отже, метафоричні терміни – це слова чи словосполучення вжиті в переносному значенні. Метафоризація медичних термінів в англійській та українській мовах часто співпадає, і багато метафор мають прямі відповідники у англійській та українській мовах. Медичні мовні терміни-метафори можуть передаватися двома способами: метафоричним словом або неметафоричним словом, а мовленнєві (образні) метафори можуть перекладатися трьома основними способами: метафоричним словом з таким же або подібним характером образності, метафоричним словом з іншим характером образності, неметафоричним словом, яку передає тільки денотативний зміст англійського метафоричного слова. При перекладі медичних метафоричних термінів на українську мову образність мовних метафор не обов'язково передається, а образність мовленнєвих метафор передається при можливості.

ВИСНОВКИ

Термінологія як сукупність термінів є невід'ємною складовою частиною словникового запасу будь-якої мови. Основне призначення термінів – назвати та максимально правильно визначити кожне конкретне явище чи предмет у тій чи іншій галузі науки, трактування терміну мусить бути однозначне, а існування декількох різних назв для одного й того ж поняття є небажаним, тому що може викликати помилки та неточності. В свою чергу, розвиток науки та техніки вимагає створення специфічних найменувань для предметів та явищ в кожній з наукових галузей, які потребують адекватного перекладу. Термінами є слова чи словосполучення, які точно й однозначно називають предмети, явища або поняття науки і його зміст, чітко виражають окреслене поняття певної галузі науки, культури, техніки, мистецтва, суспільно-політичного життя.

Особливість термінології полягає в тому, що вона покликана обслуговувати вузькоспеціальну сферу. Термінологія медицини надзвичайно багата, кожна з галузей медицини має свою приватну

мікросистему. Медична терміносистема відображає певну наукову класифікацію понять, прийняту в даній сфері науки.

Список використаних джерел:

1. Лісовий М. І. Культура професійного мовлення : навч. посіб. для студентів вищ. мед. навч. закл. Вінниця : Нова Книга, 2010. 176 с.
2. Карабан В.І.Переклад англійської наукової і технічної літератури. Частина 2. Вінниця: «Нова книга». 2001. 300 с.
3. Головин Б. Н., Кобрин Р. Ю. Лингвистические основы изучения терминов: Учеб.Пособие для филол. спец. Вузов. Москва: Высш. шк., 1987. 104 с.
4. Medical Writing in Early Modern English [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cambridge.org/books/google.ru/books?isbn=1139493833
5. Юкало В.Я. Мовні стереотипи в комунікаціях лікаря: Автореф. дис.... канд. філол. наук. Київ, 2003. 24 с.
6. Боцман А. В. Структурно-прагматичні та семантичні особливості фармацевтичних текстів (на матеріалі інструкцій до вживання лікарських препаратів): Дис.... доктора філол. наук: спец. 10.02.04. Київ, 2006. 403 с.

Pushyk Nataliia

*Senior lecturer of the department of translation and philology
King Danylo University
Ivano-Frankivsk*

ARTISTIC TEXT ANALYSIS

Text analysis is an intellectual activity of the performer, which is carried out in the scientific aspect. Good knowledge of the theoretical basis of analysis, perfect mastery of skills to identify and explore all components of the content and form, understanding of their interaction, a perception of the aesthetic nature of the word, understanding of the text are prerequisites for a successful analysis of the text. Only having all these qualities and skills, a thorough analytical work will be rewarded with discoveries and pleasure.

There is no single sample of the text analysis in the scientific literature. Among the types of analysis, we distinguish cultural, linguistic, stylistic, philological, contextual, intertextual, comparative, psychological, mythological, structuralist, hermeneutics, and others.

Cultural analysis includes types of in-depth work with an artistic text, which is aimed to comprehend what is read in the context of national and world culture, taking into consideration philosophical, historical, aesthetic, linguistic, literary aspects of the interpretation of the artistic text as a cultural phenomenon.

Linguistic analysis refers to the scientific analysis of a language sample. The linguistic text is a common object for a number of sections of linguistics and literary studies. The main task of linguistic analysis is to comprehend the artistic text as a complex structural unity that carries aesthetic information, as well as the study of the text as a combination of linguistic elements which create an artistic integrity. It is necessary to distinguish between the characteristics of language units in the text system and their features in the language system. This is due to the fact that the language units in a text form their own language system, which is related to a certain communicative task in accordance with the author's intention. In general, we can conclude that the linguistic analysis of the work of art involves its consideration as a masterful organization of language tools that reflect a certain ideology, thematic and figurative content that can have an aesthetic effect on the reader. [2]

Stylistic analysis studies the stylistic features of the poetry of the writer, awareness of the stylistic patterns of the text in order to establish elements of tradition and innovation in the artist's work, to identify unique features of individual style. The complexity of the word in the context of the artistic image is that it differs by its versatility. Stylistic analysis of the text allows us to see exactly how the author uses linguistic means to express the content of the text. Stylistic analysis of the text should be comprehensive, taking into account the extralinguistic factors of linguistic communication, which are shown in text activities. Stylistic analysis of the text is focused on the basic concepts of stylistics, its goals and objectives. It is aimed to improve the language and cultural communication which are designed to expand knowledge about the stylistic aspects of text activities: determine the role of stylistic text marking in text activities, the concept of functional style, its nature (language or speech), explain the specifics of the speech system of style, describe the stylistic features that characterize each of the functional styles, explain the relationship between the choice of style and genre and the purpose of the text activity, the sphere of communication, the factor of the addressee and the individual characteristics of the author of the text. [3]

Philological analysis of an artistic text is an analysis of a generalized type, which involves determining the issues of the artistic text and its ideological content in relation to the consideration of the compositional and speech structure of the text, its figurative system, spatio-temporal organization and intertextual connections marked by speech signals. The purpose of philological analysis is to show how the specificity of the idea of an artistic text is expressed through a system of its images, in the components of the textual organization. In this approach, the artistic text is seen as an aesthetic phenomenon, which is characterized by integrity, imagery and functionality, and as a form of appeal to the world, as a communication unit in which a certain communicative situation is modeled,

and as a separate dynamic system of language means. We understand philological analysis of as a method of cognition of an artistic text and as a kind of educational exercises: as analytical and synthetic processing of information presented in the form of the integrity, the completed scientific work prepared according to a certain scheme, with appropriate requirements. The expediency of the philological analysis of the text is seen in the fact that its application helps to understand and at the same time feel the unity of form and content, to comprehend their interdependence. We can distinguish contexts, that belong to a particular historical or historical and literary era, the works of an individual writer, etc. Contextual analysis always involves the greatest attention to the text as a form of expression of the author's subjective interpretation of the objective world.

Intertextual analysis is interpreted as the quality of the artistic text and involves comparing the original source and the artistic text which are analyzed to identify the uniqueness, originality of the writer's artistic world in a particular work in comparison with those samples that previously existed in literature and in some ways similar to it.

Comparative analysis. The phenomena of the art of the word are studied by comparing them with other phenomena, mainly in various national works. The primary reason for comparative analysis is the explanatory interest of gaining a better understanding of the causal processes involved in the production of an event, feature or relationship.

Psychological analysis describes the mental state of the writer, his inner world. Thorough reading of the text leads to the need to understand the intention of the author, and a serious personal basis of his work (the psychological study of a particular artist, usually noting how an author's biographical circumstances affect or influence their motivations and/or behavior).

Mythological analysis. Almost all literary critics turn to mythology in one way or another, because fiction is rich in myths, mythical plots, mythologems and so on. What about folklore, it is based on a mythological basis, because it has a mythological constant. Therefore, the main task of mythological analysis is to investigate the direct interaction of literature and myths.

Structuralist analysis is the construction of a whole from parts. The structure and semantic unity of the artistic unity and the conceptual system that reflects the complex internal organization of the artistic text and its context connections are studied. [4, p.22]

Hermeneutic analysis of a literary text is an interpretation from the standpoint of the interpreter of true understanding of the meaning of information which is conveyed in the text, interpretation of specifics, internal and external form of the artistic text in the context of its genre nature with focus on literary development and literary process. The purpose of

hermeneutic analysis of an artistic text is to explain the understanding of its content and purpose on the basis of an explanation of the specifics of the text activity chosen by the author: structure (internal and external organization of the text), composition, genre specificity, taking into account the author's personality (his biography, stylistic manner, belonging to the literary direction, place in the literary process), other factors directly related to adequate perception, full and proper understanding of the content of the text (historical, philosophical, religious, etc.), awareness of its importance and significance as a work of art, which generally appears as a consequence of the addressee's interpretive activity.

References:

1. Akobirova, S. T., Rasulmukhamedova, U. A., & Surmanov, S. E. (2020) Peculiarities of implicitness in artistic text. ISJ Theoretical & Applied Science, 02 (82), 158-161
2. Betsenko, T. (2017) Analysis of the artistic text: lingvocultural approach, Opera in linguistica ucraniana, pp.247-253.
3. Johnson, R. (2004) Stylistic analysis – how to do it. Available at: <https://mantex.co.uk/english-language-stylistic-analysis/>
4. Jurin, S., Krišković, A. (2017) Texts and Their Usage Through Text Linguistic and Cognitive Linguistic Analysis. Filozofski fakultet u Rijeci, 151p.
5. Matsko, L. (2011) Linguistic and cultural analysis of literary text [Lingvokulturologihnuj analys hudoznogo textu], Cultura slova, Vup. 75, pp. 56-66.
6. Mykhaylenko, V. V. (2015) A Glossary of Linguistics and translation studies: English-Ukrainian. Ivano-Frankivsk: KDGUL, 527p.

Репецький Сергій Петрович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права
Університету Короля Данила

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ НОРМ

Правильна кваліфікації кримінальних правопорушень є одним із центральних та найважливіших завдань застосування кримінального закону, адже вона представляє собою оцінку суспільно небезпечного діяння з точки зору кримінального закону. Як зазначив професор М.Й. Коржанський, кваліфікувати злочин – означає встановити повну відповідність його ознак ознакам норми, яка передбачає відповідальність за вчинення саме цього злочину [1, с. 4].

Слід відзначити, що окремі правила кваліфікації кримінальних правопорушень закріплені безпосередньо в Кримінальному кодексу України, зокрема у ст. 29, ст. 33 і ст. 35. Так, частиною 2 ст. 33 КК України встановлено, що «при сукупності кримінальних правопорушень кожне з них підлягає кваліфікації за відповідною статтею або частиною статті Особливої частини цього Кодексу» [2].

Однак, в теорії кваліфікації кримінальних правопорушень наведені й інші правила кваліфікації кримінальних правопорушень, трактування яких в чинному кримінальному законодавстві на даний час відсутнє. Насамперед, слід згадати про кваліфікацію кримінальних правопорушень при конкуренції кримінально-правових норм, адже незважаючи на значний внесок у розробку даної проблематики такими науковцями, як В.Г. Беляєв, О.С. Горелик, І.О. Зінченко, М.Й. Коржанський, В.В. Кузнецов, В.І. Малихін, В.М. Малков, О.К. Марін, В.О. Навроцький, А.В. Савченко, С.Ф. Сауляк, М.М. Свідлов, зазначене поняття ще не знайшло свого однозначного визначення.

У зв'язку з цим, поняття «конкуренція кримінально-правових норм» в науковій та навчальній літературі трактується по-різному. Науковці зводять її зміст до вирішення питання про застосування норм права Особливої частини кримінального кодексу.

Загалом, під конкуренцією кримінально-правових норм розуміють ситуації, коли одне діяння передбачене двома (чи більше) статтями Особливої частини Кримінального кодексу, кожна з яких повністю охоплює вчинене, але при цьому має бути застосована лише одна стаття [3, с. 26].

В теорії кваліфікації кримінальних правопорушень відомі такі види конкуренції кримінально-правових норм, як: конкуренція загальної та спеціальної норм; конкуренція цілого й частини; конкуренція кваліфікуючих або пом'якшуючих ознак складу злочину (чи конкуренція спеціальних норм). Проте, найбільш поширеним видом конкуренції при застосуванні кримінального закону, на наше переконання, є конкуренція загальної та спеціальної норм.

Незважаючи на те, що конкуренції загальної та спеціальної норм є «класичним» проявом конкуренції кримінально-правових норм, дотепер ні наукою, ні судовою практикою не розроблено загальних позицій щодо її трактування. Насамперед це стосується визначень понять «загальна та спеціальна норми».

Так, М.М. Свідлов наголосив, що загальна норма регулює родову групу суспільних відносин [4, с. 13], а спеціальні норми автор визначає як правила поведінки, встановлені для зміни способу, а в інших випадках і зміни меж регулювання певного виду суспільних відносин, рід яких регулюється іншою (загальною) кримінально-правовою нормою [5, с. 6-8].

В.О. Навроцький надав поняття спеціальної норми через визначення поняття конкуренції відповідних норм: при конкуренції загальної та спеціальної норм одна з них (загальна) охоплює визначене коло діянь, а інша (спеціальна) – частину цього кола, тобто різновиди діянь, передбачених загальною нормою. Як зазначив автор, спеціальна норма містить більше ознак, за рахунок яких вона і виділяється із загальної [6].

У працях О.О. Дудорова та М.І. Хавронюка зазначено, що спеціальною є норма, яка передбачає відповідальність за те саме діяння, що і загальна, але містить додаткові ознаки складу кримінального правопорушення, яких не містить загальна норма [7, с. 131].

Враховуючи наведене, слід зробити висновок, що в теорії кримінального права загальною нормою називають статтю (частину статті), яка передбачає кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення, скоєне без пом'якшуючих і обтяжуючих обставин, які впливають на кваліфікацію цього кримінального правопорушення. Спеціальною ж нормою слід визнати закон, який передбачає кримінальну відповідальність за кримінальне правопорушення, вчинене за пом'якшуючої чи обтяжуючої обставини, кожна з яких впливає на кваліфікацію кримінального правопорушення.

Водночас, варто погодитися з висновком В.О. Навроцького, що будь-яка норма сама по собі не може бути ні загальною, ні спеціальною. Вона стає такою, що конкурує з іншою нормою, тільки при взаємодії між ними. За межами генетичного зв'язку спеціальна норма втрачає свої особливості і виступає як звичайна норма кримінального права [6].

Наступне питання, яке заслуговує нашої увазі, – визначення самого правила кваліфікації при конкуренції загальної та спеціальної кримінально-правових норм.

У п. 12 Постанови Пленуму ВСУ від 04.06.2010 № 7 «Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки» наведено загальне правило такої кваліфікації: «Якщо за певне діяння передбачено відповідальність загальною і спеціальною (за об'єктом посягання, суб'єктом злочину тощо) нормами Особливої частини, таке діяння кваліфікується, як правило, за спеціальною нормою Особливої частини КК і додаткової кваліфікації за загальною нормою не потребує» [8].

Водночас, у п. 12 Постанови Пленуму ВСУ від 07.02.2003 № 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» наведена дещо інша позиція щодо кваліфікації у разі конкуренції загальної та спеціальної кримінально-правових норм, якої рекомендовано здійснювати таку кваліфікації не тільки за спеціальною нормою, а й за загальною: «Умисне вбивство або замах на вбивство державного чи громадського діяча, працівника правоохоронного органу

чи його близьких родичів, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця, судді, народного засідателя чи присяжного або їхніх близьких родичів, захисника чи представника особи або їхніх близьких родичів, начальника військової служби чи іншої особи, яка виконує обов'язки з військової служби, представника іноземної держави або іншої особи, яка має міжнародний захист, за наявності відповідних підстав, належить кваліфікувати тільки за статтями 112, 348, 379, 400, ч. 4 ст. 404, ст. 443. Разом з тим, коли умисне вбивство зазначених осіб чи замах на нього вчинені за наявності інших обтяжуючих обставин, передбачених ч. 2 ст. 115, дії винної особи додатково кваліфікуються і за відповідними пунктами цієї статті» [9].

З наведеного вбачається, що у постановах ПВСУ містяться рекомендації, які іноді суперечать як одна одній, так і загальній теорії кваліфікації злочинів, що розроблені кримінально-правовою наукою.

На підставі вищевикладеного слід зробити висновок, що на сьогоднішній день ні наукою, ні судовою практикою не розроблено загальних правил кваліфікації кримінальних правопорушень різних видів конкуренції, в тому числі й конкуренції загальної та спеціальної норм. У зв'язку з цим, назріла потреба врегулювати ці питання в спеціальній постанові ПВСУ та закріпити різновиди конкуренції кримінально-правових норм і обов'язкових правил її подолання в національному законодавстві.

Список використаних джерел:

1. Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів: навчальний посібник. Видання 2-ге. К. : Атіка, 2002. 640 с.
2. Кримінальний кодекс України : станом на 17.04.2021. Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/ed20010405#Text> (дата звернення: 17.04.2021).
3. Актуальні проблеми кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. / за заг. ред В. В. Топчія; наук. ред. В. І. Антипова. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2017. 896 с.
4. Свидлов Н. М. Виды норм и квалификация преступлений следователем: лекция. Волгоград : ВСШ МВД СССР, 1986. 24 с.
5. Свидлов Н. М. Специальные нормы в уголовном праве: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. М. : Московская высшая школа милиции МВД СССР, 1979. 19 с.
6. Навроцький В. О. Основи кримінально-правової кваліфікації. URL: <https://studfiles.net/preview/5455569/page:34> (дата звернення: 17.04.2021).

7. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. К. : Ваіте, 2014. 944 с.

8. Про практику застосування судами кримінального законодавства про повторність, сукупність і рецидив злочинів та їх правові наслідки: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 № 7 / База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-10> (дата звернення: 17.04.2021).

9. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 № 2 / База даних «Законодавство України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0002700-03> (дата звернення: 17.04.2021).

Рижий І.Б.,

*к.е.н., доцент, професор
кафедри журналістики, реклами і
зв'язків з громадськістю*

ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ PR-СТРУКТУРИ

Коли кажуть «корпоративний паблік рілейшнз», то в свідомості керівників організацій, різних за профілем діяльності і ринкової величиною, виникають зовсім різні уявлення того, про що йде мова.

Досвідчений керівник великої багатопрофільної компанії бачить в PR серйозний інструмент управління відносинами як із зовнішніми, так і з внутрішніми цільовими аудиторіями. Керівник невеликої компанії, швидше за все, розглядає PR як прагматичний інструмент просування ринкових продуктів, керівник консалтингової компанії - як безпосередній інструмент задоволення потреб клієнтів і, власне, заробітку.

Можна виділити кілька типів ринкових організацій, що відрізняються способом адміністрування функцій PR по відношенню до внутрішніх і зовнішніх аудиторій:

1. Великі торгово-промислові організації холдингового типу зі складною внутрішньою структурою.

2. Великі торгово-промислові та фінансові організації з моноструктурою.

3. Середні торгово-промислові та сервісні організації.

4. Малі підприємства.

5. Приватні підприємці.

6. PR-консалтингові компанії.

7. Рекламні та маркетингові консалтингові організації, які надають в тому числі і PR-послуги

8. Лобістські організації, які виступають під виглядом громадських організацій, асоціацій, фондів, проектів і т. п.

9. PR-служби державних і подібних некомерційних і неполітичних структур.

10. PR-служби політичних партій і блоків.

11. Приватні PR-консультанти.

12. PR-служби великих ЗМІ.

13. PR-служби міжнародних організацій.

Цей перелік, безумовно, можна продовжити. Які базові об'єктивні і суб'єктивні чинники зумовляють особливості PR в конкретній організації? Чи є в цьому процесі логіка, на підставі якої можна вибудувати PR-структуру свідомо, а не по інтуїції? Наша відповідь - можна і потрібно [4].

Припустимо, що в компанії (торгової, промислової, фінансової, сервісної сфери бізнесу) ще немає PR-підрозділу, але керівник вирішив виділити PR як самостійну підсистему в своїй організації. З чого почати?

Керівник повинен самостійно або за допомогою аутсорсингу (залучення зовнішніх фахівців) провести, перш за все, аналіз і створити первинний варіант PR-плану розвитку організації. Однак в реальності керівник компанії, зрозумівши, що PR - «це треба», наймає PR-менеджера іззовні або призначає з числа власних рекламистів і дає їм карт-бланш.

Як правило, з цього нічого ефективного не виходить: PR-менеджер в кращому випадку стає фахівцем зі спеціальних подій або прес-секретарем, в гіршому - зайвою людиною в організації, оскільки ніхто толком не знає, чим йому займатися. Це закінчується його звільненням або переведенням в підпорядкування відділу маркетингу.

Практичні висновки:

1. Не можна будувати PR-менеджмент в організації без системного розуміння керівництвом компанії того, які:

- PR-проблеми і, відповідно, PR-ціліє актуальними;
- цільові PR-аудиторії є важливими;
- пріоритети в організації є визначеними

Процес усвідомлення керівництвом організації цих базових аспектів діяльності компанії майже завжди дуже непростий і болючий, особливо в умовах України. Виняток становлять ті рідкісні випадки, коли керівник організації має системну бізнес-освіту або активно підвищує свою кваліфікацію топ-менеджера на курсах.

2. Побудова PR-менеджменту починається з побудови стратегії компанії. Без побудови цінностей, бачення бізнесу і стратегії компанії не може бути мови про ефективний PR-менеджмент в організації. Керівнику організації необхідно виходити з логіки: від цілей бізнесу - до

PR-цілей і PR-функцій, виконуваних компанією для побудови ефективного PR-менеджменту. Коли чітко визначені спільні цілі - тоді з'являється можливість створити інструмент реалізації цих цілей, яким і є PR-структура організації [7].

У компанії функції PR виконують всі співробітники, особливо - перший керівник, менеджери зі збуту, клієнт-менеджери, маркетологи, рекламісти, фахівці по роботі з персоналом, секретарі. Інша справа, що одночасно вони виконують і свої основні функції в організації.

Але важливо розуміти, що PR-функція підтримки ефективних відносин з цільовими аудиторіями для непрофільних фахівців не може бути якимось додатковим та обтяжливим «навантаженням». Це не «навантаження», а природна складова основної роботи. Наприклад, для ефективного виконання своїх функцій, секретар повинен підтримувати комунікацію з відвідувачами як очно, такі по телефону, і при цьому він зміцнює (або руйнує) довіру до своєї організації тих представників цільових PR-аудиторій, з якими він спілкується.

3. Менеджмент PR-функції в організації може бути ефективним лише тоді, коли:

- про встановлення і підтримку довірчих відносин між організацією і її цільовими аудиторіями піклується вся її структура;
- всі відділи комунікують з цільовими аудиторіями;
- такий підхід є органічною частиною бізнес-культури та загального менеджменту організації.

Без такої клієнт-орієнтованої бізнес-культури в організації та без внутрішнього менеджменту, побудованого на принципах партнерства співробітників і організації, навіть добре освічений високопрофесійний PR-фахівець нічого істотного зробити не зможе.

Залучати PR-фахівців або приймати рішення про виділення такого фахівця з середовища своїх співробітників, доречно тільки після того, як визначені PR-цілі і цільові PR-аудиторії організації. Важливо не те, чи є виділений PR-фахівець, а то, чи виконується сама PR-функція? Тому немає і не може бути єдиних загальних правил, як створювати PR-службу організації, в якій кількості, з якими повноваженнями і т. п. Рішення народжується в результаті складного аналізу об'єктивних і суб'єктивних факторів, що впливають на діяльність компанії.

Отже, керівник повинен поставити собі цілий ряд запитань:

1. Чи є тривалі довірчі відносини з цільовими аудиторіями важливим фактором для реалізації головних цілей компанії?
2. Який ступінь конфіденційності та закритості конкретних комунікативних потоків? Чи можна функцію спілкування з конкретними цільовими аудиторіями делегувати комусь в організації або поза нею –на принципах аутсорсингу?

3. Чи є ресурси для оплати праці висококваліфікованого PR-персоналу? Малокваліфікований PR-персонал тільки зашкодить!

4. Які цільові аудиторії є найбільш значущими для організації?

5. Наскільки персональні якості непрофільних PR-фахівців організації відповідають вимогам PR-комунікації?

6. Чи є можливість знайти на даному ринку, в конкретному місті, професійних PR-фахівців для роботи в нашій організації в якості співробітника або залученого на засадах аутсорсингу?

7. Який тип, спосіб, інструментарій комунікації найбільш ефективний для підтримки безперервного інформаційного обміну, довірчого спілкування з цільовими аудиторіями?

Очевидно, пошук відповідей на ці питання змусить серйозно замислитися керівника організації. Як правило, всім чогось не вистачає: чи фахівців, чи коштів на оплату їх праці, або ще чогось важливого. Тому майже завжди рішення про створення PR-системи є компромісом, що цілком правильно і природно.

Після відповіді на ці запитання і визначиться найбільш відповідна потребам і ресурсам організації конфігурація PR-структури. Її елементами будуть фахівці, для яких PR є спеціалізацією та інші фахівці, для яких PR-функція є вторинною.

Найважливішою проблемою побудови ефективного PR-менеджменту організації є інтегрування в єдину PR-систему організації PR-фахівців та інших працівників компанії.

Керівник PR-служби є координатором і відповідальним за реалізацію діяльності організації в області PR в цілому згідно затвердженого комплексного плану розвитку компанії.

Той факт, що PR-програма затверджена керівництвом компанії і в її підготовці брали участь всі топ-менеджери компанії, в значній мірі гармонізує діяльність всього менеджменту в області PR. Хоча повністю суперечностей між PR- службою і «непіарівськими» підрозділами не уникнути в силу того, що акцент важливості конкретної роботи у кожного фахівця зміщений в сторону пріоритетності виконання своїх функцій.

Список використаних джерел:

1. Джефкінс Ф., Ядин Д. Паблікрілейшнз/Пер. с англ. под. ред. Б.Л. Еремина М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 416 с.

2. Катлип, Скотт, М., Сентер, Аллен, Х., Брум, Глен, М. Паблікрілейшнз. Теория и практика. М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. 624 с.

3. Королько В.Г. Паблікрілейшнз. Наукові основи, методика, практика. К.: Видавничий дім «Скарби», 2001. 400 с.

4. Королько В.Г., Некрасова О.В. Зв'язки з громадськістю. Наукові основи, методика, практика. Підручник, 3-тє вид. доп. і перероб. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 831 с

5. Кочубей Л. О. PR у політичній сфері: Підручник. К.: ІПіЕНД, 2013. 472 с.

6. Почепцов Г.Г. Паблікрейшнз. К.: «Знання», КОО, 2004. 373 с.

7. Основи реклами і зв'язків із громадськістю: підручник / за заг. ред. В.Ф.Іванова, В.В.Різуна. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. 431 с.

8. Примак Т.О. PR для менеджерів і маркетологів. Навчальний посібник рекомендовано МОН України. К.: КНЕУ, 2013. 202 с.

Рось З. П.,

*кандидатка мистецтвознавства,
доцентка кафедри виконавського мистецтва
Навчально-наукового інституту мистецтв
Державного вищого навчального закладу
«Прикарпатський національний університет
ім. Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ*

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ ФЕСТИВАЛЬ СУЧАСНОЇ ПІСНІ ТА ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИКИ «ЧЕРВОНА РУТА» ЯК СИМВОЛ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСЕННОЇ ЕСТРАДИ

Вступ. Фестиваль «Червона рута» це подія всеукраїнського масштабу, яка виконує важливу державотворчу функцію в Україні, формує сучасну естрадну і молодіжну школу вітчизняної музики. Він допомагає не лише сформувати сучасну молодіжну музичну естраду, а й виробити нове бачення сучасної української культури з метою інтегрування її у світовий культурний простір.

Першим всеукраїнським фестивалем «Червона рута» 1989 р. цікавилися журналісти, мистецтвознавці, але в науковій літературі ця тема недостатньо розроблена та опрацьована; відсутнє цілісне ґрунтовне й об'єктивне дослідження цього культурологічного феномену. Лише нещодавно з'явилася монографія О. Васишина, в якій досліджено постать В. Івасюка на тлі тогочасної політичної ситуації та значення фестивалю «Червона рута»[1]. Відсутності узагальнюючих праць, у яких би йшлося про місце та роль фестивалю «Червона Рута» у формуванні та розвитку сучасної української культури. Тому прийшов час зробити культурологічний наліз та визначити роль фестивалю «Червона рута» як вагомого фактора розвитку української національної масової культури, який вплинув на формування національної свідомості українців, що і зумовило вибір теми статті.

Матеріали і методи. Відомі праці з проблем формулювання термінології, структури та визначення функцій фестивальних процесів Ж. Гарньє, К. Жигульського, П. Паві, К. Резнікової, Ж. Шабо, О. Широкової та ін.; з'явилися наукові роботи, що характеризують шляхи розвитку фестивально-конкурсного руху та джазово-фестивальних процесів в Україні, А. Ареф'євої, К. Давидовського, О. Зінькевич, С. Зуєва, В. Іонова, Є. Маркова, Ю. Москвічової, В. Романка, В. Симоненка, О. Сичової, І. Сікорської, М. Шведата ін. Сферу естрадно-джазового мистецтва, технологію виконання, її історико-мистецтвознавчу та педагогічну проблематику вивчали І. Бриль, В. Конен, Е. Кузнецов, Е. Овчиніков, О. Саульський, Ю. Чугунов.

Характер предмету дослідження зумовив комплексний підхід до вибору методів аналізу. Зокрема, *історичний, культурно-мистецький, інтегративний* методи передбачали застосування матеріалів і результатів досліджень для осмислення значення фестивально-конкурсного руху для розвитку української музичної естради 60-80-х рр., зокрема фестивалю української сучасної пісні і популярної музики «Червона рута; *теоретичні методи* – аналітичний, синтезування, абстрагування, узагальнення інформації, отриманої з різних наукових джерел, дали можливість визначити місце і роль фестивалю «Червона рута» у збереженні та розвитку української сучасної пісенної естради; *емпіричні методи* – *спостереження* дозволили прослідкувати динаміку розвитку фестивалю впродовж 30 років; метод *соціокультурної динаміки* був важливим для визначення позитивних і негативних тенденцій в процесі функціонування фестивалю тощо.

Мета дослідження. Дослідити хронологію фестивалю «Червона рута» та визначити його роль і значення у розвитку української сучасної естрадної пісні і популярної музики.

Результати та обговорення. Відомий музичний фестиваль «Червона рута» (Ruta FEST) офіційно був зареєстрований (1989 р.) як Всеукраїнський молодіжний фестиваль сучасної пісні та популярної музики. Хоча самий перший фестиваль «Червона рута» відбувся не у 1989 році в м. Чернівці, де він був офіційно зареєстрований, а у 1988 р. у містечку Кіцмані, де народився В. Івасюк.

З самого початку він став відомим не тільки в Україні, а й за кордоном. Це постійно діючий фестивальний форум, який проводиться щодва роки у різних куточках України, знайомлячи наших співвітчизників з досягненнями української естради. З часом було встановлено конкурсні жанри фестивалю, серед яких: український автентичний фольклор, популярна, танцювальна, акустична, експериментальна та рок-музика. Але робота фестивалю не припинялася у не фестивальні роки. В цей період проводилися обласні відбіркові конкурси у кожній області України. Між відбірковими та фінальними

конкурсами постійно діяла мистецька Школа-майстерня фестивалю. Він відкрив світу сучасну українську молодіжну культуру, привернув увагу до України, як незалежної демократичної держави. Це єдиний некомерційний фестиваль, який цілеспрямовано шукав молоді таланти по всій Україні та створював їм належні творчі умови.

Фестиваль складається з чотирьох етапів: **1 етап** – обласні відбіркові конкурси; **2 етап** – школа-майстерня для переможців та резервістів обласних відбіркових конкурсів; **3 етап** – заключний етап фестивалю – фінал; **4 етап** – виготовлення і поширення аудіо- та відеопродукції фестивалю.

Незважаючи на теперішній поважний вік фестивалю формат «Червоної рути» для організаторів та учасників залишається незмінним – він молодіжний, а відбір переможців є досить жорстким. Фестиваль «Червона рута» «став найбільшим і найпрестижнішим фестивалем в Україні україномовним фестивалем сучасної молодіжної музики» [6].

На Перший фестиваль в Чернівці приїхало біля 50 вокально-інструментальних ансамблів, 30 рок-груп, біля 40 поп-музикантів, 50 бардів тощо. Загальна кількість учасників сягала понад 500 виконавців з України, Канади, США, Польщі, Аргентини, Югославії та Чехословаччини. «Яким було призначення «Червоної Руги»? – задає питання П. Нечаєва у своєму інтерв'ю і відразу відповідає – **Відкрити Україну українцям**» [3]. Отже, навколо Першого фестивалю «Червона рута» сформувалося середовище людей, які, як зазначає Г. Терещук, «стали активними учасниками Революції на граніті, загалом протестного руху в Україні, люди, які формували громадську думку і творили українську культуру на початку 1990-х років» [8, с.24].

Фестиваль «Червона рута», який проводиться раз в два роки, спочатку мандрував центральними містами південної і східної України: 1991р. Запоріжжя, 1993 р. Донецьк, 1995 р. Крим, 1997 р. Харків, 1999 р. Дніпропетровськ а потім опинився у Києві і тільки чотири рази проводився поза столицю – у 2009 р. та 2019 р. повернувся в Чернівці з нагоди своїх ювілеїв та два фестивалі у 2015 р. і 2017 р. були проведені у Маріуполі. Щодо досягнень фестивалю то необхідно відзначити постійне зростання інтересу до музичного формату «Червоної рути» та збільшення кількості його глядачі та учасників.

Підсумовуючи результати огляду й аналізу 16 проведених Фестивалів «Червона Рута» можна озвучити думку одного із організаторів фестивалю композитора **Кирила Стеценка, який** зауважив, що перший фестиваль провіщав незалежність. Це був вибух істини, емоції, щирості [8]. «Червона рута» спалахнула у Чернівцях зіркою, але далі так яскраво вже не світила, і тому культурною подією стала «Червона рута» саме у 1989 році. «Це була перша і єдина «Червона рута», – зауважує Тарас Курчик, – де зійшлися емоції, всі бажання, мрії про свою країну.

Наступні фестивалі були, але просто інші. Це було піднесення і розуміння того, що народжується нова українська музика, яка була дуже оригінальна і цікава, що народжується своя вільна країна. Про це всі думали і очікували. Від першого фестивалю почався музичний простір, який потім перетворився у шоу-бізнес» [9].

«За три десятки років через «Червону руту» пройшли і демонстрували свої таланти близько 50 тисяч музикантів. Звісно, не всім їм судилося стати відомими, стверджують музичні критики, але відкрили багато «зірок», постатей, котрі суттєво вплинули на розвиток вітчизняної популярної музики. Зокрема, 90 відсотків кращих в українській популярній музиці у 1990-ті, 2000-ні роки – це ті, яких відкрила «Червона рута». Тому значення фестивалю для формування національної культури непересічне» [4].

Висновки. Фестиваль «Червона рута» став не просто культурною подією, це був вагомий поступ українців у здобутті незалежності Української держави. Виступи учасників були викликом усій радянській системі, яка нищила, руйнувала, вбивала тих, хто не підпадав під її «порядки». Люди не могли вибачити і смерть Володимира Івасюка. *«Червона рута» здійснила справжню революцію в українській культурі, що мала вплив на все суспільство. Фестиваль народив нову молодіжну музику, якої до цього не існувало.*

Відкрита «Рутою» нова музична хвиля здобула нечувану популярність в Україні і в українській діаспорі. Багато пісень, виконаних вперше на фестивалі, одразу стали хітами, які співали мільйони людей. Переможці «Руті-89» та їх пісні займали перші місця в усіх хіт-парадах та різноманітних опитуваннях. Миттєво вчора зовсім невідомі музиканти перетворилися на загальних кумирів української молоді кінця 80-х–початку 90-х років. Вже протягом наступного року вся Україна співала «рутівський» репертуар «Братів Гадюкіних», Віки, А. Миколайчука, О.Тищенко, «ВВ», І.Білик, М. Бурмаки, «Триzubого Стаса» та ін.

«Червона рута» була потужною культурною революцією, яка в очах і вухах тих, хто там був, знищила комплекс національної неповноцінності» – так оцінює цей фестиваль Кирило Стеценко, скрипаль і співорганізатор Першого фестивалю «Червона рута». «Фестиваль запалив іскру незалежності» – а це вже слова поета і видавця Івана Малковича [10].

Список використаних джерел:

1. Васишин О. Володимир Івасюк: сила серця і таланту. — Львів: Укр. акад. друкарства, 2009. — 368 с.
2. Городнича К. 30 років «Червоній руті. Пісня, що стала неофіційним гімном України. Для BBC News Україна (13 вересня 2020) URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/blog-history-54120841>

3. Докієн О. Цікаві факти про перший фестиваль Червона рута у Чернівцях. *Інтерв'ю з П. Нечаєвою* 20.09.2019. URL: <https://shpalta.media/2019/09/20/cikavi-fakti-pro-pershij-festival-chervona-ruta-u-chernivcyaх-foto/>
  4. Дутчак Л. Дмитро Крицак: «Червона рута» моєї молодості. *Газета понадвірнянські «Народна воля» від 20 вересні 2019.* <http://volya.if.ua/2019/09/dmytro-krytsak-chervona-ruta-mojeji-molodosti/>
  5. Мамченкова О. Фестивальна історія: як прогриміла і чому стихла «Червона рута» URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2017/05/18/224232/>
  6. Надвірнянський Ю. Фестиваль «Червона рута» як символ збереження національної культури крізь призму глобалізаційних процесів. URL: <http://mij-kraj.com.ua/mi>
  7. Назаренко А. Фестиваль Червона рута як своєрідна контрреволюція в Україні. *II науково-практична конференція.* Полтава, 22-23 травня 2020. С. 128-130.
  8. Стеценко К. Перші уроки «Червоної рути». *Молодь України.* – 1989. – № 89(16170). – С. 24.
  9. Терещук Г. Пісенний вибух 1989 року. Фестиваль «Червона рута» наблизив Незалежність України. 17 вересня 2019. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30167325.html>
  10. Терещук Г., Кагуй П. Українська пісня руйнувала СРСР. Перший фестиваль «Червона рута». *Радіо Свобода 17 вересня 2019.* URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30164164.html>
- Шевелева М. «Червона рута» – фестиваль, що запалює зірки українського шоу-бізнесу. URL: <https://uain.press/news/ukraine/chervona-ruta-festyval-shho-zapalyuye-zirky-ukrayinskogo-shou-bizu-1081167>

Савчук Андрій Іванович,

кандидат архітектури,

Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»

м. Івано-Франківськ

РЕМОНТНО-РЕСТАВРАЦІЙНІ РОБОТИ ДЗВІНИЦІ БІЛЯ ЦЕРКВИ СВ. АРХИСТРАТИГА МИХАЇЛА В С. САДЖАВА

У дослідженні представлено процес і результат виконання ремонтно-реставраційних робіт дерев'яної дзвіниці біля храму св. Архистратига Михаїла у селі Саджаві Богородчанського району Івано-Франківської області.

Постановка проблеми. Карпатський регіон володіє значним надбанням у сфері сакральної дерев'яної архітектури. Багато таких об'єктів стали «жертвами» непрофесійних дій під час їх ремонту, деякі перебудовані та втратили первісний вигляд. Поширення набула тенденція заміни автентичних матеріалів на сучасні (металеву блискучу бляху, сайдинг, та ін.). Відсутність реакції та втручання відповідальних та компетентних органів державної влади відповідно до чинного законодавства [1] тільки загострює дану проблему. Не проводиться й роз'яснювальна робота. Дуже рідко до таких процесів залучаються фахівці в галузі реставрації. Практично відсутні й наукові дослідження кожного конкретного об'єкта. Хоча більшість сакральних дерев'яних будівель внесені до реєстру пам'яток архітектури та охороняються законом.

Виклад основного матеріалу. *Історична довідка.* «Ся двонниця поставлена за старанієм отця духовного Атаназого Левицького і чесних братів тоєсть – Стефана Соловій яко старшого брата і Михайла Тимкова, начальника громади села сего. Майстер Василь Лисецький з Старих Богородчан. Р.Б. 1880». Напис над вхідними дверима дзвіниці (рис. 1-а.) свідчить про дату її спорудження, майстрів та фундаторів. У часи радянської окупації під настилом підлоги першого ярусу дзвіниці були заховані цінні артефакти із церкви, які підлягали знищенню, а саме кіот і дерев'яні скульптури святих. Варто згадати й про сам дзвін «з ливарні бр. Фельчинських в Калуші», який має назву «Володимир». Виготовлений у 1938 році «на пам'ятку 950-ліття хрещення Руси-України, за владцтва мтр. Кир. Гр. А. Шептицького, жертвовала цей дзвін парох. Підгорок і за старанням о. пар. Льва Ліщинського», – про що свідчить напис на дзвоні (рис. 1-б.).

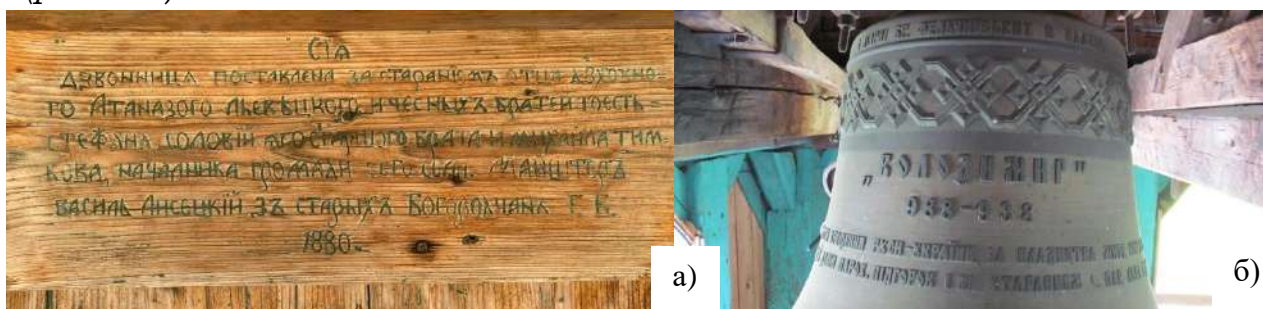

Рис. 1. а) різьблений напис над входом у дзвіницю; б) фото дзвону. (Джерело: фото автора).

Обстеження дзвіниці, проектні пропозиції та комплекс ремонтно-реставраційних заходів. Унаслідок дії часових та природних факторів і обставин північно-східний кут дзвіниці почав просідати. Цей процес тривав до тих пір поки ситуація не стала критичною. Навесні 2016 року почалися ремонтно-реставраційні роботи. В першу чергу здійснено

обстеження ґрунтів, самої споруди та її конструкції. Наступним етапом було розкриття та демонтаж вікових нашарувань (рис. 2-а). Їх було аж два шари, які спотворювали вигляд дзвіниці. Найскладнішим і найвідповідальнішим завданням в часі виконання робіт була «операція» заміни фундаменту. Дзвіницю підняли на чотирьох домкратах та вирівняли по вертикальній осі (відхилення складало 40 сантиметрів). Після закінчення фундаментних робіт дзвіницю опустили на нову, міцну і рівну основу. Під час розкриття були зроблені проектні пропозиції щодо відновлення зовнішнього виду споруди. Проектом передбачено два етапи реставрації. Перший включав зміцнення несучої конструкції, влаштування автентичного шалювання стін, відновлення вікон верхнього ярусу (рис. 2-б). Другий – заміну покриття верху та дашків дзвіниці з бляшаного, яке на даний момент перебуває в доброму стані, на гонтове (рис. 2-в). Оскільки, на той час, негайного ремонту потребували фундамент, підлога та підвалини церкви, то заміна покриття даху дзвіниці відійшла на другий план.

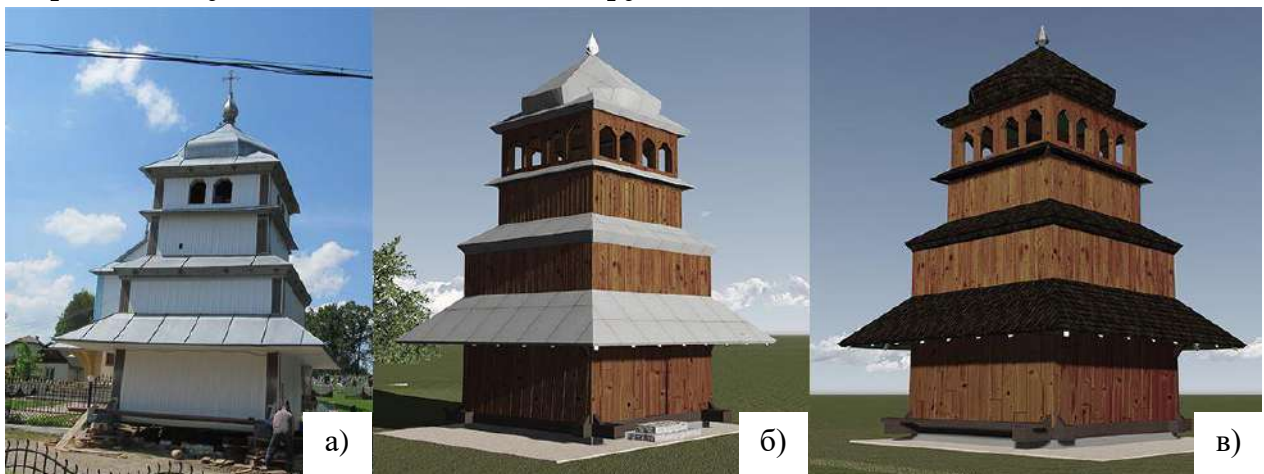
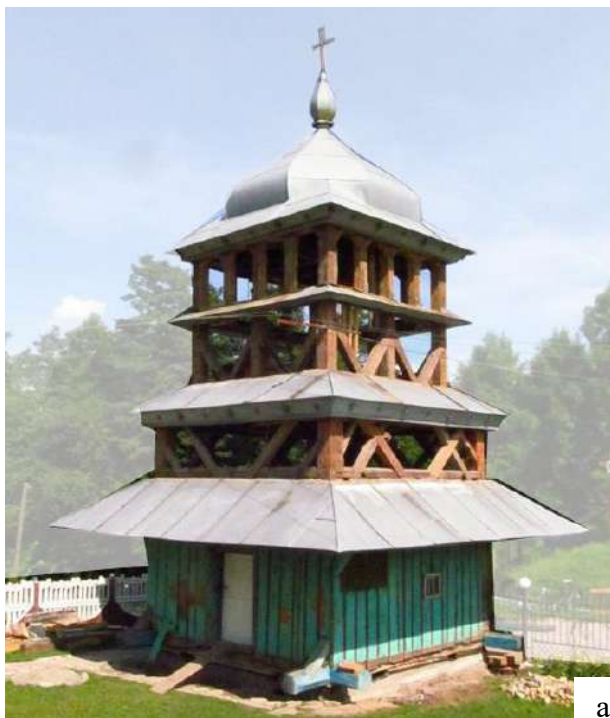

Рис. 2. а) фото до реставрації 2016 р.; б) проектна пропозиція першого етапу ремонтно-реставраційних робіт; в) проектна пропозиція завершального етапу ремонтно-реставраційних робіт (Джерело: фото та візуалізації автора).

Важливим етапом реставраційних робіт було дослідження несучих властивостей та зміцнення окремих вузлів каркаса дзвіниці (рис. 3-а). Здійснена обробка всіх дерев'яних частин антисептичним засобом. В ході розкриття пам'ятки виявлено автентичне шалювання, яке, на жаль, не підлягало реставрації, тому його замінили на нове. Також зафіксовано ослаблення несучого каркасу перекриття між другим і третім ярусами, тому було влаштовано додаткові дерев'яні опори для його посилення (рис. 3-б). Третій ярус дзвіниці завершили декоративним карнизом, який додав естетичної виразності споруді. Багато частин конструкції дзвіниці були покриті олійними фарбами, які довелося відчищати застосовуючи

різні методи. Дерев'яні поверхні не підлягали будь-якому виду та способу пофарбування чи тонування. Це рішення мотивоване тим, що спотворюється автентичний вид споруди, а також ці покриття не є довговічними. В останню чергу були виконані роботи по водовідведенню, що сприятиме продовженню життя пам'ятки. Метою всіх реставраційних та ремонтних робіт стало відтворення первісного виду дзвіниці, а також максимальне збереження її автентичних елементів. На *рис. 4*, світлина зроблена через 5 років після виконання ремонтно-реставраційних робіт, можна спостерігати процес природного старіння деревини.

Рис. 3. а) фото дзвіниці під час обстеження несучого каркаса, 2016 р.; б) додатковий конструктивний елемент, встановлений з метою укріплення каркаса 2016 р. (Джерело: фото автора).

Висновки. Встановлення автора споруди дзвіниці дозволяє перейти з площини народного будівництва у професійну – архітектурну. Очевидним є те, що майстер, крім побажань громади, реалізовував і власні принципи в технології будівництва та формоутворенні. Цей факт спонукає до більш детального вивчення особливостей самої споруди та формулювання чітких принципів її реставрації та ремонту. Реалізація цих задач принесла позитивний результат. Дзвіниця поруч з церквою св. Архистратига Михаїла в селі Саджава після першого етапу ремонтно-реставраційних робіт частково відновила свій первісний вигляд. Зміцнено її несучий каркас та збережено первісну функцію. На сьогоднішній день споруда дзвіниці не має охоронного статусу. Але після проведених ремонтно-реставраційних робіт, повернення їй автентичного вигляду може претендувати на внесення до реєстру архітектурних пам'яток. Дзвіниця може стати й туристичним об'єктом, який демонструє надбання сакральної дерев'яної архітектури Карпатського регіону другої пол. XIX ст.

Рис. 4. Фото дзвіниці через 5 років після проведення ремонтно-реставраційних робіт, 2021 р.; (Джерело: фото автора).

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про охорону культурної спадщини»: за станом на 16 жовт. 2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>. – Назва з екрану.

Семкович В. Б.,
Університет Короля Данила
м.Івано-Франківськ, Україна

ВЗІРЦІ РИТУАЛЬНОЇ ОБРЯДОВОСТІ ТА СОРОМІЦЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В АКАПЕЛЬНИХ ПОЛОТНАХ ВІКТОРА СТЕПУРКА І ВОЛОДИМИРА РУНЧАКА.

В даній статті розглядаємо практично полярні явища : магічної обрядовості та здорового гумору, як найбільш яскраві семантико-стилістичні ознаки акапельної спадщини Рунчака й Степурка.

Уся творчість Віктора Степурка пройнята архаїчними лейтмотивами, які ознаменовуються короткими поспівками. Архаїка притаманна навіть у виборі інструменту : дудук в інструментальному (Диптих для дудука та струнних) та («Монологи віків») вокально-інструментальному доробку.

Однак, саме в акапельному циклі («Диво-дивнеє»), композитор інтуїтивно вдається до ритуальної обрядовості найдавніших часів, створюючи на онтологічному рівні макрокосмосу замкнуте коло життя та смерті : Зародження життя. Буття. Прокляття і руйнація світу.

Відтворює архаїчний пласт ритуальності, а власне, властивий міфам сакральний час творення світу, соціуму, що характеризується первинним проявом Вищого – Божого розуму, а не людського [1, с. 751].

Це черговий взірець усталеного поняття міту, як сакрального тексту, що своєрідно поєднював наративну форму, музичну складову та особливості виконавського втілення, а певна безсюжетність пояснюється, радше, інтуїтивністю української традиції мітології, на відміну від світової [2]. Окрім того, надамо додаткові переваги типовою манерою виконання веснянок.

Для його творчості не притаманне явище десакралізації мітології, а більш осмислений дуальний зв'язок Бог-природа, що рясніє фактажем в ведичному православі.

У виборі фольклорних джерел митець тяжіє до осердя найдавніших магічних взірців весняного циклу, що поступово почали втрачати свої первинні ознаки ритуалу та ліризуватися. Невипадково, в його дитячій спадщині заторкнута тема ранньовесняних ритуалів, які первинно проводилися в основному за участю дітей, що озвучувалося в різноманітних вигуках, чим, буквально, кишить партитура митця.

Опора не на словесність, а на різноманітні вигуки-заклички, зрідка глісандо, що перегукуються з термінологією фольклористики й свobodно порушують жанрову приналежність.

Степурко поглиблює поліфункційність цілісного весняного циклу : стимулятивність, імітаційність, хороводний ярмарок, розважально-ігрову функцію, окрім передирок.

В діахронічному порівняльно-аналітичному аспекті з іншими композиторами, наприклад : Лесі Дичко притаманне використання власних фольклорних інтонем, що є імітаціями вищезгаданих ліричних втор. А для Є. Станковича характерний синтез літературно-історичних джерел в суцвіттях фольклору і неофольклоризму.

Ідентифікацією натури митця виступає сутність кільцевої форми — різноманітне наповнення, що перегукується з його новою тембровою сонатною формою.

Фактурний аспект – явище дворівневого багатоголосся, як одного з головних ознак весняно-обрядових пісень у композитора постає на архітектонічному рівні : Християнство-язичництво. Звідси й формульність, в якій знаменником виступає архаїчний пласт, а чисельником – шумова театралізація.

(«Диво дивнеє») – паралель з оголенням хаосу Я.Ксенакіса. Автор оперує тембровою динамічністю в пролозі і в подальшому викладі не виходить за межі тональних устоїв.

Зародження ірраціонального відбувається в несподіваній інтонації «фа» сопран, що суперечить тональному устою, але наділено поліфункційним елементом : формотворчим та імітаційним. Праобраз вирування майбутнього небесного птаства. Подальша звукоімітація водної стихії призводить до паралелі з композицією («Море») Проснака.

Степурко значно розширює український історичний обсяг в хоровому циклі («Диво-дивнеє») в порівнянні до побуту Руси першої половини X століття (Симфонії-Диптиху) Є. Станковича і значно пізніших лірично-обрядових акапельних кантат Л. Дичко («Карпатською кантатою») та («Пір Року»).

Отже, через пошук іншого виміру, занурення в інтенційність, зображення магічних дійств та вірувань, архаїчний принцип значно збагатив колорит композиторського стилю, що ряснів прогнозовано вихолощеними взірцями фольклоризму та неофольклоризму в творчості композиторів-шістдесятників та наступних поколінь.

Предтечою наукового обґрунтування сороміцького фольклору вважається перша збірка («Малоросійських пісень») Михайла Максимовича, яка, водночас ще є першою маніфестацією української фольклористики. У передмові до основної частини викладу, автор подав теоретико-аналітичний розбір в дусі тогочасної епохи; негативно поставився до цього колоритного пласту, мотивуючи його появу

культурологічним зубожінням і навіть деморалізацією народу. Однак, визнавав дотепність та жартівливість окремих його зразків, таких як : («Танцювала риба з раком»), («Мужик каже ячмінь, жонка каже гречка») [3].

Фундаментально дослідив це явище антрополог зі світовим ім'ям, блискучий знавець весільного обряду Хведір Вовк в праці («Шлюбний ритуал і обряди на Україні»), в якій розробив культурологічну та пізнавальну концепцію обрядовості.

Лексеми сороміцького фольклору в творчості В. Рунчака інтерпретовані акапельним циклом (Мальовничка екскурсія по заповідним місцям українського сороміцького гумору та обробка укр. нар. пісні «Ой у вишневому садочку козак дівчину...»).

Твір є програмним та ексцентричним. Двоструктурна текстова модель родинно-побутового жанру : гуцульської коломийки («Ой болить ня голівонька, ой, та й межі плечима») та трьох пісень : («Скрипка б не грала, якби не той смичок»), («Любка спекла-злагодила для мене людськи»), («Ой у вишневому садочку, там соловейко щебетав»). Лексеми тяжіють радше до жартівливих пісень, аніж до пародійних. Уникає виходу за естетичний радикалізм — екстремізм обсцени, залишаючись в весільній обрядовості.

Знакова композиція, що є аркою між його хоровою, інструментальною та вокально-інструментальною гілками, де стилеутворчим чинником виступає явище театральної дієвості під час безпосереднього звукового потоку.

Композитор не працює в дусі неофольклоризму, обмежуючись прямим фольклорним цитуванням окремих зразків. Такі засоби ми помічаємо і в жартівливій мініатюрі («Паганіні співає з нами в хорі»).

В еkleктичному порівнянні Рунчак та Степурко є яскравими репрезентантами течій фольклоризму та неофольклоризму, приблизно одного хронологічного зрізу, що привнесли до національного пантеону зразки професійного опрацювання музичного фольклору та його еманції. Також відроджують за допомогою музичної фольклористики духовну основу нації та її процес деколонізації.

Список використаних джерел:

1. Г.А. Скрипник Фольклор // Українська фольклористична енциклопедія / Гол. ред. Г. А. Скрипник. Київ : ІМФЕ, 2019. С. 749-755.
2. Там само. – С. 751.
3. «Сороміцький фольклор» як дискурсивна категорія. URL : <https://www.yakaboo.ua/ua/kriptadii-fedora-vovka-vinajdennja-soromic-kogo-etnografija-seksual-nosti-na-mezhi-xix-xx-stolit.html#tab-fragment> (дата звернення : 05.03.2021).

Сколотій І.В.,

*кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків*

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА

В сучасних умовах в Україні однією із галузей, яка має позитивні результати функціонування, є агропромисловий комплекс. Поруч із цим, запорукою продовольчої безпеки держави та стратегічного розвитку її продовольчих ринків є розвиток тваринництва, яке в останні роки знаходиться в переважно занепадаючому стані через низьку рентабельність продукції його виробництва.

Ефективність функціонування будь-якого підприємства безпосередньо залежить від правильного формування та розподілу витрат, чіткого визначення поняття методів обліку витрат і калькулювання та їх класифікації, яка і впливає на величину собівартості та розподіл витрат [1].

Негативний вплив на зменшення обсягів виробництва та розвитку тваринництва в цілому спричинили також і такі чинники, як зменшення фінансової підтримки з боку держави, руйнування колишньої системи матеріально-технічного забезпечення, диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, неможливість оновлення та розширеного відтворення виробництва, в силу фінансового дефіциту, застарілих засобів виробництва і технологій тощо [2, 3].

У вирішенні проблеми підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва важливе значення має раціональна, науково обґрунтована організація бухгалтерського обліку. Організація бухгалтерського обліку витрат та виходу продукції набуває суттєвого значення у підвищенні ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, оскільки бухгалтерський облік є основним джерелом економічної інформації, необхідної для управління витратами. Від того, як організовано ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, залежать результати його діяльності.

Щоб правильно і раціонально організувати облік необхідно мати досконалу законодавчо-нормативну базу; галузеві стандарти і методичні рекомендації з обліку біологічних активів, витрат і доходів та визначення фінансових результатів; галузеву статистичну, фінансову та управлінську звітність, фахових бухгалтерів-фінансистів, які б досконало знали особливості діяльності агропромислових формувань і облікової політики.

Правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначаються Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в

Україні», який є актом найвищої юридичної сили в Україні стосовно питань обліку та фінансової звітності [4].

Для реалізації принципів і методів бухгалтерського обліку було затверджено План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування [5, 6].

У відповідності з Планом рахунків [5] для обліку витрат виробництва продукції передбачені рахунки 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати».

Методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації щодо організації і ведення обліку витрат і виходу сільськогосподарської продукції визначають декілька П(С)БО. Так, згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи» [7] первісне визнання сільськогосподарської продукції, яке відображається у тому звітному періоді, у якому вона відокремлена від біологічного активу, оцінюється за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу або за виробничою собівартістю відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» [8]. Згідно з П(С)БО 30 «Біологічні активи» після первісного визнання сільськогосподарську продукцію оцінюють та відображають відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» [9].

П(С)БО 16 «Витрати» [8] визначає методологічні основи формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства і її розкриття у фінансовій звітності. Також він закріплює порядок визнання та склад витрат у розрізі видів діяльності.

Зміст П(С)БО 16 «Витрати» дозволяє зробити висновок, що він регламентує порядок відображення у фінансовому обліку витрат на виробництво сільськогосподарської продукції, яка реалізована в звітному періоді для відображення цих витрат у фінансовій звітності. Щодо методології організації обліку виробничої собівартості, то в П(С)БО 16 «Витрати» зазначено, що «перелік і склад статей калькуляції виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) встановлюється підприємством» [8].

О.О. Саввон свідчить, що з прийняттям Національних стандартів бухгалтерського обліку в Україні виникає необхідність по-новому відображати господарські операції з виробництва готової продукції та її реалізації. Майже кожному підприємству доводиться продавати продукцію з відстрочкою платежу та боротися з неплатежами, існує проблема в обліку готової продукції стосовно плати за отриману продукцію, виконані роботи та надані послуги. Підприємству необхідно знати, які юридичні засоби використовувати для отримання своїх грошей, як правильно організувати роботу зі стягнення дебіторської заборгованості [10].

У відповідності з Програмою реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів метою

нормативного регулювання бухгалтерського обліку є забезпечення доступу всіх заінтересованих користувачів до інформації та звітності, яка дає об'єктивну картину фінансового становища і результатів діяльності суб'єкта господарювання. Регулюванню з боку держави підлягають аспекти бухгалтерського обліку, пов'язані з узагальненням інформації та складанням звітності, потрібної зовнішнім користувачам. Порядок, форми, строки і структура інформації та звітності для внутрішніх користувачів регулюються суб'єктом господарювання [11].

На підставі розглянутих теоретичних та методичних аспектів обліку виробництва продукції тваринництва можна констатувати, що для організації достовірного обліку виробництва продукції тваринництва є необхідна законодавча і методологічна база, керуючись якою можна на високому рівні здійснювати обліковий процес на будь-якому підприємстві.

Облік витрат виробництва в тваринництві необхідно побудувати таким чином, щоб мати змогу щомісячно узагальнювати витрати на окремі види робіт за виробництвом продукції тваринництва, а по завершенні циклу обчислювати фактичну собівартість продукції. Така структура обліку дозволяє здійснювати контроль за відповідністю витрат якості продукції.

Список використаних джерел:

1. Олійник С.О. Облік витрат виробництва та їх місце в системі управління підприємством // «Економічні науки». Серія «Облік і фінанси». 2015. Випуск 12 (45). Ч. 1. С. 224-229.

2. Посилаєва К.І. Методичні підходи виявлення і підрахунку резервів збільшення продукції тваринництва // Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу та фінансів в агропромисловому виробництві України. Матеріали міжнародної наук.-практ. Конф., 07-08 листопада 2013р. / Харк. нац. аграр. у-т.-Харків: ХНАУ, 2013. С. 154-157.

3. Комарніцька О.П. Проблемні аспекти розвитку галузі тваринництва та шляхи їх розв'язання // Економіка АПК. 2010. № 12. С.25-27.

4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.99 р. №996 – XIV, зі змінами та доповненнями внесеними Законом України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (щодо удосконалення деяких положень) №4646-д від 05.10.2017р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=996-14>. (дата звернення 01.04.2021р.).

5. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р.

№ 291 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>. (дата звернення 01.04.2021р.).

6. Інструкція по застосуванню Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. №291 (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.04.2021р.).

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>. (дата звернення 01.04.2021р.).

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318. URL: <http://rada.gov.ua>. (дата звернення 01.04.2021р.).

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджений наказом Міністерства фінансів України №246 від 20.10.99 р. URL: <http://rada.gov.ua>. (дата звернення 01.04.2021р.).

10. Саввон О.О. Удосконалення обліку готової продукції та її реалізації // Держава та регіони. 2007. № 3. С. 321-324.

11. Про затвердження Програми реформування системи бухгалтерського обліку із застосуванням міжнародних стандартів: Постанова Кабінету міністрів України від 28.10.1998 р. №1706. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/0245-89/print>. (дата звернення 01.04.2021р.).

Сколотій Л.О.,

*кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва,
м. Харків*

СУТНІСТЬ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА

В умовах затяжної фінансово-економічної кризи функціонування національних підприємств вимагає розробки принципово нових підходів до змісту обліково-аналітичної інформації, від якості якої залежить ефективність прийнятих рішень та конкурентоспроможність бізнесу.

Так, на сьогодні чимало питань, пов'язаних з обліком капітальних інвестицій та їх відображенням у звітності, до того ж більшість нормативно-правових актів, що регулюють правові засади їх обліку, залишаються неузгодженими між собою або суперечать один одному [1].

Аграрний сектор України – важливий локомотив розвитку економіки. Сільське господарство нашої країни функціонує і розвивається в досить складних політико-економічних умовах. Перед

сільськогосподарськими товаровиробниками постійно постає питання пошуку джерел фінансування виробничо-господарської діяльності, резервів оновлення матеріально-технічного забезпечення. Наразі суб'єкти господарювання даної галузі суттєво відчують гостру нестачу фінансових ресурсів. Тому з метою ефективного розвитку аграрний сектор потребує значних інвестиційних надходжень [2].

Перехід до ринкової системи господарювання неможливий без вирішення питання підвищення ефективності використання капітальних інвестицій і виробничих потужностей. Від вирішення цієї проблеми залежить місце підприємства в економіці, його фінансовий стан, конкурентоздатність на ринку.

У сучасних умовах є актуальними питання, які пов'язані із провадженням інвестиційної діяльності в Україні. Виключно важливе значення має інвестиційна діяльність, яка пов'язана зі здійсненням капітальних інвестицій, оскільки створює основи для стабільного функціонування та розвитку підприємства. Але існують проблеми, пов'язані з організацією обліку капітальних інвестицій, які залишаються недостатньо розробленими і вимагають свого вирішення. Суттєві порушення виявляються у питаннях організації обліку капітальних інвестицій та формуванні балансової вартості основних засобів [3].

На нинішньому етапі розвитку бухгалтерського обліку в Україні у різних джерелах відсутнє чітке визначення категорії та складу капітальних інвестицій. Досліджуючи категорію «капітальні інвестиції», варто виконати аналіз його трактування на законодавчому рівні.

На законодавчому рівні категорія «капітальні інвестиції» трактується таким чином. Категорія «капітальні вкладення» визначена у Законі України «Про інвестиційну діяльність» [4], згідно з яким результатами капітальних вкладень є відтворення основних фондів і приріст матеріально-виробничих запасів.

За Податковим кодексом України (стаття 14), «капітальні інвестиції» – це господарські операції, які передбачають придбання будинків, споруд, інших об'єктів нерухомої власності, інших основних засобів і нематеріальних активів, що підлягають амортизації відповідно до норм Податкового кодексу [5]. У Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного стандарту № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів» наводиться визначення категорії «капітальні інвестиції», як: інвестиції, що спрямовуються на будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання, створення необоротних активів (включаючи необоротні матеріальні активи, призначені для заміни діючих, і устаткування для здійснення монтажу), а також авансові платежі для фінансування капітального будівництва [6].

У Наказі № 494 Державного комітету статистики України [7] також наводиться визначення категорії «капітальні інвестиції» як інвестиції у придбання або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних та нематеріальних активів, термін служби яких перевищує один рік.

Проаналізувавши нормативно-правове та методичне забезпечення, можна сформулювати узагальнююче визначення категорії «капітальні інвестиції», як: сукупність витрат підприємства, спрямованих на придбання, виготовлення, розширення, модернізацію чи реконструкцію основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних необоротних активів, з метою отримання доходу чи економічної вигоди в майбутньому. Таким чином, є відмінності у визначенні об'єктів інвестиційної діяльності. Разом з тим автори визначень стверджують, що капітальні вкладення – це витрати, тому далі необхідно уточнити відмінність між категоріями «капітальні вкладення» і «витрати».

Об'єктами інвестиційної діяльності (інвестицій) варто вважати довгострокові матеріальні ресурси (основні засоби і довгострокові біологічні активи), а також нематеріальні активи, незавершені капітальні інвестиції, інновації, довгострокові і поточні фінансові інвестиції, цільові грошові вклади, запаси, майнові права [8].

Результатами капітальних вкладень (інвестицій) за законодавством пропонується вважати об'єкти довготермінових і поточних матеріальних активів, а за НП(С)БО – об'єкти довготермінових матеріальних і нематеріальних активів, якщо вважати сутність категорій «капітальні вкладення» і «капітальні інвестиції» однозначною. Проте значення слова «капітальні» спонукає до визнання капітальними лише вкладення у довготермінові активи [3].

Таким чином, з метою узгодження законодавчої і бухгалтерської термінології доцільно категорію «капітальні інвестиції (вкладення)» визначати у Законі України «Про інвестиційну діяльність» як витрати на створення і поліпшення довготермінових матеріальних і нематеріальних ресурсів [4].

Для раціональної організації бухгалтерського обліку капітальних інвестицій та основних засобів важливе значення має їх класифікація і оцінка. У питанні класифікації інвестицій цікавим є практичний досвід європейських та американських підприємств, які групують інвестиції залежно від їхньої мети: 1) вимушені інвестиції – здійснюються для захисту навколишнього середовища, підвищення надійності обладнання і покращення техніки безпеки виробництва; 2) інвестиції, що спрямовані на підтримання позицій підприємства на ринку, тобто збереження створеної репутації і завоювання нових ринків; 3) інвестиції на відновлення виробничих основних засобів для раціоналізації

виробництва; 4) інвестиції на забезпечення зменшення витрат, збільшення продуктивності праці і рівня рентабельності продукції; 5) інвестиції, що спрямовані на збільшення доходів підприємства шляхом збільшення обсягів випуску продукції та виробничих потужностей; 6) ризиковані інвестиції – фінансові інвестиції у цінні папери, в розробку інноваційної продукції [9].

Важливу роль у системі обліку капітальних інвестицій відіграють методи їхньої оцінки. Від правильної оцінки таких інвестицій залежить об'єктивність відображення витрат, доходів і прибутків (збитків) підприємства. Я. Д. Крупка зазначає, що методи оцінки капітальних інвестицій можна умовно поділити на дві групи: консервативні і динамічні. Консервативні методи базуються на даних бухгалтерського обліку, тому в момент оцінки є досить точними, проте вони не спрямовані на фактор часу, кон'юнктуру ринку, рівень інфляції та інші чинники. До консервативних методів оцінки капітальних інвестицій належить оцінка за історичною собівартістю, нормативними затратами, первісною і залишковою вартістю. До динамічних методів зараховують оцінку за поточною, чистою, справедливою і дисконтованою вартістю та за експертною оцінкою. Такі методи оцінки побудовані на ринкових принципах і спрямовані на майбутні доходи. Динамічні методи оцінки капітальних інвестицій є більш пристосованими до перманентних змін ринкового середовища і більш еластичні, ніж консервативні методи [10].

Таким чином, в наказі про облікову політику кожного підприємства доцільно передбачити 2 – 3 пункти, де йтиметься про методи оцінки капітальних інвестицій з їхньою конкретизацією і визначенням умов, за яких вони можуть застосовуватись.

Список використаних джерел:

1. Ночовна Ю.О. Протиріччя та проблеми обліку капітальних інвестицій // Агросвіт. 2019. № 13. С. 18-24.
2. Назаренко І.М. Аналіз інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств регіонів України // Проблеми економіки. 2019. № 4. С. 136-142.
3. Бондар М. І. Концепція вдосконалення обліку капітальних інвестицій // Облік і фінанси АПК. 2019. № 12. С. 25-31.
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991р. №1560-ХІІ (зі змінами і доповненнями).]. URL: [http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua). (дата звернення 01.04.2021р.).
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI (зі змінами і доповненнями). URL: <http:// zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення 01.04.2021р.).
6. Постанова КМУ «Про затвердження Національного стандарту № 3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: від 29 листопада 2006 р. №

1655 (ред. від 29.11.2006). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%D0%BF>. (дата звернення 01.04.2021р.).

7. Наказ державного комітету статистики України «Про затвердження Методики розрахунку індексу капітальних інвестицій»: від 25.12.2009 № 494. URL: <http://consultant.parus.ua>. (дата звернення 01.04.2021р.).

8. Бутинець Ф.Ф. Податковий облік в Україні: навчальний посібник для студентів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит». – Житомир : ЖІТІ, 1998. – 928 с.

9. Економічний аналіз: навчальний посібник. – Житомир: ПП «Рута», 2010. – 680 с.

10. Крупка Я. Д. Облік інвестицій: монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 302 с.

Стратулат Н.В.,

*кандидат філологічних наук, доцент;
професор кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ В МОВІ ЯК ОЗНАКА ПЕРМАНЕНТНОГО РОЗВИТКУ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Питання постійного поступального розвитку мови завжди було в полі зору вивчення як вітчизняних, так зарубіжних дослідників. Б.Ажнюк, І. Арнольд, Р.Белл, І.Большман, Л.Булаховський, Г.Євсєєва, О. Мельничук, М.Міщенко, Л.Нагорна, І.Огієнко, О.Пономарів, В.Русанівський, О.Тараненко, Ю. Хаберсман, Д. Шмельов, Л.Щерба та ін. у своїх наукових розвідках висвітлювали різні аспекти перманентних змін мовної системи. На сьогодні це питання набуло неабиякої актуальності, оскільки стрімкі зміни в суспільстві, передусім економічного, політичного, культурного характеру, бурхливий розвиток наукової сфери, утвердження України як незалежної демократичної держави, зумовили інноваційні процеси в системі сучасної української мови.

Динамізм мови, як зазначають дослідники, є її постійною природою ознакою. «Немає нерухомості в мові...У мові, як і взагалі в природі, все живе, все рухається, все змінюється. Спокій, зупинка, застій – явище оманливе; це частковий випадок руху за умови мінімальних змін. Статика мови є тільки частковий випадок її динаміки» [1, с. 349]. Проте існують такі періоди в суспільстві, коли мінливий характер мови проявляється особливо яскраво, віддзеркалюючи суспільні перетворення. Саме таким періодом є останні десятиліття.

Рухливість, гнучкість і відкритість мови найбільш проявляється в лексико-семантичній системі мови. «Словник – сфера в мові найбільш прониклива» [6, с.14] Він є найбільш чутливим до змін навколишніх реалій, активно відображає різні види перетворень.

Одним із проявів відображення в мовній системі відповідних змін на сьогодні є функціонування паралельних форм іменників на позначення особи: поряд з існуючими формами чоловічого роду з'являються форми жіночого як інноваційні утворення (фемінітиви). Крім того, активізується, під впливом зовнішніх чинників, лексика на позначення осіб жіночої статі, що була пасивною. Варто й сказати про стилістичну міграцію лексичних одиниць з таким загальним з аналогічною семантикою.

Звичайно, передумовами таких зрушень стали причини зовнішнього (соціального) і внутрішнього (власне мовного) характеру. Так, останнім часом роль жінки в суспільстві суттєво змінилася. Поява багатьох фемінітивів викликана зростанням активності та значення жінки сучасному соціумі, виконання нею таких функцій, які раніше були прерогативою чоловіків. Можливо, саме тому лексичні одиниці на позначення жіночої статі, як правило, мають відповідники на позначення чоловічих назв: **фотографиня – фотограф, науковця – науковець, прем'єр-міністерка – прем'єр-міністер**.

Вочевидь, це також пов'язано з фемінізацією суспільства та актуальними питаннями гендерної політики. Крім того, поява нових одиниць зумовлена й іншими зовнішніми чинниками, зокрема «поверненням» до джерел української мови. Фемінітиви віддавна були в нашій мові, і це підтверджується лексикографічними працями минулих століть [7, с.126].

Екстралінгвістичні фактори постійного розвитку мови пов'язані передусім з системним характером мови: усі елементи в мовній системі взаємопов'язані й взаємозалежні. Дякуючи системним відношенням елементів всередині лексики, зовнішні фактори, що торкаються тих чи інших ланок мови, мають вплив і на інші її ланки. Мова взагалі, лексика зокрема, перебудовуються, диференціюються і уточнюються для того, щоб більш адекватно відобразити, відтворити, закріпити нові ідеї, явища і поняття у відповідних словах і виразах. Власне, «нова ідея» утвердження «нової жінки» в суспільстві через переосмислення значення її ролі в суспільстві, визначення її прав, і закріплення її функцій сприяли появі нових лексичних одиниць з відповідною семантикою: назви осіб жіночої статі.

Важливим стимулом розвитку мовної системи є також мовні антиномії, існування яких змушує мову постійно перебувати в русі, і свідчить про її потенційну готовність до змін. Наявність внутрішніх законів мови забезпечує можливість збагачення її, функціонального

удосконалення, закріплюючи інноваційні виникнення як органічні елементи системи мови.

Системні характеристики мають насамперед закономірності словотворення та наявний словотворчий арсенал засобів. «Слово самим актом свого народження пов'язане з іншими словами. Словотвірні зв'язки дають слову життя і визначають його фізіономію, дають йому «внутрішню форму». Вони прив'язують слово до певного граматичного, структурного розряду» [6, с.14]. Система українського словотвору організована таким чином, що при будь-яких суспільних змінах потужний дериваційний матеріал засобів (як власний, так і запозичений) а також твірні основи стають підґрунтям для виникнення нових лексем, що, зі свого боку, сприяє розширенню та збагаченню словника української мови.

Словотвірна семантика та внутрішньомовна мотивація фемінітивів сучасної української мови пов'язана із суфіксальним способом як одним із найактивніших словотвірних способів. Творення іменників зі значенням жіночої статі відбувається за допомогою суфіксів *-к-*, *-иц-(я)*, *-ин-(я)*, *-ес-* [5].

Так, від іменників чоловічого роду за допомогою суфіксів *-к-* утворюються такі лексичні одиниці: **авторка, депутатка; -иц-(я): науковця, керівниця; -ин-(я): продавчиня, філологиня; -ес-: патронеса, поетеса.**

Найбільш уживаним з названих словотвірних засобів є суфікс *-к-*. Якщо звернутися до тлумачного Словника української мови, побачимо, що в реєстрі цієї академічної лексикографічної праці наявні непоодинокі випадки номінацій на позначення жіночої статі, які в період створення Словника (1970-1980 рр.) входили до складу літературної мови. Скажімо, звичні для всіх слова **лікарка, вихователька, вчителька, редакторка** – з нейтральним стилістичним оформленням. Проте увагу привертає й низка фемінітивів, які репрезентує словник з ремаркою (розм.) – розмовне: **директорка, професорка, завідувачка.** Це свідчить про те, що в середині минулого століття відповідні номінації не мали статусу паралельної форми (поряд з чоловічою) в аспекті нормативної лексики.

З огляду на те, що сьогодні виклики суспільства, зумовлені потребами гендерної рівності, відображені в новому Українському правописі (редакція 2019 року) [8], описана вище лексика «переходить» в розряд стилістично нейтральної. Така активізація словникового складу розширила можливості мовної системи, зокрема лексичної сполучуваності.

Варто наголосити й на тому, що новий тлумачний словник (2013-2018 рр.) свідчить про інноваційні процеси динаміки мови через появу в реєстрі нових одиниць – номінацій на позначення жіночої статі.

Звернімося до словника: **банкірка, програмістка, міністерка, експертка, аматорка** – ті новотвори, які є новими не тільки для мовлення, а вже й зафіксовані лексикографічно як неологічні входження.

Отже, питання лексико-семантичної організації жіночих номінацій існує в аспекті природної ознаки мови – динамічного характеру. Інноваційні входження, пов'язані як з лінгвальними, так і з позамовними чинниками, збагачують словниковий запас, що, зі свого боку, розширюють межі сучасної української мови, вивільняючи її потенційний резервуар.

Список використаних джерел:

1. Бодуэн де Куртенэ И. А. Избранные труды по общему языкознанию. Москва: Изд-во АН СССР, 1963. Т. I. 391 с.
2. Вільний тлумачний словник (2013-2018) <http://sum.in.ua/f>
3. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII (редакція від 11.09.2020) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text> (дата звернення 02.02.2021)
4. Словник української мови (1970-1980) <http://sum.in.ua/>
5. Лазова М.С. Фемінітиви у новій версії Українського правопису. 2020. <https://kppk.com.ua/pedrada/Lozova.pdf>
6. Сорокин Ю. С. Развитие словарного состава русского литературного языка 30-90 годов XIX века. Москва.-Ленинград: Наука, 1965. 565 с.
7. Стратулат Н.В., Проценко Г.П. Правописні зміни в новому Українському правописі: особливості їх реалізації у фаховому мовленні. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського*. Серія «Філологія. Сучасні комунікації». Київ, Т. 31 (70). 2020. № 1. С.124-128.
8. Український правопис (2019) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/ukrayinskij-pravopis-2019>.

Стечишин Алла Василівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри права,

Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»,

м. Івано-Франківськ

РАННІЙ ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВИХ ПОГЛЯДІВ КОСТЯ ЛЕВИЦЬКОГО

Вивчення історико-правового минулого важливе з огляду на необхідність звільнення історії держави і права України доби національно-визвольних змагань кінця XIX – початку XX ст. від неадекватних оцінок російських і радянських науковців, а також доцільності творчого використання спадщини минулого, зокрема застосування правових ідей, поглядів К.Левицького в умовах розбудови демократичної правової держави. Окрім того, в українській правовій думці не достатньо прослідковано послідовність процесів українського державотворення в контексті Європейського Просвітництва.

Відповідно, метою нашого дослідження є визначення місця і ролі Костя Левицького в українському державотворенні кінця XIX – початку XX ст. як представника нового типу української юридично освіченої інтелігенції.

У науковій літературі еволюція національної свідомості галичан, починаючи з кінця XVIII ст. і до 1939 р., представлена кількома періодами (або «добами») – «попівський», «професорський», «адвокатський» і «різночинський». Назву цих періодів зумовили представники духовної і світської інтелігенції, які в міру своєї професійної приналежності ставали на чолі процесу національного відродження [2, с. 3–4]. Правові реформи, проведені австрійським урядом, істотно сприяли галицьким українцям вийти за межі вузького етнографічного провінціалізму та призвичаїли їх жити за нормами конституційного права і відчувати себе рівноправними громадянами цієї держави. Порівняно з українцями Наддніпрянщини, які перебували у правовому статусі підданих самодержавства, західноукраїнська спільнота стала суб'єктом суспільно-політичного і громадянського життя, «самостійною суспільною силою, якою не можна вже було ігнорувати» [7, с. 69].

Усвідомлюючи низьку правову свідомість української спільноти, особливо щодо використання гарантованих прав і свобод, молоде покоління долучилось до просвітницької діяльності. У своїх спогадах К.Левицький писав: «Не забуду ніколи пам'ятних слів, першої відозви «Просвіти»: «Нехай всякий, хто може, жертвує для рідного народу й свою лепту». Отсі слова були для мене благородним живчиком в моїм

молодечім віці, що мені вказав перший шлях праці національної. Та я давав свою лепту по змозі. Як ученик гімназійний використовував я час свят і ферій (канікул. – Авт.), щоби неграмотним селянам читати книжечки «Просвіти» та пояснювати їм те, що написано, а грамотним роздавав книжечки «Просвіти», щоб самі читали і людям пояснювали. Те саме робив я як студент університету і допровадив до заснування читальні в Нижневі, де в неділі і свята збирались найповажніші господарі з громади та вчитували газети і книжки. Те відбувалось під проводом мого отця Антона Левицького, місцевого пароха в Нижневі, повіту Товмацького... По скінченню студій університетських сповнилось моє бажання, щоб я вступив в члени «Просвіти» і міг діяти в центральному відділі товариства «Просвіта» у Львові. Тут працював я двадцять п'ять років ідейно, щоб дати мою духовну лепту для рідного народу» [5, с. 117–118]. У перші роки своєї громадської діяльності К.Левицький пройшов випробування на міцність українського патріотизму і виявив спроможність визначити ворожі по відношенню до українського національно-визвольного руху течії. На той час діяли студентські товариства – «Дружній лихвар», що був під впливом народоців, і «Академічний кружок», на який мали вплив москвофіли. Частина членів «Лихваря» захоплювалась ідеями «громадівського соціалізму» М. Драгоманова, який у 1876 р. побував у Львові і навіть став членом цього товариства [1, с. 10]. К.Левицький спочатку був членом «Академічного кружка», але потім перейшов до «Дружнього лихваря». Причиною переходу стало те, що керівництво «Кружка» вимагало від своїх членів розмовляти і писати виключно російською мовою. Коли при перекладі з німецької мови однієї з книжок К.Левицький вжив український правопис, керівництво «Кружка» звинуватило його в українофільстві [4, с. 22–23].

Свої роздуми про право і статус української мови він виклав у статті «Про право рускої мови». Він пише, що «як у кожному ділі, так і щодо мови нам треба бути свідомими свого народного права та й виконувати то право, бо не варт свободи і людського права той народ, що з них не користує... Русини все була дорога його мова, тому то високий народний обов'язок кличе до нас: чи то дома межі своїми, чи межі чужими; в уряді, чи поза урядом; в справі малій, чи то у великій справі; в гаразді, чи в нещастю; супротив малих, чи то найвищих достойників – все і всюди говорити та й писати по руски! Той обов'язок, що виходить з почуття власної гордості народу, не є ніяким самовільним покликом до боротьби або ворогування проти других народів, бо має він своє право, котре всякі уряди і власти мають шанувати. А хто доходить свого права, той не робить нікому кривди. Не тільки уряд, але і другий нарід, як хоче, щоби ми його теж шанували, то мусить пошанувати і нашу рідну мову» [6, с. 9].

Відкриття у Львівському університеті кафедр цивільного і кримінального права з українською мовою викладання, безперечно, сприяло збільшенню кількості студентів-українців на правничому факультеті. І серед них було немало й тих, які «зачинали розуміти своє завдання супроти рідного народу» [3, с. 2]. В міру того, як поширювалися і поглиблювалися знання конституційних прав у різних соціальних верств українського народу, потрібно було діяти більшою мірою практично, а не ідеологічно. Інтелігенції «адвокатської доби» вдалося уникнути ідейно-політичної заангажованості в українському середовищі, яка була практично зведена до взаємного виборювання політичними партіями голосів виборців. Це, зрештою, призводило до поділу українського суспільства за симпатіями до тих чи інших політичних партій та заважало їх єднанню у спільній розбудові української національної держави. К.Левицький усвідомлював, що право, ставши складовою світогляду українського народу, стане могутнім знаряддям єднання всіх національних демократичних сил. Відкривши для себе цей правовий світоглядний потенціал українського народу, він разом із своїми колегами-юристами прагнув об'єднати всі політичні сили Галичини, у т. ч. польського національно-визвольного руху, та спрямувати їх на співпрацю у підготовці і закріпленні нових правових норм, які б відповідали конституційному праву і водночас забезпечували розвиток демократичних інститутів, на основі яких можна домагатися від австрійського уряду державної самостійності і поляків, і українців. Зміни в умонастрої передової української державотворчої інтелігенції того часу призводили до змін їх діяльності у різних громадських, політичних організаціях та в парламентах Сенату Австрії і Галицького сейму.

Таким чином, на прикладі К.Левицького можна прослідкувати три етапи становлення національної свідомості галичан: на першому (початок XIX ст.) була сформована етнокультурна українська самосвідомість; на другому (середина XIX ст.) організаційно оформилися політичні партії, які забезпечили творення національної політичної самосвідомості українського народу; на третьому (кінець XIX ст.) – український народ продукував свою державотворчу національно-патріотичну інтелігенцію.

Список використаних джерел:

1. Андрухів І., Сворак С., Ковалик В. Кость Левицький: політик, громадський діяч, правник (1859–1941): монографія. Надвірна : Надвінян. друк. 2009. 104 с.
2. Андрухів І., Арсенич П. Українські правники у національному відродженні Галичини: 1848– 1939 рр. Івано-Франківськ : [б.в.], 1996. 79 с.
3. Життя і право. 1930, травень.

4. Історичний огляд життя в студентських організаціях / зібрав і видав З. Кузеля. Львів, 1908. 149 с.
5. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914 рр. Львів : Друкарня оо. Василян у Жовкві, 1926. 737 с.
6. Левицький К. Про права руской (української) мови. Львів: Наукове товариство ім. Т.Шевченка, 1896.
7. Франко І. Я. Проблема селянства в польській літературі. *Зібрання творів* : у 50 т. К. : Наукова думка, 1980. Т. 27. С. 66–94.

Тимоць М.В.,

к.е.н., доц.

*професор кафедри управління та адміністрування
Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективність роботи кожного підприємства залежить від сформованої структури фінансових ресурсів. Важлива роль у структурі фінансових ресурсів відводиться прибутку. За рахунок прибутку підприємство створює фінансову базу як для самофінансування поточної діяльності, так і для здійснення розширеного відтворення. Використовуючи прибуток, підприємство може не лише погасити свої зобов'язання перед бюджетом, банками та іншими підприємствами і організаціями, а й інвестувати наявні засоби в нове будівництво, реконструкцію чи модернізацію наявного устаткування або заміну його прогресивнішим.

Розмір фінансового результату суб'єктів господарювання залежить від багатьох факторів, істотний вплив на діяльність підприємств внесла пандемія коронавірусу. Через введення карантинних заходів падіння українського ВВП за даними Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства першій половині 2020 р. склало 6,5% [1].

Проаналізуємо динаміку фінансових результатів вітчизняних підприємств у розрізі видів економічної діяльності за 2018 – 2020 р.р. (табл. 1).

Дані, наведені в табл. 1 переконливо засвідчують тенденцію до зменшення фінансового результату підприємств у 2020 р. у порівнянні з попередніми роками. У 2020 році за більшістю видів економічної діяльності спостерігається від'ємний фінансовий результат, що є свідченням збиткової діяльності суб'єктів господарювання.

Як бачимо, найбільший вплив пандемія мала на діяльність підприємств сфери промисловості, транспорту, ресторанного господарства, а також тих, які працюють з нерухомістю. Крім того, в таких сферах економічної діяльності як торгівля, будівництво, інформація та комунікація, хоч і мала місце прибуткова діяльність, та все ж розмір фінансових результатів у порівнянні з попередніми роками суттєво зменшився. Єдина сфера економічної діяльності, в якій у 2020 році мало місце зростання фінансового результату – це фінансова та страхова діяльність.

Таблиця 1

Фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств за видами економічної діяльності, млн.грн.

Вид діяльності	2018	2019	2020
Усього	176809,6	218093,8	29188,0
Сільське господарство	262,3	-23,7	-148,6
Промисловість	113482,2	86680,6	-40221,0
Будівництво	807,3	1340,8	489,8
Торгівля	34260,3	37329,2	4155,5
Транспорт	-11559,2	-164,5	-20485,1
Організація харчування	1211,0	1079,6	-1983,4
Інформація та телекомунікації	8990,0	10612,3	5552,9
Фінансова та страхова діяльність	6730,7	44089,5	110329,6
Операції з нерухомим майном	6895,9	5501,7	-5091,0
Діяльність у сфері адміністративного обслуговування	1631,0	1245,4	-82,7
Надання інших послуг	14098,1	30402,9	23328,0

Джерело: [2]

Таким чином, карантин істотно вплинув на споживчі настрої, майже зупинив декілька галузей – роздрібну торгівлю, готельний та ресторанний бізнес, авіап перевезення. Зменшилися обсяги надходжень до бюджету. Внаслідок введення карантину українські компанії заморозили інвестиції. Сектори, де пом'якшуються карантинні обмеження та які пов'язані із споживчим попитом, швидко відновлюються, насамперед

роздрібна торгівля та послуги. Із промисловістю ситуація гірша. Відновлення промисловості відбувається повільніше, ніж роздрібною торгівлі.

Враховуючи виклики, які отримали вітчизняні підприємства в умовах пандемії, робимо висновок, що для успішного функціонування та подальшого розвитку суб'єкти господарювання повинні володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Українська економіка впала за півроку на 6,5%. *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2020/08/6/663774>
2. Фінансові результати до оподаткування підприємств. *Статистичний збірник. Державна служба статистики України*. Київ. URL: <http://ukrstat.gov.ua>.

Тичина В. П.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права та правоохоронної діяльності
Державний університет «Житомирська політехніка»
м. Житомир*

**ДО ПИТАННЯ ПРО СПЕЦИФІКУ ТА КЛЮЧОВІ ВІДМІННОСТІ У
СТАТУСІ АФІЛІЙОВАНИХ ОРГАНІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ**

Однією з найважливіших ознак міжнародної організації є наявність постійної організаційно-правової структури. Вона слугує певним «двигуном», за допомогою якого реалізуються потенційні можливості міжнародної організації, що закладені в її установчому акті. З цього приводу професор Г. І. Тункін зазначав, що саме внутрішньо-організаційний механізм «дає життя» міжнародній організації [1, с. 343].

Мета, цілі та завдання зумовляють специфіку організаційно-правової структури конкретної міжнародної організації, яка розкривається в статутному та інших документах, правилах процедури її органів тощо [2, с. 172]. Так, особливості організаційно-правової структури Організації економічного співробітництва та розвитку (далі – ОЕСР або Організація) в загальному визначаються Конвенцією про заснування ОЕСР від 14.12.1960 р. [3] (далі – Конвенція 1960 р. або Конвенція ОЕСР). Її положення деталізуються і доповнюються актами, що прийняті на основі цієї Конвенції, які становлять так зване «внутрішнє право Організації».

Основу організаційно-правової структури будь-якої міжнародної організації складають її органи. При цьому серед науковців немає єдності щодо кількості та видів органів міжнародних організацій, що

можна пояснити великим розмаїттям та неоднорідністю самих міжнародних організацій. Більшістю учених обґрунтовується, що в організаційній системі має нараховуватися щонайменше три основні органи: вищий представницький, виконавчий та адміністративний [2, с. 172; 4, с. 104]. Водночас Вольфанг Граф Вітцум вважає, що достатнім є функціонування двох органів – орган, в якому представлені усі члени (збори, асамблея), та орган, що здійснює адміністративні повноваження (секретаріат) [5, с. 407]. Варто погодитися із О. М. Шпакович, що для більшості сучасних міжнародних організацій є характерною складніша організаційна структура, свій особливий характер взаємодії органів і специфіка їх компетенції [6, с. 134].

В установчому договорі ОЕСР (Конвенції 1960 р.) та актах, прийнятих на його виконання, не міститься систематизованого визначення інституційної системи Організації та положень про її склад. Дослідження змісту зазначених актів дозволяє дійти висновку, що організаційно-правова структура Організації економічного співробітництва та розвитку має складну децентралізовану будову, яка зумовлена широкою предметною компетенцією цієї організації. В основі її функціонування можна виділити три основні ланки: (1) основні органи; (2) допоміжні органи; (3) афілійовані органи та організації, що мають автономний статус у рамках ОЕСР.

З огляду на тему нашої наукової роботи, варто зосередитися на характеристиці афілійованих органів та організацій, що мають автономний статус у рамках ОЕСР.

Власне термін «афілійована особа» походить від англійського прикметника «affiliated», який означає поєднаний, зв'язаний, приєднаний, об'єднаний. Як зазначає Я. В. Клименко, поняття «афілійований» є екстрапольованим із національного приватного права країн англо-американської правової сім'ї та почало використовуватися у вітчизняному праві з 90-х років минулого століття [7, с. 217].

Варто зазначити, що поняття «афілійований орган/структура» використовується окремими науковцями, що досліджують сучасну організаційно-правову будову міжнародних міжурядових організацій. Так, О. С. Калмикова розглядаючи структуру Ради Європи, робить висновок, що в її архітектурі є пов'язані з нею афілійовані інституції, зокрема, Група країн по боротьбі з корупцією (GRECO), Європейська комісія проти расизму та нетерпимості. Вони характеризуються «наявністю і реалізацією з Радою Європи спільного інтересу – розвиток європейської демократії; можливістю здійснювати вплив (контроль); перебуванням під впливом (контролем) – вказані дві ознаки проявляються в більшій мірі в зв'язаності завдань, виконуваних Радою Європи та вказаними інституціями, їх взаємній відповідальності в процесі співпраці; відносному обмеженні самостійності – ознака, що

впливає з умови існування двох попередніх (така обмеженість може простежуватися в здатності вказаних інституцій впливати на правову політику Ради Європи, зокрема шляхом участі в правотворчості або практичній реалізації окремих спільних програм, а також розвивати та гарантувати виконання вже сформованих нею правових актів, що чітко вбачається в діяльності Європейського суду з прав людини)» [8, с. 89].

У Конвенції 1960 р. та актах, що прийняті на її виконання, не наведено переліку афілійованих структур ОЕСР. Термін «афілійована особа» ми намагалися адаптувати до організаційної будови ОЕСР. На нашу думку, він досить влучно може охарактеризувати правову природу окремих органів або навіть міжнародних міжурядових організацій, що входять до її складу.

Зауважимо, що афілійовані органи та організації на відміну від допоміжних органів ОЕСР мають автономний статус у рамках Організації. Зокрема, вони мають власну систему органів та самостійно без погодження з Радою ОЕСР визначають їх предмет та порядок роботи, а також особливості залучення держав-членів, третіх країн, міжнародних міжурядових та неурядових організацій. Такі структури можуть діяти в межах або під егідою ОЕСР, при цьому вони тісно пов'язані з нею реалізацією єдиних цілей, мети та завдань Організації, можливістю впливати на її політику та інституційними зв'язками. Адже функціонують в умовах підтримки та сприянні основним і допоміжним органам ОЕСР у вирішенні конкретних питань.

Повноваження афілійованих органів та організації мають як правило спеціальний характер, тобто відносяться до певних питань суспільного життя. На це прямо вказують їх назви: Міжнародне енергетичне агентство, Агентство з ядерної енергетики, Міжнародний транспортний форум, Сахель і Клуб Західної Африки, Центр розвитку та ін.

Так, наприклад, Міжнародне енергетичне агентство (далі – МЕА) є міжурядовою організацією, створеною у 1974 р. у період світової нафтової кризи з метою сприяння міжнародній співпраці держав із забезпечення енергетичної безпеки. Правовою основою МЕА є міжнародний договір – Угода про Міжнародну енергетичну програму від 18.11.1974 р. та Рішення Ради ОЕСР від 15.11.1974 р. [9], відповідно до якого МЕА не має власної міжнародної правосуб'єктності і визначається як «автономний орган у рамках Організації економічного співробітництва та розвитку» (ст. 1). МЕА має власну систему органів та самостійно визначає межі та особливості їх повноважень (ст. 5). При цьому вона щороку звітує перед Радою ОЕСР про результати своєї діяльності та фінансується із загального бюджету Організації.

У результаті проведеного нами дослідження можемо зробити висновок, що третім елементом організаційно-правової будови ОЕСР є

так звані спеціальні автономні організації й органи. Афілійовані органи та організації можуть самостійно визначати предмет та порядок роботи, особливості залучення держав-членів, третіх країн, міжнародних міжурядових та неурядових організацій. При цьому вони не мають статусу окремої міжнародної міжурядової організації. Такі структури можуть діяти в межах або під егідою ОЕСР, при цьому вони тісно пов'язані з нею реалізацією єдиних цілей, мети та завдань Організації, можливістю впливати на її політику та інституційними зв'язками. Загалом же наявність подібних за природою автономних утворень характерна й для інших міжнародних організацій.

Список використаних джерел:

1. Тункин Г. И. Теория международного права / под общ. ред. Л. Н. Шестакова. Москва: Зерцало, 2009. 416 с.
2. Міжнародне право: навч. посібник / за ред. М. В. Буроменського. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 336 с.
3. Convention on the Organization for Economic Cooperation and Development, Paris 14th December 1960. OECD Home. Paris, 1965. URL: <https://www.oecd.org/general/conventionontheorganisationforeconomiccooperationanddevelopment.htm>
4. Абашидзе А. Х. Право международных организаций: учебник и практикум для бакалавриата и магистратуры / под ред. А. Х. Абашидзе. Москва: Юрайт, 2016. 506 с.
5. Международное право. Völkerrecht / Вольфанг Граф Витцум [и др.]; пер. с нем. В. Бергманн; науч. ред. Т. Ф. Яковлева. М.: Инфотропик Медиа, 2011. 992 с.
6. Шпакович О. М. Вплив актів міжнародних організацій на внутрішні правопорядки держав-членів: наукова доповідь. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Вип. 101 (Ч. I). Київ, 2011. С. 106-110.
7. Клименко Я. В. Афілійовані особи: походження терміну, критерії визначення й застосування у вітчизняній та міжнародній практиках. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. *Економічні науки*. Кіровоград, 2014. Вип. 26. С. 215-226.
8. Калмикова О. С. Міжнародно-правове співробітництво в системі Ради Європи по боротьбі з ксенофобією та расизмом: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2014. 225 с.
9. Decision of the Council establishing an International Energy Agency of the Organization of November 15, 1974 № C(74)203/FINAL. URL: <https://iea.blob.core.windows.net/assets/ba8c3ef8-f5b3-45db-86d2-719502e8d4ef/decesionofthecouncil.pdf>

Толошняк Н.А.,
кандидат мистецтвознавства,
доцент, доцент кафедри
естрадно-вокального мистецтва
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ

М. ЛИСЕНКО ЗАСНОВНИК КАМЕРНОГО НАПРЯМКУ В УКРАЇНСЬКОМУ ОПЕРНОМУ МИСТЕЦТВІ

В історії музичної культури М. Лисенко постає як універсальна особистість, яка поєднала в собі композитора, піаніста, диригента, фольклориста, педагога, громадського діяча. М. Лисенко увійшов в історію українського музичного мистецтва як засновник національної композиторської школи. Творча спадщина композитора чисельна і різножанрова. Однією з найяскравіших сторінок якої є його оперні твори. У творчому доробку М. Лисенка є майже всі різновиди оперного жанру: історико-героїчна народна музична драма, народно-побутова опера, опера-сатира, опера-політичний памфлет, опера-коляда, лірико-фантастична опера, дитяча опера тощо. М. Лисенко вважається засновником національного оперного мистецтва.

У той же час, М.В. Лисенко є творцем і камерного напрямку українського оперного мистецтва. В ньому знайшли відображення тенденції суб'єктивізму, психологічного достовірного змалювання внутрішнього світу людини. Таки його твори як «Сафо» (1896-1900 рр.) і «Ноктюрн» (1912 р.) по тематиці, формі, музичній мові помітно відрізняються від інших опер композитора.

Драматичні сцени «Сафо» (лібрето Л. Старицької-Черняхівської) написані на сюжет стародавньої легенди про відому античну поетесу Сафо, яка покохала юного Фаона. Переконавшись, що її кохання – без взаємності, вона кидається з високої скелі в море.

Маломасштабність опери, яка виражена в зосередженій увазі на розкритті теми кохання Сафо, вплинула на композицію побудови. Твір складається з дванадцяти номерів, котрі включають ряд хорів, арій, дуетів, мелодекламацій. Коло дійових осіб обмежено – Сафо, юний Фаон, Ірінія та молодий грек.

Драматургія «Сафо» характеризується одноплановістю сценічної інтриги, яка міститься у розкритті теми кохання Сафо до Фаона, та відсутністю побічних ліній розвитку сюжету. Внутрішній драматургічний конфлікт розвивається в двох напрямках: спочатку експонується образ юного Фаона, який закоханий в молоду прекрасну Ірінію, і лише після дуету закоханої пари змальовується образ Сафо. У вокальних і мелодекламаційних номерах звучать освідчення в коханні Сафо, болісні роздуми, сумніви, страждання, що привели до трагічної розв'язки.

Безпосереднього зіткнення дійових осіб у творі немає. Конфлікт вирішений шляхом співставлення експозиційних образів, який приводить до фіналу без розвитку та кульмінаційного нагнітання дії.

Хор в архітектоніці твору виконує підпорядковану роль. Хор допомагає змалювати середовище, сприяє розкриттю змісту подій, які відбуваються. Композитор вдало використовує старовинні лади, гетерофонну фактуру супроводу, мелодекламацію для відтворення античного колориту. У вокальних партіях композитор використовує діатонічні звороти, в яких ритмічний малюнок відповідає ритму поетичного тексту.

Маломасштабність форми, одноплановість сценічної інтриги, своєрідне вирішення драматургічного конфлікту, обмежена кількість виконавців – все це свідчить про те, що твір належить до жанру камерної музичної драми.

Друга камерна опера М.В.Лисенка «Ноктюрн» (лібрето Л. Старицької-Черняхівської) – одноактна опера-мініатюра – «опера-хвилинка», як назвав її сам композитор, яка вперше, після смерті композитора, була виконана Київським муніципальним театром. Оркестровка опери «Ноктюрн» була здійснена вже після смерті композитора у 1919-1920 рр. – Я.Степовим, а у 30-ті роки – С. Людкевичем.

Створення опери нав'язано особистими спогадами автора про рідний край (твір написаний 69-річним Миколою Віталійовичем після поїздки на Полтавщину). «Ноктюрн» забарвлює глибока лірика, спогади про пережиті юнацькі почуття.

Сюжет опери фантастичний: вночі в одній з кімнат старовинного панського будинку оживають портрети колишніх господарів – Бабусі, Панни та Офіцера, який загинув на війні. В розвитку подій приймають участь і статуя Вакханки, два Цвіркуни, Рожеві та Золоті сні. Але вранці в кімнату входить служниця і відчиняє вікно, в нього вривається вуличний шум, голоси та мелодія пісні «Ой там, ой там за Дунаєм». Тіні минулого тануть і зникають в яскравих променях ранішнього сонця.

Загальний інтимний колорит вплинув на характер музики: вона витончена, світла, меланхолійна, іноді дещо вишукана. У цій опері композитор показує «старосвітське життя» через показ атмосфери салонного музичного побуту дворянських садіб першої половини XIX ст. Композитор з великою майстерністю відтворює атмосферу старовинного салонного дворянського музичного побуту. Тут Лисенко використовує метод узагальнення через жанр, який сприяє конкретизації історичного часу, соціальної характеристичності середовища, створює необхідну емоційну атмосферу (сентиментальний романс, старовинний вальс, любовний дует в стилі салонної лірики XIX ст.).

Опера поділяється на дві частини, де перша відіграє роль своєрідного прологу, який характеризується статичністю у розвитку сюжету і створює одухотворені пейзажні замальовки. Друга частина передає безпосередній драматургічний розвиток, де оживають старовинні речі і розгортається давня історія кохання дівчини і загиблого на війні юнака.

Вокальна партія в опері багатопланова, вона тонко реагує на зміни у літературному тексті і безпосередньо пов'язана з образною характеристикою дійових осіб. В опері використовуються інтонації міської ліричної пісні (арія Панни), орнаментальна східна мелодика, складний ритмічний малюнок (арія Вакханки), героїчні фанфарні інтонації з карбованим пунктирним ритмом (арія Офіцера), інтонації, що наближуються до українських народних пісень (заключний квінтет).

Значну ілюстративну роль в опері виконує супровід. Це звукозображальні елементи і штрихи (трелі, форшлагги, морденти у вступі де змальовується картина літньої ночі в дуеті Цвіркунів; пунктирний ритм та карбована маршова хода в арії Офіцера; імітація бою годинника та спів півня в заключному епізоді).

Оригінальна трактовка сюжету приводить до своєрідного драматургічного рішення, яке засноване на використанні прийому ретроспекції. Всі герої опери у своїх вокальних номерах згадують і оспівують щастя та радість минулих днів. Цей настрій характерний також і для світлого, лірико-споглядального заключного квінтету.

Інтимність сюжету, компактність форми, скромні зовнішні сценічні ефекти, зведення до мінімуму сюжетних подій, аріозний та пісенний тип інтонування, обмежене використання інструментальних дивертисментів – все це визначило жанрово-типологічні риси опери «Ноктюрн» як камерної опери.

Короткий огляд вищезгаданих творів дає можливість дійти висновку, що зародження та формування перших зразків камерної опери в українському музичному театрі пов'язано з творчістю Миколи Віталійовича Лисенка. Слід звернути увагу на те, що «малі» опери Лисенка «Сафо» та «Ноктюрн» – презентують цей жанр у двох родових видах – камерна музична драма та лірична опера-мініатюра. У цих творах ще зберігаються номерна структура, літературні першоджерела видозмінені до вимог оперного лібрето. Вокальна партія ґрунтується на аріозних та пісенних інтонаціях, супровід відіграє підпорядковану роль. Натомість вже викристалізуються типологічні риси камерної опери, що пізніше проявилися у творчості композиторів наступних поколінь. Це маломасштабність, одноплановість сценічної інтриги, обмежена кількість дійових осіб, зведення до мінімуму інструментальних дивертисментів, скромні зовнішні сценічні ефекти.

Розпочаті Миколою Віталійовичем експериментальні пошуки в жанрі малих оперних форм були продовжені творчими доробками Б. Яновського, К. Стеценка, Г. Жуковського, О. Білаша, В. Губаренко, Ю. Іщенко, що вплинули на подальшу історичну долю української камерної опери.

Список використаних джерел:

1. Архимович Л. Українська класична опера. Київ, 1957. 320 с.
2. Булат Г. Микола Лисенко. Київ, 1973. 206 с.
3. Вавренчук І.А. Опера-хвилинка «Ноктюрн» Миколи Лисенка (ескіз української музичної сецесії) [Електронний ресурс] Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2015. №1. С.4-8
Режим доступу. http://nbuv.gov.ua/UJRN/had_2015_1_3.
4. Толошняк Н.А. Украинская камерная опера (к проблеме эволюции жанра) Автореф. дис. ... канд. искусствоведения: 17.00.02 / Киевская государственная консерватория им. П. Чайковского. К., 1991. 23 с.

Федик Лідія Богданівна,

*к.і.н, доц., доцент кафедри права
ЗВО «Університет Короля Данила»
м.Івано-Франківськ*

ВИТОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОНАРХІЗМУ В УКРАЇНІ

Міжнародна аналітична установа Legatum Institute у списку найуспішніших країн світу 2012 року на верхівку винесла Норвегію, Данію та Швецію, а далі йдуть неєвропейські країни: Австралія, Нова Зеландія та Канада. Більшість держав-лідерів списку (сім із десяти) об'єднує те, що вони мають монархів. Ці країни в економічній сфері є якіснішими, в культурній розвиненішими, більш політично стабільні, в них краще функціонують інститути державності. Для цих країн монархія є символом національної тотожності, стабільності, порядності і служіння країні [4].

Монархія одна з найдавніших форм правління, що бере свій початок у III–II тисячолітті до н.е. з епохи єгипетських і шумерських правителів. Формування монархічного ладу було природною необхідністю і впливало з інституту вождівства та релігійних вірувань, а також потреби захисту від зовнішніх загроз. Монархізм базується на трьох принципах: 1) безстроковість – влада монарха не обмежується певним строком повноважень; 2) спадковість; 3) непогрішність трону – монарх не несе відповідальності перед підданими, що доповнюється браком контролю за його владою з боку суспільств [3, с. 46]. В основі монархії лежить ідея богопомазаності та служіння монарха народові, що базується на політичних традиціях, готовності добровільного підпорядкування, а народ монархії виступає сукупністю підданих, а не вільних громадян.

Українці, на основі хліборобської традиції та об'єднання у спільні общини для обробітки землі, розвинули дух демократії та індивідуалізму. Український індивідуалізм, як ознака сильного прагнення до самовияву поєднувалася з одночасним небажанням до підпорядкування, що в українському випадку, запобігало формуванню вождівства та диктатури.

З іншого боку індивідуалізм змушував українця ставити свій інтерес вище за інтереси інших та визначав первинність особистого над загальним. Таким чином індивідуалізм роз'єднував, оскільки не давав можливості дійти загальної, одностайної позиції (існування великої кількості індивідуальних думок та позицій не формують цілого). Індивідуалізм призводив до постійного прагнення індивідуальної свободи і відсторонення від загальнодержавних цінностей. Така риса українського менталітету ускладнювала формування загальнодержавних цілей, ідей та була причиною дезорганізованості української нації [2, с. 70].

У княжу добу проявом індивідуалізму стали амбіції окремих земель, які не хотіли визнати провідної ролі Києва та прагнення князів здобути суверенне становище.

В більшості країн монархічна традиція склалася у V ст. та пройшла етапи ранньофеодальної, васально-сеньйоріальної, станово-представницької, абсолютної монархії, загалом проіснувавши близько тисячоліття. Наприклад у Англії монархія веде свою історію з часів англосаксів, тобто з IX століття і існує до сьогодні, тоді як в Україні монархічні традиції були не більш ніж протягом 500 років існування Київської Русі, та ранньофеодального об'єднання східнослов'янських племен. Так склалося, що знайомство з монархією для українців було пов'язане із перебуванням у складі інших держав: Австрійської та Російської імперій і асоціювалося з такими її рисами як кріпацтво, соціальна нерівність, відсторонення народу від участі в управлінні загальнодержавними справами.

Політична історія України мала приклади кількох спроб запровадження монархії: король Данило Галицький (Галицько Волинське королівство), гетьман Богдан Хмельницький (Військо Запорозьке), гетьман Павло Скоропадський (Українська Держава). Спроби встановити таку форму правління відбувалися в умовах зовнішньополітичної агресії. Така форма правління в Україні була нетривалою і зазвичай змінювалося анархією та втратою державності. Попри це така монархія як форма правління була ефективною про що свідчили стабільність, політичний та економічний розвиток згаданих державних утворень. Б.Хмельницький вибрав новий гетьманський, а не старий князівсько-королівський різновиду українського династичного легітимізму, оскільки не мав сформованої династії, яка б базувалася на знатному походженні та традиційній легітимності. Б.Хмельницький міг розраховувати тільки на

харизматичну легітимність, засновану на вірі в особисті якості лідера та утвердити нову українську династію[1, с. 98].Юрій Хмельницький, якому гетьман передав булаву незміг реалізувати ідею династичності клану, бо не мав політичного та військового хисту.Таким чином династизм Б.Хмельницького не набув логічного структурного оформлення.

У 1918 р. склалися умови для відродження в Україні монархії в національній формі – Гетьманату.Попри диктаторські повноваження гетьмана П.Скоропадського Українська держава в подальшому мала набути форму конституційної монархії. Закон про спадкоємність, розроблений і затверджений П. Скоропадським, передбачав «обрання нового гетьмана» на випадок смерті попереднього. Водночас українцям знову не вдалося піднятися над своїми партійними амбіціями та уподобаннями та консолідуватися заради збереження української держави. Чергова спроба відновити монархію в Україні змогла протриматися тільки 7 місяців. Отже усі спроби утвердити монархічну форму правління в Україні були результатом не усталеної традиції, а завдяки харизмі та особистісним якостям кандидатів на монархів.

Основою монархічної форми правління є не тільки монарх, але й еліта на яку він опирається. Зазвичай еліта виокремлюється з народу і вирізняється ментальністю, історичними традиціями, освітою, соціальним статусом, корпоративною солідарністю, організаторськими здібностями. Однак українській еліті завжди бракувало справжнього патріотизму та досвіду державотворення, оскільки заради збереження свого статусу вона відривалася від решти суспільства заради служінню неукраїнському сюзерену, а отже, вона не виконувала свою роль суб'єкта націєтворення та державотворення.Тому чи не основною проблемою становлення монархії в Україні була відсутність ортодоксальних аристократів. У перспективі становлення монархії в Україні більш прийнятним виглядає приклад Наполеона Бонапарта, тобто поява харизматичного лідера, що зміг би сконсолідувати навколо себе нову еліту та започаткувати нову династію.

Таким чином не всі форми правління, навіть якщо вони були досить ефективними у інших народів, є доцільними для інших держав. Водночас монархія традиційно в суспільстві ототожнюється з порядком та стабільністю, зразком «сильної руки» чого завжди бракує Україні. Тому хоча монархія і не є притаманною для української державотворчої традиції не слід категорично висловлюватися про неперспективність її в Україні, тим більше що монархія, як форма правління, зазнає постійної трансформації і модернізації відповідно до потреб суспільства.

Список використаних джерел:

1. Зякун А. «Монархізм» Б. Хмельницького: гіпотези та реалії. *Світогляд - Філософія - Релігія*. 2014. Вип. 7. С. 94-104.

2. Микольченко В. С. Особливості української ментальності як підґрунтя вибору між *vitaminima* та *vita*. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Філософія. Соціологія. Політологія*. 2014. Т. 22, вип. 24(2). С. 68-73.

3. Хаустова М.Г., Терещук Д.С. Монархія як особлива форма державного правління. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С 45-60.

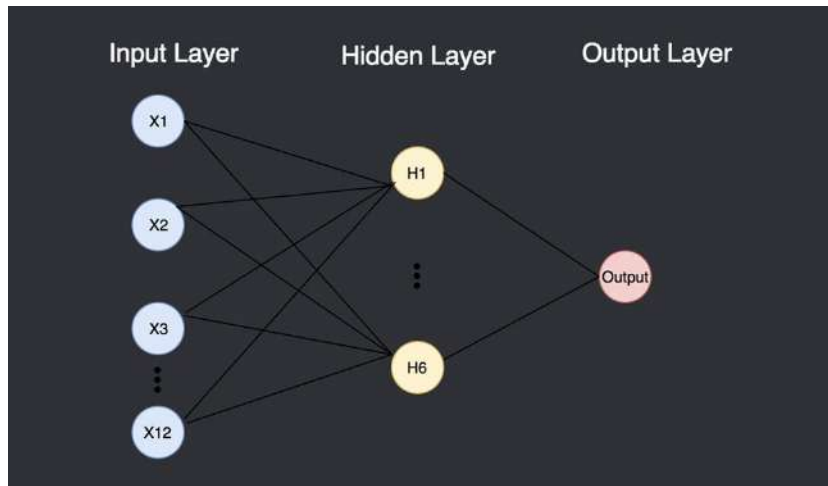
4. Цюпин Б. Монархія – архаїчний устрій у сучасній Європі. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24784269.html>

Філяк Галина Ярославівна,
*викладач кафедри інформаційних технологій
Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

НЕЙРОННА МЕРЕЖА ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МАТЧІВ В КІБЕРСПОРТІ

Згідно Вікіпедії, машинне навчання (англ. Machine Learning) – великий підрозділ штучного інтелекту, математична дисципліна, що використовує розділи математичної статистики, чисельних методів оптимізації, теорії вірогідності, дискретного аналізу, і що витягає знання з даних.

Valve (Dota 2 Publisher) забезпечує потужний веб-API для розробників для отримання як відповідності, так і даних гравця. Створено локальний скрипт python, який викликає веб-API Dota2 і зберігає кожен результат у локальному файлі, однак існує безліч факторів, які можуть вплинути на набір даних, тому в результаті є близько 50 тис. даних для навчання по матчах. Відфільтровано недійсні та невідповідні дані під час збірки. Dota 2 має механізм зіставлення гравців, який автоматично поєднує гравців зі схожим рівнем змагань (також званий «рейтинговий рейтинг») у матчі. Припускаючи, що кожен гравець матчу може однаково добре грати в гру, ми можемо спростити прогнозування результату матчу, зосередившись виключно на виборі героя (роль, яку кожен гравець вибирає в матчі). Більш конкретно, наш аналіз має на меті відобразити вплив наступних трьох типів вхідних даних на результат поєдинку: які герої грають у даному поєдинку, яких героїв грають разом у складі п'яти, а який у складі п'яти протилежних героїв вони змагаються проти. Згідно з цим припущенням, зроблено вектор функцій.

Було проведено безліч експериментів з різними конфігураціями нейронних мереж, щоб знайти оптимальний підхід. Для мети найбільш успішна нейронна мережа використовувала дані масштабуються за допомогою *MinMaxScaler()*? щоб знаходитись між мінімальним та максимальним значенням (між 0 та 1) - дає стійкість до дуже малих стандартних відхилень функції та збереження нульових записів у розріджених даних. Дані розділяються на тренувальні та тестувальні (де тестові = 33 %). Мережа з 5 шарами (по 100 нейронів та 1 на виході) та з 3 *Dropout(0.3)*. Функція активації - *relu* (в 3 шарах) та *sigmoid*(в двох останніх шарах), оптимізатор - *adam*, функція втрат - *binary_crossentropy*, *epochs=50*, *batch_size=8*. Вкінці вивід результату.

```
model = Sequential([
    Dense(100, activation='relu', input_shape=(64576,)),
    Dropout(0.3),
    Dense(100, activation='relu'),
    Dropout(0.3),
    Dense(100, activation='relu'),
    Dropout(0.3),
    Dense(100, activation='sigmoid'),
    Dense(1, activation='sigmoid'),
])
model.compile(optimizer='adam',
              loss='binary_crossentropy',
              metrics=['accuracy'])
hist = model.fit(X_train, Y_train,
                batch_size=8, epochs=50,
                vpred_train= model.predict(X_train))
```

Accuracy on training data: 0.9983285665512085%

Error on training data: 0.001671433448791504

Accuracy on test data: 0.74%

Error on test data: 0.26

Також є ще один приклад мережі, що використовує дані про матчі, героїв та їхню інформації (тобто і включається загальна статистика героя та рейтинг команди). ColumnTransformer з OneHotEncoder перекодує дані для подальшого використання. Нормалізація даних *StandardScaler()*. Нейронна мережа включає 9 шарів(з 48 нейронами та 1 на виході) та з двома Dropout(0.2). 8 шарів з функцією активацією - *relu*, та останній шар з *sigmoid*, оптимізатор - *adam*, функція втрат - *binary_crossentropy*, *epochs=50*, *batch_size=16*.

І не менш цікавий варіант Random Forest Classifier це метаоцінювач, який підходить для ряду класифікаторів дерева рішень на різних підвиборах набору даних і використовує усереднення для підвищення точності прогнозування та контролю над перестановкою. Розмір під вибірки контролюється параметром (*n_jobs=4*). Прогнозований клас вихідної вибірки - це голосування дерев у лісі, зважене за їхніми оцінками ймовірності. Тобто передбачуваний клас - це той, що має найбільшу середню оцінку ймовірності по деревах.

```
rf = model_maker(RandomForestClassifier(n_jobs = 4))
```

Training Scores

Precision Score: 0.87

Recall Score: 1.0

Accuracy Score: 0.86

Testing Scores

Precision Score: 0.71

Recall Score: 1.0

Accuracy Score: 0.71

Важко знайти правильну конфігурацію дерева рішень для цієї проблеми, щоб отримати якісь послідовні результати, з експериментів із вхідними даними здається, Дане рішення не можна прямо визначити найкращим, головним чином тому, що набори даних, що використовуються для навчання, сильно відрізняються, включають лише ігри, у які грають висококваліфіковані гравці, ці гравці часто не роблять великих помилок і можуть заробляти на початкова перевага в позиції героя у складі, тоді як у моє рішення набір даних включав ігри, де новачки роблять помилки, і навіть те, що нібито «виграна» гра, за складом героя, результат може бути протилежним.

Фінів В.М.,

к.ф.н.,

викладач кафедри перекладу та філології

ЗВО «Університет Короля Данила»,

м. Івано-Франківськ

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ОДИНИЦЬ ОНІМНОЇ СИСТЕМИ (НА МАТЕРІАЛІ ПСЕВДОНІМІВ УЧАСНИКІВ АТО ТА ЧЛЕНІВ ОУН-УПА)

Термін «псевдонім» об'єднує величезну групу вигаданих імен, різнотипних за способами творення і графічним зображенням. На відміну від обов'язкових і сталих позначень особи, псевдоніми є факультативними найменуваннями, які використовуються в окремих соціально-професійних групах. Їх функціонування не регламентується законодавчо[2] (Товстий, Фін– Власенко Володимир, Запорожець – Кавацюк Василь).

Більшість мовознавців розглядає псевдоніми у системі антропонімікону. Тому звернімо увагу на те, як пояснюється термін «антропонім» у мовознавчій літературі: **антропонім** – будь-яке власне ім'я людини (або групи людей), у тому числі ім'я по батькові, прізвище, прізвисько, псевдонім, криптонім (таємне, зашифроване ім'я), андронім (найменування дружини прізвищем чоловіка), гінеконім (найменування чоловіка прізвищем матері, дружини), патронім (найменування людини від імені чи прізвиська батька або предків) [7, с. 99].

Розглянемо детальніше інтерпретації явища псевдонімії науковцями. У мовознавстві псевдоніми тлумачать як:

- специфічний розряд антропонімів – індивідуальних імен людей (В. Німчук [4], В. Лучик [3]);
- самоназви, що виникли в результаті свідомого вибору автором мотиву номінації та способів і засобів мови для його реалізації (Н. Павликівська [5]).

Вслід за Т. Комісаренко, псевдонімні одиниці поділяємо на [2]:

1) власне псевдоніми, що створюють ілюзію справжності імені й прізвища (Бобер Сірко; Маруся Звіробій – Самбул Олена (АТО); Архип Щербак – Хома Василь, Арсенич Володимир – Охримович Степан, Богдан Бард – Максимів Іван, Боднар Євстахій – Польовий Омелян (ОУН-УПА));

2) узагальнювальні (колективні) псевдоніми (Волонтери – Конови Вікторія та Олександр, передок – бійці батальйону «Айдар», кіборги – бійці 3-го батальйону 80-ї десантно-штурмової бригади (АТО); «Леви», «Вовки», «Сян», «Месники» – відділення та роти підрозділів ОУН-УПА);

3) фразіоніми або описові псевдоніми;

4) топонімічні псевдоніми (Полтава – Петро Федун, Москва – Литвинчук Іван Самійлович, Гуцул – Гурний Дмитро, Одеса – Смірнов Сергій, Обухів – Кононко Сергій (АТО); Верховинець – Троцюк Григорій, Гуцул – Бутковський Іван, Умань – Ухань Михайло (ОУН-УПА));

5) аллоніми – це використання чужого прізвища (Лермонтов – Ніколов М., Довбуш – Філіпчук Юрій, Да Вінчі – Коцюбайло Дмитро (АТО); Білоус – Шульган Мар'ян, Гонта – Гибляк Григорій, Адамчук – Дудич Микола, Андрієнко – Луцький Олександр (ОУН-УПА));

6) графоніми: СВД – Демиденко Сергій, ВДВ – Дмитренко Віктор (АТО); ТМР – Володимир Кудра (ОУН-УПА).

Варто зауважити, що серед псевдонімів ОУН-УПА та АТО нами не виявлено фразіонімів. Більш чисельно в цьому аспекті репрезентовано аллоніми та топонімічні псевдоніми, псевдоніми, які структурно побудовані за моделлю ім'я+прізвище (перший тип у поданій класифікації), реалізуються більшою мірою членами ОУН-УПА.

Вагомий внесок у дослідження української псевдоніміки зробила Н. Павликівська, монографія якої присвячена комплексному аналізу різних груп псевдонімів ХХ століття, зокрема літературно-мистецьких, політичних та кримінальних. Учена подає власну дефініцію терміна «псевдонім» як особливого виду антропоніма, визначивши тим самим його статус в національній ономосистемі. Суперечливим, на нашу думку, є також твердження про те, що кличка – це різновид псевдоніма [5, с. 16]. У нашому дослідженні розглядаємо подані поняття як суміжні і не співвідносимо як частину і ціле.

На основі тверджень лінгвістів ми змогли сформулювати власне визначення терміна «псевдонім». На нашу думку, **псевдонім** – це вторинне фіктивне самонайменування людини; одиниця ономастики, що є об'єктом вивчення різних наук (мовознавства, історії, літератури).

Для кращого розуміння поняття «псевдонім» необхідне розрізнення його з однотипними видами антропонімів, зокрема криптонімами, кличками та прізвиськами, а також диференціація в опозиції до понять «псевдо» та «позивний». У роботі ми ототожнюємо поняття псевдонім, псевдо й позивний, адже в кожного із них спільне призначення – «приховати, замаскувати» справжнє ім'я носія. Очевидно, що псевдонім має найширшу сферу застосування (окрім військово-політичної, також мистецтво, література). Термін псевдо використовують стосовно учасників національно-визвольних змагань (ОУН-УПА), і нині ним послуговуються бійці багатьох добровольчих батальйонів. Та найвживанішим у сучасному дискурсі є поняття позивний, який служить для того, щоб боєць мав змогу не називати свої персональні дані [6, с. 138].

Вважаємо, що криптоніми, як і псевдоніми є фіктивними самоназвами особи. Проте диференційною ознакою між зазначеними

онімними одиницями є структурна репрезентація: псевдонім виражається повним словом, а криптонім – скороченням. Таким чином, криптоніми розглядатимемо в системі псевдонімікону, співвідносячи зазначені класи онімів як частину і ціле. Розгляньмо на прикладі: *Боровий – Брилевський Василь*, *Бородатий – Хвалібота Михайло*, *Бородач – сотенний «Юнацька сотня» ВО-2 «Буг»*, *Босий – Брилевський Василь* (псевдоніми) та *ТМР – Кудра Володимир* (криптоніми) (ОУН-УПА), *Фартовий – Веремеєнко Олександр*, *Федір – Мірошніченко Олексій*, *Феофан – Семьонов Олексій*, *Фестиваль – Бондар Ярослав* (псевдоніми) та *Фарік – Фарісей Анатолій*, *Абрех – Абрютін*, *Сергій Абрикос – Абросимов Євген*, *Абрикос – Зінчак Валентин* (криптоніми) (АТО).

Клички та прізвиська також відносяться до антропонімів. На переконання багатьох учених, терміни «кличка» та «псевдонім» варто розрізняти. У лексикографічних працях термін «кличка» визначається як: 1. Зоонім. 2. Конспіративне прізвисько у людини, яка перебуває в якійсь таємній організації, зокрема партійна кличка у багатьох членів партії у період її нелегального існування (зараз – партійний псевдонім). 3. Жартівливе прізвисько. Іноді справжнє особове ім'я людини із суфіксом зневажливої оцінки може ставати чимось подібним до клички [3, с. 127]. Можемо зробити висновок про те, що поняття «кличка» та «псевдопозивний» є частково тотожними.

Прізвисько характеризується дещо іншими ознаками. Як зазначає П. Чучка, **прізвисько** – найчисельніший, найрізноманітніший і наймінливіший клас антропонімів, що характеризують людину за її особистими зовнішніми чи внутрішніми рисами [7, с. 118]. Крім фізичних і психічних ознак, мотивом для появи прізвиськ часто є рід діяльності, особливості мови чи мовлення, різні вчинки, територіальна чи етнічна характеристика особи, її соціальне становище. На відміну від прізвищ, прізвиська зберігають лексичне значення та емоційний відтінок, чим близькі до псевдонімів. Майже всі вони однопоколінні, рідко передаються у спадок. Менш численний розряд становлять прізвиська, які характеризують особу відносно її родичів [3, с.131].

Між псевдонімом і прізвиськом простежується особлива схожість, яка проявляється у тому, що:

- вони є засобом вторинної номінації людини;
- їх вживання має необов'язковий, факультативний характер;
- більшість псевдонімів, як і прізвиськ, наділена значним інформативно-характеристичним потенціалом;
- юридично вони не успадковуються.

Розрізнявальною ознакою псевдонімів і прізвиськ є те, що псевдонім – це самоназва людини, а прізвисько надають інші з огляду на зовнішні чи внутрішні характеристики його носія. Зважаючи на джерело

походження, зауважимо, що фіктивні найменування військових (як ОУН-УПА, так і АТО) репрезентуються однаковою мірою і самонайменуваннями, і назвами, наданими побратимами.

Маючи достатньо інформації, можемо стверджувати, що, безсумнівно, псевдонім співвідноситься з іншими одиницями антропонімікону, проте диференціюється за рядом ознак з криптонімами, прізвиськами та кличками. Зауважимо також, що терміни «псевдо» та «позивний» розглядаємо у системі фіктивних найменувань і частково ототожнюємо з поняттям «псевдонім».

Список використаних джерел:

1. Капелюшний В. Замасковані імена: псевдоніми і криптоніми та проблема атрибуції авторства в історіографії українських національно-визвольних змагань 1917 — 1921 рр. Київ: Нора-Прінт, 2001. 346 с.
2. Комісаренко Т. Вплив псевдоніма на долю носія. Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/1718/1/Тетяна%20Комісаренко.pdf>.
3. Лучик В. Сучасні дослідження сучасної української псевдонімії. *Українська мова: науково-теоретичний журнал Інституту української мови НАН України*. 2012. №2. С. 129-135.
4. Німчук В. Про українську псевдонімію та криптонімію. *Українська мова*. 2002. № 2. С. 30–58.
5. Павликівська Н. Псевдоніми учасників національно-визвольних змагань 1929-1950-их років ХХ століття: ОУН та УПА. *Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць ХНПУ ім. Г.С. Сковороди*. 2012. Вип. 33. С. 14 – 18.
6. Підкуймуха Л. Позивні учасників антитерористичної операції на Донбасі: спроба аналізу. *Мова: класичне – модерне – постмодерне: збірник наукових праць*. 2016. Вип. 2. С. 135-144.
7. Чучка П. Українські псевдоніми: статус, структура і функції. *Наукові записки Кіровоградського державного педуніверситету ім. В. Винниченка*. Серія: Філологічні науки (мовознавство). 2001. Вип. 37. С. 98 – 121.

Хрідочкін А.В.,

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри підприємництва, організації виробництва
та теоретичної і прикладної економіки,
Український державний хіміко-технологічний університет,
м. Дніпро, Україна*

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ СУМІЖНИХ ПРАВ АРТИСТІВ-ВИКОНАВЦІВ ТА ВИРОБНИКІВ ФОНОГРАМ

Суміжні права як об'єкт інтелектуальної власності виникли значно пізніше, аніж авторські права. Причинами їх появи став насамперед бурхливий розвиток певних видів технологій після закінчення Першої світової війни, що призвело, зокрема до появи кінематографу, прогресу в галузі ефірного мовлення, розповсюдження матеріальних носіїв інформації тощо. Підприємці, які працювали в цих сферах, почали відчувати гостру потребу в юридичному захисті власних інвестицій. Їх вимоги були підтримані й артистами-виконавцями. Після закінчення Другої світової війни Міжнародна організація праці як спеціалізована установа ООН почала розгляд актуальних на той час проблем під кутом охорони права людини на працю. Врешті-решт обидва рухи (артистів-виконавців, з одного боку, і підприємців - з іншого) об'єдналися внаслідок чого у 1961 р. була підписана Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, відома як Римська конвенція. Але і сьогодні, якщо широкому загалу приблизно відоме значення терміну «авторське право». Поняття ж «суміжне право» не можна вважати визначеною категорією. Існує одразу декілька різновидів суміжного права, а кількість цих видів у різних країнах варіюється.

Міжнародним документом, який регулює права артистів-виконавців та виробників фонограм є перш за все вже згадувана Римська конвенція, метою якої визначений захист від нелегального присвоєння або піратського використання результатів діяльності однієї особи іншою особою в сфері виконавських мистецтв, виробництва фонограм або ефірного мовлення. Другим документом стала Європейська Директива (1992 р.), а третім – Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС) (1994 р.). Саме в цих міжнародних договорах зафіксовані основні положення щодо охорони суміжних прав.

Відповідно ж до вітчизняного законодавства (зокрема, Закону України «Про авторське право та суміжні права» (далі - Закон) виконання музичних творів та фонограм визнаються об'єктами суміжних прав, а

виконавці музичних творів (артисти-виконавці) та виробники фонограм виступають їх суб'єктами.

Суміжне право виникає внаслідок факту виконання твору, виробництва фонограми або відеограми. Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей. Виконавці здійснюють свої права за умови дотримання ними прав авторів виконуваних творів та інших суб'єктів авторського права. А виробники фонограм повинні дотримуватися прав суб'єктів авторського права, а також прав артистів-виконавців. Саме з першим виконанням Закон пов'язує такі важливі правові наслідки для артиста-виконавця як початок перебігу 50-річного терміну дії його суміжних прав і відповідно виникнення його майнових прав. Будь-які правки, зміни та доповнення у виконання можуть вноситися лише за згодою виконавця. Особисті ж немайнові права виконавців охороняються безстроково (ст. 44 Закону) [1].

Право на «живе» публічне виконання (здійснення виконання самим виконавцем безпосередньо) за артистом-виконавцем, на відміну від автора, законодавчо не закріплено, оскільки таке право є невіддільним від артиста-виконавця. Під час організації концертів і гастролей концертна фірма в контракті з артистом-виконавцем або його директором закріплює всі істотні умови проведення таких заходів (дату, місце виступу, рекламу, проїзд, проживання, харчування, гонорар тощо).

Майнові інтереси виконавців забезпечуються закріпленням за ними права на використання виконання в будь-якій формі, включаючи право на отримання винагороди за кожний вид використання виконання. У разі укладення договору на запис виконання на фонограму дане право переходить до виробника фонограми. Винагорода між виконавцями і виробниками фонограм розподіляється відповідно до угод між організаціями, що управляють правами виконавців і виробників фонограм на колективній основі, а за відсутності такої угоди розподіляється між виконавцями і виробниками фонограм рівними частинами. У разі, коли виконавець під час першої фіксації виконання безпосередньо дозволить виробнику фонограми чи виробнику відеограми її подальше відтворення, вважається, що виконавець передав виробнику фонограми чи виробнику відеограми виключне право на розповсюдження фонограм, відеограм і їх примірників способом першого продажу або іншої передачі у власність чи володіння, а також способом здавання у майновий найм, комерційний прокат та іншої передачі [2, с. 6]. При цьому виконавець зберігає право на одержання справедливої винагороди за зазначені види використання свого виконання через організації колективного управління або іншим способом.

Відповідно до ст. 1 Закону «Фонограма - це звукозапис на відповідному носії (магнітній стрічці чи магнітному диску, грамофонній платівці, компакт-диску тощо) виконання або будь-яких звуків, крім звуків у формі запису, що входить до аудіовізуального твору. Фонограма є вихідним матеріалом для виготовлення її примірників (копій)». Згідно із Римською конвенцією (ст. 3b) «фонограма – це будь-яка виключно звукова фіксація звуків виконання або інших звуків».

Виробниками фонограм визнаються будь-які фізичні або юридичні особи, які взяли на себе ініціативу і відповідальність за перший звуковий запис виконання або інших звуків. Охороні підлягають будь-які фонограми, незалежно від їх матеріальної форми, якості запису, а також того, чи зафіксовано на фонограмі виконання створеного твору, що охороняється законом, або проведено запис різних звукових ефектів [3, с. 12-13]. Права на фонограму породжує сам факт першої фіксації звуків за допомогою технічних засобів в якій-небудь матеріальній формі, що дає змогу здійснювати їх неодноразове сприйняття, відтворення або сповіщення незалежно від виконання виробником фонограми якої-небудь формальності. Відповідно до ч. 1 ст. 38 Закону виробник фонограми, виробник відеограми має право зазначати своє ім'я (назву) на кожному носії запису або його упаковці поряд із зазначенням авторів, виконавців і назв творів, вимагати його згадування у процесі використання фонограми (відеограми).

До майнових прав виробників фонограм (відеограм) належить їх виключне право на використання своїх фонограм і виключне право дозволяти чи забороняти будь-яке використання своїх фонограм іншим особам. Майнові права виробників фонограм і виробників відеограм можуть передаватися (відчужуватися) іншим особам на підставі договору, в якому визначаються спосіб використання фонограми (відеограми), розмір і порядок виплати винагороди, строк дії договору, строк використання фонограми (відеограми), територія, на яку розповсюджуються передані права, тощо. Згідно із ч. 1 ст. 43 Закону, допускається без згоди виробників фонограм (відеограм), фонограми (відеограми) яких опубліковані для використання з комерційною метою, і виконавців, виконання яких зафіксовані у цих фонограмах (відеограмах), але з виплатою винагороди, таке пряме чи опосередковане комерційне використання фонограм і відеограм та їх примірників: публічне виконання фонограми або її примірника чи публічну демонстрацію відеограми або її примірника; публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі та їх примірниках, в ефір; публічне сповіщення виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі та їх примірниках, по проводах (через кабель). При цьому під «публічним виконанням фонограми» розуміється виконання фонограми в фойє кінотеатру, ресторану, бару, готелю, аеропортах,

поїздах далекого прямування, та інших громадських місцях [4, с. 63]. Представляється, що публічне виконання фонограми на концерті (виконання творів «під фанеру») не підпадає під випадки виплати гонорару артисту-виконавцеві, якщо, звичайно, виконання не здійснюється іншим «артистом-виконавцем».

Таким чином, стрімкий розвиток техніки суттєво загострив конфлікт між юридичними інститутами авторського права та суміжних прав, які розвиваються, з одного боку, та об'єктивними потребами сучасного суспільства у вільному доступі до культурних цінностей і інформації - з іншого. Простота та доступність сучасних технічних засобів, які надають їх власникам фактичну можливість безперешкодного використання результатів інтелектуальної діяльності в сфері музики, зокрема можливість їх «цифрового» копіювання в необмеженій кількості, привели до масштабного збільшення випадків порушення законодавства про авторське право та суміжні права.

Список використаних джерел:

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3792-XII URL.: <http://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.
2. Горяева Г.М. Піратство як по рушення авторських та суміжних прав у сфері інтелектуальної власності. *Юрист України*. 2018. № 1. С. 5-8.
3. Штефан А.С. Камкординг, кардшейрінг, піратство: законодавчі новели щодо видів порушень авторського права і суміжних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 3. С. 12-17.
4. Кодинець А.О. Договірні відносини у сфері колективного управління авторськими та суміжними правами. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки*. 2016. Вип. 4(1). С. 60-64.

Цюцяк Андрій Любомирович,

старший викладач кафедри управління та адміністрування,
Університет Короля Данила

ПОРЯДОК ОБЛІКУ ДАВАЛЬНИЦЬКИХ ОПЕРАЦІЙ У РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ

У сучасних умовах, задля нарощення обсягів виробничо-торгівельної діяльності, менеджери вищої ланки управління закладів ресторанного господарства, впроваджують бізнес-процеси, зумовлені переробкою давальницької сировини. Статтею 14.1.41. Податкового Кодексу України передбачено, що давальницька сировина – це сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, енергоносії, що є

власністю одного суб'єкта господарювання (замовника) і передаються іншому суб'єкту господарювання (виробнику) для виробництва готової продукції, з подальшим переданням або поверненням такої продукції або її частини їх власникові або за його дорученням іншій особі [4]. Уточнимо, що для підприємств харчування, до такої сировини належить сировина й інші оборотні матеріальні активи, які належать замовнику на правах власності та наданні ним, на договірній основі за обумовлену плату, закладу ресторанного господарства для відповідної переробки, з подальшою передачею приготовлених напівфабрикатів і страв власного виробництва. Запроваджуючи бізнес-процеси з переробки сировини, одержаної на давальницьких умовах, слід зважати на ряд істотних умов: номенклатура страв; кількість і якість вихідної сировини; відходи сировини, що виникатимуть при її обробці; терміни виконання замовлення; умови проведення розрахунків та ін.

Далі розглянемо сутність операцій з давальницькою сировиною. Так, до таких операцій, за Податковим Кодексом України, належать операції з переробки (обробки, збагачення чи використання) давальницької сировини (незалежно від кількості замовників і виконавців, а також етапів (операцій)) з метою одержання готової продукції за відповідну плату [4].

Складність здійснення давальницьких операцій (зумовлена порядком визнання права власності на передану сировину і вироблену з неї продукцію, недоліками в законодавчому регулюванні, наявністю різних шляхів реалізації виробленої продукції та способів розрахунку за переробку сировини) безпосередньо впливає на порядок організації та ведення бухгалтерського обліку всіх учасників таких операцій [1, с. 438]. Розглянемо порядок облікового відображення операцій з давальницькою сировиною у закладах ресторанного господарства. У підприємствах ресторанного господарства відсутня єдина методика обліку виробничо-торгівельної діяльності. Порядок обліку придбання, переробки та реалізації товарних запасів на підприємствах досліджуваної галузі здійснюють з використанням торговельного, виробничо-торгівельного чи виробничого способу. Зазначимо, що торговельний спосіб виправдано застосовувати у випадку спрощеного технологічного процесу обробки сировини. Саме тому, при обліку операцій з давальницькою сировиною в закладах ресторанного господарства доцільно використовувати виробничо-торгівельний або ж виробничий спосіб організації виробничо-торгівельної діяльності.

Застосовуючи виробничо-торгівельний спосіб, сировину, спожиту для приготування страв власного виробництва обліковують з урахуванням суми торгової націнки та списують до складу прямих виробничих витрат у дебет рахунка 23 «Виробництво». В свою чергу, понесенні витрати на організацію виробничого процесу відносять у дебет

рахунку 93 «Витрати на збут», а загальногосподарські витрати, зумовлені управлінням закладом, відображають за дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати». За таким підходом собівартість виготовлених страв, у момент їх продажу покупцям, списують у дебет субрахунку 902 «Собівартість реалізованих товарів» в кореспонденції із кредитом рахунку 23 «Виробництво».

Облікове відображення наявності та руху сировини, при застосуванні виробничого способу, здійснюється на субрахунку 201 «Сировина та матеріали». При цьому, усі витрати закладу, зумовлені переробкою сировини задля одержання готової продукції, є виробничими витратами, які поділяються на прямі та загальновиробничі. Вартість списаної сировини включається до прямих виробничих витрат закладу і обліковується за дебетом рахунку 23 «Виробництво». Інші ж витрати, зумовлені виготовленням готової продукції є непрямими виробничими витратами, для облікового відображення яких застосовується рахунок 91 «Загальновиробничі витрати». Витрати, пов'язані з управлінням підприємством харчування відображаються за дебетом рахунку 92 «Адміністративні витрати», а витрати з організації обслуговування та реалізації продукції включаються у дебет рахунку 93 «Витрати на збут».

Погоджуємось з баченням А.В. Семенюк стосовно того, що в процесі прийняття управлінських рішень, спрямованих на управління продукцією, більш інформативним є, власне, виробничий спосіб [3, с. 98]. Останній відповідає вимогам чинного законодавства та є економічно виправданим й забезпечує достовірне обліково-звітне відображення результатів діяльності підприємств харчування. Однак, повною мірою застосовувати виробничий метод буде зручно лише великим підприємствам громадського харчування, де є можливість організувати облік праці і заробітної плати, а також амортизації, у розрізі конкретних видів продукції й асортиментних позицій [2, с. 149].

Відображення в обліковій системі, закладу ресторанного господарства, давальницьких операцій наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Бухгалтерські проведення з обліку давальницьких операцій на підприємствах ресторанного господарства

№ з/п	Зміст господарської операції	Відображення у системі рахунків бухгалтерського обліку			
		Виробничо-торговельний спосіб		Виробничий спосіб	
		Дебет	Кредит	Дебет	Кредит
1	2	3	4	5	6
1	На позабалансовому рахунку відображено вартість сировини, одержаної від замовника на давальницьких умовах, яку оприбутковано на склад закладу для наступної переробки	022	–	022	–

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
2	Списано зі складу давальницьку сировину для приготування страв	-	022	-	022
3	Понесені витрати, зумовлені приготуванням страв власного виробництва, на замовлення за договором переробки давальницької сировини:				
	3.1) додатково зі складу списано власну сировину	231	281	231	201
	3.2) відображено нарахування заробітної плати кухарям, завідувачу виробництвом, технологу, допоміжному персоналу кухні	93	661	91	661
	3.3) відображено нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування	93	651	91	651
	3.4) визнано витрати у сумі комунальних послуг для виробничих потреб закладу	93	685	91	685
	3.5) визнано витрати у сумі нарахованої амортизації на об'єкти основних засобів кухонного призначення	93	131	91	131
4	Оприбутковано, завершені кулінарною обробкою:				
	4.1) напівфабрикати, виготовлені з давальницької сировини	022	-	022	-
	4.2) страви власного виробництва, виготовлені з давальницької сировини	022	-	022	-
5	Списано з позабалансових рахунків переданні замовнику:				
	5.1) напівфабрикати, виготовлені з давальницької сировини	-	022	-	022
	5.2) страви власного виробництва, виготовлені з давальницької сировини	-	022	-	022

6	Визнано дохід від переробки давальницької сировини та виготовлених:				
	6.1) напівфабрикатів	361	703	361	703
	6.2) страв власного виробництва	361	703	361	703
7	Відображено податкове зобов'язання за податком на додану вартість	703, 703	641	703, 703	641
8	Списано на собівартість реалізації прями матеріальні витрати, зумовлені переробкою давальницької сировини	903	231	903	231
9	Загальновиробничі витрати списано на собівартість наданих послуг з переробки давальницької сировини	<i>Рахунок 91 не застосовується</i>		903	91
10	На поточний рахунок одержано грошові кошти від замовника	311	361	311	361

Отже, за результатом проведеного дослідження сформульовано власне визначення, за яким давальницька сировина у підприємствах харчування – це сировина й інші оборотні матеріальні активи, які належать замовнику на правах власності та наданні ним, на договірній основі за обумовлену плату, закладу ресторанного господарства для відповідної переробки, з подальшою передачею приготовлених напівфабрикатів і страв власного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Іваненко В.О. Особливості бухгалтерського обліку робіт з переробки давальницької сировини. Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси, 2012. Вип. 9(1). С. 437-446 : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9\(1\)_64](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2012_9(1)_64)
2. Половинчак Л.А. Порівняльний аналіз методів обліку діяльності підприємств ресторанного бізнесу. Європейські перспективи, 2015. № 2. С. 145-150 : http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpe_2015_2_28
3. Семенюк Л.В. Обліково-аналітичне забезпечення стратегічного розвитку підприємств ресторанного господарства: дис. ... канд. екон. наук. : 08.00.09: захищена. Львівська комерційна академія Укоопспілки. Львів, 2016. 275 с.
4. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI зі змінами і доповненнями: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2755-17>.

Цюцяк Ігор Любомирович

старший викладач

кафедри управління та адміністрування

Університет Короля Данила

УДОСКОНАЛЕННЯ ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ

Ефективність процесів, зумовлених формуванням та використанням власного капіталу залежить від належно розробленої стратегії, а також від виконання, управлінською ланкою суб'єкта господарювання, прийнятих оперативних, тактичних й стратегічних рішень. Реалізуючи зазначені процеси необхідно проводити комплексний аналіз власного капіталу, в тому числі аналіз рентабельності власного капіталу (ROE). Останній визначається як відношення чистого прибутку підприємства до середнього значення показника власного капіталу та відображає ефективність використання власного джерела формування фінансових ресурсів, вкладеного у діяльність емітента корпоративних прав.

Особливу роль в управлінні власним капіталом відіграє факторний аналіз, який передбачає комплексне та системне вивчення впливу факторів на величину власного капіталу в цілому та його складових зокрема. За допомогою факторного аналізу розкладемо показник «рентабельність власного капіталу» з використанням формули, запропонованої фахівцями компанії Du Pont:

$$ROE = ROS \times TAT \times EM \quad (1)$$

де ROS – рентабельність продажів;

TAT – коефіцієнт оборотності активів;

EM – мультиплікатор власного капіталу.

Із формули випливає, що на рентабельність власного капіталу найбільшою мірою впливають три фактори, які узагальнюють основні аспекти фінансово-господарської діяльності емітента корпоративних прав. До таких факторів належать:

1) рентабельність продажів (ROS), визначається як відношення чистого прибутку ($ЧП$) до чистого доходу від реалізації продукції ($ЧД$) та показує суму операційного прибутку, яку підприємство одержує з кожної гривні проданої продукції:

$$ROS = \frac{ЧП}{ЧД} \quad (2)$$

Рентабельність продажів використовується в якості основного індикатора для оцінки фінансової ефективності підприємств, які мають незначну вартість основних засобів і власного капіталу [2, с. 94].

2) коефіцієнт оборотності активів (TAT), визначається як відношення чистого доходу від реалізації продукції ($ЧД$) до середньорічної вартості активів ($\bar{A}$) та показує скільки грошових одиниць реалізованої продукції принесла кожна одиниця активів:

$$TAT = \frac{ЧД}{\bar{A}} \quad (3)$$

3) мультиплікатор власного капіталу (EM), визначається як відношення середньорічної вартості активів ($\bar{A}$) до середньорічної вартості власного капіталу ($\bar{BK}$) та характеризує ефективність використання ресурсів й показує, у скільки разів рентабельність власного капіталу перевищує рентабельність активів:

$$EM = \frac{\bar{A}}{\bar{BK}} \quad (4)$$

При цьому, варто зазначити, що діяльність емітента корпоративних прав буде ефективною за умови, що темп росту прибутку перевищуватиме темп зростання доходу від реалізації. В свою чергу, темп зростання доходу від реалізації буде випереджувати приріст активів, які за темпами зростання повинні випереджати зростання власного капіталу. Призначення моделі DuPont – виявити фактори, що визначають ефективність функціонування бізнесу, оцінити ступінь їх впливу. Модель DuPont використовується як для порівняльної оцінки ризиків інвестування, так і для вкладення інвестицій в компанію [1].

З метою надання додаткових аналітичних можливостей моделі «рентабельність власного капіталу» вважаємо за доцільне розширити її шляхом застосування, у процесі факторного аналізу, наступних показників: валового прибутку (збитку); іншого операційного доходу; адміністративних витрат; витрат на збут; інших витрат операційної діяльності; фінансового результату від операційної діяльності; доходів та витрат фінансової й іншої діяльності; податкового навантаження.

Чистий фінансовий результат ($Чфр$) розраховується шляхом вирахування із фінансового результату до оподаткування визнаних витрат з податку на прибуток. Звідси випливає, що чистий прибуток може бути визначений як відношення фінансового результату до оподаткування та коефіцієнту, що визначає суму чистого прибутку із фінансового результату до оподаткування:

$$Чфр = ФРдо оп \times \left(1 - \frac{T}{100\%}\right) = ФРдо оп \times Kчп \quad (5)$$

де $ФРдо оп$ – фінансовий результат до оподаткування;

T – ставка податку на прибуток;

$K_{чп}$ – коефіцієнт, що визначає суму чистого прибутку із фінансового результату до оподаткування.

За даними наведеної формули рентабельність власного капіталу можна розрахувати наступним чином:

$$ROE = \frac{\Phi P \partial o \partial n \times K_{чп}}{ЧД} \times \frac{ЧД}{A} \times \frac{A}{BK} \quad (6)$$

де A – величина активів;

BK – значення власного капіталу;

Після цього, до моделі «рентабельність власного капіталу» додаємо ще один фактор – фінансовий результат від операційної діяльності. З цією метою виразимо фінансовий результат до оподаткування через операційний прибуток за допомогою наступної формули:

$$\Phi P \partial o \partial n = \Phi P o. \partial + Дф.і. \partial - Вф.і. \partial \quad (7)$$

де $\Phi P o. \partial$ – фінансовий результат від операційної діяльності;

$Дф.і. \partial$ – доходи фінансової та іншої діяльності;

$Вф.і. \partial$ – витрати фінансової та іншої діяльності.

Зробимо перетворення досліджуваної моделі шляхом підстановки до неї наведених вище показників:

$$\begin{aligned} ROE &= \frac{(\Phi P o. \partial + Дф.і. \partial - Вф.і. \partial) \times K_{чп}}{ЧД} \times \frac{ЧД}{A} \times \frac{A}{BK} = \\ &= K_{чп} \times \left(\frac{(\Phi P o. \partial + Дф.і. \partial - Вф.і. \partial)}{ЧД} \times \frac{ЧД}{A} \times \frac{A}{BK} \right) = \\ &= K_{чп} \times \left(\frac{\Phi P o. \partial}{ЧД} \times \frac{ЧД}{A} + \frac{Дф.і. \partial}{A} - \frac{Вф.і. \partial}{A} \right) \times \frac{A}{BK} \quad (8) \end{aligned}$$

В свою чергу, фінансовий результат від операційної діяльності формується як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. Підставивши у формулу (8) замість коефіцієнта операційної рентабельності реалізованої продукції відношення наведеної алгебраїчної суми до чистого доходу від реалізації продукції отримаємо вираз:

$$ROE = K_{чп} \times \left(\left(\frac{ВП(З)}{ЧД} + \frac{\sum Io. \partial}{ЧД} - \frac{\sum AB + \sum BЗ + \sum Io. в}{ЧД} \right) \times \frac{ЧД}{A} + \frac{Дф.і. \partial}{A} - \frac{Вф.і. \partial}{A} \right) \times \frac{A}{BK} \quad (9)$$

де $ВП(З)$ – валовий прибуток (збиток);

$\sum Io. \partial$ – сума інших операційних доходів;

$\sum Io. в$ – сума інших операційних витрат;

$\sum AB$ – сума адміністративних витрат;

$\sum BЗ$ – сума витрат на збут.

Таким чином, розширено факторну модель, запропоновану фахівцями компанії Du Pont, в частині впливу окремих чинників на прибуток емітента корпоративних прав, що дозволило розробити альтернативний варіант моделі «рентабельність власного капіталу». Запропонована модель враховує додаткові чинники впливу на прибуток, що забезпечує формування аналітичної інформації, застосування якої використовуватиметься при формуванні висновків щодо результативності діяльності бізнес-єдиниці.

Список використаних джерел:

1. Плотников Д.В. Оценка рентабельности бизнеса [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.strategies.com.ua/statti_rentabel.html
2. Свірідова С.С., Пожар О.О. Оцінка факторів впливу на рентабельність підприємства. *Молодий вчений*, 2014. № 11(14). С. 93-96

Ходак С.М.,
кандидат юридичних наук,
викладач кафедри права
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ

**ВІДМЕЖУВАННЯ КАТЕГОРІЇ ІНТЕРЕС ВІД СУМІЖНИХ
КАТЕГОРІЙ**

З метою знаходження практичних критеріїв їх розмежування та правильного застосування відповідних правових норм, право вимагає від науковців постійно заглиблюватися у теоретичні питання змісту правових категорій.

Сімейне законодавство України, поряд з суб'єктивним цивільним правом не забуває згадувати і про інтерес, який не тільки підлягає захисту з боку держави, а й може впливати на виникнення та припинення прав у особи.

Беручи до уваги специфіку сімейних правовідносин, а саме: особисто-довірчий характер, тривалість, специфічний склад суб'єктів, своєрідність юридичних фактів, що спричиняють їх виникнення, зміну чи припинення, невідчужуваність суб'єктивних сімейних прав та обов'язків нам варто визначити сутність суб'єктивних сімейних прав та інтересів.

Не завжди те, що важливе для однієї людини, є важливим для іншої людини. У структуру права входить суспільний інтерес, оскільки суспільство складається зі значної кількості осіб, а право не може конкретизувати абсолютно всі інтереси, а лише найвагоміші з них, і саме ті, які трапляються найчастіше, тому право забезпечує можливості

здійснення інтересів максимальної кількості осіб. Основне завдання права полягає в розмежуванні різноманітних, протилежних людських інтересів, оскільки суспільне життя характеризується наявністю в ньому конфлікту інтересів [2, с. 7].

Держава, має певний інтерес в регулюванні сімейних відносин. Так само суспільство встановлює певні рамки поведінки членів сім'ї, тим самим реалізуючи свій інтерес. Вступаючи в суспільні відносини, члени громадянського суспільства мають метою задоволення власних інтересів. Деякі з названих інтересів визнаються законом. Інтереси, які отримали визнання з боку закону, набувають нову соціальну якість: вони стають юридичними інтересами.

Таким чином, законний інтерес на відміну від суб'єктивного права є простим правовим дозволом, що має характер прагнення, в якому відсутня вказівка діяти строго зафіксованим в законі чином і вимагати відповідної поведінки від інших осіб і яка не забезпечена конкретним юридичним обов'язком. Це може служити головним критерієм для розмежування законних інтересів і суб'єктивних прав. По суті, в самій загальній формі даний критерій був помічений ще дореволюційними російськими вченими-юристами.

Як писав Н.М. Коркунов, «Право, передбачає відповідний обов'язок. Якщо немає відповідного обов'язку, буде простий дозвіл, а не правомочність .... юридична норма надає особі нову силу, збільшує його могутність в здійсненні своїх інтересів» [2].

Такий прямий і позитивний вплив юридичних норм, що виражається в розширенні фактичної можливості здійснення, обумовлений встановленням відповідних обов'язків, ми і називаємо суб'єктивним правом, або правочином. Або, коротше, правомочністю є можливість здійснення інтересу, обумовлена відповідним юридичним обов'язком. Обумовлена відповідним обов'язком правомочність насамперед відрізняється від простого дозволу.

«Звичайно, все, на що особа має право, дозволено; але не на все дозволене вона має право, а лише на те, можливість чого забезпечена встановленням відповідних обов'язків» [3]. Отже, суб'єктивне право відрізняється від законного інтересу можливістю вимагати, своєюрідною владою, властивою уповноваженій особі.

Як вважають деякі вчені, орієнтація свідомості і усвідомленого інтересу тільки на закон і його силу робить його однобічним. Щоб сила стала правом, вона повинна ґрунтуватися на правді, виникати з внутрішнього закону, з моральних обов'язків, які визначають здатність до обов'язку і надають зовнішнім велінням статус права. Для повноти правової свідомості, і відповідно, законного інтересу, він повинен бути пов'язаний з духовними, моральними засадами, з совістю, інтуїцією [4].

Так як розробити цілісну і об'єктивну концепцію законних інтересів неможливо без їх зіставлення з численними реаліями сучасного правового життя, необхідно приділяти увагу роботам різних вчених, котрі не тільки прямо розглядають дані питання, але і побічно зачіпають аспекти існування і реалізації законних інтересів, їх зіставлення з іншими правовими інститутами.

У зв'язку з вищенаведеним можна виділити економічну, кількісну, якісну причини існування законних інтересів і, відповідно, економічний, кількісний і якісний критерії їх відмежування від суб'єктивних прав.

Законний інтерес представляє собою самостійне соціально-правове явище. У спеціальній юридичній літературі законний інтерес розглядається в різних аспектах. Широко обговорюються проблеми співвідношення законного інтересу з суб'єктивними правами і юридичними обов'язками [1].

Беручи до уваги все вищенаведене, можна зробити загальний висновок, що інтерес не можна ототожнювати із суб'єктивним правом, оскільки суб'єктивні права і законні інтереси не збігаються за своєю сутністю, змістом і структурою. Нетотожність їх визначається тим, що суб'єктивні права і законні інтереси - є різними правовими дозволами. Законний інтерес на відміну від суб'єктивного права є простим правовим дозволом, що має характер прагнення, в якому відсутня вказівка діяти строго зафіксованим в законі чином і вимагати відповідної поведінки від інших осіб і яка не забезпечена конкретним юридичним обов'язком. Тобто, для реалізації інтересу не потрібно вимагати від зобов'язаної особи вчинення певних дій. Також по відношенню до суб'єктивного права інтерес як необхідність задовольнити потреби соціального характеру є первинним, а останнє, відповідно - похідним від нього.

Інтерес, є стимулом до виникнення відносин між особами, право надає йому ознак охоронюваного або ж такого, що є передумовою виникнення в особи відповідного права на його реалізацію; по-друге, інтерес є первинним щодо права та виникає незалежно від нього, має місце навіть за відсутності права як такого. По-третє, якби інтерес справді був невід'ємним від суб'єктивного права, то втрата права спричинила б втрату й інтересу особи. Виходячи з наведеного, інтерес не може бути обов'язковим елементом суб'єктивного права, бо інакше зі зникненням інтересу зникало б і саме право. Водночас для захисту належних особі прав їй необхідно не лише доводити наявність таких прав, але й наявність інтересу в зазначених правовідносинах, який часто необхідний для доведення наявності в особи і самого права, і можливості його захисту.

Інтерес спонукає суб'єктів будувати свої правові зв'язки і є однією з передумов виникнення сімейних правовідносин.

Враховуючи специфіку сімейних правовідносин, а також те, що Сімейні правовідносини – це, як зазначено у Сімейному кодексі України (ст. 2), особисті немайнові та майнові права і обов'язки між членами сім'ї, які врегульовані нормами права. Сім'я в цілому, як ми зазначали в попередньому розділі не є суб'єктом права. У відносинах сім'ї, суспільства та держави необхідно враховувати, що держава може нормативно регулювати відносини між членами сім'ї лише у тій частині, у якій це є допустимим і можливим з точки зору інтересів їх учасників та інтересів суспільства (ч. 3 ст. 7 СК України).

Сімейне право закріпило пріоритет інтересів деяких членів сім'ї, як от пріоритет інтересів неповнолітніх і непрацездатних членів сім'ї (ч. 2 ст. 76, ст. 202, ст. 265 СК України тощо), неповнолітнього члена подружжя (ст. 16 СК України тощо), дружини під час її вагітності і одного року з дня народження дитини (ч. 2 ст. 110 СК України) тощо. Закріплення пріоритету інтересів деяких членів сім'ї, наприклад: неповнолітніх і непрацездатних членів сім'ї (ч. 2 ст. 76, ст. 202, ст. 265 СК України тощо), неповнолітнього члена подружжя (ст. 16 СК України тощо), дружини під час її вагітності і одного року з дня народження дитини (ч. 2 ст. 110 СК України) тощо., свідчить про те, що інтереси членів сім'ї не завжди співпадають, навпаки, інтереси одного члена сім'ї можуть бути кардинально протилежними інтересам інших членів сім'ї. Інтереси виникають не лише між членами сім'ї, але й між іншими суб'єктами сімейних відносин, родичами.

Розглянута нами ієрархія сімейних відносин, свідчить про те, що одна і та ж особа одночасно може перебувати у різних підструктурах свідчить про специфіку сімейних відносин і про те, що інтереси кожної сім'ї, складають сукупність інтересів всіх її членів.

Інтереси членів сім'ї не завжди співпадають, навпаки, інтереси одного члена сім'ї можуть бути кардинально протилежними інтересам інших членів сім'ї.

Законні інтереси завжди належать конкретним членам сім'ї, а не існують без них абстрактно як це має місце з суб'єктивними правами. Суб'єктивні права, як правило, гарантовані кожному та існують незалежно від того, чи користуються ними члени сім'ї чи ні. Таким чином, ми пропонуємо визначення законного інтересу як бажання конкретного індивіда (особи) користуватися певним благом, досягнути певного результату чи мети, який не може бути абстрактним і належить конкретній особі та реалізується нею при здійсненні суб'єктивних прав, а також з інших підстав, які не суперечать закону.

На нашу думку в основі концепції незалежності інтересу від суб'єктивного сімейного права та критерії їх розмежування, лежить підхід, що інтерес виступає передумовою виникнення суб'єктивного сімейного права, в інтересі відсутнє право вимагати відповідної

поведінки від інших осіб, з інтересу не виникає конкретних юридичних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Журнал российского права. 2003. N 1. 141 с.
2. Коркунов Н.М. Лекции по общей теории права. СПб., 1898. 124 с.
3. Кучинский В.А. Законные интересы личности: от Конституции к правореализующей деятельности // Теоретические вопросы реализации Советской Конституции. М., 1978. 78 с.
4. Лысухо С.В. 85 2.7. Эволюция исследования категории « законные интересы» в юриспруденции. Лысухо Светлана Васильевна, аспирантка. Место учебы: НОУ ВПО «Институт управления, бизнеса и прав. 58 с.

Цимбаліста Л.Р.,

*старший викладач кафедри перекладу і філології
Університету Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

**POSSIBILITIES OF USING THE DEBATE METHOD IN TEACHING
ENGLISH TO IT STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS**

Learning a foreign language is an integral part of higher education. And although the study of relevant professional vocabulary and grammar rules remains important, the inability of many students to apply their knowledge in practice is much more urgent. In particular, IT students need to speak English fluently, since it is usually an integral part of their daily work. Discussions and debates are some of the methods we can use to achieve this.

Discussion is a process of considering a problem, a way of its collective research, during which each of the parties claims a monopoly on the truth through argumentation or refutation of the opinion of the opponent. There are several types of discussion one may use during a lesson in a higher educational institution: heuristic, logical, sophistic, authoritarian, critical, demagogic, pragmatic [2, p. 52].

Some of the issues that can arise while organizing a discussion include transferring it into a plane of constructive solution of the particular problem and reducing the impact of factors aimed at solving personal problems. The success of this endeavor depends on the pedagogical skills of the teacher, his willpower, and mastery of his subject. The organization and conduct of discussions involve the following stages [4, p. 497]:

- 1) clearly formulated problem statement;
- 2) simulation of a real-life environment, assignment of roles to participants, and making sure all participants understand their goals;

- 3) problem solving while keeping the discussion focused, highlighting the main points of view;
- 4) preliminary conclusions without the repetition of what has been said, finding out the opinions of all the participants, even the ones who didn't initially participate in the discussion;
- 5) final check; comparison of result with the set goal; highlighting everyone's contribution to solving the problem.

One of the advantages of conducting discussions is that it allows organizing students' work both in groups and in pairs [4, p. 499]. To work in pairs, students may be offered the following exercise:

Work in pairs. Agree or disagree with the statements given below. Complete each statement. Explain possible reasons, consequences, and solutions.

- 1) *Many seniors don't feel confident using computers...;*
- 2) *Social media occupy too much of our time...;*
- 3) *Gaming can become an obsession...;*
- 4) *IT sphere has become so popular in Ukraine...;*
- 5) *The most perspective direction in IT is...;*
- 6) *The best starting point to become an IT professional...;*
- 7) *Teamwork is an important soft skill...;*

Let us offer a sample exercise for group work as well:

Work in groups. Make a rating of problems on the topic «Information Technologies in Higher Education» in order of importance to your group. Explain your choice, using the adjectives big, urgent, burning, main, major, chief, most important, baffling, troublesome, recurring, minor, painful.

Another interesting interactive method a teacher can use to diversify university classes is debate. Below are three types of debates that are practiced in the United States that are easily adapted for international competitions. These methods can be used in foreign language classes either in their full form or as separate tools for particular tasks.

For example, the Lincoln-Douglas debate was modeled after the famous debates between Abraham Lincoln and Stephen Douglas. This is a debate with the *value* premise. The participants in the debate argue about the basic principles of being *pro* or *contra*, i.e. they do not discuss the practical aspect of their position [3, p. 380].

For example, the student who argues that «artificial intelligence will soon take over human race» does not need to specify the mechanics of the process or provide an exact timeline. His task is to prove that the danger is real, and we must be cautious. In general, the Lincoln-Douglas debate is based on the *ideas and values* on which influence our political, economic, social, moral, and aesthetic opinions.

The political debate examines the practical application of a specific position (i.e. «IT specialists in Ukraine should pay more taxes»). The team

supporting this statement proposes a special plan to achieve the goal mentioned in the topic and proves that it is much more effective than others are. For example, a *pro* team may propose a specific step to solve a particular problem. The *contra* team has several possible answers:

- they may state that the changes are undesirable, i.e. that maintaining the status quo is quite possible with regard to this problem;
- they can claim that the proposed plan is bad and demonstrate that its shortcomings outweigh the positive features;
- they can suggest a better plan to solve the problem.

Therefore, the positions in the Lincoln-Douglas debate are philosophical in nature, but political debates are based on practical and statistical data.

Conducting debates with students in order to overcome pedagogical barriers involves prior preparation by both the teacher and the students [1, p. 101]. They should be organized in several stages:

- preparation stage: choice of topic (relevance and informational nature); students' preparation (reading literature, assignment of roles);
- the actual debate: announcement of the topic; introductory speech of the presenter (substantiation of the relevance of the topic); announcement of discussion questions; speeches of participants; discussion of certain issues (arguments and counterarguments for both positions);
- final stage: final word of the presenter; formulation of conclusions; evaluation of participants' actions (activity, emotionality, informativeness of speeches, observance of speech etiquette).

It is especially important that the topics for discussion are vital and relevant for students. This would encourage students to think actively and proactively, which would require them to lose the indifferent attitude, engage, and show initiative. It would promote the development of communication skills such as active listening, noting the differences in conflicts, problems, business communication, ability to persuade, argue, defend one's positions, which would in turn contribute to overcoming emotional, psychophysiological and communication barriers [4, p. 496].

Other types of debates may also be effective in English lessons for IT students. For example, express debates are debates with minimal preparation time. Discussions are based on textbook material or handouts and are closely intertwined with debate as a form of working with the text, e.g., the discussion of the topic *IT Technologies of the Future* after reading the corresponding text [3, p. 381].

We can conclude that debates and discussions are a very versatile method which can be extensively used while teaching foreign language. It is particularly relevant for IT students who are required to know English at Upper Intermediate or even Advanced level to be considered for a position,

but the methods provided in this short presentation will provide the students with an opportunity to improve their speaking tremendously.

Список використаних джерел:

1. Люта А. В. Сучасні методи вивчення іноземних мов. *Держава та регіони. Серія: Гуманітарні науки*. 2012. №2. С. 98-106.
2. Січкарук О. Інтерактивні методи навчання у вищій школі. Київ: Таксон, 2006. 88 с.
3. Соломіна С. М., Пейчева О. О. Дебати як метод стимулювання іншомовної діяльності студентів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2010. Вип. 10. С. 378-382.
4. Ярославська Л. І. Проведення дискусій і диспутів на заняттях з іноземної мови зі студентами у процесі подолання педагогічних бар'єрів у вищому навчальному закладі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі*. 2012. Вип. 24. С. 494-500.

Чигер Олег Олександрович,
Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ

**РЕПЕРТУАРНА СКЛАДОВА ЯК ВИЯВ ТВОРЧОГО ОБЛИЧЧЯ
СПІВАКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ**

Репертуар, який враховує індивідуальні особливості голосу співака, є свідченням його творчої індивідуальності, темпераменту, інтелектуального рівня розвитку та ін.

Репертуар українських співаків, які плідно працювали на оперних сценах світу, був зумовлений репертуарною політикою того чи іншого театру, соціокультурними умовами країни перебування, типом голосу співака.

Проведений контент-аналіз оперного репертуару засвідчує, що українські співаки виконували партії в більше як двохсот операх та оперетах 86-и зарубіжних композиторів та 29-и операх та оперетах 19 українських авторів. Різностильовий репертуар представлений композиторами чотирьох століть: XVII ст. («опера-серія» – К. Монтеверді), XVIII ст. («опера-буффа» – Дж. Паїзіелло; Г. Ф. Гендель, К. В. Глюк, В. А. Моцарт), XIX ст. (Л. Бетховен, К. М. Вебер, Р. Вагнер, Г. Доницетті, П. Масканьї, Дж. Верді, В. Беліні Р. Леонкавалло, Дж. Мейербер, Б. Сметана, А. Дворжак, М. Глінка, О. Даргомижський, М. Мусоргський, П. Чайковський, М. Римський-Корсаков, Д. Бортнянський, С. Гулак-Артемівський, М. Лисенко), XX ст. (І. Стравінський, С. Рахманінов, С. Прокоф'єв, К. Сен-Санс, Б. Барток, З. Кодаї, Д. Шостакович, А. Берг, Р. Штраус, П. Гіндеміт, Дж. Гершвін, Л. Яначек, К. Данькевич, Б. Лятошинський та ін.). Вони є представниками національних оперних

шкіл: італійської, німецької, французької, англійської, австрійської, російської, угорської, американської, чеської та української.

Найбільшою увагою користувалися опери романтичної доби, коли спів belcanto досягнув вершинисвогорозвитку.

Щодо кількісного вияву оперного репертуару українських співаків, то своєрідними «лідерами» можна вважати І. Маланюк–більше 80 провідних партій, С. Крушельницьку та Л. Липковську–понад 60, І. Алчевського– 55, А. Добрянського – понад 50, Р. Бабак– 50, М. Менцинського– 48, О. Пасічник– більше 40-ка, М. Скалу-Старицького, М. Кокольську-Кобрин–більше 30-ти, Й. Гошуляка– 30, П. Гуньку – 30. Такий обсяг оперного репертуару є свідченням виняткових музичних та вокальних здібностей співаків, високого професіоналізму, постійної роботи над самоудосконаленням.

Репертуар співаків, які поєднували оперну та концертно-камерну діяльність, був значно об'ємнішим і різноманітнішим, як у колег, що займалися тільки концертно-камерним виконавством. Оперна та камерна сфери виконавської творчості співаків органічно поєднувалися, збагачувалися і доповнювали одна одну. Об'ємності репертуару співаків сприяло введення до нього оперних арій та творів великої форми (кантат, ораторій, концертів тощо) композиторів різних стильових напрямків. У найбільш відомих українських співаків часово-стильові рамки репертуару охоплювали кілька століть.

Виконання *творів великої форми* Й. С. Баха (меси, страсті, пасіони, кантати) були у творчості І. Маланюк, Ю. Міненка, А. Шкурмана, М. Гребенецької; Г. Ф. Генделя (ораторії) – І. Мигаль, Ю. Міненка, І. Маланюк; Л. ван Бетховена (Симфонія № 9 Урочиста меса) – О. Кровицької, І. Маланюк, А. Чернодольської. Особливе місце займали твори великої форми у виконавській творчості Іри Маланюк.

Основу концертно-камерного репертуару співаків діаспори складали вокальні твори більше сотні *зарубіжних авторів*, які представляли практично всі стильові напрямки різних національних композиторських шкіл від XVI до XXI с. Найбільш репертуарними були твори Дж. Каччіні, А. Каталані, Г. Ф. Генделя, К. В. Глюка, К. Монтеверді, В. А. Моцарта, Ф. Шуберта, Р. Шумана, Р. Штрауса, П. Чайковського, С. Рахманінова та ін., які давали можливість співакам всебічно виявляти свою майстерність, забезпечували інтеграцію їх у соціокультурний простір країн світу.

Щодо збагачення репертуару *творами українських композиторів*, то практично всі співаки діаспори виконували їх, адже ці твори не тільки забезпечували зв'язок з рідною культурою і народом, але були органічними для голосу і духовних поривань. І. Маланюк признавалася: «Якими дорогими моєму серцю і голосові було виконання українських пісень...» [3, с. 228]. О. Басса характеризує образний зміст і жанрову

типологію української камерно-вокальної музики в історичному дискурсі від думи і балади, притаманної народнопісенному мистецтву до національно-характерного різновиду романсу – пісні-романсу, а також визначає провідні жанрові моделі західноукраїнської камерно-вокальної музики, яка була в репертуарі співаків діаспори. Це: романси-стилізації в дусі народної пісні, міського романсу, старогалицької елегії; романсові різновиди; синтетичні романсові моделі; героїко-патріотичні піснеспіви; жанрові побутові сценки [1, с. 186].

В концертному репертуарі співаків діаспори були сотні солоспівів 55-ти українських композиторів XIX-XXI ст. Найбільш часто виконувалися вокальні твори М. Лисенка, К. Стеценка, Я. Степового, які були у репертуарі практично усіх виконавців, а також солоспіви С. Людкевича, В. Барвінського, Д. Січинського, О. та Н. Нижанківських.

Провідне місце у репертуарі камерних виконавців по праву посідали солоспіви основоположника української музики, її національного музичного стилю – Миколи Лисенка. Л. Божко зауважує, що «з появою творів Лисенка в українській романсовій музиці з'явилися нові музично-стильові прикмети. Це, насамперед, переключення пісенного засобу співу в речитативно-аріозний, часом дуже драматизований, експресивний. <...> Новий стиль вимагав відповідних вторгнень у манеру співу вокалістів.<...>Подібно Вагнеру, він відкрив нову сторінку вокального виконавства, поставив нові вимоги перед співаком, надав іншої значимості голосу, як важливого елемента творення загальної музичної тканини» [2, с. 117, 118]. М. Лисенко створив нові різновиди української камерно-вокальної музики: ліризовані танцювальні пісні, пісні-скерцо, романс-колицкову, пісню-козачок, траурний марш-баладу, романс-баладу, романс-думу, які співіснували з жанрами, актуалізованими в час національного романтизму: обробками фольклорних джерел, народними піснями, елегіями, народно-жанровими сценками [1, с. 14]. Мелодична лінія Лисенкових творів дещо відходить від принципів *belcanto* і вимагає достатньо високої вокальної підготовки для їх виконання. У світлі цих вокальних новацій стає зрозумілим, чому саме блискучі «вагнерівські» співаки М. Менцинський і С. Крушельницька стають одними з перших і неперевершених виконавців солоспівів М. Лисенка – «маленьких дійств» драматичного характеру. Слід зазначити, що М. Лисенко часто виступав з О. Мишугою, М. Менцинським, листувався із С. Крушельницькою і присвятив їй романси («Не забудь юних днів», «Я вірю в красу», «Чи тільки мальвам цвісти»), спілкувався з іншими українськими співаками.

Поповненню репертуару творами українських композиторів сприяла активна участь співаків у концертах, присвячених творчості Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки та ін. Їх поезія, покладена на музику вітчизняними композиторами, у виконанні співаків діаспори

набувала глибокого змісту, справляючи неповторно-яскраве враження на слухача.

Солоспівки М. Лисенка, К. Стеценка, Я. Степового виконувалися практично всіма співаками української діаспори. Саме у їхній творчості відбулася психологізація романсу, розширення філософської та інтимної камерної сфер, виникнення сатиричного романсу, ріст поліфонічного начала, вокалізації, мелодизації всіх фактурних пластів і реалізації рис інструменталізму як типу мислення [1, с. 15].

Аналізуючи регіональні особливості формування камерно-вокального жанру, О. Басса однією з них називає активізацію концертно-гастрольної діяльності виконавців, які здобули і покращили майстерність за кордоном у досвідчених зарубіжних спеціалістів [1, с. 9]. Серед них були представники української діаспори, які виконували твори українських композиторів не тільки на рідній землі, але й пропагували її за кордоном, тим самим виводячи їх на міжнародний рівень. До них відносимо насамперед С. Крушельницьку, М. Менцинського, М. Дуду, З. Дольницького, М. Скалу-Старицького, Е. Сапрун, Є. Носалевича, О. Мишугу, І. Маланюк та ін.

У концертному репертуарі видатної співачки Соломії Крушельницької були найрізноманітніші за формами і жанрами твори багатьох композиторів різних стильових епох і народів: від К. Монтеверді до С. Франка, від В.-А. Моцарта до М. Мусоргського і своїх сучасників – І. Піццетті, О. Респігі, С. Рахманінова. Упродовж концертної діяльності співачкою було виконано понад сотню камерних творів і романсів різних композиторів. [4, с. 58].

Важливою складовою камерно-вокального репертуару співачки були твори українських композиторів. З перших років співацької кар'єри С. Крушельницька опановує солоспівки М. Лисенка, зокрема його «вокальну Шевченкіану». Видатна співачка часто була першою виконавицею романсів М. Лисенка, Я. Лопатинського, О. Нижанківського, Д. Січинського, Г. Топольницького та обробок народних пісень. Такий великий та різноманітний концертний репертуар С. Крушельницької свідчить про широту поглядів і майстерність співачки.

Виконання творів композиторів української діаспори співаками зарубіжжя мало надзвичайно велике значення для утвердження і пропагування цього сегменту української музики, оскільки в Україні вони були недоступні. Актуалізація співаками вокальної музики композиторів діаспори стимулювала творчість останніх, разом з тим засвідчувала продовження процесу творення музики в складних еміграційних обставинах.

Українська народна пісня займала вагомим місце у виконавській творчості українських співаків, оскільки часто мала великий вплив на формування їх як виконавців, національно свідомих особистостей. У

репертуарі всіх концертно-камерних співаків діаспори були українські народні пісні в опрацюваннях М. Лисенка, О. Нижанківського, А. Вахнянина, С. Людкевича, Д. Січинського, В. Матюка, Н. Нижанківського, В. Барвінського, А. Кос-Анатольського, Р. Сімовича, М. Скорика, А. Солтиса, Я. Ярославенка та ін.

Характерною рисою всіх виступів С. Крушельницької було те, що українські народні пісні вона виконувала перед закінченням концерту, часто під власний акомпанемент. Видатна співачка пишалася тим, що український народ має таке велике пісенне багатство, з яким світ у той час був ще мало обізнаний. Коли вона співала українські пісні, то цей спів ішов із самої глибини її ества. С. Крушельницька не оминула нагоди заспівати рідну пісню і перед російським імператором. На запитання царя що це за пісні і якою мовою вона співала їх, співачка не вагаючись відповіла: «Це пісні мого народу. Українського народу...» [5, с. 165]

Загалом репертуар українських співаків діаспори можна поділити на дві умовні групи: твори оперного та камерно-вокального жанрів. У репертуарі оперних співаків, як правило, були багаточисленні арії з опер, партії в яких вони виконували. Оперний жанр у творчості камерних співаків був представлений тільки окремими зразками, в той час як камерні твори домінували у цієї категорії співаків. Загалом репертуар українських артистів характеризується жанрово-стильовим розмаїттям.

Список використаних джерел:

1. Басса О. Западноукраинская камерно-вокальная музыка первой трети XX века. Особенности развития [Текст] / Оксана Басса. – Saarbrücken, Deutschland: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2014. – 264 с.
2. Божко Л. Солоспіви Миколи Лисенка: деякі виконавські аспекти [Текст] / Людмила Божко // Наукові збірки Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка «Камерно-вокальна творчість в історичній ретроспективі»: зб. статей. – Серія: Виконавське мистецтво. – Вип. 27. – Львів: ТеРус, 2013. – С. 113-120.
3. Маланюк І. Голос серця: автобіографія співачки [Текст] / І. Маланюк; [пер. з нім. А. Ільницької; комент., довід. відділ Б. Котюк]. – Львів: Collegium musicum Львів. т-ва Р. Ваґнера, 2001. – 306 с.: іл.
4. Зубеляк М. Виступи Соломії Крушельницької в Аргентині (за матеріалами фондової збірки музично-меморіального музею Соломії Крушельницької у Львові) [Текст] / Мар'яна Зубеляк // Соломія Крушельницька та світовий музичний простір: зб. статей / ред.-упор. Олег Смоляк. – Тернопіль: Вид-во «Астон», 2007. – С. 52-60.
5. Соломія Крушельницька. Шляхами триумфів [Текст]: статті та матеріали / упоряд.: Медведик П., Мисько-Пасічник Р. – Тернопіль: Джура, 2008. – 392

Шевчук А.В.,

*кандидат юридичних наук
викладач кафедри цивільного права і процесу
ЗВО Університет Короля Данила,
м. Івано-Франківськ*

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЗНЕЦІНЕННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ. ДЕРЖАВА, ЯК РЕГУЛЮЮЧИЙ ТА ЕФЕКТИВНИЙ НОСІЙ СОЦІАЛЬНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ДИТИНИ

Нам доволі часто приходиться чути із засобів масової інформації, інтернет сайтів, різного роду негативні новини, ті чи інші події, фільми, які в свою чергу доволі пагубно можуть впливати на суспільство в цілому, чи окремо на певні верстви населення. А особливо, якщо це йде мова про молоді сім'ї, жінок, які планують мати дітей. Катастрофічним для українського суспільства виявилась війна на сході нашої держави. Адже, переважно молоді хлопці і дівчата вимушено стали заручниками цих подій. А це безумовно потягло за собою порушення психіки, та людських цінностей життя, поглядів та переконань, неабияких розчарувань, втрати духовності, люди не витримують побаченого. Зрозуміло, що в цілому, всі ці антисоціальні фактори, чинники, є саме тією складовою, яка опозиціонує себе з нормами людського суспільства, цінностями сімейного життя.

Але на жаль, вся біда в тому, що негативність даного впливу в себе вбирають діти, наші діти. Чужих дітей немає, є черствість наших сердець, забутість того, що дійсно нас робить людиною. Діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, діти, які відібрані у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми, діти, відібрані від батьків у зв'язку із відбуванням покарання в місцях позбавлення волі, підкинуті діти, діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовились батьки, діти, батьки яких не виконують своїх батьківських обов'язків – і це тільки вершина людської зухвалості, байдужості до дитини. Гонитва за матеріальним, нас відкидає від духовних цінностей. І нам в свою чергу потрібно зрозуміти, що в цьому вакуумі байдужості сьогодення, нам жодним чином не захистити наших дітей, наше майбутнє, яке здається тільки прийшло в цей світ, а вже на превеликий жаль чітко чує слово ні.

Держава жодним чином немає стояти в стороні, при виникненні подібних ситуацій, чи бути безпорадною. Держава, яка не дбає про своїх дітей – не має майбутнього[1]. Саме з такої позиції, повинні здійснюватися любі кроки законодавця. Адже, держава покликана мати вплив на вноормування загострених факторів різними правовими

методами, які в кінцевому результаті унеможливають виникнення подібних ситуацій, або компенсують ті чи інші втрачені можливості.

А тому, через норми правового поля, держава здійснює:

- регулювання сімейних відносин з метою забезпечення кожної дитини, у тому числі й дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування, сімейного виховання, можливістю духовного та фізичного розвитку в умовах сім'ї [2].

- забезпечує найкращі інтереси дитини, дії та рішення, що спрямовані на задоволення індивідуальних потреб дитини відповідно до її віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної, культурної та етнічної належності та враховують думку дитини, якщо вона досягла такого віку і рівня розвитку, що може її висловити [3].

Законодавцем внесено зміни (доповнення) до Закону України «Про охорону дитинства», якими вніс визначення дитині, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів:

- дитина, яка внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту отримала поранення, контузію, каліцтво, зазнала фізичного, сексуального, психологічного насильства, була викрадена або незаконно вивезена за межі України, залучалася до участі у військових формуваннях або незаконно утримувалася, у тому числі в полоні[3].

Не маловажним у режимі регулювання державою соціальної захищеності дитини, є поняття усиновлення. Що ж це таке є? Яким чином дитина може набути втраченого батьківського, сімейного тепла?

В першу чергу, слід розуміти, що для того, щоб усиновлення відповідало меті, визначеній законом, та мало відповідні правові наслідки, необхідно дотримуватись умов та правил, чітко встановлених сімейним законодавством. Ці умови впливають із сутності інституту усиновлення, і значення їх дотримання, підкреслюють фахівці, пов'язане, насамперед з їх спрямованістю на те, щоб інститут усиновлення слугував виключно інтересам дітей[3,с.195]. Отже, умови усиновлення – це встановлені сімейним законодавством вимоги, дотримання яких є обов'язковим для здійснення юридичного акта усиновлення[5].

У відповідності до сімейного кодексу України, усиновлення це прийняття усиновлювачем у свою сім'ю особи на правах дочки чи сина, що здійснене на підставі рішення суду. В свою чергу, усиновлювачем дитини може бути дієздатна особа віком не молодша двадцяти одного року, за винятком, коли усиновлювач є родичем дитини. При цьому, законодавець підкреслює, що усиновлювачем може бути особа, що старша за дитину, яку вона бажає усиновити, не менш як на п'ятнадцять років. Але, якщо мова йде про усиновлення повнолітньої

особи, то в такому разі різниця у віці повинна бути не менше вісімнадцяти років.

Законодавцем визначено перелік осіб, які можуть бути усиновлювачами. При цьому, характерною (обов'язковою) ознакою цих осіб повинна бути їх дієздатність. Згідно ст.211 Сімейного кодексу України, усиновлювачами можуть бути:

- подружжя;
- особи проживають однією сім'єю, суд може постановити рішення про усиновлення ними дитини;
- якщо дитина має лише матір або лише батька, які у зв'язку з усиновленням втрачають правовий зв'язок з нею, усиновлювачем дитини може бути один чоловік або одна жінка.

На законодавчому рівні не передбачено обмеженість у кількості усиновлених осіб однією сім'єю. Але зрозуміло, що особи, які мають намір усиновити дітей, повинні зважити своє матеріальне становище.

Доречно вказати і на той факт, що законодавець виділяє осіб, які в силу об'єктивних причин не можуть бути усиновлювачами. До них відносять:

- осіб обмежених у дієздатності;
- осіб визнаних недієздатними;
- осіб позбавлених батьківських прав, але якщо ці права не були поновлені;
- якщо ці особи перебувають на обліку або на лікуванні у психоневрологічному чи наркологічному диспансері;
- якщо ці особи зловживають спиртними напоями або наркотичними засобами;
- не мають постійного місця проживання та постійного заробітку (доходу);
- мають хвороби, перелік яких затверджений центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я;
- інші.

Це далеко не весь перелік осіб, які не можуть бути наділені правами усиновлювача. Адже, є невичерпний ряд факторів, які можуть вказати на суперечність отримання прав на усиновлення.

Державою також ведуться статистичні дані, облік дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей, що можуть стати усиновлені, чи передані під опіку, піклування чи на виховання в сім'ї.

Отже, підсумовуючи вище вказане, ми дійсно можемо переконатись в тому, на скільки пагубним є вплив на дитину всіх тих факторів, які батьки в силу своєї байдужості, не обдуманості, не зацікавленості у завтрашньому дні, як для себе так і власне для дитини,

свідомо спотворюють її навколишній світ, створюють нестерпний вакуум психічного розладу, який, як відомо приводить до плачевних наслідків. І держава, як бачимо має все зробити, щоб належним чином убезпечити дитинство дитини, і цим самим застрахувати здорове майбутнє свого суспільства вцілому.

Список використаних джерел:

1. Чужих дітей не буває! Доведено Мініюстом:
<https://pravo.minjust.gov.ua/ua/articles/1439-chuzhih-ditej-ne-buvaje-dovedeno-minjustom> .
2. Сімейний кодекс України: Кодекс від 10.01.2002 № 2947-III.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> .
3. Закон України Про охорону дитинства:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> .
4. Сімейне право України:[підруч.] / за заг. ред. В.І.Борисової, І.В.Жилінкової. –[3-тє вид., переробл. і допов.]. – К.:Юрінком Інтер, 2011. –264 с.
5. Косенко Н. П. Поняття та значення усиновлення в національному законодавстві України / Н. П. Косенко // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. - 2013. - № 4. - С. 33-40. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvknuvs_2013_4_7.

Шевчук М.О.,

*кандидат хімічних наук
доцент кафедри архітектури та будівництва*

Шевчук С.Є.,

*студент групи Бз-2018
ЗВО Університет Короля Данила
м. Івано-Франківськ*

АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНА БІОНІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Впродовж тисячоліть люди вивчали, досліджували і копіювали живу природу. Характерні риси природних форм і конструкцій це всебічна економія енергії, будівельного матеріалу і часу, витримана пропорційність і конструктивність. Об'єктам у живій природі притаманні угнуті і випуклі поверхні, плавні лінії, спіральні форми і дихотомічне галуження. Однак більшість споруд, які нас оточують, мають прямокутні форми стін, вікон, дверей, покрівель. Житлові, промислові, громадські будівлі з такими формами для нас прості і звичні але не завжди естетично прийнятні. Бажання привести природну довершеність у світ урбаністичної лаконічності призвело до появи новітнього напрямку у будівництві та архітектурі - архітектурно-будівельної біоніки [3].

Ідея запозичення природних форм для будівель є далеко не новою явище в у будівельній практиці. Ще в давньоєгипетських храмах оформлення залів несло чітко виражені сліди запозичення природних форм. Згодом ці тенденції збереглися у класичних античних архітектурних ордерах (менш виражені в доричному та тосканському). На ранніх етапах розвитку такі архітектурні стилі як бароко, готика і модерн теж активно використовували рослинні та анімалістичні орнаменти, природні форми та лінії. Подальша інтеграція принципів організації, властивостей, функцій і структур живої природи в архітектуру і будівництво відбувалося поступово аж до кінця XIX ст. Саме з того часу і до нині спостерігаємо значний спалах зацікавленості архітекторів у використанні природних форм в будівництві – зокрема у творіннях Антоніо Гауді, Луїса Генрі Саллівана Густава Ейфеля, Френка Лойда Райта, Отто Фрая, Юрія Лебедева, Паоло Солері та ін. Для таких будівель в наукову номенклатуру був введений спеціальний термін «органічна архітектура».

У XX- поч. XXI ст з зв'язку з масовим використанням технологій цифрового проектування, органічна архітектура переживає момент піднесення. Вона перестала бути «екзотикою», і перетворилася в звичайний елемент сучасного урболандшафту. Прикладом є Національний космічний центр Великої Британії, лондонський «Огірок», Місто мистецтв та наук (Валенсія), Національний центр виконавських мистецтв (Пекін), Міжнародний центр культури і мистецтва Мейсіху, художній музей Мілуокі, національний стадіон (Пекін) та інші [2, с.86].

Аналізуючи наявні споруди можемо сформувати загальні принципи проектування таких будівель:

- споруда повинна мати плавні і заокруглені форми, притаманні живій природі;
- споруда повинна вписуватися у місцевість і не бути «прямою» тлі оточуючого її ландшафту;
- поєднувати природні і високотехнологічні матеріали;
- повинна бути енергоефективна і зручна.

Зазвичай такі споруди мають доволі екстравагантний вигляд, часто вони створюють «ефект Більбао», сигналізують про прискорення економічного зростання місцевості, залучають іноземних та місцевих інвесторів, допомагають інтегрувати територію, де вони знаходяться до глобальної економіки [2].

Водночас, ця екстравагантність і є тією причиною, чому такі споруди ще дуже довго не матимуть масового поширення. Швидкість сучасного життя вимагає уніфікації та технологічності зведення споруд, що залишає архітектурно-будівельній біоніці доволі вузьку нішу на будівельному ринку – громадські чи культові споруди та незначна частина малоповерхового житлового будівництва.

Список використаних джерел:

1. Острогляд О. В. Федорова К. А. Застосування формоутворюючих принципів біоніки в архітектурному проектуванні // Сучасні проблеми архітектури та містобудування. - 2014. - Вип. 37. - С. 80-86.
2. <https://profidom.com.ua/stati/arkhitektura/25718-что-такое-arkhitekturnaya-bionika>
3. <https://theconversation.com/five-ways-buildings-of-the-future-will-use-biotech-to-become-living-things-120627>

Шведова Г.Л.,

к.ю.н., доцент,

доцент кафедри правового забезпечення безпеки бізнесу,

Київський національний торговельно-економічний університет,

м. Київ

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ
СЛУЖБОВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ**

Запобігання службовій злочинності слід вважати першочерговою формою протидії [1, с. 20]. Адже якісне запобігання, як вважається, мінімізує подальшу діяльність із протидії. Багаторубіжний механізм правової протидії через паралельне впровадження різних механізмів вважається виправданим [2, с. 17].

Не завжди науковці коректно інтерпретують механізм запобігання окремим видам злочинності і процес протидії їй, часто підміняючи ці поняття або навіть ототожнюючи їх. Зокрема, НАЗК, інститути громадянського суспільства переважно здійснюють саме запобігання злочинності через їх призначення та повноваження.

Громадянське суспільство відіграє важливу роль у загальносоціальному запобіганні службовій злочинності. Способи і форми впливу інститутів громадянського суспільства на суспільно небезпечні порушення в сфері державного управління мають вдосконалюватись. Ефективний і доступний для використання правовий інструментарій для громадянського суспільства має бути втілений у відповідному законодавстві [2, с. 20].

Громадський контроль може здійснюватись через парламенти, органи самоуправління, ЗМІ, громадські організації, за допомогою яких встановлюється контроль за діяльністю державних управлінських структур та підвищується авторитет довіри по відношенню до уряду, парламенту. В системі державних заходів запобігання службовій злочинності важлива роль відводиться Рахунковій палаті України як

конституційному органу фінансового контролю за розподілом і використанням бюджетних коштів в країні.

Вважається, що недержавний сектор має більший потенціал у розв'язанні протистояння зловживанню владою, з огляду охоплення ним більш широкого кола правовідносин, ніж державний сектор.

Розвиток демократичних країн завжди супроводжується зміцненням інститутів громадського контролю над діяльністю державної служби, що сприяє зростанню довіри до уряду. Незважаючи на окремі огріхи (зайва емоційність громадських відносин), вважається, що саме громадські інститути можуть стати основним ланцюгом в процесі запобігання службовій злочинності в демократичних структурах з огляду охоплення ним більшого спектру правовідносин, ніж державний, і маючи більше потенціалу у запобігання злочинності. Але, з іншого боку, в цьому процесі необхідне поєднання державних та громадських сил, і від державних інституцій очікується, в першу чергу, відповідна нормативна практика для розвитку тих же громадських ініціатив.

Такими, що найбільше потребують залучення інститутів громадянського суспільства, вважаються сфери державних замовлень, житлово-комунального сектору через форми громадського територіального самоуправління та сфера бюджетного процесу через прозорість бюджетної політики як основи соціальної держави. Адже бюджет, доступний, «читабельний» для населення забезпечить прозорість його реалізації і нейтралізує спокус чинників не за призначенням використати своє службове становище.

Окрім цього, соціальна культура відіграє ключову роль у загальносоціальному запобіганні службовій злочинності.

Запровадження принципів доброчесності в сфері реалізації владних повноважень та реалізація інших просвітницьких заходів серед всіх верств населення буде сприяти вихованню належного рівня соціальної культури всіх учасників суспільних відносин. Ідеологія, заснована на вихованні почуття громадського обов'язку, прагнення бути корисним суспільству і усвідомлення цінності особистого матеріального добробуту як похідного від добробуту суспільного, дасть можливість сформуванню необхідний рівень соціальної культури суспільства.

Побудова відносин у сфері службової діяльності саме на природних законах мінімізує прояви зловживання владою в суспільстві. До таких законів відносяться закони вільної конкуренції, рівності та незловживання правами. Окрім зазначених, природні закони формуються в процесі життєдіяльності суспільства, норми яких мають відповідати сучасним реаліям розвитку цього суспільства. Ті члени суспільства, які вже мають належний рівень соціальної культури, здатні самостійно створювати нові природні закони [3, с. 211].

Поряд з цим існує необхідність формування відповідної системи запобіжних заходів, серед яких основними можна виділити наступні: чітке законодавче закріплення функцій, повноважень та посилення координації діяльності відповідних органів із запобігання злочинності в Україні; розробка науково обґрунтованих критеріїв оцінки результатів відповідної запобіжної діяльності в державі; підвищення ефективності парламентського контролю в цій сфері; встановлення персональної відповідальності за реалізацію рішень у сфері запобігання службовій злочинності.

Список використаних джерел:

1. Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Трепак Віктор Миколайович; Національна академія наук України. Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. – К., 2020. – 36 с.
2. Михайленко Д. Г. Концепція кримінально-правової протидії корупційним злочинам в Україні: Автореф. дис. ... доктора юрид. наук: 12.00.08 / Михайленко Дмитро Григорович; Національний університет «Одеська юридична академія». – О., 2018. – 36 с.
3. Костенко О. М. Культура і закон у протидії злу / Олександр Миколайович Костенко – Київ: Атіка, 2008. – 352 с.

Яслик В. І.,

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Прикарпатського факультету

Національної академії внутрішніх справ

(м. Івано-Франківськ), Україна

ЕВІДЕНЦІЙНА СЕМАНТИКА ВИСНОВКОВОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Семантика висновковості (інференційності), переповідності (репортативності) та чуттєвого сприйняття (перцептивності) в українській мові утворюють континуум евіденційної семантики. Непряме безпосереднє (inferred non-firsthand) сприйняття інформації реалізоване за допомогою інференції (inference) – візуального сприйняття не події, а її результатів [2, с. 64], урахувавши які, суб'єкт сприйняття висновує нову актуальну інформацію. У лінгвістиці когнітивний процес виведення нової інформації на основі непрямого особистого доступу до події, результатів спостережень зазвичай мовознавці називають інференцією, доповнюючи її зміст додатковими семами, що збільшують інвентар засобів вираження такої семантики. Розмежування інферентива та презумптива в українській мові не відображено на граматичному рівні,

тому, зважаючи на вираження евіденції лексико-граматичними засобами, інференцією називаємо логічний висновок про подію на основі сенсорно сприйнятих її результатів (ознак), а також припущення на ґрунті пресупозитивних знань. Специфікою інференції є наявність підстав для логічного висновку, серед яких можуть бути як прямі чуттєво сприйняті ознаки події, так і непрямі – попередній досвід. Базою висновку-припущення є загальні знання, здобуті з досвідом, погляди, міркування суб'єкта інференції. Логічний висновок на основі чуттєво сприйнятих результатів події формують ситуації візуального, тактильного, нюхового, смакового та аудіосприйняття.

Сприйняті результати події чи загальні знання про неї зумовлюють виведення нової інформації: перехід від відомої до невідомої інформації відбувається через декодування каузації між результатом події та можливістю самої події. У граматичній семантиці інференція представлена системою причинно-наслідкових зв'язків, кодифікованих предикатами та вторинними предикативними комплексами, що позначають отримання інформації в результаті когнітивної діяльності. Особливість інференції в тому, що суб'єкт сприйняття, зважаючи на прямі ознаки чи загальні міркування, доходить висновку про подію внаслідок відтворення зв'язку між результатом і причинами, що могли його зумовити.

В інференційній конструкції виокремлюємо дві пропозиції: зумовлювальну, яку умовно позначимо А, та висновкову – Б. Зумовлювальних пропозицій може бути кілька ($A_1, A_2 \dots A_n$), бо кількість деталей, ознак, на основі яких виведена інформація, є різною. Наприклад: *Але по тому, як вона замахала рукою, відганяючи клуби диму, він зрозумів, що вона не палить* (І. Роздобудько) – у пропозиції суб'єкт розумової діяльності експлікований особовим займенником, предикат виражає модус розуміння. У реченні висновкова інформація отримана завдяки прямим візуально сприйнятим деталям, які засвідчують, що відбулася ситуація Б: *вона не палить*. Висновок аргументовано такими ознаками: *вона замахала рукою, відганяючи клуби диму*. Отже, умовна модель речення: $B \leftrightarrow \text{тому що } A_1, A_2$.

Зазвичай зумовлювальна частина стоїть на початку речення і складається з предиката, який актуалізує нову інформацію. Висновкова пропозиція розкриває суть невідомої досі інформації та стоїть у постпозиції до зумовлювальної. Інверсія частин не призводить до зміни вираження інференційної семантики, однак у такому разі з'ясувальні смислові відношення доповнені поясненням.

Оскільки висновкова семантика зумовлена процесами мислення, то в головному своєму вияві формує, за термінологією Н. Арутюнової, ментальний модус [1, с. 411]. На нашу думку, є сенс визначати інференційний модус, основою якого є семантика логічного висновку із

сенсорно сприйнятих ознак, а також семантика припущення як результат пресупозитивних знань. Для інференції загалом основою висновку є власне сенсорно сприйнята та репортативна інформація, тому інференційна семантика опосередкована перцептивним і репортативним модусами.

Опосередкованість репортативним модусом виявлено, по-перше, у логічному виведенні інформації на основі повідомлення від суб'єкта-першоджерела, по-друге, у передаванні інформації адресатові.

Результатом когнітивних процесів є логічна пропозиція, актуалізована ментальним модусом. Межі евіденційного перцептивного, репортативного та інференційного модусів зумовлені не тільки семантикою предиката, а й характером пропозиції (диктуму).

Пропонуємо виокремлювати пряму та непряму інференцію. Логічний висновок за результатами сенсорного сприйняття не самої події, а її наслідків, ознак є основою прямої інференції. Непряма інференція в українській мові, вважаємо, ґрунтується на загальних знаннях, знаннях з досвіду. Суб'єкт інференції доходить висновку про подію як таку, що могла відбутися, не за сприйнятими результатами, а за аналогією до тотожної ситуації, яка вже була в його житті. Найчастіше непряма інференція представлена ситуаціями знання, розуміння, припущення, сну, пригадування та осяяння. Особливість непрямої інференції в тому, що зумовлювальна частина, як правило, синтаксично не виражена: висновкова інформація подана без зазначених для неї підстав, що визначає суб'єктивний характер інформації. Інформація може бути отримана несподівано способом прозріння (осіяння) – раптовим усвідомленням того, що досі було незрозумілим. Цій інформації властивий додатковий компонент семантики – міративний [2, с. 195], що вказує на здивування від раптово отриманої інформації: *І тоді зненацька до мене дійшло: Дімон насправді ніколи не збирався їхати у Мексику* (М. Кідрук): $[A_1] \leftrightarrow B$.

Особливість інференції в тому, що її суб'єкт збігається із суб'єктом-інформатором і суб'єктом-першоджерелом, оскільки виводить інформацію та повідомляє її адресатові. Тому, на відміну від репортативності, якій властива полісуб'єктність, інференції притаманна моносуб'єктність, адже суб'єкт пізнання і мовлення є однією особою, котра робить висновок за результатами сенсорно сприйнятих наслідків події. У ситуації непрямої інференції когнітивний модус чітко не протиставлений модусам перцептивному та репортативному, тому що власне сенсорного сприйняття немає: суб'єкт інференції виводить інформацію з тих даних, які здобув з досвідом.

Отже, логічна пропозиція є результатом інференції – когнітивного процесу, спрямованого на виведення інформації за результатами сенсорного сприйняття ознак, наслідків події чи знань із досвіду.

Евіденційну характеристику зумовляє вид модусу: інференцію формує висновковий модус, що ґрунтується на репортативному та перцептивному сприйнятті, структурованих лексико-граматичними засобами інференційної семантики.

Список використаних джерел:

1. Аругюнова Н. Д. Язык и мир человека. Москва, 1999. 896 с.
2. Aikhenvald A. Evidentiality. Oxford, 2004. 452 p.

Наукові розвідки молодих дослідників:

Березовський Михайло Сергійович,

студент IV курсу спеціальності «Право»,

Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»,

Науковий керівник: к.і.н., доц. Ілин Л.М.

м. Івано-Франківськ

ПРАВОВИЙ СТАТУС НЕФОРМАЛЬНИХ ПРАКТИК В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Хоч українська державність має кілька десятилітню безперервну практику, ідеї демократії і громадянського суспільства є відносно новими, і в наш час активно формується і трансформується у відповідності до суспільного запиту і глобальних вимог. Одночасно, глибоко вкоренилися і навіть стали традиційними та звичними, так звані, неформальні практики в діяльності органів державної влади. Під неформальними практиками слід розуміти форми взаємин і діяльності органів влади, які здійснюються у нетиповий спосіб, або не підлягають нормативно-правовому регулюванню.

Причин застосування неформальних практик у діяльності органів влади декілька. По-перше, вагомий вплив на політичні відносини сучасності має радянська спадщина. Існування партійної номенклатури та чіткий династичний характер владної ієрархії, не дозволяє уникати маніпуляцій та зловживань. Радянським рудиментом є також і те, що президент, за умови парламентсько-президентської форми державної влади, виконує вагому роль у житті країни, що властиве саме для пострадянських держав, тоді, як європейські держави у переважній більшості є парламентськими республіками. По-друге, сформована на початку 1990-х років модель політичних зловживань отримала своє подальше відображення в інституті президенства. Аргументом при цьому виступає боротьба між виконавчою та законодавчою гілками влади за зверхність у владній вертикалі. По-третє, на неформальний вимір президенства впливають особисті риси глав держав, а також їх попередній практичний і політичний досвід. По-четверте, об'єктивною причиною неформальних практик українських президентів є відсутність реального політичного досвіду та недосконалість правової бази.

В процесі трансформації правової системи неформальні інститути відігравали вкрай важливу роль у процесі становлення незалежності України та формуванні всіх формальних інституцій. В умовах, президентсько-парламентської республіки вони завжди виступали доповнюючим інструментом офіційним повноваженням. В умовах

переходу до парламентсько-президентської форми правління неформальні практики використовувалися в рамках парламенту.

Зараз складно визначити, хто більше застосовував їх у практиці – президент чи парламент, однак, наявність неформальних засобів політичної діяльності говорить про їх популярність, можливо навіть й ефективність, а тому виникає потреба в їх науковому дослідженні. Закономірно, що основним недоліком неформальних підходів до організації інституту президентства є корупційна складова і відповідне зниження іміджу країни на міжнародній арені.

Український дослідник М.Москалюк, зауважує, що основною причиною застосування неформальних практик є транзитивний тип політичної системи, яка, зберігаючи загалом демократичні принципи, створює умови для неформальних аспектів його функціонування [3, с. 39]. Він також пропонує визначити основні форми неформальних політичних практики до яких вдаються і вдавалися українські президенти. Неформальну практику М.Москалюк пропонує розуміти, як дії, які де-юре президенту не належать, але де-факто ним успішно реалізуються, а саме: «телефонне право»; кумівство; патронажно-клієнталістські відносини; корупція [3, с. 39].

Власне «телефонне право» характеризує особливу стадію корупції, коли способи передачі інформації і засоби зв'язку втрачають своє первісне призначення і починають самостійне існування як державно-правові інститути, одночасно виступаючи в якості важеля адміністративного впливу. Одночасно, «телефонне право» виступає, як соціальне явище, яке сформувалося і укоренилося в радянський період і пізніше увійшло в лексикон сучасних вчених [2]. Його також можна охарактеризувати як дію в обхід правових норм, санкціоновану вказівками вищої посади, як правило, за телефонним дзвінком [2].

Інший прояв неформальної практики – це, так зване «кумівство», коли близькі родичі обіймають високі державні посади не з огляду на власну кваліфікації чи досвід, а певні родові чи дружні зв'язки. Ми не будемо називати приклади цих практик. Адже вони мають місце впродовж усього часу існування інституту президентства в Україні.

Схожими до «кумівства», є «патронажно-клієнталістські відносини», які також орієнтуються на систему особистих зв'язків представників органів державної влади та чиновників.

Ну і найбільш поширеною неформальною практикою для української влади є корупція і корупційні зловживання, які вражають своїми масштабами. Посилює надію до подолання корупційних зловживань робота спеціалізованих антикорупційних органів, зокрема антикорупційного суду.

Не зважаючи на те, що усі неформальні практики мають своїм наслідком зловживання, що тягнуть адміністративну і кримінальну

відповідальність, їх подолання чи ліквідація не можливі виключно на підставі чіткого законодавства. Для подолання і відмови від неформальних практик потрібне бажання і воля самого суспільства. Власне усе насамперед залежить від того, як суспільство і громадськість ставляться до органу державної влади і зокрема інституту президентства, і навіть особисто до персони президента, а також до внутрішньої і зовнішньої політики держави, на яку має вплив президент.

На практиці, неформальні (неофіційні) практики являють собою усталені форми фактичної взаємодії учасників суспільних відносин, яка відбувається поза законодавчим регулюванням або в межах сфери законодавчого регулювання, але з порушенням його приписів. Взаємодія учасників неформальних практик відбувається під вирішальним впливом їх власних інтересів або інтересів осіб та суспільних груп, яких вони представляють. Норми інститутів права відіграють тут роль лише одного з чинників, який певним чином враховується акторами відповідних практик. При цьому неформальні практики мають реальне соціонормативне значення і переважно звичаєвий або ж такий, що тяжіє до звичаєвого, характер. Предметом розгляду пропонованої статті виступатимуть, зокрема, ті практики фактичної взаємодії органів публічної влади та їх посадових осіб між собою та з громадянами, що виникають із приводу відносин, які належать до предмета конституційно- або муніципально-правового регулювання.

У конституційному праві звичаї регулюють деякі матеріальні і організаційно-процедурні відносини. Видається слушним і зауваження іноземних дослідників, що для вирішення окремих питань законодавчої процедури, порядку визначення складу уряду тощо, в пострадянських країнах існує тривала звичка висувати лише одну кандидатуру на низку державних посад, які заміщуються за рішенням колегіальних представницьких органів [4]. Хоча, впродовж останнього часу, в Україні спостерігається широка зацікавленість політичним життям і бажання багатьох громадян те тільки скористатися своїми пасивними правами, а й прийняти участь в безпосередньому урядуванні. Звичною стає традиція, коли в першому турі президентських виборів, у бюлетені міститься кілька десятків кандидатів.

До неформального сприйняття органів влади в Україні можна віднести також конституційні та муніципальні звичаї і практики ритуально-символічного характеру. Ними виступають насамперед порядок відкриття засідань новообраних представницьких органів влади, використання державних символів тощо. Для прикладу в Україні практикується відвідування президентом чи парламентарями заходів пов'язаних із відкриттям приватних чи державних установ, підприємств, закладів освіти чи культури. Їх присутність визначає і характер роботи

цього підприємства чи установи і навіть обсяг можливих державних інвестицій.

Сучасні дослідники характеризуючи неформальний характер владних інститутів, пропонують визначати неконституційні практики, серед яких, виокремлюють антиконституційні і параконституційні [4]. Антиконституційними можуть вважатися практики, що суперечать принципам і нормам конституції та інших законів, прийнятих відповідно до неї (блокування трибуни, підкуп членів виборчої комісії тощо). Поняття «параконституційних» вперше було використано американським політологом Ф. Ріггсом щодо практик, які формально не порушують букву Конституції, але підривають сам дух конституціоналізму [2].

Таким чином, наявні в Україні органи влади забезпечують стабільність влади, проте з їх існуванням пов'язані тенденції до нестабільності суспільства. Республіканські форми правління з домінуванням влади президента здатні викликати дуже суттєву поляризацію, як соціальну, так і політичну. Практика пострадянських країн промовисто демонструє, що скочування до авторитаризму починалося саме з усунення чи трансформації цих механізмів – дозволу балотуватися необмежену кількість разів або продовження строку перебування при владі, нападкам на парламент і урізанню його функцій. З іншого боку, домінування парламентарів не гарантує відкритості і публічності дій влади, а можливо посилює їх з огляду на кількість представників законодавчого органу влади.

Список використаних джерел:

1. Анисимов А. П. Правовые обычаи URL: <http://www.blog.servitutis.ru/?p=128>.
2. Дніпров О. С. Неформальні практики у функціонуванні інститутів виконавчої влади та шляхи їх подолання. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2015. № 824. С. 27-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulturn_2015_824_7
3. Москалюк М.Ф. Інститут президентства в Україні та Чеській республіці: порівняльний аналіз *Політичне життя*. № 4. 2017. С. 36-42 URL: <http://jpl.donnu.edu.ua/article/view/4938/4971>.
4. Рабінович С. Неформальні практики публічної влади як форма дії фактичної конституції *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3. С. 108-116. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varny_2013_3_16.

Білоус Христина Вікторівна,
студентка IV курсу спеціальності «Право»,
Закладу вищої освіти «Університет Короля Данила»,
Науковий керівник: к.і.н., доц. Ілин Л.М.
м. Івано-Франківськ

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ

В українській історико-правовій міцним є дотримання і збереження історичної пам'яті про основні форми організації державної влади та власні інститути, що мали місце в різні історичні епохи. Історія показує, що найпопулярнішою із форм влади на українських землях була одноособова. Так у часи Київської русі, верховна влада належала київському князю, в умовах Гетьманщини – саме гетьман концентрував у своїх руках законодавчу, виконавчу і навіть судову владу. Відродження монархічних засад організації державної влади мало місце і в 1918 р. в умовах Української держави Гетьмана П.Скоропадського. З огляду на це, відродження у 1991 р. інституту президентства було не тільки обумовлено історично, а й закономірно в умовах розвитку тогочасної політичної і правової думки. Історико-правова спадщина мала більше відображення на обсязі повноважень якими наділявся президент, або якими він хотів володіти.

Серед українських науковців існують різноманітні підходи до визначення причин і передумов становлення інституту президентства в Україні. На нашу думку, найбільш повну структурування передумов розвитку президентури здійснила Н. Плахотнюк, виокремивши вісім основних передумов і причин запровадження президентства в Україні [6, с. 42], а саме:

- 1) наявність історичних традицій республіканської форми правління на прикладах Княжої доби, Гетьманської Козацької держави та доби національно-визвольних змагань 1917-1921 рр.;
- 2) наявність історичних традицій принципу поділу влади, які не дозволяли концентрувати її в руках однієї особи;
- 3) існування в Україні політичних і правових концепцій стосовно статусу інституту президентства, які знайшли своє відображення у працях Г.Андрузького, М.Драгоманова та М.Костомарова;
- 4) відображення у партійних документах початку ХХ століття суспільних настроїв щодо організації влади в Українській державі з можливістю включення до її органів поста президента;
- 5) недоцільність виконання президентських функцій «колегіальним» главою держави, що було властивим для часу перебування Української РСР у складі СРСР;
- 6) інституювання поста президента СРСР 1990 році;

7) Проголошення в Декларації про державний суверенітет від 16 липня 1990 р. принципу розподілу влади, який знайшов своє практичне втілення в функціональному їх розмежуванні шляхом створення відповідних органів для реалізації функцій кожної з гілок влади. Виконавча влада для ефективної реалізації її функцій і була підсилена всенародно обраним Президентом України;

8) суб'єктивні підстави запровадження інституту президентства і обрання Президента України були пов'язані із зіткненням інтересів окремих політичних сил, які після проголошення незалежності були неспроможні отримати більшість у парламенті, але мали реальну можливість впливати на конкретну людину – президента та очікуваннями перетворень у державі народом від нової посади у ній [6, с. 43].

Однозначно, що ці передумови і причини не є вичерпними. Більше того, за тридцять років державності, функції і повноваження глави держави не до кінця визначені. З формальної точки зору президент України володіє і законодавчими і виконавчими повноваженнями, а тому складно визначити, яку гілку влади він представляє, і яка його роль у системі стримування і противаг владних інституцій.

Одночасно, слід наголосити, що у запропонованій Н.Плахотнюк періодизації, є і певні недоліки. Так, для прикладу важко говорити про ідеї республіканізму в часи Київської Русі. Традиційна монархічна форма правління поєднувалася з активними виявами народовладдя у вигляді віча. Якщо віче свідчило, про прояви демократичних елементів урядування епохи Середньовіччя, то посаду київського князя, важко співставити з посадою президента. Звісно, що можна уявити певні паралелі між київським князем та удільними князями з одного боку, та між інститутом президентства і голів обласних державних адміністрацій – з іншого. Проте, це тільки своєрідна фантазія.

Відомий український вчений, В.Литвин, переконує, що, сучасна українська президентура безперервна від грудня 1918 р., коли умовно президентськими повноваженнями був наділений В.Винниченко [4]. Однак, і в цьому плані є певний огріх. Офіційно першим українським президентом було обрано М.Грушевського, який правда виконував свої функції день, однак, формально, він володів такою посадою і вона була чинною відповідно до Конституції УНР [3]. В.Литвин вказує, що невідомий жодний політико-правовий акт, учинений М. Грушевським як президентом УНР [4].

На нашу думку, більш ґрунтовною передумовою впровадження інституту президентства в Україні, є активний розвиток української державно-правової думки, яка розвивалася відповідно до загальноєвропейських і світових правових концепцій, і також нагромадила вагому теоретичну основу до обґрунтування доцільності

створення та ефективності президента, як глави держави. Ще в середині – наприкінці XIX ст. в громадсько-політичних колах українців виник національно-державницький напрям політико-правової думки, представники якого першими спробували підготувати проекти конституції України та регламентувати суть посади глави держави в Україні з урахуванням її державно-історичних традицій [1, с. 15]. Наступним етапом обґрунтування посади президента і її доцільності для України (але в складі федеративної республіки) стали доробки М. Драгоманова (зокрема робота «Вільний союз – Вільна спілка»), в яких аргументовано, що президент – політично відповідальний інститут влади, за яким зосереджені функції обнародування, нагляду за виконанням і переслідування за порушення законів, прийнятих парламентом [2, с. 99].

Цікавими, стосовно інституту президентства виявились думки І. Франка, що, виступаючи за республіканську форму державного правління, обґрунтовував ідею всенародно виборного глави держави, який служить своєму народові [7, с. 491]. Ідеї президентства активно розробляв і автор української самостійності М. Міхновський, який у праці «Основний закон «Самостійна Україна» – програмному документі Української народної партії, заперечував ідею локального самоврядування України в межах Російської децентралізованої держави, а, натомість, зосереджувався на положенні повної незалежності України як президентської республіки з всенародно виборним на шість років президентом, що одночасно мав бути як главою держави, так і главою виконавчої гілки влади [5, с. 125].

Власне після поразки визвольних змагань 1917-1921 рр. вкотре інститут президентства був реалізований у Карпатській Україні, де першим і останнім президентом було обрано А. Волошина. Це означає, що політико-правова думка і політична практика Української Народної Республіки та Карпатської України тяжіла до запровадження моделі парламентського республіканізму (парламентської системи державного правління), відповідно – до посади виборного парламентом на фіксований термін президента винятково як глави держави.

Стосовно ідеї відродження інституту президентства у 1990-х рр., то ця ідея зародилася в СРСР ще у 1960-х рр. в часи М. Хрущова, але так і залишилася нереалізованою. Перші реальні кроки в напрямі заснування посади Президента були зроблені після приходу М. С. Горбачова до влади. 14 березня 1990 року, третій, позачерговий, з'їзд народних депутатів СРСР ухвалює закон «Про впровадження посади Президента СРСР і внесенні змін і доповнень в Конституцію (Основний закон) СРСР», за яким главою Радянської держави ставав Президент СРСР. Ідея інституту президентства була підтримана більшістю населення СРСР, зокрема його складової в Українській РСР, що стало причиною

запровадження аналогічного інституту в усіх пострадянських державах. Більше того, при створенні посади президента в Україні.

Таким чином, українська історико-правова традиція демонструє наявність міцних правових традицій пов'язаних з запровадженням інституту президентства, при цьому, в сучасних умовах, на законодавчому рівні доцільно відійти від практики успадкування органів урядування з радянських часів і повернутися до власних історичних коренів.

Список використаних джерел:

1. Багатопартійна українська держава на початку ХХ століття : партійні документи перших українських політичних партій / Упоряд. В. С. Журавський. Київ : Наук.інформ. підприємство «Пошук», 1992. 96 с.
2. Драгоманов Д. Передне слово до «Громади» / Драгоманов Д. Вибрані твори. Збірка політичних творів з примітками. Прага-Нью-Йорк, 1937. С. 93-147.
3. Конституція Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) // Христюк П. *Замітки і матеріали до історії української революції 1917-1920 рр.* Прага, 1921. Т. 2. С. 174-180.
4. Литвин В. С. Еволюція інституту президентства у досучасній політичній історії України: повноваження, роль і місце у системі державного правління *Суспільно-політичні процеси.* 2016. Вип. 4. С. 161-180. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pubpolpr_2016_4_10.
5. Основний закон «Самостійної України» Спілки народу українського *Історія української конституції* / Ред. А. Г. Слюсаренко, М. В. Томенко. Київ, 1997. С. 123-130.
6. Плахотнюк Н. Г. Інститут президентства в Україні: конституційно-правовий аспект: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Українська академія держ. управління при Президентові України. К., 1999. 222 с.
7. Франко І. «Громада» і «за друга» серед українського народу в Галичині і на Буковині/ Франко І. Зібрання творів: У 50 т. Київ, 1984. Т. 44 (1). С. 487-495.

Бойків Богдан,

студент III курсу

Науковий керівник: Веркалець С. М.,

старший викладач кафедри

архітектури та будівництва

Університет Короля Данила,

м. Івано-Франківськ

ВИКОРИСТАННЯ ТА МОНТАЖ СКЛОПАКЕТІВ В ФАСАДНИХ СИСТЕМАХ СПОРУД

Роль склоpaketів у створенні сучасних світлопрозорих фасадних систем важко переоцінити. Вони сполучають в собі властивості кількох різних за своїм призначенням будівельних матеріалів. Поряд з утворенням природного освітлення великих внутрішніх просторів, сучасні склоpaketи здатні забезпечити також високі тепло та звукоізоляційні характеристики приміщень, що не поступаються показникам приміщень в будівлях з цегли, каменю тощо. До того ж вони чудово виконують функцію опорядження фасадів, яке зарекомендувало себе з кращої сторони на протязі багатьох років експлуатації в різних природо-кліматичних районах будівництва.

Постійне зростання обсягу використання фасадних застакених систем, розширення номенклатури і асортименту склоpaketів, а також новітні розробки в цій галузі потребують науково-обґрунтованого підходу щодо їх вибору і раціонального застосування. Різноманітність світлотехнічних і теплотехнічних характеристик склоpaketів обумовлює необхідність при їх виборів рахувати не тільки призначення тої чи іншої будівлі, але й орієнтацію їх приміщень.

Сучасні склоpaketи являють собою досить складну конструкцію. По периметру склоpaketа розміщуються спеціальні рамки, які задають необхідну відстань між листами скла, а також полімерні матеріали, які забезпечують герметизацію внутрішнього простору і компенсацію температурних і інших деформацій. Щільне прилягання скла до дистанційних рамок і ефективні ізоляційні матеріали створюють надійний бар'єр для утримання в порожнині газу і проникнення вологи. До того ж, склоpaketи містять у собі матеріал, що обезводнює у собі будь-яку вологу, яка може залишитися в повітряному прошарку під час виготовлення склоpaketу.

Але головними змінами у виробництві склоpaketів слід вважати застосування спеціальних видів скла, які характеризуються підвищеною енергетичною ефективністю і комфортністю. Таке скло отримало назву «архітектурне скло». За своїм призначенням його можна поділити на чотири основних види: тоноване, сонцезахисне, низько емісійне і багатофункціональне.

Тонування скла змінює колір заповнення віконного прорізу і знижує його прозорість. Головними завданнями, які вирішує тонування скла, є зниження яскравості зовнішнього світла і зменшення кількості сонячної енергії, що надходить через скло. З внутрішнього боку тоноване скло зберігає свою прозорість і не перешкоджає зовнішньому огляду.

Найбільш розповсюджені відтінки тонованого скла: сірий, бронзовий і синьо-зелений.

Склад тонованого скла забезпечує можливість поглинання сонячного випромінювання, тому його називають також «теплопоглинальним». Вся сонячна енергія, що потрапляє через скло, перетворюється на тепло і, тим самим, підвищує його температуру. Згодом, це тепло шляхом випромінювання і конвекції передається в приміщення.

Існують два види тонованого скла: традиційне і спектрально-селективне. Останній вид скла не перешкоджає проходженню сонячного світла, але поглинає інфрачервоні промені. Таке скло має світло-синій або зелений відтінок. Склопакети саме з таким склом найбільш ефективні для використання як в офісних, так і в житлових будівлях. Найбільший ефект досягається в тих приміщеннях, які орієнтовані на південну сторону горизонту в теплих кліматичних районах забудови.

Для того, щоб досягти ще більшого зниження надходження сонячної енергії, використовують відбивні покриття або плівки. Найчастіше це найтонші прошарки металу. Існують відбивні покриття різних кольорів і відтінків: золотистих, бронзових, сріблястих тощо.

Покращення теплоізоляційних властивостей склопакетів досягається також шляхом натягування пластмасової плівки у прозорі між двома листами скла. Плівка цілком змінює скло, утворюючи, таким чином, двокамерний склопакет. Зовнішні шари застосування склопакету захищають плівку від механічних і атмосферних ушкоджень, а спеціальна її обробка – руйнуючій дії ультрафіолетового випромінювання.

Естетичні властивості будівель із застосування склопакетів значною мірою залежить від типу світлопрозорих огорожуючих конструкцій.

Як показує будівельний досвід, можна виділити такі основні типи фасадних застосованих систем із застосуванням склопакетів:

1) Перша з них, що є традиційною у вітчизняному будівництві, має назву опорно-ригельна фасадна система. До її складу входять вертикальні і горизонтальні елементи, які утворюють каркас. Склопакети встановлюють із зовнішнього боку і закріплюють за допомогою притискної планки. Останні закривають декоративними профілями (розкладками) шириною 50-80 мм. Отриманий, таким чином, фасад

являє собою засклена поверхню, що чітко поділена горизонтальними і вертикальними розкладками на прямокутники або квадрати.

2) Напівструктурна фасадна система відрізняється від попередньої більш тонкими притискними планками, що закріплюють склопакети по параметру. Такий же, як і у попередній системі, скляний фасад поділяється на прямокутники і квадрати тонкими, менш помітними розкладками.

3) Структурна фасадна система має таку ж саму конструкцію каркаса, як і у двох попередніх системах. Але на відміну від них, склопакети до основної конструкції закріплюються інакше. Вони вклеюються в каркас за допомогою спеціальних силіконових герметиків. Такий спосіб кріплення склопакетів дозволяє отримати засклена фасадну систему, в якій відсутні зовні видимі елементи конструкції. Цим самим, досягається ефект суцільної скляної стіни.

Конструктивні рішення фасадних заскленних систем поповнюються з кожним роком. Але більшість з них ще тільки знаходять сферу свого застосування.

Світлопрозорі огорожувальні конструкції, які сполучають у собі усі існуючі засоби покращення ізоляційних властивостей, називають євро вікнами. Більшість існуючих Євро вікон мають трьох або чотирьох шарову конструкцію з двома Low-E покриттями, криптоновим або аргоновим заповненням, рамками з покращеними термічними показниками. Євро вікна, які мають пластмасову плівку у внутрішньому просторі склопакета, характеризуються незначною втратою тепла, яка набагато нижча конструкцій стін на основі натуральних або штучних кам'яних матеріалів.

Покращення, які надають євро вікна, виявляються ще й в інших показниках. Температура внутрішньої поверхні євро вікон взимку набагато вища, ніж у звичайного скла. Це набагато підвищує комфорт приміщень, особливо в будівлях з великою площею засклення.

Таким чином, на базі проведеного аналізу можна заключити, що при заскленні будівель сучасними склопакетами вирішується проблема економії енергоресурсів не тільки в опалювальний період, але і в цілому – за рахунок зниження витрат електроенергії на кондиціонування повітря.

Проектувальники, в свою чергу, на стадії розробки проекту повинні вирішувати питання вибору типів склопакетів з урахуванням їх орієнтування, а також розрахувати не тільки прямі витрати на склопакети, але й ефективність їх впровадження з урахуванням зниження витрат на систему опалення і кондиціонування повітря.

Звісно, вартість склопакетів з світло теплофізичними характеристиками, що відповідають рівню передових фірм світлового значення, буде набагато вища вартості вітчизняних склопакетів. Проте, аналіз витрат під час впровадження в будівельну практику склопакетів з

високими світло теплофізичними характеристиками дозволяє зробити висновок, що сумісні витрати на стадії їх окупності не перевищують витрати під час експлуатації склопакетів із звичайним склом.

Таким чином, в результаті проведеної роботи висвітлені основні архітектурно-будівельні властивості сучасних видів склопакетів і дані рекомендації щодо їх раціонального використання в житлових і нежитлових будівлях.

Список використаних джерел:

1. Ярмоленко М.Г. Технологія будівельного виробництва: Підручник. Київ: Вища школа, 2005 р. 260 с;
2. Теличко В.И. и др. Технология возведения зданий и сооружений: Підручник. М.: Высшая школа, 2010 г. 270 с.
3. Иценко И.И. Технология каменных и монтажных работ: Підручник. М.: Высш. шк., 2008. 335 с.
4. Калинин Б.П., Копп А.М., Мойжес В.Я., Слологова А.С. Монтаж металлических и железобетонных конструкций: Підручник. М.: Стройиздат, 2002. 360 с.
5. Ярмоленко М.Г., Терновий В.І., Скрипник М.А. та ін. Технологія будівельного виробництва: Підручник. К.: Вища шк., 2003. – 303 с.
6. [HTTP://WWW.ZNTU.EDU.UA/ZVEDENNYA-I-MONTAZH-BUDIVELTA-SPORUD](http://www.zntu.edu.ua/zvedennya-i-montazh-budivelta-sporud)
7. [HTTP://WWW.TWIRPX.COM/FILE/349944/](http://www.twirpx.com/file/349944/)
8. [HTTP://SVIDKI-METAL-EVIKH-KONSTRUKTSIJ.WEBNODE.COM.UA/NAVCHANNYA-/ZVEDENNYA-%D1%96-MONTAZH-METODICHKA/](http://svidki-metal-evikh-konstruktsij.webnode.com.ua/navchannya-/zvedennya-%D1%96-montazh-metodichka/)
9. [HTTP://WWW.ZGIA.ZP.UA/INDEX.PHP?PAGE=2569&LANG=UA](http://www.zgia.zp.ua/index.php?page=2569&lang=ua)
10. [HTTP://WWW.KNUBA.EDU.UA/?PAGE_ID=700](http://www.knuba.edu.ua/?page_id=700)

Гавадзин М. М.,

студентка Ас-2020

Науковий керівник: Касіянчук В.Д.

професор кафедри архітектури та будівництва,

к.т.н., с. н. с.

м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ УКРІПЛЕННЯ АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ

Проблеми руйнування фундаменту архітектурних об'єктів виникають із плином часу. Часто у старих будинках можна прослідкувати нищення чи порушення його основи, появу перекосу, осідання, утворення тріщин у фундаменті. Такі ситуації є передумовою аварійного стану, а інколи і втрати будівель. Саме тому дослідження зазначених питань є актуальними.

В зв'язку з тим що найвагомішою несучою частиною будівель є фундамент метою даних тез є визначення передумов, що спричиняють порушення фундаментів та розгляд способів їх укріплення.

Передумовами, що провокують руйнування фундаменту можуть бути [1]:

- помилки проектування;
- збільшення навантаження при добудові верхніх поверхів;
- порушення технології будівельного виробництва;
- зміна рівня ґрунтових вод;
- порушення структури ґрунту в зв'язку з будівельними роботами поруч з будинком;
- сейсмічність карпатського регіону.

Одним із перших проявів порушення фундаменту архітектурних об'єктів є тріщини: саме їх поява свідчить про просідання фундаменту під вагою будівлі у ґрунт. Перекошення дверних чи віконних отворів, також, сигналізує про потребу зміцнення фундаменту. Саме ці ознаки повідомляють про необхідність укріплення будівель, з яким не варто зволікати незважаючи на складність і суттєву вартість процесу. На сьогодні існує значна кількість способів посилення рівня міцності фундаменту в залежності від виду будівельного матеріалу архітектурного об'єкта.

Для укріплення архітектурної споруди з дерева її підіймають на підйомних пристроях (домкратах), усувають недоліки у фундаменті, після чого опускають об'єкт на вихідну позицію.

Складнішою є ситуація із фундаментами цегляних будинків. Щоб організувати зміцнення фундаменту стрічкового типу, слід насамперед викопати траншею поруч з будівлею. Далі з'єднують (стикують) нову конструкцію до старої за допомогою буріння в основі невеликих отворів для арматури. Потім все заливають бетонним розчином. Цей процес має займати мінімальні терміни, тому що затягування сприятиме більшому просіданню будівель[2].

Одним із поширених способів зміцнення фундаменту є зведення «биків» – це залізобетонні конструкції, що споруджуються в кутах архітектурного об'єкту. У кутах будівлі робиться підкоп глибиною більшою за наявний фундамент на 50 см, куди монтується арматурна решітка і встановлюється опалубка. Встановлена арматурна решітка не з'єднується із фундаментом і заливається бетоном. Опалубку знімають після застигання бетону, а яму закопують. Як і попередній метод укріплення фундаменту, даний слід виконувати у найкоротші терміни.

У випадках, коли зміцнення в кутах може не вистачити, вздовж периметру фундаменту споруджується пояс з арматури і бетону, що з'єднує «біки». Монтується він поступово, відрізками до 2 метрів уздовж фундаменту. Викопується траншея за глибиною старого фундаменту і

шириною 40-50 см. При цьому способі зміцнення частини старого фундаменту і нової конструкції з'єднується: в просвердлені отвори старого фундаменту вставляється арматура або металевий прут (40-50 см), потім в траншею встановлюється армувальний каркас, який заливається бетоном. Таке підсилення буває одностороннє, а при можливості виконується і з двох сторін фундаменту[1].

Ефективним, а іноді єдиною можливим способом є зміцнення фундаменту палями, що включає в себе три основні різновиди: гвинтового типу; із застосуванням вдавлення; за допомогою буріння серед яких гвинтовий метод є найбільш зручним. Пала – це труба з площадкою гвинтового типу, що забезпечує місце опори. При цьому все навантаження на палю розподіляється найбільш рівномірно. При проведенні буро-набивного методу застосовуються двометрові свердловини, які розташовуються через 1,5-2 м один від одного під будівлею, зовні і навколо неї. Заповнюють їх арматурою і заливають бетонною сумішшю. Палі прикріплюються до будівлі за допомогою анкерів. Якщо неможливо провести бурові роботи, використовують метод вдавлення[2].

Інноваційним способом укріплення фундаменту є технологія ін'єктування: в основу якого покладене кероване закачування (під тиском) розрахованих об'ємів твердіючих розчинів за спеціально складеною об'ємно-планувальною схемою. Ін'єктування ґрунтової основи гелевим композитом є керованим, оскільки складові розчину, метод його приготування і закачування в ґрунт дають можливість підібрати такий склад розчину, який може прискорити або загальмувати час тужавіння його в ґрунті від декількох хвилин до декількох діб. Утворені при цьому включення, в радіусі 0.7-1 м від ін'єктора, під впливом тиску, розширюються за рахунок об'єму твердіючого розчину і формують жорсткий армуючий каркас. Задіяні між включеннями фрагменти ґрунтового масиву стискаються ін'єкційним розчином, що діє як внутрішній розширювач, покращуючи за рахунок цього фізико-механічні характеристики ґрунту. Закріплений пропонованим методом ґрунтовий масив стає принципово новим природно-техногенним утворенням – геотехнічним композитом, який має високий ступінь твердості, коренеподібну форму і високу несучу здатність[3].

Отже, у дослідженні встановлено передумови, що спричиняють порушення фундаментів, розглянуто способи їх укріплення та визначено технологічні особливості кожного із них.

Список використаних джерел:

1. Які причини порушення фундаменту: веб-сайт URL:<https://budmaster.info/article/yak-ukripiti-fundament-privatnogo-budinku>

2. Підсилення фундаментів будинку: веб-сайт. URL: <https://budinfo.net.ua/budivnytstvo/fundament/pidsylennia-fundamentiv-budynku/>

3. Основні переваги технології ін'єктування: веб-сайт. URL: <http://et-injection.com.ua/injectuvannya/>

Галій А. А.,

*студентка Університету Короля Данила,
Науковий керівник: к.е.н., доц. Борович О.В.,
м. Івано-Франківськ*

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Діяльність будь-якого підприємства розпочинається з формування матеріально-технічної бази, складовою якої є основні засоби, відсутність останніх унеможливає функціонування та ведення поточної господарської діяльності підприємства. Саме обсяг акумульованих основних засобів дає підстави судити про розмір підприємства, його можливості та перспективи розвитку.

Що стосується економічної суті дефініції «основні засоби», то необхідно уточнити наступне: 1) у натуральному вигляді їх можна використовувати більше одного року, або одного операційного циклу; 2) такі активи зношуються, такий процес проявляється у поступовій втраті можливості подальшої експлуатації у зв'язку зі старінням, закінченням нормальної потужності (матеріальне зношування) або із втратою доцільності подальшої експлуатації у зв'язку з появою основних засобів, що мають якісніші характеристики (моральне зношування); 3) специфічний характер кругообороту та відшкодування вартості через механізм поступового розподілу вартості з віднесенням суми амортизації на поточні витрати підприємства, в тому числі на вартість продукції (робіт, послуг) [1].

До основних засобів належать матеріальні активи, придатні для використання протягом тривалого періоду часу, які втрачають свою вартість частково, шляхом перенесення її на знову створений продукт по частинах. А от визначення поняття «основні засоби» у нормативних документах досить неоднозначне.

П(С)БО 7 «Основні засоби» визначено, що основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік) [4].

Відповідно до Податкового Кодексу України основні засоби – це матеріальні активи, в тому числі запаси корисних копалини, наданих в

користування ділянок надр (окрім вартості землі незавершених капітальних інвестицій, автомобільних доріг загального користування, бібліотечних і архівних фондів, матеріальних активів, вартість яких не перевищує 20000 гривень, невиробничих основних засобів і нематеріальних активів), які призначаються платником податку для використання в господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується в зв'язку з фізичним або моральним зносом і очікуваний термін корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію складає більш за один рік (або операційного циклу, якщо він довший за рік [3].

Міжнародним стандартом бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» до основних засобів включено матеріальні об'єкти, що їх:

а) утримують для використання у виробництві або постачанні товарів чи наданні послуг для надання в оренду або для адміністративних цілей;

б) використовуватимуть, за очікуванням, протягом більше одного періоду [2].

Виходячи із зазначеного, робимо висновок, що П(С)БО 7 «Основні засоби» виділяє кілька характерних ознак основних засобів: 1) використання для чітко визначених цілей; 2) очікуваний строк експлуатації більше як один рік; 3) фізична форма – матеріальний актив. Такі характеристики відповідають, наведеним у Міжнародному стандарті фінансової звітності 16 «Основні засоби» [2].

За результатами досліджень наукової літератури зроблено висновок, що не можна ототожнювати поняття основні засоби, основний капітал та основні фонди, адже з позиції бухгалтерського обліку засоби є майном (активом) підприємства, а фонди (капітал) є джерелом їх утворення.

Основні засоби поділяються на наступні групи:

- інвестиційна нерухомість – земля, будівлі та споруди, що утримуються, або здаються в оренду з метою отримання орендної плати та / або збільшення власного капіталу

- земельні ділянки. Слід зазначити, що відповідно до п.п. 14.1.138 Податкового кодексу України вартість землі в податкових розрахунках не належить до основних засобів. Проте п.п. 138.3.3 даного кодексу для обліку земельних ділянок виділено окрему групу.

- капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом – витрати неінвентарного характеру (не пов'язані з будівництвом споруд). Серед капітальних можна назвати такі заходи: меліорація, іригація, осушення, збагачення та інші види поліпшень природних властивостей ґрунту

- будинки, споруди та передавальні пристрої. Особливість бухгалтерського обліку полягає в тому, що їх можна класифікувати як один об'єкт, включаючи всі структурні елементи та системи життєзабезпечення (тоді будь-які зміни, доповнення або вдосконалення, внесені до таких систем бухгалтерського обліку, застосовуватимуться до всієї будівлі), а також як ціле поєднання різних об'єктів (насправді будівель, ліфтів, сигналізації та ін.);

– машини та обладнання, це:

1) силові машини та обладнання, машини-генератори, що виробляють теплову та електричну енергію, і машини-двигуни, що перетворюють різного роду енергію (енергію води, вітру, теплову, електричну енергію тощо) в механічну;

2) робочі машини та обладнання, машини, апарати та їх обладнання, що призначені для механічного, термічного та хімічного впливу на предмет праці в процесі створення продукту чи послуг виробничого характеру та переміщення предметів праці у виробничому процесі за допомогою механічних двигунів, сили людини та тварин;

3) вимірювальні прилади (дозатори, барометри, водоміри, геодезичні прилади, гігроскопи, індикатори, спеціальні ваги, мірники, касові апарати тощо);

4) комп'ютерна техніка і її комплектуючі та електронні засоби обробки інформації (електронно-обчислювальні, керуючі та аналогові машини, цифрові обчислювальні машини та пристрої тощо);

5) інші машини та обладнання - машини, апарати та інше обладнання, які не включені до вищезазначених підгруп;

- транспортні засоби. Тут не тільки розглядаються автомобільний транспорт, а й інші види транспортних засобів (залізничний, водний, повітряний).

- інструменти, прилади та інвентар (меблі). Окрім меблів, до цієї групи належать також дорогі (понад 20 000 грн.) Побутові прилади, такі як кондиціонери, телевізори тощо.

- робоча і продуктивна худоба. Сюди входять довгострокові біологічні активи, не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю, такі як службові собаки, коні, дельфіни в дельфінарії та живі декоративні тварини.

- багаторічні насадження. Дана група включає довгострокові біологічні активи, не пов'язані із сільськогосподарською діяльністю. Особливо враховуйте ландшафтний дизайн і декоративні рослини. Є також плодові рослини, пов'язані із сільськогосподарською діяльністю.

- інші основні засоби. Ця група включає об'єкти, які не належать до спеціально призначеної групи. До цієї групи можна віднести, наприклад будівельний причіп (якщо не зареєстрований як транспортний засіб); призматичний акселератор (з рекламною

структурою, що автоматично змінює площину) (код 340199 для під категорії класифікатора ДК 013-97 «Інші основні засоби, не класифіковані»).

Окремою групою у складі основних засобів виділено інші необоротні матеріальні активи. До таких активів віднесено усі інші необоротні активи, що мають матеріальну форму й не ввійшли до переліку основних засобів і вартість яких без податку на додану вартість та інших платежів не перевищує 20000 гривень за одиницю та строк використання яких перевищує один рік.

Вартість об'єкта, що входить до складу малоцінних необоротних матеріальних активів, встановлюється підприємством, тобто згідно з порядком облікової політики, в якій вказується, що необоротні активи дорожчі за визначену суму належить основних засобів, а всі інші – малоцінні необоротні матеріальні активи.

Список використаних джерел:

1. Вороная Н., Нестеренко М., Чернишова Н. Визначення та класифікація основних засобів. *Податки & бухоблік*. 2017. № 94. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2017/november/issue-94/article-32186.html>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби»: Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: www.minfin.gov.ua/document/92427/МСБО-16.pdf.
3. Податковий кодекс України: Кодекс від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 N 92. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

Ганчак Анастасія Володимирівна,

студентка групи Кфс-2018

Коледж Університету Короля Данила

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри управління та адміністрування,

Івашків Т.С.,

Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ

ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ БРАКУ КОШТІВ НА РІВНІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

На сьогодні першочерговим напрямом розвитку демократичної держави є забезпечення зростання рівня благополуччя кожного окремого громадянина. Згідно з досвідом розвинутих європейських країн,

досягнення даної мети можливе лише за умов якісного державного управління, котре посилює демократичні інститути, ліквідує нерівність можливості доступу до суспільних благ, підвищує якість суспільних послуг і рівень життя населення.

Перехід до децентралізованого управління є характерною ознакою для великої кількості як розвинених країн, так і країн, що розвиваються.

Так, із 70-х рр. XX ст. процес децентралізації розпочався у багатьох унітарних країнах і включав розширення повноважень місцевих органів влади у фінансово-бюджетній сфері та сфері міжбюджетних відносин [6, с. 324]. Посприяло вказаному процесу і прийняття у 1985 р. Європейської хартії місцевого самоврядування, основою якої є засади бюджетного федералізму [2].

Таким чином, принципи бюджетного федералізму застосовуються у бюджетних системах багатьох унітарних держав, у яких розпочався процес децентралізації. Як наслідок зазначених процесів, сформувався новий змішаний тип організації міжбюджетних фінансових відносин, у якому поєднувались принципи бюджетного унітаризму із принципами бюджетного федералізму.

За даними Світового банку, 63 із 75 трансформаційних країн і великих країн, що розвиваються, в середині 90-х рр. XX ст. здійснили кроки в напрямі децентралізації [1].

Місцеві бюджети є фінансовою базою органів місцевого самоврядування та вирішальним фактором регіонального розвитку. Наявність місцевих бюджетів закріплює економічну самостійність місцевих органів самоврядування, активізує господарську діяльність, дозволяє їм розвивати інфраструктуру на підвідомчій території, розширювати економічний потенціал регіону, виявляти і використовувати резерви фінансових ресурсів. В кінцевому підсумку все це розширює можливості місцевих органів влади у більш повному задоволенні потреб населення [3, с. 86].

В умовах ринкових перетворень актуальною є тенденція до децентралізації у державному управлінні, в результаті чого виконання певного ряду повноважень передається місцевим органам влади. Так, фінансова децентралізація дозволяє збалансувати механізми надання суспільних послуг з потребами та уподобаннями місцевих громад та жителів, підвищує рівень відповідальності місцевих органів за виконання відповідних функцій та ступінь ефективності діяльності державного сектору в цілому через запровадження елементів конкуренції.

Використання переваг фінансової децентралізації вимагає забезпечення таких передумов:

- достатньої автономності органів місцевого самоврядування у питаннях визначення розміру і структури видатків місцевих бюджетів;

- чіткого розподілу видаткових зобов'язань між рівнями влади з врахуванням економічних критеріїв;
- достатнього адміністративного і фінансового потенціалу місцевих органів влади для належного виконання покладених на них функцій;
- дієвих стимулів та механізмів відповідальності органів місцевого самоврядування для забезпечення ефективного надання суспільних благ [4, с. 177].

Позитивним прикладом упровадження децентралізованої моделі є Чехія, Словаччина, Угорщина, Польща. Так, наприклад, у Польщі наприкінці 90-х рр. ХХ ст. було скасовано на місцевому рівні адміністративні органи, а управління передано до виборних органів місцевого самоуправління. У Чехії аналогічний процес стартував у 2000 р. Актуальним завданням для України на сьогодні є збільшення доходів місцевих бюджетів, зокрема внаслідок децентралізації фінансових ресурсів держави [6, с. 324].

Отже, децентралізація є своєрідним ключовим моментом при переході від командної економіки до ринкової.

Слід звернути також увагу на ряд проблем, з якими на практиці стикається фінансове вирівнювання в Україні:

1) надмірна складність формул для розрахунку видаткових потреб веде до того, що місцеві органи самоврядування виявляються неспроможними самостійно здійснювати відповідні розрахунки і з'ясувати, який обсяг трансфертів вирівнювання вони отримуватимуть.

2) недостатня об'єктивність розрахунків, на яких ґрунтується визначення обсягу трансфертів.

3) невисока прогностична спроможність самої формули щодо обчислення обсягу доходів місцевих бюджетів [7, с. 92-93].

Слід також зазначити, що для вирішення даних проблем з 2015 року реформа міжбюджетних відносин – це стимул для місцевих громад ефективніше наповнювати свої кошториси, переходити на самозабезпечення та ощадно планувати свої видатки. Частина нових місцевих податків дозволяє акумулювати у загальному фонді місцевих бюджетів додаткового ресурсу до 25 млрд. грн. В цілому ж, враховуючи нову систему міжбюджетних трансфертів, додатковий ресурс місцевих бюджетів лише в поточному році складе близько 45 млрд. грн. Починаючи з 2015 року, джерела наповнення місцевих бюджетів було розширено за рахунок передачі з державного бюджету на місця цілої низки податків, а також запровадження нових зборів. Зокрема, тепер місцева влада буде збирати 100% плати за надання адмінпослуг, 100% державного мита, 10% податку на прибуток підприємств.

Разом з тим, у місцеві бюджети надходитимуть збори з роздрібного продажу підакцизних товарів (пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів) за ставкою 5% вартості реалізованого товару. Крім того, їхні доходи поповняться податком на нерухомість, яким відтепер оподатковується і комерційне (нежитлове) майно, податком на автомобілі з великим об'ємом двигуна, 80% екологічного податку (замість 35%) та 25% плати за надра [5].

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що в Україні, в зв'язку з економічною кризою формуються позитивні шляхи щодо фінансової децентралізації. Подальша реалізація політики фінансової децентралізації повинна передбачати підтримку реальних бюджетної та податкової реформ, які в свою чергу, мають корелювати з реформуванням інституту місцевого самоврядування та адміністративно-територіальним устроєм країни, що дозволить підвищити рівень фінансової незалежності місцевих органів самоврядування.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко А. І. Вплив держави на формування місцевих бюджетів у країнах Європи URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Trpdu/2010_4/doc/2/13.pdf.
2. *Європейська хартія місцевого самоврядування*. К. 2007. 16 с.
3. Макаренко О. Є. Шляхи розвитку фінансової незалежності місцевого самоврядування. *Державне будівництво*. 2008. № 1. С. 85-89.
4. Осипенко С. О. Фінансова децентралізація: ефективність реалізації на місцевому рівні. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. 2013. № 4. С. 176-181.
5. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України URL: <http://www.minfin.gov.ua>
6. Сало Т. В. Децентралізація фінансової системи: стан та оцінка рівня в Україні. *Ефективність державного управління*. 2013. Вип. 35. С. 324-330.
7. Слухай С. Досягнення та проблеми фінансової децентралізації в Україні. *Економіка України : науковий журнал*. 2012. № 3. С. 92-95

Гатала І. Ю.,
капрал поліції,
курсант 3-го курсу
Прикарпатського факультету
Національної академії внутрішніх справ
(м. Івано-Франківськ), Україна

ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВИХ СИМВОЛІВ

Юридичні символи, зрештою як і будь-які інші засоби юридичної техніки, виконують низку функцій, завдяки яким здійснюють свій вплив на суспільні відносини. Тобто функції юридичних символів – це певна система напрямків правового впливу на різні сфери діяльності людини. Таке явище зумовлене необхідністю правового регулювання. Функції та семантика юридичних символів допомагають ширше розкрити зміст самих символів та напрямки діяльності, на які вони впливають.

Оскільки правові символи мають таку особливість, як полісемантичність та різноспрямованість, це зумовлює широту класифікацій функцій юридичного символу за різними підставами:

- 1) залежно від сфери життя, на яку спрямований вплив правових відносин (економічна, політична, ідеологічна функції);
- 2) за семіотичним значенням (функції фіксації, зберігання та передавання інформації, номінативна, комунікативна функції);
- 3) за юридичною сутністю (функція уніфікації правового матеріалу, правороз'яснювальна, правоконкретизувальна функції) [4, с.8].

Зауважимо, що ця класифікація не єдина, наприклад, М. Воппенко виділяє лише три основні функції правових символів: попереджувально-орієнтаційна, функція посилення регулятивного ефекту, функція економії юридичних і мовних засобів [1, с. 73].

На думку М. Давидової, варто об'єднати окремі класифікації функцій правових символів та зосередитися на таких: регулятивна, правоустановлювальна, ідеологічна, інформаційна, охоронна, економічна.

Регулятивна функція спрямована на забезпечення чіткої організації суспільних відносин, є методом фіксації основних прав та свобод осіб. Реалізуючи цю функцію, юридичні символи виступають формою вираження правових велінь. Прикладом знаків, які регулюють суспільні відносини, можуть бути дорожні знаки, знаки регулювальника, світлові та звукові знаки, що позначають приписи, обов'язкові до виконання.

Часто юридичним символам надається значення юридичного факту або ж вони можуть надавати таке значення іншим явищам. Навіть коли символи не несуть в собі прямого припису, вони часто

виступають підставою для виникнення, зміни або припинення правовідносин. До таких символів можна зарахувати реквізити документів (печатка, підпис, зображення Державного Герба), проголошення судового рішення, видача свідоцтв – усі вони забезпечують рух правовідносин та призводять до певних наслідків.

Інформаційна функція полягає в інформуванні громадян про напрямки регулювання суспільних відносин. Символи виступають могутнім джерелом інформації, завдяки знаковим системам інформація може накопичуватися, зберігатися, передаватися та транслюватися. Реалізація інформаційної функції відбувається в момент доведення до осіб правової інформації. Ця функція допомагає зрозуміти соціальне призначення правових символів. Прикладом такого явища можуть бути нормативно-правові акти, які містять відомості інформаційного характеру.

Юридичні символи можуть здійснювати на людину сильний емоційний та психологічний вплив. Чітка правова ідеологія є обов'язковим елементом сучасної держави. За допомогою юридичних символів відбувається чітке відображення тої чи іншої ідеї. Цю функцію найчастіше виконують державні символи, офіційна символіка державних організацій та інші.

Економічна функція пов'язана з тим, що юридичні символи спрощують і економлять мовні та юридичні засоби. До прикладу, використання бланків та документів дає змогу домогтися більш точного, конкретного викладу інформації [2].

Варто звернути увагу на низку таких функцій, як гносеологічна, або пізнавальна, оскільки символ дає нам визначення різних понять для подальшого пізнання; аксіологічна функція є важливою, адже символи є носіями культурних цінностей; функція соціалізації, завдяки якій символ виступає засобом залучення індивіда до соціального життя; комунікативна – символ є засобом спілкування між суб'єктами та інші.

Отже, функції юридичних символів реалізуються в межах правотворчої та правозастосовної діяльності шляхом вчиненням певних дій суб'єктами права стосовно реалізації напрямків правового впливу юридичного символу.

Упродовж тисячоліть символи відіграють вагомую роль у житті людства. Ще в часи первісного суспільства народи вкладали у символи приховане значення, яке досі зберігається і широко використовується у багатьох символах сучасного права. Насамперед символи-емблеми, відзнаки допомагають українському народові усвідомити існування державної нації, яка має власну багату культуру та традиції. Юридичні символи створюють певну культурно-правову сферу, де відбувається юридична діяльність. Ці складові взаємодіють між собою та є причиною для створення правових відносин, вони є доказами існування правової

цивілізації. Так, державні символи виражають провідну роль нації в становленні власної держави.

У сучасному світі роль символів безпосередньо пов'язана з реалізацією права. Як показує аналіз правотворчої і правозастосовної практики, без застосування символів навряд чи можливе ефективне регулювання суспільних відносин. Крім того, без використання символів не може обійтися процес юридичної регуляції, їх ролі в механізмі правового регулювання, проникнення в їхню сутність, зміст, форму та особливості, є необхідною передумовою формалізації правового матеріалу, оптимізації правотворчої і правозастосовної діяльності, сприяє поліпшенню підготовки юристів, підвищенню рівня правосвідомості та правової культури громадян. У сучасному праві розвивається новий науковий напрямок – теорія правової символізації [5]. Юридичні символи виступають засобом зв'язку між людьми, які взаємодіють у визначеній сфері, вони відображають спільність інтересів, підкреслюють важливість юриспруденції в житті людей. Вони здатні систематизувати різні види інформації, визначити належність юриста до певної професійної групи. Юридичні знаки здатні виробити почуття гордості, адже втілюють ідею національно-державної єдності.

Як зазначає Мішегіна В., юридичні символи виступають невід'ємним компонентом соціального, бо навіть становлення особистості стало можливим завдяки її здатності до спілкування, обміну інформацією. Юридичні символи часто є найбільш зручним і доступним для розуміння засобом регулювання суспільних відносин. Для них характерна наочність, стислість і лаконічність. Якщо символи зрозумілі і вкоренилися у свідомості пересічних громадян, то державно-владне веління, зовні виражене у вигляді символу, буде реалізовуватися навіть на підсвідомому рівні. Безперечно судження про те, що юридичні символи відіграють ключову роль в процесі правової комунікації і тому репрезентують зону особливої уваги. Оскільки фундаментальне значення юридичних символів полягає у встановленні і підтримці правопорядку, що реалізуються за допомогою забезпечення стабільності, непорушності права і його адаптації до мінливих потреб суспільства [3, с. 7].

Юридичні символи є основним елементом правового регулювання: вони дають людині можливість вивчати історію права, викликають науковий та громадський інтерес, виконують низку важливих функцій. За допомогою юридичних символів ми можемо передавати та акумулювати юридично значиму інформацію, систематизувати норми та вміщувати у них певні владні веління.

Важливе місце юридичні символи посідають у правозастосованні, адже багатьом із них надається значення юридичних фактів. Їх можна зарахувати до окремої категорії правозастосовних символів, основне призначення яких є констатація факту, виявлення юридично значимих

дій. До них можна зачислити символи правосуддя, адже саме ця сфера має найбільшу насиченість символікою. Оскільки правозастосування є опорою для правового життя суспільства, то правозастосовні символи займають важливу роль у юриспруденції. Вони мають всезагальний характер та виконують функції уніфікації, об'єднання елементів в одне ціле, що є забезпеченням раціональної однаковості.

На відміну від символів науки, юридичні символи не є інструментами для розкриття; радше вони є інструментами для отримання та упорядкування інформації. Їх первинне використання – не як засіб пошуку відповідей до таємниць природи, а як засіб підтримання чи зміни людських стосунків у суспільстві. Можна стверджувати, що вони є значущими символами та основною бойовою зброєю юриста. З ними він намагається аргументувати боротьбу за інтереси тих, хто його утримує.

Отже, правові символи посідають важливе місце в житті суспільства, адже є правовим регулятором, засобом правової комунікації та основним елементом державності. Юридичні символи є своєрідним зв'язком між правовими процесами, які здатні систематизувати та акумулювати інформацію.

Література:

1. Воппенко М. М. Правовая символика. *Правовидение*. 1995 Вых. 4-5. С. 71-73.
2. Давыдова М. А. Юридическая техника: проблемы теории и методологии: монография. Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2009. С. 302-306.
3. Мішегліна В. М. Юридичні символи як засоби правової комунікації. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку України в умовах європейської інтеграції* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 18 травня 2018 р.) У 2-х т. Т. 1 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 138-141. URL: <http://hdl.handle.net/11300/10454> (дата звернення: 08.02.2021).
4. Похлебкин В. В. Словарь международной символики и эмблематики. Москва: Междунар. отношения, 2001. 560 с.
5. Cohen Julius. The Value of Value Symbols in Law. *ColumbiaLawReview*. Vol. 52, No. 7 (Nov., 1952), Pp. 893-898.

Гуменюк Ольга Григорівна,
Університет Короля Данила
Науковий керівник: Пушик Н.В.
Івано-Франківськ

ВИДИ ПЕРЕКЛАДУ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЩІ

Переклад – це один із найважливіших шляхів комунікації з різними національностями. Його мета – це донести в повній мірі те, що говорив респондент своєю мовою і перекласти це слухачам на рідну їм мову. Цей процес охоплює три основні етапи:

1. Слухове і зорове сприйняття інформації і розуміння змісту повідомлення;
2. Аналіз інформації та найбільш ґрунтовний переклад на рідну мову;
3. Власне переклад повідомлення на рідну мову.

За формою переклад є усний та письмовий. Усний переклад використовують для укладання відносин між людьми, на лекціях, конференціях та симпозиумі. Письмовий переклад – це один із видів перекладу, основа якого лежить у фіксуванні перекладу на папері, і можливість повертатися до цього перекладу для більшого розуміння змісту. Усний переклад є синхронним та послідовним. Послідовний переклад виражений повідомленням однієї особи за допомогою пауз у мовленні. Перекладач, розуміючи суть розмови респондента, під час його пауз перекладає мовлення респондента на рідну мову для слухачів. Натомість синхронний переклад виражений миттєвим перекладом мови респондента. І саме синхронний переклад вважається найважчим, а перекладача, який володіє синхронним перекладом вважають професіоналом.

За способом розрізняють адекватний та буквальний переклад. Адекватний переклад – це переклад, який точно передає стиль, синтаксичні конструкції та переданий літературною мовою. Натомість буквальний переклад – це дослівний переклад без дотримання стилю та переданий не літературною мовою.

За змістом переклад є: суспільно-політичний, науково-технічний та художній. Суспільно-політичний – це переклад мас-медійних текстів: брифінгів, конференцій, дипломатичних документів та робіт соціологів. Науково-технічний – це технічний переклад наукових текстів. А художній переклад – це переклад художніх творів (оповідань, романів, поезії).

Також розрізняють повний переклад, анотаційний переклад та автоматизований переклад. Повний переклад має свої етапи. Це читання матеріалу, розуміння змісту, технічний переклад і стилістично редагований текст. Анотаційний переклад – це переклад невеликого

тексту, який містить суб'єктивну думку. Автоматизований (комп'ютерний) переклад – переклад за допомогою Інтернет ресурсів. [3]

Технічний переклад – це важкий переклад, який має свої особливості, проблеми та правила. Саме завдяки цьому люди, які спілкуються різними мовами, можуть ділитися своїми надбаннями у різних галузях. Цей переклад складний тим, що він містить складні синтаксичні конструкції, терміни, наукові конструкції, словники та документи. І особливістю цього перекладу є висока точність і максимальна наближеність до оригіналу. Також особливістю цього перекладу є знання всіх синтаксичних конструкцій, лексики, граматики, знання специфіки текстів та термінології.

Проблеми технічного перекладу: комбінування знань з різних галузей, розуміння всіх стильових, граматичних, лексичних особливостей мови, розуміння скорочень іноземної мови. [5]

Найважчим перекладом вважається синхронний переклад. Цей переклад здійснюється під час доповіді респондента у відриві у декілька секунд. Основна його особливість – це швидке розуміння меседжу доповідача і переклад, який максимально передасть думки респондента. Також, перекладач, який займається синхронним перекладом повинен наперед спрогнозувати слова доповідача. Перекладач повинен повністю володіти не лише потрібним словниковим запасом з даної теми, а й добре володіти знаннями з даної галузі.

Перекладач, який займається синхронним перекладом повинен бути максимально зосередженим на доповідачу та його промові. Його ніщо не повинно відволікати і відвертати його увагу. Це і дало поштовх до створення спеціальних кабін для перекладачів синхроністів. Ця кабіна обладнана мікрофонами і декількома перекладачами, які під час доповіді будуть змінювати один одного.

Складними завданнями для перекладачів синхроністів є уважне слухання і миттєве реагування на слова і словосполучення респондента, а також підбір слів та граматично правильне передавання інформації на іншу мову. Найважче це перекладати надто швидкі промови або фільми. Синхроністи отримують інформацію, швидко аналізують і передають цю інформацію. І це все потрібно робити одночасно. Для того, щоб бути синхронним перекладачем потрібно якнайкраще володіти мовою, бути обізнаним у даній галузі та знати всі тонкощі мов. [2]

Прикладом цього може бути експеримент, який провела Нарлі Голестані у 2006 році. Вона очолює Лабораторію нейрофізіології мови в університеті Женеві. Вона відшукала 50 добровільних студентів полілінгвів. Їм проводили дослідження МРТ, під час якого студенти виконали три типи вправ. Перший тип: вони слухали речення іноземною мовою. Другий тип: слухали речення і повторювали їх. І третій тип: вони мали перекласти речення на іншу мову. Дослідників здивувало те, що у

тій зоні головного мозку, яка відповідає за мову не відбулося жодних змін. А додаткове навантаження було лише на ті ділянки мозку, які відповідають за координацію рухів. Таким чином, синхронний переклад координує роботу людського мозку. [1]

Список використаних джерел:

1. Дивовижний мозок перекладача синхроніста [Електронний ресурс] // BBC. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://www.bbc.com/ukrainian/vert_fut/2016/02/160210_vert_fut_the Ultimate_multi_taskers_vp

2. Про труднощі синхронного перекладу [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://ua-referat.com/%D0%9F%D1%80%D0%BE_%D1%82%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%89%D1%96_%D1%81%D0%B8%D0%BD%D1%85%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4%D1%83.

3. Суть і види перекладу. Типові помилки під час перекладу наукових текстів [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://studfile.net/preview/5726898/page:19/>.

4. Труднощі технічного перекладу: особливості, проблеми, правила [Електронний ресурс] // Tabula Blog – Режим доступу до ресурсу: <https://tabula.com.ua/ua/blog/trudnosti-tehnicheskogo-perevoda--osobennosti--problemyi--pravila-9/>

Косович М. Д.,

студент 4 курсу

факультету суспільних та прикладних наук

Науковий керівник: ст. викладач Кизимишин Л. П.

Університет Короля Данила

(м. Івано-Франківськ, Україна)

**ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕПЛОВИХ НАСОСІВ В
УКРАЇНІ**

У наш час внаслідок значного подорожчання та невідновлюваності джерел природного газу, що традиційно використовується для опалення промислових та житлових приміщень, в Україні особливо гостро виникла проблема енергозбереження й пошуку ефективних, альтернативних джерел теплової енергії. Одним з таких джерел є використання геотермальної й сонячної енергії за допомогою теплових насосів (ТН). Цей метод екологічно безпечний і досить дешевий. Він уже багато років використовується для опалення будівель різного призначення і гарячого водопостачання в ряді країн Західної Європи, США, Японії та інших [1].

Більшості населення України поки що малознайоме поняття «тепловий насос», але ми постійно їх використовуємо. Так, саме ТН

працюють у звичних нам холодильниках та кондиціонерах. Ці пристрої є настільки надійними, зручними та звичними, що ми навіть не звертаємо увагу на їх роботу. Взагалі використання теплонасосних технологій для теплопостачання досить широко розповсюджене в світі, входить практично до складу всіх енергозберігаючих програм, які реалізуються за рубежом. Усі широкомасштабні програми з енергозбереження, що реалізуються за кордоном, передбачають їх широке впровадження. Згідно з прогнозами Світового енергетичного комітету до 2020 р. у передових країнах частка опалення та гарячого водопостачання з використанням теплових насосів складе 75% [2]. Корисним є досвід західних країн з впровадження ТН, в тому числі - шляхом надання державою певних пільг або кредитів підприємствам [3].

Значну увагу розвитку нетрадиційної енергетики приділяє Україна. Так, згідно з прогнозами Міністерства палива та енергетики України, потужність ТНУ в Україні у 2010 р. планується довести до 1800 МВт. Загальний технічно можливий потенціал нашої держави за напрямком використання ТНУ складає 12,03 млн. т у. п. на рік. На даний час при промисловому використанні ТН в Україні можна досягти додаткових теплових потужностей у 4900 МВт [4].

Не зважаючи на досвід застосування ТН за кордоном, в нашій країні роботи з впровадження ТН перебувають, в основному, на стадії окремих досліджень. До факторів, які на теперішній час стимулюють впровадження ТН в промисловість і муніципальну енергетику слід віднести дефіцит паливних ресурсів, а також екологічні переваги ТН в порівнянні з альтернативними низькотемпературними джерелами теплопостачання.

За даними Міжнародного Енергетичного Агентства, до 2020 року в розвинутих країнах частка опалення і гарячого водопостачання за рахунок ТН буде складати 75% [1-2].

Щодо України, то в «Концепції розвитку паливно-енергетичного комплексу України на 2006-2030 роки» прогнозується, що виробництво теплової енергії до 2030 року буде еквівалентне використанню 20 млн. т у.п. в рік. На даний час працюють лише одиничні системи опалення, що використовують теплонасосні технології. І, хоча дослідження в цій галузі проводяться давно, масштаби і галузі найефективнішого застосування ТН не визначені, а роботи, пов'язані з розробкою і впровадженням ТН в промислову енергетику, перебувають на стадії окремих досліджень і практичних застосувань. Це пов'язано з рядом причин, таких, як відсутність демонстраційних працюючих ТН, широкої реклами їх переваг, незначне поширення систем кондиціонування повітря та електрообігріву, відсутність низькотемпературних систем опалення в децентралізованому теплопостачанні, серійного виробництва ТН, відсутність державної підтримки при розробці, дослідженнях і

впровадженні. В той же час у всіх країнах світу впровадження теплонасосних технологій відбувається за значної державної підтримки у вигляді введення дворівневого тарифу на електроенергію, виділення субсидій при купівлі теплонасосної техніки, податкових чи кредитних пільг [5].

Тепловий насос - пристрій для переносу теплової енергії від джерела низькопотенційної теплової енергії (з низькою температурою) до споживача (теплоносія) з більш високою температурою. Термодинамічно тепловий насос аналогічний холодильній машині. Однак якщо в холодильній машині основною метою є виробництво холоду шляхом відбору теплоти з будь-якого об'єму випарником, а конденсатор здійснює скидання теплоти в навколишнє середовище, то в тепловому насосі картина зворотна. Конденсатор є теплообмінним апаратом, що виділяє теплоту для споживача, а випарник - теплообмінним апаратом, що утилізує низькопотенційну теплоту та переробляє її у вторинні енергетичні ресурси і (або) нетрадиційні поновлювані джерела енергії. ТН широко застосовуються в децентралізованих системах опалення та вентиляції будинків завдяки своїй високій ефективності, надійності та екологічній чистоті.

За рахунок того, що ТН не виробляє, а «перекачує» низькотемпературне тепло на вищий температурний рівень, він може постачати у 3 - 10 разів більше теплової енергії, ніж спожитої електричної. ТН можна класифікувати за наступними ознаками: за принципом дії; за схемою застосування; за джерелами низькотемпературної теплоти (ДНТ), що використовуються; за поєднанням ДНТ з середовищем, яке нагрівається у ТН; за джерелом витрачуваної енергії [4].

Як джерела низькотемпературної теплоти в досліджуваних застосуваннях теплових насосів розглядаються: вода (в тому числі у вигляді ВЕР, стічна), атмосферне повітря, теплота ґрунту та водяна пара. На рис. 1 показаний розподіл теплових насосів за джерелами низькотемпературної теплоти. Як видно із рис. 1, найбільш широко використовуваним джерелом низькотемпературної теплоти для теплових насосів є вода.

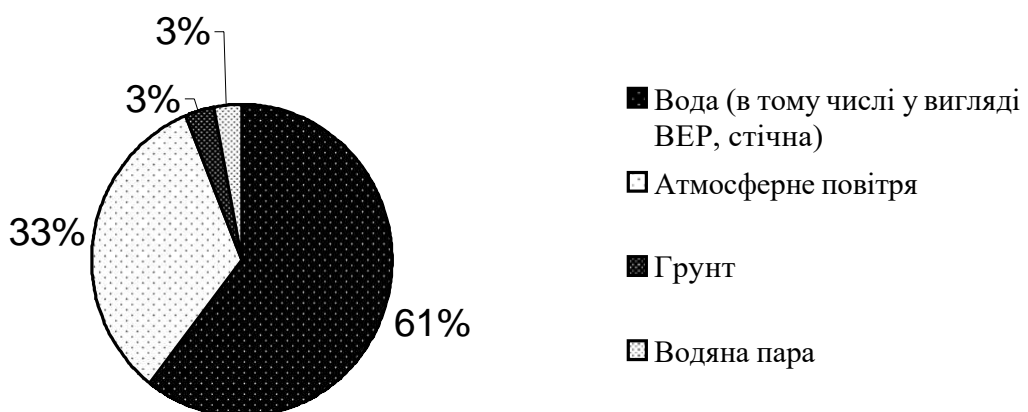

Рис. 1. Розподіл теплових насосів за джерелами низько температурної теплоти.

Найважливішим критерієм, за яким проводять класифікацію ТН, є комбінація джерела низькотемпературного тепла та теплоносія системи розподілу тепла (чи холоду) . У залежності від поєднання цих параметрів ТНУ бувають:

- типу «повітря-повітря» – як зовнішнім джерелом, так і теплоносієм всередині будинку є повітря;
- типу «вода-повітря» – джерелом низькопотенційного тепла є вода;
- типу «ґрунт-повітря» – джерелом тепла виступає тепло ґрунту , а система розподілу тепла у приміщенні повітряна;
- типу «повітря-вода» – такі системи досить часто застосовуються, коли в будинку облаштовується водяна система опалення;
- типу «вода-вода» – зовнішнім джерелом і теплоносієм всередині будинку є вода;
- типу «ґрунт-вода» – ґрунтова теплонасосна система з водяною системою опалення всередині будинку [6].

За джерелом витрачуваної енергії розрізняють ТН, які використовують для роботи електроенергію, паливо того чи іншого виду, вторинні енергетичні ресурси [4].

Принципова схема ТН зображена на рис.2 [7].

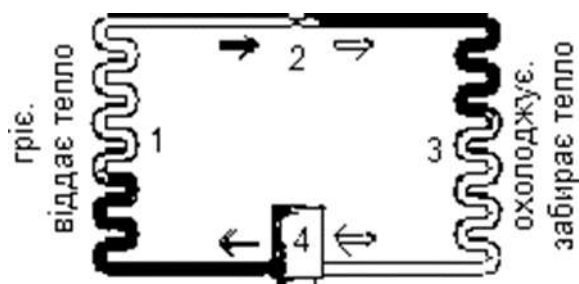

Рис.2. Принципова схема теплового насосу:

- 1 – гарячий теплообмінник; 2 – розширювач; 3 – холодний теплообмінник; 4 – компресор.

Відповідно до зображеного принципу дії ТН бере теплову енергію з одного місця, переносить (перекачує) її та віддає в іншому місці. Наприклад, у звичайному холодильнику тепло відбирається морозильною камерою з холодильника та викидається в приміщення кухні, при цьому задня поверхня холодильника нагрівається.

При опаленні геотермальними тепло насосами зовнішній блок пристрою ховається в ґрунт або занурюється у водойму поряд з будинком. При цьому, незалежно від температури повітря на

вулиці, зовнішній блок залишається вільним від льоду й ефективність теплопередачі залишається високою.

Технічно є можливість і відбирати тепло у підземної води. У цьому випадку підземна вода з температурою біля 10 С подається зі свердловини до тепло насосу, який охолоджує воду до 1...2 С і повертає воду під землю.

Тепловою енергією володіє будь-яке середовище, що має температуру вище за -273°С. Тобто ТН може відібрати тепло у землі, водойми, льоду, підземної скелі, води тощо[8].

У кліматичних умовах України для опалення будинку енергія переважно береться з ґрунту (або водойми). Якщо ж будинок, наприклад, влітку, потрібно охолоджувати, то відбувається зворотній процес: тепло забирається з будинку та скидається у землю (водойму). Той самий ТН може працювати взимку на опалення, а влітку - на охолодження будинку. Вочевидь, що ТН одночасно може виконувати й інші супутні функції - нагрівати воду для гарячого водопостачання, кондиціонувати, підігрівати басейн, охолоджувати, наприклад, льодовий каток, підігрівати дахи й доріжки, щоб звільнити їх від льоду, тощо. Тобто цей єдиний пристрій може взяти на себе всі функції по тепло - холодо постачанню окремого будинку або комплексу будівель.

Щодо напрямків застосування ТН в Україні, то перспективними є наступні:

1. В Україні з промисловими і комунально-побутовими стічними водами скидається близько 70 тис. МВт/рік тепла, яке може використовуватися для ТН в теплопостачанні комунальних і промислових об'єктів.

2. Електростанції (у тому числі й атомні) скидають для охолодження, воду з температурою 30°С, яку теж можна використати з допомогою ТН.

3. Використання як джерело низько потенціальної енергії тепла землі, річок та морів.

Для зменшення споживання природного газу на ТЕЦ запропоновано використати низько потенційне тепло води охолодження конденсатора та інших теплових стоків за допомогою теплових насосів. Економія органічного палива за допомогою ТН відбувається за рахунок корисного застосування скиданого низько потенційного тепла, що дасть можливість виробляти теплову енергію для потреб центрального теплопостачання, охолоджувати воду до температури природного джерела та зменшити вплив на біологічні організми річки. Це дасть можливість економії коштів на закупівлю природного газу та експлуатацію котелень; стабільного та якісного постачання жителів міст, підприємств та організацій теплом та гарячою водою в опалювальний

сезон; зменшення обсягів природного газу, що споживаються водонагрівальними котлами; досягнення значного екологічного ефекту, оскільки завдяки широкому застосуванню ТН, викиди CO₂, які впливають на «парниковий ефект»[9].

Тепло насосні системи є відносно дорогими, і про доцільність їх застосування для теплопостачання можна говорити, виходячи з порівняння з традиційними альтернативними видами джерел енергії за технічними, економічними, технологічними і екологічними факторами.

Отже, тепловий насос - це екологічно чиста система опалення, гарячого водопостачання й кондиціонування, що переносить тепло з навколишнього середовища. Перевагами його застосування є: істотне зниження витрат на опалення й кондиціонування; відсутність у потребі газу чи іншого займистого носія; використання поновлюваних джерел енергії; екологічна безпека; забезпечення стабільної температури протягом усього року.

У зв'язку зі зміною цін на енергоносії теплові насоси як альтернативні та відновлювальні джерела енергії вже сьогодні є актуальними для України. Використання геотермальних ТН для опалення та гарячого водопостачання окремих будівель чи їх групу геокліматичних умовах України має досить широкі перспективи, особливо з огляду на переваги тепло насосних систем порівняно з традиційними, джерела яких через активне використання вичерпуються, зростають витрати на їх видобування або придбання та переробку та які мають негативні наслідки для довкілля.

Для широкого впровадження відновлювальних джерел енергії, зокрема, ТН, в усіх галузях господарства, необхідно розробити більш детальну і ефективну урядову програму, у якій передбачити систему заходів по стимулюванню виробника і споживача, як це робиться в усьому світі.

Список використаних джерел:

1. Мировая энергетика: прогноз развития до 2020 г. / [подред. Ю.Н. Старшинова]; пер. сангл. – М.: Энергия, 1980. – 256 с.
2. Зубков В.А. Использование тепловых насосов в системах теплоснабжения // Теплоэнергетика. – 1996. - №2. – С. 17-20
3. Бубялис Э., Марцинаускас К. Теплота городских сточных вод в системе централизованного теплоснабжения г. Алитуса // Пром. теплотехника. – 1999. – Т.21. - №2-3. – С. 141-145.
4. Ткаченко С.Й. Парокомпресійні теплонасосні установки в системах теплопостачання: монографія / С.Й. Ткаченко, О.П. Остапенко. – Вінниця: ВНТУ, 2009. – 176 с.
5. Сліпець І.В. Ринок теплових насосів в Україні та світі / І.В. Сліпець // Нова тема. – 2008. – №4. – С.50 – 51

6. Зубков В.А. Использование теплових насосов в системах теплоснабжения / В.А. Зубков // Теплоэнергетика. – 1996. - №2. – С.17 – 20.
7. Принцип роботи геотермального теплового насосу/О.В. Кучерук //ТОВ «Теплові насоси». – К.: –2009.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://teplonasos.com/tehnogiua.html>.
8. Янтовский Е.И. Парокомпрессионные теплонасосные установки / Е.И.Янтовский, Ю.В.Пустовалов. – М.: Энергоиздат. – 1982. – 144с.
9. Никифорович Є.І. Перспективи використання теплових насосів для утилізації низько потенційного тепла на прикладі ТЕЦ-5 м. Києва /Є.І. Никифорович, Ю.М. Литвинюк // Нова тема. – 2008. – №4. – С.13 – 16.

Криворучко Софія Михайлівна,

студентка III курсу групи КФс-2018

Коледжу Університету Короля Данила

Науковий керівник:

к.е.н., доцент, доцент кафедри управління та адміністрування

Івашків Т.С.

м.Івано-Франківськ

РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Бюджетування відіграє найважливішу роль в розвитку підприємства та в отриманні високого прибутку. За умови правильного використання, бюджет стає ефективним інструментом управління організацією, тому що бюджетування пов'язує всі задачі з визначеними цілями підприємства, дозволяє управляти його фінансовими ресурсами та стимулює керівників відділів до максимально ефективної роботи. Однак, впровадження процесу бюджетування на підприємствах завжди є проблематичним.

Питанням використання бюджетування значне місце приділено в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних авторів, серед яких: В. М. Андрієнко, В. Андрущенко, О. Василюк, Альфред М. Кінг, Дж. М. Кейнс, Ю. Г. Лисенко, Є. Майер, А. В. Паретто, П. Самуельсон. Однак незважаючи на існування значної кількості робіт в цьому напрямку, окремі проблеми бюджетування на сучасних підприємствах залишаються невирішеними.

Як переконує світовий досвід, одним із найдієвіших методів успішного розвитку підприємницьких структур є використання системи бюджетування.

Під бюджетуванням у сучасних умовах господарювання слід розуміти планування діяльності підприємства шляхом розробки системи взаємопов'язаних бюджетів, комплексно з орієнтованих на ринкові потреби та покликаних забезпечити стійкий фінансовий стан і поступальний розвиток підприємства відповідно до його головної місії статутних завдань. Сам бюджет являє собою плановий документ, що відображає у вартісних показниках майбутні господарські операції підприємства та фінансові результати, пов'язані з їх реалізацією.

Особливості зарубіжних концепцій бюджетування можуть застосовуватися в рамках ринкової концепції, яка формується у нашій країні, але при розробці вітчизняної концепції бюджетування необхідно враховувати національні традиції менеджменту, що, на нашу думку, унеможливає сліпе копіювання зарубіжного досвіду.

Складання бюджетів для підприємств нашої країни не є принципово новим явищем. Поняття «бюджет» у вітчизняних економістів асоціюється з управлінням фінансами, в основному, на макрорівні. Слід зауважити, що традиційне визначення поняття «бюджет» характеризує розпис доходів і видатків держави на визначений термін, який у нашій країні дорівнює одному року. Бюджет є передбачуваним обчисленням очікуваних доходів і витрат держави, установи, підприємства або окремої особи на певний термін, яке асоціюється з давно відомим, ще з часів СРСР, кошторисом і, дещо, відрізняється від поняття «бюджет торговельного підприємства» у сучасному розумінні цього слова. Розуміючи поняття «бюджет торговельного підприємства» у такому аспекті, можна хибно ототожнити його з сутністю іншого терміну — «бюджетування торговельних підприємств та їхніх об'єднань».

Згідно статистичних даних у 2018 – 2020 рр. в Україні дуже мала кількість підприємств займалась бюджетуванням. Тільки з 2011 року підприємства розпочали активно вводити таку ланку в свою діяльність. Пов'язано це як із можливістю вступу до ЄС, так і з бажанням розширювати ринки збуту, підвищувати та нарощувати потенціал, а й можливо й з тим, що підприємці, нарешті, зрозуміли важливість планування своїх ресурсів.

В умовах сьогодення вітчизняні підприємства, при формуванні системи бюджетування на підприємстві, зіштовхуються з низкою труднощів: автоматизація процесу бюджетування на низькому рівні, недостатня організаційна підтримка бюджетування, недостатнє залучення конкретних виконавців у процес планування й управління та ін. Важливу роль у процесі бюджетування відіграє фінансово-економічна служба підприємства (планово-економічний, фінансовий відділ і рідше – бухгалтерія). Дана служба, крім інших обов'язків, покликана забезпечувати методичну, консультаційну й організаційну підтримку (або забезпечення), тому відіграє роль «центра компетенції», що забезпечує

процес бюджетування. Варто зазначити, що роль системи бюджетування полягає у відображенні фінансової інформації про рух коштів, активи та пасиви підприємства у максимально зручній формі. Не зважаючи на те, що бюджетування має ряд недоліків, основним призначенням бюджетування є забезпечення:

- розробка бази вихідних даних для фінансового аналізу і фінансового менеджменту бізнесу;
- підвищення обґрунтованості прийняття управлінських рішень;
- зростання ефективності використання наявних у розпорядженні підприємства і його структурних підрозділів фінансових ресурсів, необоротних активів та відповідальності керівників різного рівня управління;
- формування показників для оцінки інвестиційної привабливості окремих видів бізнесу;
- підвищення обґрунтованості надання підприємством своїм покупцям товарних кредитів, розробки інвестиційної політики та реструктуризації;
- перетворення підприємства у «фінансово прозору» структуру для інвесторів;
- зміцнення фінансової дисципліни та стимулювання ефективної роботи його підрозділів.

Зрозуміло, що планування та бюджетування, зокрема, для підприємства, є важливим етапом в його діяльності. При його впровадженні важливо не тільки знати його призначення, але й розуміти його особливості та задачі, що відповідають головним цілям та місії підприємства.

Таким чином, кожне підприємство, при побудові бюджету на наступний рік повинно обрати види бюджету, технологію його складання, консолідацію, форму бюджету, цільові показники та нормативи, організаційні процедури бюджетування тощо, тобто забезпечити всеохоплюючий, комплексний підхід задля вирішення усіх проблем.

Список використаних джерел:

1. Бухалков М.Н. *Внутрифирменное планирование: Учебник*. М. 2010. 245 с.
2. Гольшева Ю.В. *О проблемах разработки финансового бюджета организации*. СПб. 2009. 567 с.
3. Ковтун С. *Бюджетування на сучасному підприємстві, або як ефективно управляти фінансами*. Х.: Фактор, 2009. 340 с.
4. *Економіка підприємства*. Учебник. М.: Инфра-М. 2008. 230 с.
5. Шава О. *Бюджетное планирование как способ управления предприятием. Справочник экономиста*. 2007. №3. С. 234-236

Лизень Марія Олегівна,
студентка III курсу групи КФс-2018
Коледжу університету Короля Данила
Науковий керівник: к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління та адміністрування
Івашків Т.С.

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ БАНКИ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Економічний розвиток будь-якої країни залежить не лише від рівня розвитку сучасних технологій і техніки, рівня та тенденцій розвитку реального сектору економіки, а й великою мірою визначається ступенем розвитку банківської системи. Банківська система відіграє неабияку роль у процесі будівництва ефективної соціально орієнтованої ринкової економіки інноваційного типу.

Останнім часом у зв'язку із процесами інтеграції й глобалізації фінансових ресурсів у всіх банківських системах чітко простежується тенденція до універсалізації комерційних банків. І разом з тим мало уваги приділяється дослідженню спеціалізованих банків. Крім того, науковці не знаходять спільної думки щодо необхідності створення спеціалізованих банків, їх видів, функцій та порядку формування капіталу. Таким чином, питання створення та визначення засад функціонування спеціалізованих банків як в теоретичному, так і в практичному плані було і є досить актуальним.

Аналіз наукових праць показує, що проблемою спеціалізованих банків займалися провідні українські та західні вчені. Зокрема В.В. Коваленко, О.Г. Коренева, К.Ф. Черкашина, О.В. Крухмаль, А.М. Мороз, П.В.Мельник, А.А.Тарангул, О.Д.Гордей, С.Б.Єгоревич, Т.А.Васильєва, В.І.Лазепка, С.Козьменко та ін. В той же час, незважаючи на значну кількість наукових досліджень подальшого вивчення потребує комплекс питань, які пов'язані з визначенням ролі та місця спеціалізованих банків на вітчизняному фінансовому ринку.

Метою роботи є дослідження сутності поняття «спеціалізований банк» та обґрунтування необхідності функціонування банків такого типу в Україні.

Своєрідність банківських систем зумовлена великою кількістю банків, що функціонують у тій чи іншій країні. У загальному банки - це фінансові установи, що здійснюють різноманітні види операцій з грошима, цінними паперами та надають фінансові послуги суб'єктам господарювання [1].

Розрізняють два основних різновиди банків, які складають банківську систему: центральний (емісійний) та комерційні банки.

Центральний банк - основний банк країни, що є емісійним центром, здійснює грошово-кредитну політику, контролює діяльність комерційних банків, зберігає валютно-грошові резерви країни.

Комерційні банки - банки з різною формою власності, що виконують різноманітні види банківських операцій: пасивні (залучення коштів), активні (розміщення ресурсів) та розрахунково-касові.

Станом на 1 січня 2020 року в Україні, за даними Національного банку України, налічується 180 діючих комерційних банків, з яких 11 знаходяться у стадії ліквідації. Загальні активи всіх банків складають 1 трильйон 278 мільярдів гривень, що на 13,38% більше ніж роком раніше (1,127 трлн грн на 01.01.2020).

Традиційно у вітчизняній і закордонній літературі всі комерційні банки прийнято поділяти на універсальні і спеціалізовані. Вважається, що універсальний банк здійснює всі або майже усі види банківських операцій: надання як короткострокових, так і довгострокових кредитів; операції з цінними паперами, надання цілого ряду послуг тощо, у той час як спеціалізований банк, навпаки, концентрує свої зусилля на одному або деяких видах банківської діяльності.

Спеціалізовані банки прийнято класифікувати за наступними критеріями спеціалізації:

- 1) функціональна спеціалізація (інноваційні, інвестиційні, облікові, іпотечні, депозитні, клірингові банки);
- 2) галузева спеціалізація (сільськогосподарські, соціального розвитку, будівельні, трастові, енергетичні, зовнішньоторговельні банки);
- 3) спеціалізація за клієнтурою (біржові, споживчого кредиту, кооперативні, комунальні, страхові банки);
- 4) територіальна спеціалізація (муніципальні, регіональні, міжрегіональні, міжнародні банки) [2].

Кожний комерційний банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію за видами операцій. Національний банк України здійснює регулювання діяльності спеціалізованих банків через економічні нормативи та нормативно-правове забезпечення здійснюваних цими банками операцій. Згідно із чинним законодавством України банк набуває статусу спеціалізованого коли, більше 50% його активів є активами одного типу. Кожен банк самостійно визначає напрями своєї діяльності і спеціалізацію.

Діяльність спеціалізованих банків орієнтована на надання в основному одного-двох видів послуг для більшості своїх клієнтів або на галузеву спеціалізацію. Найбільше яскраво виражена функціональна спеціалізація, тому що вона впливає на характер діяльності банку, визначає особливості формування активів і пасивів, а також специфіку роботи із клієнтурою [2].

Інвестиційні й інноваційні банки спеціалізуються на акумуляції коштів на тривалі строки, у тому числі за допомогою випуску облігаційних позик і надання довгострокових позичок. Особливістю діяльності інвестиційних банків є їхня орієнтація на обслуговування й участь в емісійно-засновницькій діяльності промислових компаній.

Облікові й депозитні банки історично спеціалізуються на здійсненні короткострокових кредитних операцій (у середньому 3-6 міс.) по залученню й розміщенню тимчасово вільних коштів, а в загальній сумі активних операцій істотну питому вагу займають кредитні й облікові операції з короткостроковими комерційними векселями.

Основна діяльність ощадного банку полягає у проведенні депозитних операцій та кредитуванні населення. Банк набуває статусу спеціалізованого ощадного банку у разі, якщо понад 50 % його пасивів є вкладками фізичних осіб [3].

Іпотечні (земельні) банки здійснюють кредитні операції по залученню й розміщенню коштів на довгостроковій основі під заставу нерухомого майна. Спеціалізація іпотечних банків – видача іпотечного кредиту під заставу (перезастава) нерухомості.

Ціль організації й діяльності кооперативного банку - сприяння розвитку й кредитно-фінансове обслуговування кооперації. Учасниками кооперативного банку відповідно виступають кооперативи. Характерною для кооперативних банків є практика видачі позичок переважно під заставу фінансових і матеріальних цінностей [4].

Кліринговий банк – є членом розрахункової (клірингової) палати, надає банківські послуги – розрахунки за відкритими у ньому рахунками, супровід важливих комерційних проектів, придбання і реалізація цінних паперів тощо.

Сьогодні в Україні функціонує недостатня кількість спеціалізованих банківських структур, які б були надійними та стабільними й ефективно виконували, покладені на них функції. Тому цілком доцільно створити в майбутньому інноваційно-інвестиційні, освітянські, іпотечні та земельні банки. Оскільки саме ці сектори української економіки потребують додаткового контролю та нагляду з боку фінансових установ.

Список використаних джерел:

1. В.В.Коваленко *Банківська система України*. Монографія. Суми. 2010. 187 с.
2. Роль комерційних банків в розвитку економіки України. URL://conferences.neasmo.org.ua/node/246.
3. Офіційний сайт АТ «Ощадбанк». URL: <http://www.oschadnybank.com>

4. Васильєва, Т.А. Проблеми створення та функціонування спеціалізованих інноваційних банків. *Вісник ДВНЗ «УАБС НБУ»*. 2007. № 2 (23). С.1-6

Лис Марія Степанівна,
*студентка III курсу групи КФс-2018
Коледжу університету Короля Данила
Науковий керівник: к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління та адміністрування
Івашків Т.С.*

РЕКЛАМНОЇ СТРАТЕГІЇ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ІНТЕРНЕТ-ВИДАННЯ

Рекламна стратегія є одним з елементів маркетингової стратегії і має дуже велике значення для збільшення продажів і просування товару споживачу. Поряд з традиційними носіями інформації, які «передають» рекламне повідомлення є інтернет-видання. В даний час вони є дуже поширені і мають немалу популярність серед користувачів мережі Інтернет. Тому аналіз рекламних стратегій, які використовують інтернет-видання є актуальним.

Інтернет-видання поділяють за такими видами:

- інформаційні;
- інформаційно-аналітичні або аналітичні;
- спеціалізовані.

Вони, в свою чергу, діляться на: економічні, юридичні, комп'ютерні, культурні, освітні спортивні [3].

Медіа-карта інтернет-видань Івано-Франківська складає 17 найменувань, за даними Івано-Франківської обласної державної адміністрації [4]. Конкуренція в даному секторі ринку чимала. Нові інтернет видання мають ще малу аудиторію. Для збільшення кількості відвідувачів цих інтернет-сайтів нами було розроблено рекламну стратегію.

«Рекламна стратегія – це система скоординованих заходів, які використовуються підприємством для досягнення своїх цілей. Рекламна стратегія описує, яким чином рекламодавець досягне поставлених цілей» [1].

Ціль рекламної стратегії – це збільшення впізнаваності інтернет-ресурсу, що в свою чергу призведе до збільшення кількості відвідувачів, а відтак рекламодавців.

Планування рекламної стратегії є першим кроком для досягнення цілей організації. Воно включає наступні позиції:

- визначення цільової аудиторії;

- розроблення концепції товару;
- вибір засобів розповсюдження реклами;
- створення рекламного звернення [2].

Цільова аудиторія – це активні чоловіки і жінки віком від 18 до 55 років, користувачі Інтернету. В даному випадку для ефективнішої рекламної стратегії слід аудиторію поділити у віковій категорії.

Отож, за віковою категорією цільову аудиторію ділимо наступним чином:

I категорія. «Студенти» - до цієї групи відносяться школярі старших класів, студенти ВНЗ і не учнівська молодь (вони можуть і працювати, але, за поведінковим ознаками, відносяться саме до аудиторії «студенти») у віці від 14 до 25 років. Дана група відвідувачів поводить досить однорідно, більшою мірою цікавиться спілкуванням, музикою, різноманітними розвагами і навчальною інформацією.

II категорія. «Офісні працівники» - ця група складається з людей у віці від 25 до 45 років. У цій групі люди з середнім і вище середнього рівнями доходів. Працюючі користувачі мережі Інтернет, в більшості своїй, офісні працівники або підприємці. Це так званий «середній клас». Це найбільш широко представлена і найбільш затребувана з боку рекламодавців аудиторія.

III категорія. «Старші люди». Найціннішою для нас є I і II категорії цільової аудиторії.

Розроблення концепції. Дані ресурси можна охарактеризувати як інформаційно-довідкові сайти, оскільки надають інформацію про: підприємства Івано-Франківська, про шопінг, афішу подій міста, знайомства, робота, нерухомість, послугу «запитай юриста он-лайн», маршрутизатор, а також як новинний сайт, оскільки на сайті щоденно розміщуються новини.

Вибір засобів розповсюдження реклами. Перш за все залежить від бюджету, який організація готова витратити на рекламу щомісяця. Тому, рекомендовано, по-перше максимально використати безплатні засоби розповсюдження реклами, а саме:

1. Реклама в соціальних мережах. При цьому слід врахувати, що аудиторія різних соціальних мереж не є однаковою у різний час.

2. Створення Business Manager у Facebook – інструменту для ведення рекламних кампаній.

3. Використання дошки оголошень, форумів та тих інформаційних видань, де можна безкоштовно розміщувати оголошення рекламного характеру.

4. Відвідування прикарпатських виставок з метою залучення нових потенційних користувачів та розповсюдження реклами.

5. Спонсорство.

Також потрібно використовувати ефективні канали розміщення реклами, де контакт з основною цільовою аудиторією буде максимально високим. До таких каналів віднесемо:

- реклама в кінотеатрах.
- роздача календарів на 2021 р. у фірмовому стилі.

Створення рекламного звернення. Перш, ніж створити ефективне рекламне звернення нами було проаналізовано слогани конкурентів.

Отже, використання рекламних стратегій інтернет-виданнями є дуже впливовим інструментом маркетингової стратегії підприємства і можуть стати основною рушійною силою продажів.

Список використаних джерел:

1. Бернет Дж. *Реклама принципи і практика*. СПб. 2000. 210 с.
2. Зінь Е.А. *Планування діяльності підприємства*. 2004. 320 с.
3. Кашуба Г. Українські інтернет-видання: комунікативно-лінгвістичні та правові аспекти. *Вісник Львів. УН-ТУ. Серія: Журналістика*. 2004. Вип. 25. С. 474-480

Луцак С. В.,

*студент Прикарпатського факультету
Національної академії внутрішніх справ
м. Івано-Франківськ*

ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА

Застосування практики ЄСПЛ в Україні ґрунтується на положеннях статей 8 і 9 Конституції України, Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (1950 р.), Законів України «Про міжнародні договори України» та «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Правовою підставою поширення юрисдикції Європейського суду з прав людини на Україну став Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року, норми якого надають можливість розглядати рішення Європейського Суду з прав людини в якості джерела національного права. Судова практика рухається у напрямку використання правил, сформульованих у рішеннях Європейського суду з прав людини, у якості обов'язкових правил поведінки у типових ситуаціях. В Україні загальні суди при розгляді справ приймають до уваги та застосовують рішення Європейського Суду з прав людини, оскільки ці рішення були визнані законодавцем, як джерелом права у статті 17 Закону України «Про

виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [1].

Положення Закону значною мірою стосуються саме остаточних рішень ЄСПЛ у справах проти України, якими визнано порушення Конвенції. Виходячи зі змісту Закону України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року» Україна визнає на своїй території обов'язковість юрисдикції ЄСПЛ з усіх питань, що стосуються тлумачення й застосування Конвенції. Таким чином, рішення ЄСПЛ, які можуть бути ухвалені щодо України, наділяються таким же юридичним статусом, як і сама Конвенція.

Так, на підставі цього положення суди повинні застосовувати при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Суду як джерело права.

Застосуванням Конвенції передбачає застосування не лише її норм, а й усього комплексного правового механізму без спеціальної згоди на це Верховної Ради України [3, с. 16].

У національному праві судовий прецедент лише останнім часом на науковому рівні став поступово визнаватися джерелом права, що вимагає істотних змін традицій правозастосування і правовому мисленні суддів, адвокатів, прокурорів, нотаріусів, слідчих тощо.

Передумови визнання практики Європейського суду з прав людини як джерела права створено як на законодавчому рівні, шляхом ратифікації Конвенції, так і на науковому, шляхом формування особливого прецедентного права Європейського суду з прав людини. Можна з упевненістю констатувати, що рішення Європейського суду з прав людини офіційно не вважаються прецедентами, але є єдиним джерелом динамічного тлумачення Конвенції. Неоднорідність поглядів на правову природу рішень Європейського Суду спричинила твердження, що так зване право Суду являє собою дещо середнє між прецедентним правом у його традиційному розумінні та стало сформованою на континенті традицією щодо судової практики як визначеної, однакової, послідовної, усталеної позиції судів з тих чи інших питань правозастосовчої діяльності.

Як зазначає Т. Дудаш, рішення Європейського суду з прав людини можна розглядати як новий вид джерела права, який «випадає» зі стандартної класифікації джерел права, до якої впродовж століть звикли правники, – прецедент (англійський стандарт) і кодифікована норма (континентальна правова система) [4, с. 174-175].

Слід звернути увагу, що Україною визнається дія статті 46 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод на всій своїй території, яка стосується виконання остаточних рішень Європейського суду з прав людини в будь-якій справі, в якій вона є стороною. Розділ 2 Конвенції «Європейський суд з прав людини» став надзвичайно

важливим для національного законодавства, оскільки наділив Європейський суд з прав людини правом правотворчості, а отже рішення Суду отримали статус джерела права. Стаття 32 Конвенції гласить, що юрисдикція Європейського суду з прав людини поширюється на весь каталог питань, які пов'язані із тлумаченням та застосуванням Конвенції та протоколів до неї [2].

Підсумовуючи вищенаведене, судову практику ЄСПЛ у вигляді його правових позицій можна визнати із певними зауваженнями особливим джерелом права, яке може застосовуватися судом як додаткове джерело права. За своєю юридичною силою та ступеню значущості при правозастосуванні правові позиції ЄСПЛ схожі із правовими позиціями Конституційного суду України та Постановами Пленуму Верховного суду України. А також відповідно до положень Конвенції про захист прав і основоположних свобод, яку Верховна Рада України ратифікувала, прийнявши відповідний закон, а також відповідно до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», практика Європейського суду з прав людини є джерелом для національного права. Підтвердженням цього є остаточні рішення у цивільних, кримінальних, адміністративних та господарських провадженнях у яких наявні звернення національних судів не тільки до положень Конвенції, а й практики Європейського суду з прав людини.

Список використаних джерел:

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 року № 3477-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15> (дата звернення 07.10.2020).

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція від 04.11.1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 07.10.2020).

3. Шевчук С. В. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод: практика застосування та принципи тлумачення у контексті сучасного українського праворозуміння. *Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі*. 1999. № 2. С.16.

4. Дудаш Т. Юридична природа рішень Європейського суду з прав людини (загальнотеоретичний аспект). *Право України*. 2010. № 2. С. 173-179

Максимів Тетяна Ігорівна,

студентка групи Кфс-2018

Коледж університету Короля Данила

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри управління та адміністрування,

університет Короля Данила

Івашків Т.С.,

м. Івано-Франківськ

РЕКЛАМНИЙ ЗАГОЛОВОК: ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ НА ЧИТАЧА

Заголовок завжди несе якусь інформацію про подію, пропонований продукт чи людину, таким чином формується певна думка стосовно тієї чи іншої інформації. Вона може вплинути як на підвищення попиту на товар, так і навпаки. Для цього потрібно вміти правильно формувати заголовкові комплекси, звертати увагу на ритмічність та ефонічність, шрифт, фон та ін.

До заголовкового комплексу можна віднести компоненти, які розкривають зміст матеріалів і виконують функції заголовків: рубрика, заголовок, підзаголовок, шапка, лід, анонс, вріз, текстівка. Заголовок також може включати зображальні елементи. Завданням рекламного заголовку є привернення уваги читача, надання йому необхідної інформації про продукт, який рекламується. Неабияку увагу привертають слова «акція», «знижка», «новинка», «безкоштовно», «увага», «нарешті» та ін.

Джон Капоз, відомий копірайтер, сказав, що хороший заголовок в тексті може покращити продажі в 19 разів у порівнянні з рекамою із поганим заголовком. Джо Вітале стверджує, що в середньому, на читання однієї сторінки тексту читач витрачає близько 4-х секунд, тому, якщо Ваш заголовок не привертає увагу, не захоплює або просто не вирізняється серед інших – ви втратили читача.

Ось декілька рекомендацій для успішного заголовку (за Джо Вітале).

1. Подавайте заголовок, як новину. Все нове викликає цікавість. Нове використання старого продукту – теж новина.

2. Щоб реклама спрацювала, в ній потрібно написати про унікальність пропонованого продукту.

3. Розмістіть в центрі уваги позитивний кінцевий результат. Якщо обіцянки у вашому заголовку здаються неправдоподібними, тоді довіри не чекайте.

4. Вкажіть причини. Якщо Ви володієте пекарнею, то вкажіть причини чому саме Ваш хліб кращий, приведіть аргументи, прив'язавши їх до Вашої послуги [1, с. 124].

Прикладом може слугувати реклама шампуню Neogenic Vichy Dercos, розміщена на сторінках журналу «Forbes». У ній застосовано декілька способів привернення та утримання уваги потенційних клієнтів. Використані слова, які повідомляють про новизну («Світова інновація»), унікальність («Перший засіб для росту нового волосся»), позитивний кінцевий результат («1700 нових волосин за 3 місяці»), вказані причини, чому варто придбати саме цей товар («Ріст волосся відновлюється, густота волосся збільшується»).

Джо Вітале вважає, що все повинно бути легко та просто. Людям потрібні швидкі результати. «Якщо Ви, або Ваш продукт, можете зробити їх життя легшим, то скажіть їм про це» [1, с. 129].

Наприклад, реклама сім-карти «Travelsim» у тижневику «Країна» із заголовком «Легкий роумінг для весняних подорожей», або ж реклама центру сучасної офтальмології «Ваш зір» у газеті «Буковинське Віче» розміщена із початковими словами «Ефективне лікування зору доступне для кожної родини».

Від зручності читання тексту заголовку залежить те, чи захоче читач взагалі звернути увагу на Вашу публікацію. Це тісно пов'язано з контуром букв та безпосередньо самими умовами читання.

За словами Таранова Н. Н., зручність читання значною мірою залежить від контрастності штрихів, шрифту і фону, характеру засічок, пропорції сторін, щільності та розміру шрифту. Контур букв в залежності від графічних особливостей гарнітури може бути округлим або прямолінійним. З'ясовано, що букви, які мають округлий контур, сприймаються краще, так як краще відділяються від фону та один від одного [5, с. 77]. Прикладами таких шрифтів можуть бути шрифти: Veron, Aster, Ormont, Static, Secretcode, Neometric, Giraffeta ін.

Але не варто такими шрифтами друкувати громіздкі тексти, оскільки слова, написані великими літерами, важче сприймаються оком читача, ніж ті, які написані малими. Такі шрифти зручно використовувати лише у заголовках.

Науковці з Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка В. Різун і Н. Любащук у 2000 році провели дослідження, яке мало на меті з'ясувати вплив гарнітури шрифту на першому етапі сприйняття (є два етапи сприйняття: «зовнішнє» – загальне зорове сприйняття, і «змістове» – сприйняття змісту тексту безпосередньо під час читання – Н. Ш.).

Тому найкращу прочитаність мають різновиди шрифтів рубленої та медієвальної груп (напівжирні літери). Наприклад, рублені: Arial, ErasMediumITC, AgencyFB, TrebushetMS; медієвальні: BaskervilleOldFase, TimesNewRoman, Centaur). Чим більший кегль і жирніші основні елементи літер, тим більше текст створює враження несерйозності або

особливості (гарнітура дитячої літератури або видільна гарнітура) [4, с. 129-130].

Коваль А. П. зазначає, що фонетичний склад і характер мови оцінюється через її ефонічність (милозвучність) [2, с.321].

Інтонаційний малюнок газетного тексту досить виразно передають розділові знаки (лапки, тире, дужки, знаки оклику і питання). Типова для окремих газетних жанрів громадянсько-патетична інтонація передається за допомогою комбінування названих знаків (вживання їх значною мірою умовне, як і сам характер газетної експресії). Проте самі розділові знаки не створять потрібного ефекту, якщо для цього не буде використано засобів лексики і синтаксису. Оскільки пунктуація виробилася як засіб писемно-книжної фіксації мови, розмовні конструкції не вкладаються в пунктуаційні норми, викликаючи різнобій у їх оформленні, порівняйте: «Народна дружина. Якій їй бути?», «Труднощі – хто винний?», «Гарантована оплата: як вона здійснюється?» (інтонування цих заголовків однотипне, розділові знаки – різні) [2, с.324]. У дитячих виданнях для звукопису краще використовувати плавні М, Л, Н. Прикладом може слугувати дитяча газета «Казковий вечір» з таким заголовком до української народної казки: «Зайчикова хатинка». Ці літери створюють колорит ніжності та м'якості. Або: «Чому сви́ня брудну́ля», «Гриб весе́луН».

Отже, успішність та дієвість заголовку статті чи рекламного оголошення багато в чому залежить як від структурної побудови, так і графічних особливостей шрифту та його милозвучності. Проте все це може не спрацювати через недоопрацьований основний текст. Тому не менш важливими є цінність друкованих матеріалів, вік, професія та інші характеристики читацької аудиторії.

Список використаних джерел:

1. Витале Джо. *Гипнотические рекламные тексты : как искушать и убеждать клиентов одними словами*. М. 2010. 164 с.
2. Коваль А. П. *Практична стилістика сучасної української мови: підручник для філологічних факультетів університетів*. К. 1987. 352 с.
3. Миронов Ю.Б., Крамар Р.М. *Основи рекламної діяльності : Навчальний посібник*. Дрогобич. 2007. 102 с.
4. Різун В., Любарщук Н. Вплив гарнітури шрифту на сприймання тексту. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2000. Т. 1. С. 129-130.
5. Таранов Н. Н. *Художественно-образная выразительность шрифтов. Монография*. Волгоград. 2000. 168 с.

Марчук А.Д.,

ст. гр. ЕОс-2019

науковий керівник к.е.н., доц. Гавадзин Н.О.

доцент кафедри управління та адміністрування

ЗВО «Університету Короля Данила»

м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТИ

За умов кризового стану економіки України, домогосподарства та суб'єкти господарювання, як правило, уникають заощадження грошових ресурсів у національній валюті. Така ситуація пояснюється різким падінням курсу гривні (протягом 2010-2017 р.р. у 3,35 та 2,85 рази до долара США та євро відповідно) [1]. Останнім часом більше кількість осіб відзначають відповідність бажаним критеріям порівняно нового інструменту фінансового ринку – криптовалюти. Тому метою даного дослідження є: визначити сутність криптовалюти, прослідкувати тенденції її розвитку, зазначити позитивні та негативні сторони діяльності з криптовалютою, а також розглянути де в Україні можна нею розраховуватись.

Новою, сучасною формою грошей є так звана віртуальна валюта. Криптовалюта (від англійської Cryptocurrency) – це вид електронної валюти, емісія та облік якої засновані на асиметричному шифруванні та застосуванні різних криптографічних методів захисту, таких як Proof-of-work та Proof-of-stake. Функціонування системи відбувається децентралізовано в одноранговій мережі [2].

Основними відмінностями криптовалюти від електронних грошей є [3]:

- доступність до криптовалюти обмежується лише доступом до мережі Інтернет, в той час доступність до електронних грошей пов'язана із доступом до мобільних пристроїв і агентської мережі;
- більшість країн поки що не мають правового регулювання обігу криптовалюти, електронні гроші регулюється уповноваженим органом (найчастіше – центральним банком);
- емітентом криптовалюти є майнери, а емітентом електронних грошей виступає юридично уповноважена особа-емітент;
- виробляється криптовалюта в процесі майнінгу, електронні ж гроші випускаються за наказом уповноваженого органу в кількості, яка дорівнює масі фіатних грошей;
- методи криптографії також застосовуються для обігу й захисту електронних грошей у звичайних платіжних системах. Однак у випадку з криптовалютою без математичних алгоритмів апріорі неможливе створення «монет» і транзакції, навіть якби дані не доводилося захищати.

На думку аналітиків ринок криптовалюти є вигідним для великих компаній, адже володіння значним капіталом у різних країнах світу, який не прив'язаний до місцевих валют, зумовлює зацікавленість ринком віртуальних грошей [4].

Перевагами і сильними сторонами криптовалюти можна вважати наступне:

- запобігання інфляції через обмежену кількість доступних біткойнів (далі – BTC). BTC був створений, щоб стати життєздатною валютою в обмеженій кількості 21 мільйон, проте криптовалюта має підрозділи під назвою Satoshi, які вартують 0,00000001 BTC. Це створює «безпечну гавань» для засобів інвесторів, тому що вони ніколи не постраждають від інфляції;

- фінансові послуги для осіб з низьким доступом до банківських систем. Криптовалюта знаходиться в унікальному становищі як посередника технології, яка буде трансформувати фінансові системи. За своєю природою BTC здатний заповнити прогалини в поточних фінансових технологіях і може допомогти розв'язувати банківські проблеми, будучи одноранговою системою.

Поряд із перевагами є ризики, які враховують негативні тенденції:

- у міру зростання BTC існували ті, хто використовував передові технології для компрометації управління криптовалютою. Від платформ для обміну, які були зламані, до крадіжок окремих гаманців: інциденти стали досить численними. Це є недолік будь-якої цифрової системи, а відтак і користувачам, і компаніям необхідно провадити ефективні заходи безпеки;

- ціна BTC може різко коливатися без оправданих підстав, що дозволяє розглядати криптовалюту як активи з високим коефіцієнтом ризику в порівнянні з класичними активами. До прикладу, якщо на початку 2017 року його ціна становила близько 1,5 тис. \$ США, то в грудні 2017 року інфляція досягла рекордної позначки у 20 тис. \$ США. А на початку 2021 року BTC торгується на рівні близько 60 тис. \$. Кілька разів навіть денні коливання досягали двозначних відсотків.

Національним банком України акцентовано увагу на тому, що власники криптовалюти мають усвідомлювати ризики при здійсненні операцій з нею. Незважаючи на визнання державою високого рівня ймовірності шахрайства, кібератак та відсутності гарантій, фактично жодних законодавчих та превентивних заходів окрім незначних попереджень про можливі небезпеки не було. Натомість у високорозвинених державах світу офіційно визначено статус криптовалюти та органи регулювання й контролю за операціями з нею.

Криптовалюта, що можна за неї придбати? В Україні є незначна кількість торгових точок, ресторанів, кафе й інших закладів, де можна розрахуватись BTC, а саме: продуктовий магазин в м. Київ «Натуральні

продукти»; Сервісний центр Ukrainian iPhone Service м. Київ (з 2014 року надає послуги в обмін на біткойни); кав'ярня Kava Like м. Київ; Агенція нерухомості Gek, м.Одеса; Туристична компанія Blitz Travel, м.Київ; Креативне агентство VIDEOFABRIKA, м.Київ; ІТ-компанія Silența Tech, м. Київ; магазин натуральних продуктів «Еко-лавка», м. Київ та ін [5]. Власники BTC можуть надсилати біткойни іншим за допомогою мобільних додатків або ПК. Також, криптовалюта можна через додаток вивести у національну валюту.

Засновник та гендиректор Tesla Ілон Маск повідомив, що за BTC можна купити Tesla: така опція, на сьогодні доступна на території США, проте докінця 2021 року вона буде розширена й на інші країни світу. Використовуючи BTC у розрахунках, компанія не планує конвертовувати BTC у фіатну валюту [6].

Отже, у науковому дослідженні визначено сутність криптовалюти її переваги та недоліки. Встановлено, що в Україні обіг віртуальних валют не має жодного офіційного статусу, а тому створює широке поле для розвитку тіньової економіки і потребує виправлення. Розглянуто заклади у яких розрахунок можна здійснювати BTC.

Список використаних джерел

- 1.Биржа для обмена виртуальной валюты нашла инвесторов: веб-сайт. URL: <http://www.vedomosti.ru/tech/news/11932001/5 mln za virtualnuyu valyutu>
- 2.Правовий статус криптовалюти як фінансового інструменту: веб-сайт. http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2018/9.pdf
- 3.Електронні гроші та криптовалюта як засоби розрахунків у сфері електронної комерції: веб-сайт. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/11/3.pdf>
- 4.Офіційний курс гривні щодо іноземних валют (середній за період): вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>
- 5.Компанії в Україні/Біткойн і Ко: розкодуємо криптовалюту - BBC News Україна: веб-сайт.<https://www.bbc.com/ukrainian/features>
- 6.Компанія Tesla розпочала продаж електричних автомобілів за криптовалюту Bitcoin. <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3214214-tesla-pocala-prodavati-elektrokari-za-kriptovalutu.html>

Мейгеш Олександра Олександрівна,

студентка групи Юс-2017-2

ЗВО «Університет Короля Данила»

Науковий керівник: доцент кафедри права

к.ю.н. доц., Піцик Х.З.

м. Івано-Франківськ

ПРАВО ВЛАСНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ

Право власності є центральним інститутом цивільного права правової системи будь-якої держави. Всі галузі цивілістичних суспільних відносин, – спадкового або авторського права, сфери торгівлі або шлюбно-сімейних відносин, – завжди включають широкий спектр питань, що розкривають цей інститут.

У кожній державі центральним правовим інститутом є інститут права власності. Праву власності належить чільне місце у системі речових прав. Своєю чергою, речове право – це найбільший за обсягом і важливий правовий інститут у всіх правових системах світу [6 ст.71]. Йому присвячено відповідні розділи цивільних кодексів, спеціальні закони країн [4 ст.71].

У наш час у вітчизняному праві існує кілька нормативних визначень права власності. Так, за ст. 316 чинного Цивільного кодексу України, правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб [1].

У державах романо-германської (континентальної) правової системи існує чітке визначення поняття власності. Цьому і питанню речового права загалом присвячено окремі розділи цивільних кодексів країн: у французькому Цивільному кодексі 1804 р. з трьох книг - книга II «Про майно і різноманітні видозміни власності»; німецькому Цивільному укладенні 1896 р. з п'яти книг - книга III «Речове право»; у швейцарському Цивільному кодексі 1907 р. з чотирьох книг - книга IV «Право власності»; в австрійському Цивільному кодексі 1811 р. із трьох частин - друга частина «Речове право»; у шведському Кодексі 1734 р. з дев'яти розділів - четвертий «Про нерухомість», значно оновлений в 1970 р. Тому в країнах континентального права питанням права власності приділяється багато уваги, і в них це право виступає як окремий правовий інститут [5 ст.150].

Країни англосаксонської (загальної) системи права мають свої особливості, оскільки це право залишається переважно судовим, правом судового прецеденту. В Англії немає галузевих кодексів європейського типу, в англійському праві відсутній поділ права на публічне і приватне. На відміну від Англії право США містить кодекси. Так, в деяких штатах діють цивільні кодекси, а в 25 штатах - цивільно-процесуальні [3 ст.110].

Право власності охоплює права: володіння, користування та розпорядження майном.

Способами набуття права власності є:

1. Первинні (право виникає вперше): - виробництво, переробка речей, придбання плодів, збільшення кількості речей (наприклад, до будинку прибудували сауну), присвоєння безхазяйних речей; - давність – факт тривалого володіння чужим майном. «Особа, яка добросовісно заволоділа чужим майном і продовжує безперервно володіти нерухомим майном протягом десяти років, або рухомим майном – протягом п'яти років, набуває права власності на це майно (набувальна давність), якщо інше не встановлено цим кодексом» (ч. 1 ст. 344 ЦК України «Набувальна давність») [1].

2. Похідні (у порядку правонаступництва): - з волі власника (договір, одностороння угода); - всупереч волі власника (націоналізація, конфіскація, реквізиція) [4 ст.87].

Способами захисту відносин власності є:

1) зобов'язально-правові: - позови з відшкодування позадоговірної шкоди (танкер розлив нафту і заподіяв величезний збиток рибному господарству); - позови з відшкодування шкоди, заподіяної безпідставним збагаченням (гроші надіслано за іншою адресою, а одержувач їх не віддає);

2) дії щодо відшкодування збитків, заподіяних під час порушення договірних зобов'язань. Існують такі види позовів для захисту прав власності: 1. У країнах континентальної системи права – речово-правові.

2. У країнах загального права – спеціальні види позовів. У континентальній Європі, в тому числі й в Україні, застосовують віндикаційні та негаторні позови [4 ст.88].

Іноземні держави можуть мати на території України у власності майно, необхідне для здійснення дипломатичних, консульських та інших міжнародних відносин у випадку й порядку, встановленому міжнародними договорами та законодавчими актами України. Так, у серпні 1998 року в Галаці (Румунія) було ухвалено Угоду про формування єврорегіону «Нижній Дунай». До нього увійшли: від української сторони – Одеська область, від молдавської – райони Кагул, Кантемир, Вулканешти, від румунської – повіти Браїла, Галац і Тульча [6 ст.150].

Стосовно громадян іноземних держав та осіб без громадянства встановлено, що вони користуються правами та несуть обов'язки щодо належного їм на території України майна нарівні з громадянами України, якщо інше не передбачено законодавством України. Тобто, на іноземців у питаннях права власності поширюється національний режим. У Законі України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» зазначається, що іноземці можуть, відповідно до законодавства України, мати у власності будь-яке майно, успадковувати

й заповідати його, зокрема, іноземці мають право власності на житло відповідно до законодавства України (статті 12, 13) [2]. Законодавством України встановлено, що земля може надаватися іноземним суб'єктам права у користування. 1

Також неодмінною умовою дії норм правового індикатора, який визначає існування міжнародного приватного права є колізійна проблема.

Визначальним початком для вирішення колізійних питань права власності в міжнародному приватному праві є використання прив'язки *lex rei sitae* (закон місцезнаходження речі). Саме відповідно до неї визначається, зокрема, коло і зміст речових прав, умови щодо їх виникнення, припинення, зміни й переходу, суб'єктний склад власників та ін. Майже у всіх країнах світу колізійна формула *lex rei sitae* визнається засновницькою стосовно прав і обов'язків на нерухоме майно (земельні ділянки, будівлі тощо). Таким чином, цивільне законодавство багатьох держав проводить досить чітке розмежування між рухомим та нерухомим майном [7].

Так, у Цивільному кодексі Франції дається широка концепція поняття нерухомих речей. До них кодекс відносить нерухомість:

- 1) за природою – будинки, споруди, землю;
- 2) за призначенням: – речі, призначені для обслуговування нерухомості – машини, інструменти, сировина, худоба в маєтку; – те, що належить до нерухомого майна – земельні ділянки; – незібраний врожай; – предмети, які власник землі помістив на свою ділянку для обслуговування та експлуатації (наприклад, тварини для оброблення землі, рільничі знаряддя); – речі, поєднані із землею назавжди; – узуфрукт (користування річчю, що належить іншій особі, із присвоєнням принесених нею плодів. Право власності в міжнародному приватному праві умови збереження сутності речі) на нерухомі речі; – сервітути (право користування чужим майном), у тому числі й земельні; – позови, які мають своїм предметом повернення нерухомості. Рухомими, за нормами Цивільного кодексу Франції, вважаються речі, які можуть змінювати своє місцезнаходження (рухаються самі); зобов'язання та позови, що мають своїм предметом сплату грошових сум чи права на рухомі речі; акції або частки у фінансових, торговельних чи промислових компаніях; вічні чи довічні ренти, сплачувані державою чи приватними особами (ст. ст. 516–529) [3 ст.146].

Відповідно до Цивільного кодексу Португалії, до нерухомих речей належать міські й сільські будівлі та споруди; води; дерева, кущі, плодові насадження, якщо вони тісно пов'язані із землею; спадкові права на вказане майно; частини сільських та міських споруд; будь-яка рухома річ, поєднана назавжди з ними. Усі інші речі вважаються рухомими і обліковуються у спеціальних реєстрах (ст. ст. 204, 205) [5 ст. 154].

За загальним правилом, закріплення прав на річ за правом набувальної давності регулюється законом місцезнаходження речі в момент початку строку набувальної давності з допущенням посилання на правопорядок держави, на території якої закріплення речі за правом набувальної давності було виконане, чи за законодавством держави, на території якої річ знаходилася на момент закінчення строку набувальної давності (ст. 22 (1) Закону з міжнародного приватного права Угорщини 1979 р.).

Особливі складнощі в міжнародній діловій практиці викликають випадки, коли предметом операції виступає товар, що знаходиться в дорозі (*res in transitu*), коли застосування колізійної норми *lex rei sitae* стає неможливим. У 118 міжнародному приватному праві існує декілька прив'язок, що дозволяють продавцю і покупцю визначити, яке право буде застосовуватися для врегулювання їх взаємовідносин щодо переходу права власності в подібних випадках: закон країни місця призначення речі (ст. 23(2) Закону про міжнародне приватне право Угорщини 1979 р., а також законодавство Італії, Швейцарії), закон країни місця відправлення речі (законодавство Словаччини, Росії, України (ст. 41 Закону України «Про міжнародне приватне право»), закон проміжного пункту, закон прапора транспортного засобу. При цьому різні держави в своєму колізійному праві надають перевагу різним прив'язкам [4 ст.73]

Виходячи з вищевикладеного, одним з основних інститутів будь-якої правової системи є право власності, що представляє собою в загальному розумінні закріплення економічних відносин власності в нормах права. Таким чином, вирішальним для визначення прав на рухомість і нерухомість в міжнародному приватному праві є закон її місцезнаходження.⁴

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» - <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
3. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, конспект лекцій з дисципліни «Міжнародне приватне право», Нестерцова-Собакарь О.В. <https://dduvs.in.ua/wpcontent/uploads/files/Structure/library/student/lectures/1118/7.1.pdf>
4. Міжнародне приватне право: навч. посібник / За ред. С.Г. Кузьменка. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 316 с. file:///C:/Users/admin/Desktop/26_1-Mignar_privat_pravo-Kuzmenko.pdf
5. Фединяк Г. С., Фединяк Л. С. Міжнародне приватне право: навч. посіб. – 2-ге вид., доповн. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 416 С

6. Федосеева Г. Ю. Международное частное право: учебник. – М.: Остожье, 1999. – 296с..

7. Міжнародне приватне право: Навчальний посібник / [Бігун В.А., Білоусов Є.М., Гайворонський В.М. та ін.] / За ред. В.М. Гайворонського, В.П. Жушмана. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 366 с.

Наконечний О.,
студент групи Ас-2019
ЗВО Університет Короля Данила
Науковий керівник: к.х.н., Шевчук М.О.
м. Івано-Франківськ

АРХІТЕКТУРНІ І КОНСТРУКТИВНІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ШУМОМ

На якість життя впливає не тільки місце розташування, але й екологічна ситуація та рівень шумового забруднення. Безпосередньо акустичний шум впливає на здоров'я, самопочуття та рівень стресу мешканців сучасних комплексів та звичайних індивідуальних будинків. Покупці не уявляють наскільки рівень шуму може стати вирішальним чинником під час пошуку нерухомості. Високе шумове забруднення в розвинутих країнах є частою причиною розвитку хронічних захворювань та навіть смерті.

Шум є головним джерелом роздратування. Особливо гостро проблема стоїть у великих містах, де крім зайвого шуму від автотранспорту, негативно на людину впливає поганий стан атмосфери та забруднене повітря[2, с.16].

Люди найбільш вразливі до шумів у житлових приміщеннях, особливо вночі. Гігієнічні нормативи в усіх країнах світу допускають рівні шуму у виробничих приміщеннях заводів до 80-85 дБ, а в житлових кімнатах – лише 25-30 дБ вночі і 40 вдень. Через це при розробці і здійсненні проектів перепланування та забудови нових і реконструкції існуючих міських територій велику увагу серед багатьох екологічних проблем слід приділяти забезпеченню акустично сприятливих умов для проживання населення.

За результатами проведених досліджень 30-50 % населення сучасних міст піддаються постійному чи періодичному (протягом доби) впливу шуму, рівень якого перевищує нормативні показники, тобто, перебувають в зонах акустичного дискомфорту[3 с.8].

На сьогодні в проектах будівництва акустичні розрахунки, при проведенні оцінки впливу на навколишнє середовище, стають все більш і більш актуальними.

Однак необхідні розрахунки на жаль доволі рідко проводяться на належному рівні.

На жаль наявність нормативної бази і стандартів не забезпечує само по собі дотримання таких норм у ході проектування.

Аналіз проектної документації часто свідчить про те що подекуди розробники та експерти не приділяють питанню захисту від шуму належної уваги.

Практична реалізація шумозахисних заходів, проведених по неякісних проектах, не дає необхідного захисного ефекту.

Ефективність заходів не відповідає розрахунковій, шумозахисні конструкції мають непривабливий вигляд, швидко піддаються зносу, недовговічні, порушують нормальне функціонування інших систем і т.п.

І в результаті доволі мають місце скарги людей на «зашумленість» простору, житлових будинків, дитячих спортивних майданчиків на прибудинковій території, тощо.

Після реалізації об'єкту, вирішити дані проблеми вкрай важко, а подекуди неможливо[1, с.1]

Для зниження шумового забруднення в житлових будинках потрібно:

Визначити джерела шуму і їх шумових характеристик об'єкта, що проектується, та наявних зовнішніх джерел шуму, що впливають на об'єкт проектування.

Розрахування очікуваних рівнів шуму, створюваного джерелами шуму об'єкта на прилеглий території.

Розрахування очікуваних рівнів шуму в приміщеннях і на території об'єкта, що проектується, від власних і наявних зовнішніх джерел шуму.

Визначення необхідного зниження рівнів шуму для кожного із джерел об'єкта, які впливають на власні приміщення і на прилеглу територію, та необхідного зниження рівнів шуму зовнішніх джерел на об'єкті проектування.

Розроблення комплексу будівельно-акустичних заходів із забезпечення нормативного шумового режиму в приміщеннях об'єкта будівництва, що створюється власними і зовнішніми джерелами шуму, та нормативного шумового режиму на прилеглий території, що створюється джерелами шуму об'єкта, який проектується.

Надання оцінки звукоізоляції внутрішніх і зовнішніх огорожувальних конструкцій з нормованою звукоізоляцією і розроблення, за необхідності, конструктивних рішень щодо її приведення у відповідність із встановленими вимогами згідно ДБН В.1.1-31:2013[2].

Список використаних джерел:

- 1.[Електронний ресурс] Режим доступу:<https://vn.com.ua/ua/news/shumovoe-zagrjaznenie-i-ego-vlijanie-na-vybor-zhilja>
- 2.ДБН В.1.1-31:2013. Захист територій, будинків і споруд від шуму.

3. Жидкова, Т.В. та Апатенко, Т.М.(2018) *Будівельна фізика: підручник*. Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова. ISBN 978-966-695-447-6

Насадюк Т.В.,

студентка ДС-2020-1

Науковий керівник:

професор кафедри архітектури та будівництва

Касіянчук Василь Дмитрович

м. Івано-Франківськ, Україна

ЕКОДИМ-ПОМЕШКАННЯ МАЙБУТНЬОГО

На даний час важливою проблемою в будівництві є використання шкідливих матеріалів, які негативно впливають на навколишнє середовище та здоров'я людини. Сучасні технології відкривають можливості забезпечити людину високим рівнем комфорту, при цьому звести шкоду навколишнього середовища до мінімуму. Все більше людей шукають варіанти побудови екологічно чистого житла, що заподіює нульову шкоду навколишньому середовищу. Прикладом такого житла є екобудинки [2].

Екобудинки – це будинки, створений з натуральних природних матеріалів, який є дійсно енергоефективним, створює комфортні умови для проживання, водночас є економічним і спричиняє мінімальний негативний вплив на навколишнє середовище.

Актуальність теми визначається необхідністю використання доступних, екологічно-чистих природних матеріалів, позитивним впливом їх на здоров'я та довголіття людини.

Більшість людей все частіше приходять до думки, що екологічність житла повинна стояти на першому місці, адже в своєму домі проводимо найбільше часу, тут виховуються наші діти, яким треба створити здорові умови проживання [1]. Здавніх часів будувалися різні види екологічних будинків, які є актуальними і в наш час (саманні, дерев'яні, солом'яні будинки, глиночурки, будинки з мішків та інші).

Розглянемо види екобудинків:

1. Будинки з саману.

Саман – це суміш природних компонентів на основі глини і води. З саману можна робити цеглу або ж зводити стіни цілком. Після висихання обидва варіанти тверднуть і набувають особливу міцність. Головні плюси саману, як будівельного матеріалу – це екологічність, порівняльна доступність і дешевизна. Його характеристики не тільки не поступаються, але і багато в чому перевершують «фірмові» будматеріали [3].

2. Солом'яні будинки.

Сучасні солом'яні будинки будуються, переважно, з солом'яних панелей. Солом'яні панелі – це каркас з натурального дерева, в якій щільно запресовується солома. Панелі практично не випускають тепло. Таким чином, взимку економлять на опаленні, оскільки все тепло зберігається в межах будинку, а в влітку – на кондиціонуванні приміщення [6].

3. Будинок з глиночурки.

Глиночурка (також Стіс, Кордвуд)- спосіб будівельної кладки, що використовується в будівництві, при якому сухі чурки або поліна, очищені від кори, укладаються поперек стіни спільно з цементним розчином або глиною, іноді з додаванням соломи (у будівництві глинобитних стін) або хвої. Технологія глиночурка проста і красива, для будівництва такого будинку необхідний мінімум знань, умінь і людей. Дерево підійде будь-яке з довколишнього лісу, не потрібен великий діаметр і рівні, довгі колоди, не потрібна вміла точна підгонка [7].

4. Будинок з мішків.

Однією з найбільш незвичайних технологій можна вважати будівництво будинків з мішків, заповнених землею. Цей спосіб незвичайний, але в той же час дуже практичний. В якості стінового матеріалу вживають мішки, заповнені землею. Це захоплююча думка для будинку, дачі, садової споруди. Будинок з мішків може служити літньою альтанкою, в ньому можна зберігати інвентар. Технологію можна користуватися після стихійного лиха, руйнування житла, для створення тимчасового житла на час будівництва будинку. Ну а для когось будинок з мішків стане реальним захопленням, хобі [5].

5. Дерев'яні будинки.

Здавна на території нашої країни житлові будинки, церкви і навіть фортеці будували з деревини. Головним критерієм при виборі дерев'яного будинку повинно служити те, що дерев'яний будинок, в силу якості будматеріалів, є найкращим з точки зору екології. Будинок з деревини «дихає». Тому, якщо ви хочете жити в гармонії з природою, то першим кроком до цієї гармонії буде ваше залізне рішення побудувати дерев'яний будинок [4].

Енергоефективний будинок

Це, по-перше, енергоекономний, по-друге, енергоавтономний будинок. Оскільки велика частина енергії в будівлі втрачається у вигляді тепла, то перша умова для створення енергоекономного будинку - зробити ці втрати мінімальними. В даний час існує безліч способів, що дозволяють настільки скоротити тепловтрати будинку, що в помірному кліматі йому не потрібна буде система опалення. Досягти цього можна за допомогою нових будівельних технологій і матеріалів з підвищеними теплоізоляційними властивостями. Енергоавтономний будинок може задовольняти всі свої енергетичні потреби за рахунок альтернативних

джерел, тобто використовуючи енергію сонця, вітру, води, біопалива і енергію землі (геотермальну енергію) [8].

У сучасному світі для того, щоб жити в екологічно чистих умовах, не обов'язково будувати хатину десь у глушині і відмовлятися від комфорту. Екобудинок може бути обладнаний усіма благами цивілізації, при цьому не шкодити довкіллю. Будь-яке місце придатне для його будівництва. Екобудинок – це справжня автономна держава, де ви виросте здорове покоління у злагоді з природою.

Список використаних джерел:

1. Балабанова В.В. Максимцева Т.А. Здоровий спосіб життя. - К: Учитель, 2018. - 7-18 с.
2. Білявський Г.О. Фурдуй Р.С. Основи екологічних знань. - К.: Либідь, 1995. - 228 с.
3. Еванс Я. Майкл Дж.С. Смілей Л. Будинок з саману. Філософія і практика. - К.: Рідна земля, 2004. - 342 с.
4. Красилова Л. А. Архітектура дерев'яних будинків. - К.: Архітектура-С, 2011. - 136 с.
5. <https://www.zagorodna.com/uk/statti/budivnictvo-budinku-z-mishkiv.html>
6. М.Мірман, С.Макдональд. Будинок з солом'яних блоків. - К.: Solar Energy International, 1996. - 60 с.
7. <http://gid-str.ru/stroim-dom-po-tehnologii-glinochurki-instrukciya-po-stroitelstvu-doma-iz-gliny-i-drov>
8. Сардыкова А. О., Мироненко В. П. Исторические предпосылки формирования энергоэффективного жилья.- Д.: ПДАБА, 2010. - № 12, 51 с.

Петрушенко Ростислав Андрійович,

студент групи КПЗс-2019

ЗВО Університет Короля Данила

Науковий керівник: к.і.н., доц. Федик Л.Б.

м. Івано-Франківськ

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Пандемія кардинально змінила життя усього світу і поставила нові виклики перед людством.

Вона зумовила потребу у зміні способу життя людини. Повна самоізоляція, дистанційна робота, освіта, обмежувальні заходи, покупки онлайн і безконтактна доставка – стали новою реальністю. Саме інформаційний простір зробив подолання пандемії для суспільства більш комфортним та відкрив нові можливості.

Під впливом COVID-12 в світі спостерігається прискорена цифровізація багатьох видів діяльності і послуг, включаючи системи охорони здоров'я та освіти, а також продажу товарів і послуг.

Під електронною охороною здоров'я розуміється використання комп'ютерно-інформаційних технологій (КІТ) з метою задоволення потреб в сфері охорони здоров'я. Завдяки ІТ медицина набула сьогодні нових рис. Виникли такі напрямки як Medtech, телемедицина, digitalhealthcare та інші. Особливо набирає популярності телемедицина, тобто, дистанційне надання медичних послуг, коли пацієнт і лікар розділені великою відстанню, при цьому зовсім не страждає якість послуг. Консультації через відеозв'язок вже давно мали місце, однак їх ефект був досить обмежений. Справа в тому, що для лікаря дуже важливе значення має огляд пацієнта. Телемедицина створює всі можливості для надання медичних послуг дистанційно.

Інформаційні технології стали невід'ємною частиною освітнього процесу: під час усіх видів навчальних занять, контролю знань, для індивідуального навчання, розвитку інтелектуальних і творчих можливостей дітей. Дистанційне навчання пов'язане не тільки з навчанням студентів, що перебувають далеко за межами навчального закладу, але й надання освітніх послуг із застосуванням КІТ. Функції КІТ у освіті і науці відкрило широкі можливості подачі навчальної інформації, застосування кольору, об'ємної графіки, мультиплікації, звуку дозволяє відтворювати реальну чи уявну обстановку; посилення мотивації (сама робота з комп'ютером, зручний темп засвоєння знань та виконання завдань), створення гнучкої індивідуальної програми для кожного учня. Основною перевагою дистанційної форми навчання над очною формою є, передусім, її зручність: здобувач самостійно обирає час і місце для навчання, що дозволяє йому працювати чи паралельно вчитися на стаціонарі в іншому місті чи навіть країні. Окрім того, заміна конспектів електронними ресурсами та новітніми методами навчання, а також постійні консультації з викладачем надають цій формі освіти додаткові переваги перед заочною.

Інформаційні технології сприяли «відкритості науки» оскільки надали вільний доступ до даних наукових досліджень та їх розповсюдження для будь-якого члена суспільства, а також дали можливості перевірки автентичності та наукової цінності окремих досліджень.

Інформатизація економіки – процес становлення та розвитку інформаційного бізнесу, що передбачає виробництво специфічного економічного блага – інформаційних продуктів та послуг, систем й технологій, їхнє залучення у економічний оборот та формування і розвиток на підставі цього особливого виду ринку – інформаційного [2, с. 46]. Вона передбачає купівлю-продаж продукції, робіт та послуг,

що здійснюються в галузі інформаційних технологій з використанням функцій нальних можливостей глобальної мережі Internet.

Завдяки використанню сучасних мережних технологій у підприємств з'являються принципово нові можливості для:

- моніторингу цін;
- отримання оперативної інформації;
- зв'язку з іншими суб'єктами господарювання як аграрної, так і інших галузей економіки;
- банківського онлайн обслуговування [1, с. 307].

Чи не найбільше за всіх від пандемії постраждали торговельні підприємства, що не використовували можливості онлайн-сервісів. Тепер щоб не збанкрутувати, багато хто змушений інтегрувати стратегії омніканальної комунікації та надати користувачам можливість робити покупки з дому. Завдання омніканальної комунікації – об'єднати різні канали, такі як веб-сайти, програми, соціальні мережі, електронні купони, флеш-продажі, рор-ur-магазини та інше, в одне ціле. Успішна стратегія omni-channel ставить споживача в центр уваги. Клієнт може розміщувати замовлення в будь-якому каналі, проводити оплату чи передоплату різними способами: готівкою, банківськими картами або бонусними балами. Отримувати доставку в будь-якому місці і в будь-який час [4]. Крім того, багато компаній усвідомили необхідність розробки стратегій онлайн-маркетингу та підтримки для підвищення лояльності клієнтів. Концепція омніканальності забезпечує масштабованість роздрібною торгівлі. У ритейлера (фірма, що займається роздрібною торгівлею) вже немає необхідності вкладати капітал в новий магазин у спальному районі, якщо він без додаткових зусиль достукається до покупців в тому районі через всілякі додатки, за умови, що всі його канали збуту бездоганно налагоджені.

Пандемія відбилась і на структурі споживання медіа та розваг, що правда, наслідки обмежень для різних напрямків індустрії виявились різними. Тоді як живі концерти та спортивні змагання було повністю припинено, відеостримінг (передача потокового відео в реальному часі за допомогою інтернету) і комп'ютерні ігри пережили справжній бум. Істотно зросла популярність деяких друкованих і електронних видань. Проте, всі сфери індустрії розваг зіткнулися з невизначеністю, багато хто відчув труднощі при монетизації цифрового трафіку та виробництві контенту. Частина компаній змушена повністю перебудовувати бізнес, щоб пристосуватись до нової реальності.

У короткостроковій перспективі драйвером розвитку може стати автоматизація бізнес-процесів. Водночас галузь загалом має прискорити цифрову трансформацію та впровадження нових моделей і технологій. Криза значною мірою дестигматизувала віртуальне життя та зміцнила довіру споживачів до технологій. Мільйони людей вперше купили

продукти онлайн, а могли ніколи цього не зробити, якби не COVID-19. Тепер вони знають, наскільки це зручно, і такий досвід цілком може змінити їхні звички й після пандемії. Так само нове для себе відкрили споживачі віртуального контенту, створивши можливості для музичної, спортивної та арт-індустрії [3].

Список використаних джерел:

1. Бурлаков О.С. Електронна комерція як засіб підвищення ефективності збутової діяльності агроформувань. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. С. 306-308.
2. Грузіна І.А. Формування інформаційного ринку як наслідок розвитку інформаційної економіки. *Комунальне господарство міст. Серія: Економічні науки*. 2014. Вип. 117. С. 46-52.
3. Інформаційні технології після COVID-19. Частина друга. URL: <https://www.dataart.com.ua/news/informafini-tekhnologiji-pislya-covid-19-chastina-druga/>
4. «Оmnіканальність»: бути чи не бути? Нова епоха роздрібної торгівлі». URL: <http://workabox.ua/kitchen/sale/omnkanalnost-buti-chi-ne-buti-nova-epokha-rozdrbno-torgvl/>

Репецька С.С.,

студентка II курсу, групи Юз-2019

Університету Короля Данила

Науковий керівник: доцент кафедри права, к.ю.н.

Репецький Сергій Петрович

ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Одним із ключових понять кримінально-правової науки є суб'єкт кримінального правопорушення. З розвитком людства визначення того, хто вчинив кримінальне правопорушення і підлягає за нього певному покаранню, проходило відому «еволюцію» (починаючи із тварин, які заподіювали шкоду господарству, і закінчуючи неживими предметами, що заподіювали шкоду людині, закликали до певних вчинків (наприклад, повстання) і навіть (в епоху середньовіччя) були залучені до чаклунства і потойбічних сил.

З огляду на сучасний стан української кримінально-правової науки до однієї з основних проблеми, які стосуються суб'єкта кримінального правопорушення, можна віднести можливість чи неможливість визнання суб'єктом кримінального правопорушення юридичних осіб, а також доцільність визнавати суб'єктом кримінального правопорушення фізичну особу в разі, коли таке кримінальне правопорушення вчиняється від

імені юридичної особи, на підставі спеціального розпорядження колегіального органу такої юридичної особи тощо.

Домінуючим в кримінальному праві є підхід, що суб'єктом кримінального правопорушення може бути тільки фізична особа. Такої позиції, зокрема, дотримуються більшість вітчизняних вчених. Так, П.С. Матишевський підкреслив, що «суб'єктом злочину вважається фізична особа, що вчинила заборонене кримінальним законом діяння у віці, з якого може наступати кримінальна відповідальність, і усвідомлювала суспільну небезпеку свого діяння та керувала ним» [1, 123]. Аналогічні погляди висловлені у працях В.Я. Тація, М.Й. Коржанського та інших авторів [2, с. 67; 3, с. 79].

Водночас, низка науковців (Г.І. Агафонов, В.К. Грищук, Е.М. Жевлаков, С.Г. Келіна, А.В. Наумов, А.С. Нікіфоров, П.Ф. Повеліцина, П.А. Светачев, В.М. Смітінко) все частіше висловлює думку про визнання суб'єктом кримінального правопорушення юридичних осіб. Одним з прихильників такого підходу є відомий український вчений В.К. Грищук, який зазначив про наявність підстав стверджувати, що юридична особа повинна підлягати кримінальній відповідальності за низку злочинів [4, с. 188].

Ймовірно, підґрунтя такої думки пов'язані із набуттям 01 вересня 2014 року чинності змін до КК України, Загальну частину якого було доповнено Розділом XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб». І хоча ці зміни зумовили гострі дискусії у науковців, про те, як юридична особа вписуватиметься у доктринальне вчення про суб'єкт складу кримінального правопорушення і як подолати розбіжності між законодавством та науковими конструкціями кримінального права, ці питання не вирішені й донині.

Відповідно до внесених змін, визначено перелік кримінальних правопорушень, за вчинення яких до юридичних осіб можуть застосовуватись заходи кримінально-правового характеру, тобто фактично суб'єктами яких є юридична особа. До них, зокрема, належать кримінальні правопорушення, що передбачені статтями 209, 306, частинами 1-2 статей 368-3, 368-4, статтями 369, 369-2, 109, 110, 113, 146, 147, частинами 2-4 ст. 159-1, статтями 160, 260, 262, 436, 437, 438, 442, 444, 447 КК України [5].

Варто наголосити, що на відміну від чинного КК України, у більшості кримінальних кодексів іноземних держав передбачена відповідальність юридичних осіб. Наприклад, у ч. 1 ст. 51 Кримінального кодексу Нідерландів міститься припис: «Існує дві категорії злочинців: фізичні та юридичні особи» [6, с. 10]. Або, наприклад, у ст. 30 КК Китайської Народної Республіки підкреслено наступне: «Компанії, підприємства, організації, установи, колективи, які здійснюють небезпечну для суспільства діяльність, виходячи з положень,

встановлених даним Кодексом щодо злочинів, які вчинюються організаціями чи установами, повинні підлягати кримінальній відповідальності» [7, с. 27].

На наше переконання, суб'єктом кримінального правопорушення за українським кримінальним правом не можуть бути юридичні особи, оскільки така позиція не буде відповідати принципу особистої (індивідуальної) відповідальності особи за вчинене кримінальне правопорушення та принципу вини. Більше того, будь-які дії юридична особа здійснює через фізичних осіб, які видають та виконують розпорядження, а також провадять адміністративно-господарську діяльність юридичної особи.

Отже, якщо буде встановлено, що в процесі діяльності будь-якої організації вчинене кримінальне правопорушення, то кримінальній відповідальності буде піддана лише фізична особа, котра вчинила діяння, яке містить ознаки кримінального правопорушення. Відповідальність же юридичних осіб повинно визначатися засобами адміністративного чи цивільного права (застосування до установ, підприємств, організацій штрафних санкцій, заборона їхньої діяльності тощо).

Список використаних джерел

1. Матишевський П. С. Кримінальне право України. Загальна частина. К. : А.С.К., 2001. 352 с.
2. Тацій В. Я. Кримінальне право України. Загальна частина. К. : Юрінком Інтер-право, 2002. 416 с.
3. Коржанський М. Й. Кримінальне право України. Частина загальна. Курс лекцій. К. : Наукова думка та Українська видавнича група, 1996. 336 с.
4. Грищук В. К. Кримінальна відповідальність юридичних осіб: міжнародний досвід та основні теоретичні підходи: наук.-практ. Посібник. К. : Юрінком Інтер, 2017. 296 с.
5. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
6. Уголовный кодекс Голландии. СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2000. 510 с.
7. Уголовный кодекс Китайской Народной Республики / Под ред. проф. А. И. Коробеева. СПб. : Изд-во «Юридический центр Пресс», 2001. 303 с.

Рогацька І.,

студентка II курсу

Фахового коледжу Закладу вищої освіти

«Університету Короля Данила»

Науковий керівник:

викладачка кафедри перекладу та філології Волосянко І.В.

ЗНАЧЕННЯ ДІАЛЕКТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ

Українська мова належить до індоєвропейської сім'ї мов, що є найбільш вивченою і поширеною: цими мовами розмовляє близько 52% населення земної кулі. У цій мовній сім'ї наша мова належить до слов'янської групи й разом з російською та білоруською утворює східнослов'янську підгрупу.

Початковим етапом становлення української літературної мови, як і загальнонародної, розмовної мови, є XIV століття. «Зародившись десь на світанні суспільного слов'янського життя, мова наша витерпіла страшне лихоліття татарщини, пережила утиски Польщі, перенесла наскоки Москви, і, проте, перегорівши як криця, дійшла до нас чистою, свіжою, музичною, незаплямованою, справді щирослов'янською мовою...» [2, с. 23]. Мова є важливим націєконсолідуючим чинником. Значення національної мови, на думку вчених, посилюється й тим, що вона є засобом вираження менталітету нації, її культури, засобом збереження для нащадків надбань попередніх поколінь і сучасників. «Мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб...Звичайно, не сама по собі мова, а мова як певний орган культури, традиції. В мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання...І поки житиме мова – житиме й народ як національність. Не стане мови – не стане й національності: вона геть розпорошиться поміж дужчим народом» [3, с. 15]. Українська мова, як відомо не однакова на всій території держави. Відмінності виявляються на всіх рівнях: фонетичному, морфологічному, лексичному. Сукупність усіх особливостей, відмінностей властивих мовленню людей на певній території їх проживання, утворює діалект. Для української національної мови характерні три діалекти (або наріччя): північний, південно-західний та південно-східний. Основу української літературної мови становить південно-східний діалект. Вагомим чинником у піднесенні ролі південно-східного діалекту мало також те, що першу граматику української мови («Грамматика малоросійського наречія», 1818) О. Павловський написав на матеріалі саме цієї говірки. Народну полтавську говірку вперше широко використав у своїх художніх творах І.П. Котляревський. Подальше її шліфування, удосконалення здійснювали письменники Є. Гребінка, П. Гулак-Артемівський, Л.Боровиковський, Г.Квітка-Основ'яненко та інші. Перебільшити вплив діалектів, котрі

насправді відіграють вагомую роль в українській мові, доволі складно. Досить часто серед зразків красного письменства, що своєю тематикою обрали історичні твори, ми виявляємо такі, що писались на основі «живих» переказів людей, саме тому в літературі так часто зустрічаються, на перший погляд, дивні, а подекуди й незрозумілі слова. У часи Радянщини цензура забороняла використовувати письменникам діалекти, адже саме вони відображали українську ментальність. Проте, незважаючи на заборону та залякування, діалекти збереглися та існують до сьогоднішніх часів. Вони служать джерелом збагачення красного письменства, та надають йому певної неповторної, автентичної мелодики, звучання. Варто зауважити, що діалекти можуть як і урізноманітнити твір, так і зробити його нецікавим, незрозумілим для реципієнта. Коли в творі, чи вірші занадто багато діалектизмів, читачеві важко, через певний лексичний бар'єр вловити суть твору. Відомо, що іноді діалекти неможливо зрозуміти без допомоги словника чи Google пошуку. Багато українських письменників уквітчали свою творчість ними. Для прикладу візьмемо твір М. Коцюбинського «Тіні забутих предків», саме завдяки діалектам, цій неповторній своєрідній гуцульській говірці, повість і досягла своєї особливої художньої виразності. Прочитавши цей твір можна дізнатись багато нових слів, для прикладу, що «забава» – це розваги, ігри, «гачі» – це штани, а «грунь» – вершина гори. Діалектизми, використані М.Коцюбинським, відзначаються багатим та частиномовним розмаїттям і є важливим елементом його оригінального й самобутнього ідіостилю. Окрім того, вони дають змогу письменникові глибше передати колорит епохи.

Діалекти відіграють вагомую роль не лише в літературі, а й мові. Скільки діалектів в українській мові? На це питання ніхто не наважиться відповісти. Не має точної відповіді, адже кожній місцевості притаманні свої особливості мовлення. «Кожне сільце має своє сільце», – стверджує народне прислів'я. Так із давніх-давен і ведеться, що кожен регіон України має свої «особливі» мови.

Наявність великої кількості діалектів підтверджує той факт, що наша мова є колоритною та лексично багатою. Скажімо для назви птахи *чайки* в усному мовленні люди використовують близько ста слів, наприклад : орачка, чойка, татарська птиця, киба і тд. Статус слова – нормативне чи діалектне, із часом може змінюватися. Так, скажімо, в I-ому томі «Атласу української мови» [1, с.59] подано матеріал про те, на якій території поширені слова лелека, чорногуз, бусел, бузьок і виявляється, що поряд із загальноживаними найменуваннями лелека, чорногуз широко вживають слово бузьок, хоч останнє у «Словнику української мови» кваліфікують як діалектне. Діалекти в мові – це нормальне явище, котре робить нашу мову особливою. До прикладу, «Словник української мови» назву завірюха фіксує як нормативну,

загальноживану, а завирюха – як діалектне, обласне. Зазначені приклади свідчать про те, що одна змінена буква в лексемі може повністю змінити його статус. Нині мовознавці активно обговорюють питання: яке закінчення повинні мати іменники жіночого роду III відміни в родовому відмінку однини - і чи - и? Як треба говорити й писати: соли чи солі, совісти чи совісті? У процесі дослідження цього питання науковці зважають перш за все на те, яке з цих закінчень природно виникло з давнього, тобто є фонетично закономірним, потім – яке закінчення частіше використовують у діалектах. Результати довели, що закінчення - и, поширене в говорах поліського та південно-західного наріччя, часто використовують у говірках південно-східного регіону. Воно фонетично закономірно розвинулося з колишнього (давнього) закінчення -и. Отже, більш природно було б уживати в іменниках жіночого роду в родовому відмінку закінчення -и (радісти, гордісти). Таку флексію й уживають в багатьох своїх працях учені-класики. Наприклад, відома праця М. Грушевського «Історія України-Руси» написана саме на основі такого правопису.

У період з 2000 до 2015 років вживання діалектів в сучасному мовленні було менш задіяне, ніж ми це спостерігаємо пізніше. Сьогодні все частіше можна почути «дивні» слова в сучасних піснях, віршах чи на вулиці. Люди не соромляться нелітературної мови. Чому так сталося? Тому що, чимало з місцевими говірками експериментують музиканти, які беруть за основу своїх творінь народні тексти, пишуть для них рок-музику й у такий спосіб осучаснюють перлини народної творчості, надаючи їм «друге життя». Популярними також стають комедійні відеоролики з розмовними діалектами, наприклад ютуб-блогер FINKA, яка веде свій канал виключно на «галицькій мові».

Діалекти - це мовна перлина кожного регіону. Їх варто плекати та берегти; це своєрідна автентична пам'ять, історія народу. І доки «житимуть» такі особливості української мови як діалекти, що підживляють літературну мову, доти і житиме мова, а поки жива мова – живий український народ!

Список використаних джерел:

1. Закревська Я., Зелеський А., Назарова Т., Варченко І., Атлас української мови. Т. 1. Київ: Наукова Думка, 1984. 440 с.

2. Гром'як Р., Ковалів Ю., Теремко В., Літературознавчий словник-довідник Київ: Академія, 1997. 748 с.

3. Огієнко І. Українська культура: Коротка історія культурного життя українського народу. Київ: Видавництво Книгарні Є. Череповського, 1918. С. 23.

4. Огієнко І. Історія української літературної мови. Київ: Наша культура і наука, 2001. С. 15.

5. Ставицька Л. Український жаргон : словник / Л. Ставицька. Київ : Критика, 2005. 496 с.

Симотюк Артур,
студент групи Епс-2019
Науковий керівник: Перцович Т.О.,
Університет Короля Данила,
м. Івано-Франківськ

МОТИВАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

Сьогодні сучасні менеджери приділяють велику увагу мотивації. На практиці завжди виникають проблеми дієвого і результативного мотивування. Тому, менеджер повинен побудувати таку систему мотивації, яка б відповідала дійсності.

Мотивування — це вид управлінської діяльності, який забезпечує процес спонукання себе та інших працівників до діяльності, що спрямована на досягнення особистих цілей і цілей організації [1, с.156].

У процесі історичного розвитку мотивація як економічна категорія пройшла два етапи:

- застосування політики «батога і пряника»;
- використання методів психології і фізіології.

Мотивація базується на двох категоріях: потреби і винагороди. Усвідомивши, які потреби є у працівників, менеджер створює таку систему стимулів, які б були спрямовані на досягнення цілей організації. Основні чотири механізми мотивації, на які опирається в управлінні сучасний менеджер:

- 1) стиль керівництва — сукупність типових і відносно стабільних прийомів впливу керівника на підлеглих з метою ефективного управління організацією;
- 2) вимогливість через формулювання цілей і постановку завдань — чітке визначення і персоніфікація за кожним працівником цілей і завдань, створення умов для їх виконання і контролювання результатів;
- 3) оплата праці — грошове вираження вартості робочої сили, її ціна у формі заробітної плати;
- 4) система стимулів і стягнень — поєднані способи прямого і непрямого морального та нематеріального впливу на людину з метою управління її поведінкою.

Сучасний менеджер має володіти широким арсеналом мотиваційних засобів та вміло їх використовувати. Одними з них є: інформування про результати праці, мотивування методом обміну досвідом, мотив першого дня роботи, розкриття перспективи службового зростання, справедлива оплата праці, усвідомлення важливості виконуваної роботи, професійна гордість, участь у прийнятті

рішень, еластичність робочого часу, уміння користуватися заохоченнями та обмеженнями.

На значенні заохочення і винагороди мотивації працівників побудований зміст основного принципу менеджменту (Greatest Management Principle (GMP)), який означає буквально наступне: у сфері бізнесу робиться те, що винагороджується. Цей принцип був відкритий американським професором Мішелем Ле Бефом і дає відповідь на запитання: що слід винагороджувати в процесі трудової діяльності? Можливі відповіді обґрунтовані в 10 стратегіях GMP [2]:

Стратегія 1. Винагороджуйте перспективні рішення замість поспішного «латання дірок».

Стратегія 2. Винагороджуйте тих, хто ризикує, а не тих, хто уникає ризику.

Стратегія 3. Винагороджуйте творчість та ініціативу замість бездумного дотримання встановлених правил. Дуже рідко ідея може бути відразу реалізована й оцінена, та, незважаючи на це, винагороджуйте людей з розумними новаціями.

Стратегія 4. Винагороджуйте рішучі дії, а не безцільний аналіз.

Стратегія 5. Винагороджуйте ефективну роботу, а не метушню.

Головне не рух, а напрямок. Людей, які працюють напоказ, не слід заохочувати. Це не патріоти фірми.

Стратегія 6. Винагороджуйте спрощення в роботі замість непотрібного її ускладнення.

Американці вважають, що ускладнення будь-якої системи — це шлях до бездіяльності.

Стратегія 7. Винагороджуйте сумлінних працівників.

Стратегія 8. Винагороджуйте якісну, а не поспішну роботу. Та фірма, де звертається увага на якість, ніколи не «прогорить».

Стратегія 9. Винагороджуйте відданість працівника фірмі, а не плинність кадрів. Необхідно гарантувати роботу працівникам, зміцнювати довіру до них.

Стратегія 10. Винагороджуйте взаємодопомогу, а не протиборство.

Підсумовуючи, можна сказати, що без мотивації працівників не буде досягнуто високих результатів виробничо-господарської діяльності з мінімальними затратами. Тому, основними завданнями сучасного менеджера є створення на підприємствах дієвих систем стимулювання і чіткої стратегії винагородження. Серед різноманітних стимулів, які спонукають працівників краще працювати, немає універсальних. Люди по-різному реагують на різні стимули не зважаючи однаково. Людина звикає до них і перестає реагувати, тому менеджер має володіти арсеналом мотиваційних засобів і постійно його оновлювати, тобто створювати мотиваційне поле для співробітників.

І, як висновок, практики запевняють, що чотири механізми, які допомагають працівникам процвітати, не вимагають великих зусиль чи інвестицій. Вони лише вимагають лідерів, які відкриті до надання більших компетенцій працівникам, і які задають тон. І не треба забувати, що механізми підтримують одне одного, тому не можна вибрати лише один чи два з них.

Список використаних джерел:

1. О.Є Кузьмін, О.Г. Мельник. Основи менеджменту: Підручник. — К.: «Академвидав», 2003. — 416 с.

2. веб-сайт.

URL: https://pidru4niki.com/14190502/turizm/teoriya_ochikuvan

Струмінська Анастасія Юріївна,

студентка групи Кфс-2018

Коледж університету Короля Данила

Науковий керівник:

к.е.н., доцент кафедри управління та адміністрування,

університет Короля Данила

Івашків Т.С.,

м. Івано-Франківськ

**ЛОГІСТИЧНІ ПРИНЦИПИ В ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

Погана організація логістики характеризується падінням обсягів сільськогосподарського виробництва, зменшенням споживчого попиту, порушенням наявних коопераційно-інтеграційних зв'язків у взаєминах суб'єктів господарювання, що об'єднані у різного роду логістичні ланцюги створення вартості. Це призводить до виникнення різноманітних проблемних ситуацій як в життєдіяльності логістичних систем, так і у відносинах «постачальник – виробник – споживач». Головним підґрунтям, у даному випадку, виступатиме логістизація бізнесової діяльності в аграрній сфері, орієнтована на збагачення наявних технологій здобутками логістичного підходу [6, с. 101].

Отже, організація логістичних систем сільськогосподарських підприємств стає необхідним фактором підвищення ефективності їх діяльності. Теоретичним аспектам, сучасному стану і тенденціям розвитку логістики, зокрема принципам логістики, приділяли велику увагу багато вітчизняних науковців, серед яких слід відзначити: Л.В.Балабанову, Л.М.Болдиреву, О.М.Варченко, О.І.Гуторова,

С.М.Дімарчука, І.Г.Клімову, А.В.Фролову, Н.І.Чухрай, В.О.Шишкіна та інших.

Науково-технічний прогрес створює можливості для переходу до нового, ефективнішого рівня виробництва. За командно-адміністративного управління АПК, вітчизняні вчені, колективи науково-дослідних установ без використання терміну «логістика» застосовували властивості й принципи логістики: системність, комплексність, надійність, коректність, конкретність та ін. Окремі елементи логістичного управління в АПК, такі як формування матеріальних запасів, матеріально-технічної бази постачання і господарських зв'язків, маршрутизації видів транспорту, контейнеризації, пакетування тощо, розробляли і впроваджували. Проте в умовах минулих періодів впровадження результатів зазначених теоретичних розробок здійснювалося локально, безсистемно, без комплексного врахування властивостей і принципів логістики. Діяльність у галузі логістики різноаспектна. Вона передбачає управління транспортом, складським господарством, запасами, кадрами, організацію інформаційних систем, комерційну діяльність та ін. [4].

Поняття логістики знайоме більшості сучасних бізнесменів як науки про оптимізацію процесу доставки товарів від виробника до споживача. Крім цього, логістика дозволяє оптимізувати ще й ряд інших виробничо-торговельних процесів з метою скорочення витрат часу та зменшення виробничих витрат. Тому, якщо необхідно отримати максимум результату в практиці господарювання, витративши мінімум коштів, логістика стане серйозною підтримкою і допоможе уникнути багатьох проблем на сучасному етапі розвитку.

У результаті дослідження сучасних наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених встановлено, що на практиці логістика проявляється у двох аспектах: у вигляді логістичної діяльності та логістичної системи. Логістична система сільськогосподарських підприємств, визначена як особливий вид побудови процесу забезпечення виробництва та реалізації сільськогосподарської продукції, що направлений на зростання прибутковості підприємства шляхом удосконалення функціонування виробничих (закупівельна, трансформаційна, збутова) та забезпечуючих (інформаційна, транспортна, складська) ланок (підсистем) без кардинальної зміни технології виробництва.

Як відомо, логістика є процесом планування, управління і контролю ефективного (з погляду зниження витрат) потоку запасів сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, послуг і супутньої інформації від місця виникнення цього потоку до місця його споживання (включаючи імпорт, експорт, внутрішні і зовнішні переміщення) для повного задоволення потреб споживачів.

За даними Європейської логістичної асоціації, застосування логістичних розробок дозволяє скоротити час виробництва товарів на 25%, понизити собівартість виробництва продукції на 30%, скоротити об'єми матеріально-технічних запасів від 30 до 70% тощо [6, с. 104].

Основним завданням логістики є оптимізація внутрішніх і зовнішніх матеріальних потоків, а також супутніх їм інформаційних і фінансових потоків, оптимізація бізнес-процесів з метою мінімізації загальних витрат ресурсів. Логістична діяльність носить інтегрований характер і тягнеться від моменту виникнення потреби в продукції до моменту задоволення даної потреби.

Впровадження логістичних систем дозволить також понизити рівень запасів продукції в постачанні, виробництві і збуті, прискорити оборотність вкладеного капіталу, понизити собівартість виробництва, забезпечити задоволення потреб споживачів [6].

В центрі уваги системи логістичного управління повинен знаходитися процес виконання замовлень споживачів, спостерігається тенденція підвищення рівня вимог, що пред'являються споживачами до якості обслуговування. З розвитком ринкових відносин споживачі дістають все більше можливостей для порівняння і вибору кращого обслуговування.

Через свою яскраво виражену орієнтацію на кінцевого споживача логістичний підхід значно відрізняється від апробованих на вітчизняних ринках технологій, що накладає певні вимоги на функціонування підприємства взагалі і служби логістики зокрема [3, с. 139–143].

Ефективне вирішення даних проблем покладається на нову ринкову структуру - систему логістики, яка є найбільш актуальною для суб'єктів сучасного аграрного ринку. Враховуючи це, вважаємо, що саме логістика може стати дієвим інструментом зміни правил організації функціонування аграрного ринку, запорукою створення якісних і стійких структур споживання, скороченням ланцюгів постачання «виробник-споживач».

Сьогодні для більшості аграрних виробників виникла проблема не лише успішно виростити продукцію, вигідно її збути, але й зберегти і розширити виробництво. При цьому необхідно орієнтуватися не тільки на виробничі пріоритети, а передусім на розвиток ринкової інфраструктури, яка забезпечувала б учасникам ринку на конкурентній основі збут продукції за вигідною ціною, швидке просування продукції споживачеві, скорочення витрат в ланцюгах просування та поставок продукції, підвищення якості та безпеки харчових продуктів, формування і стабілізацію ринкових цін на продовольство, а відповідно і на гарантування продовольчої безпеки населення країни.

На жаль, існуюча модель інфраструктури аграрного ринку не зорієнтована на швидке і якісне просування агропромислової продукції

від виробників до споживачів. При цьому в збитку будуть і товаровиробники, які змушені використовувати нераціональні канали розподілу з непрозорими умовами купівлі-продажу, і споживачі, які змушені купувати продукцію сумнівної якості за високою ціною через великий ланцюжок посередників. Тому, в цих умовах необхідно розробити засади внутрішньої логістики та оптимальної організації і реалізації на практиці механізмів забезпечення дієвості ланцюга «ресурси - виробництво - реалізація - споживання». Головною метою є об'єднання в єдиний інтегрований технологічний процес усіх стадій виробництва: закупівля сировини, матеріалів, виготовлення товарної продукції, її зберігання, транспортування, збут і споживання [3].

Підсумком впровадження логістичних систем сільськогосподарських підприємств для підвищення ефективності їх господарювання буде підвищення конкурентоспроможності продукції та підприємств, поширення принципів логістичного управління, збільшення обсягів продажів сільськогосподарської продукції, більш ефективне використання природних ресурсів та управління відходами, поліпшення санітарно-епідеміологічної ситуації в регіонах.

Впровадження логістичних систем дозволить також понизити рівень запасів продукції в постачанні, виробництві і збуті, прискорити оборотність вкладеного капіталу, понизити собівартість виробництва, забезпечити задоволення потреб споживачів тощо. Логістичний підхід дає змогу розробити чітку й однозначну стратегію досягнення головної мети, а саме підвищення ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Волинський Г. Про конкурентні переваги бізнесу в умовах глобалізації. *Економіка України*. №12. 2006. С. 56-57.
2. Григорак М. Ю. «Эти прогнозы будут определять долгосрочные направления развития логистики в Украине». *Логистика: проблемы и решения* 2010. № 2. С. 23–26.
3. Кондратюк Д. М. Формування логістичної системи на основі об'єднань сільськогосподарських підприємств *Наук. пр. Полтавської держ. аграрної академії*. 2013. Вип. 1(6), Т.1. С. 139–143.
4. Косарева Т.В. Логістизація економіки АПК. *Економіка АПК*. 2003. № 12. С. 23–27.
5. Павлюк Л.В., Савош Л.В. Про перебудову бізнесу на основі логістичного підходу. *Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»*. Збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Випуск 7(26). Ч.4. Редкол. Луцьк. 2010. 421 с.
6. Павлюк Л. В. Щодо важливості використання логістики для успішного ведення бізнесу в аграрній сфері. *Науковий журнал «Логістика: теорія та практика» Луцького національного технічного університету*. № 1. 2011. С. 101-105.

Хамурда Валентин Ігорович,

студент

Науковий керівник: Цюцяк Андрій Любомирович,

старший викладач

кафедри управління та адміністрування

Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ДОВГОСТРОКОВИХ НЕФІНАНСОВИХ АКТИВІВ

Під довгостроковими нефінансовими активами розуміють економічні ресурси нефінансового характеру, що перебувають у використанні підприємницьких структур, більше дванадцяти місяців з дати балансу, за умови, що такі активи приносять потенційну або реальну економічну вигоду в результаті їх використання. До довгострокових нефінансових активів відносять: основні засоби, нематеріальні активи та незавершене будівництво. Порядок обліково-звітного відображення довгострокових нефінансових активів є доволі трудомістким процесом, а відтак контроль достовірності інформації щодо досліджуваних операцій має складну організацію і методику проведення.

Аудит довгострокових нефінансових активів відіграє не аби яке значення в управлінні досліджуваними об'єктами обліку. Мета аудиту довгострокових нефінансових активів полягає у висловленні аудитором незалежної та об'єктивної думки в частині правильності їх оцінювання, законності й повноти відображення у системі рахунків бухгалтерського обліку та достовірності розкриття інформації про такі активи у фінансовій звітності.

Предметом аудиту довгострокових нефінансових активів є господарські процеси та операції, зумовлені придбанням, переміщенням та вибуттям досліджуваних активів, а також відносини, що виникають, при цьому, на підприємстві та за його межами.

Враховуючи окреслену мету, до основних завдань аудиту довгострокових нефінансових активів слід віднести: по-перше, перевірка дотриманням чинного законодавства стосовно операцій з довгостроковими нефінансовими активами; по-друге, контроль правильності визнання, класифікації та порядку оцінювання довгострокових нефінансових активів; по-третє, перевірка достовірності оформлення операцій, зумовлених наявністю та рухом довгострокових нефінансових активів; по-четверте, контроль фактичної наявності довгострокових нефінансових активів; по-п'яте, оцінювання достовірності нарахування амортизації на об'єкти довгострокових нефінансових активів; по-шосте, контроль правильності відображення в

обліковій системі підприємства операцій, пов'язаних з переоцінюванням довгострокових нефінансових активів; по-сьоме, оцінювання достовірності відображення операцій, пов'язаних з вибуттям довгострокових нефінансових активів (реалізація, списання, безоплатна передача).

Інформаційним забезпеченням одержання аудиторських доказів з обліково-звітного відображення довгострокових нефінансових активів є: первинні й зведені документи (договори, накладні, акти, сертифікати якості, платіжні доручення, касові документи, інвентарні картки, інвентаризаційні описи тощо), облікові реєстри (Головна книга, журнал 4, оборотно-сальдова відомість та ін.), звітність (фінансова, податкова, статистична, управлінська), звіти попередніх аудиторських перевірок, акти контролюючих органів тощо.

До основних методів, що застосовуються під час аудиту довгострокових нефінансових активів слід віднести: документальну перевірку, фактичну перевірку, камеральну перевірку, вибіркочну перевірку, зустрічну перевірку, спостереження, порівняння, опитування та ін.

Погоджуємось із думкою Литвиненко Е. стосовно того, що «...для того, щоб уникнути неправомірних дій, і для якомога точнішого виявлення помилок необхідно посилити внутрішній контроль щодо повноти оприбуткування, стану збереження та використання придбаних довгострокових нефінансових активів» [1, с. 109]. Наступним кроком, виділимо основні етапи здійснення аудиту наявності та руху довгострокових нефінансових активів:

1) аудит облікової політики в частині управління довгостроковими нефінансовими активами клієнта. «...Аудит операцій із нефінансовими активами починається зі збору інформації та встановлення відповідності правилам визнання в обліку, адже саме цей процес визначає напрям подальшого облікового руху і, відповідно, впливає на фінансово-звітні показники суб'єкта господарювання» [2, с. 162]. Саме тому, на першому етапі використовуватимуться наступні процедури: контроль за достовірністю висвітлення критеріїв визнання та обґрунтованості класифікації довгострокових нефінансових активів; контроль доцільності методів оцінювання довгострокових нефінансових активів; контроль висвітлення порядку організації синтетичного й аналітичного обліку довгострокових нефінансових активів та ін.

2) аудит фактичної наявності довгострокових нефінансових активів. На другому етапі використовуватимуться наступні процедури: оцінювання належності організації інвентаризаційного процесу суб'єкта господарювання; контроль за періодичністю здійснення інвентаризації довгострокових нефінансових активів; контроль законності

документування та облікового відображення результатів інвентаризації та ін.

3) аудит операцій, зумовлених придбанням довгострокових нефінансових активів. На третьому етапі використовуватимуться наступні процедури: оцінювання своєчасності, повноти і правильності відображення операцій, зумовлених оприбуткуванням довгострокових нефінансових активів; контроль належного документального оформлення операцій, пов'язаних з надходженням довгострокових нефінансових активів; перевірка правильності нарахування та облікового відображення податкового кредиту за податком на додану вартість; перевірка правильності обліково-звітного відображення операцій з придбання довгострокових нефінансових активів та ін.

4) аудит операцій із вибуття довгострокових нефінансових активів. На четвертому етапі використовуватимуться наступні процедури: оцінювання своєчасності, повноти і правильності відображення операцій, зумовлених вибуттям довгострокових нефінансових активів; контроль відповідності фактичного відпуску довгострокових нефінансових активів даним бухгалтерського обліку; оцінювання достовірності визнання доходів від продажу досліджуваних активів; контроль за достовірністю визначення фінансового результату від продажу довгострокових нефінансових активів; перевірка правильності нарахування та облікового відображення податкового зобов'язання за податком на додану вартість; контроль достовірності відображення операцій, пов'язаних з вибуттям довгострокових нефінансових активів на рахунках бухгалтерського обліку та у звітності та ін.

5) аудит відповідності даних бухгалтерського обліку звітним показникам. На п'ятому етапі використовуватимуться наступні процедури: контроль належної організації синтетичного й аналітичного обліку довгострокових нефінансових активів у бухгалтерії підприємства-клієнта та у розрізі матеріально-відповідальних осіб; оцінювання реальності відображення у звітності довгострокових нефінансових активів та відповідності даним синтетичного й аналітичного обліку та ін.

Таким чином, довгострокові нефінансові активи є комбінованим об'єктом бухгалтерського обліку, що містить інформацію про наявні необоротні активи нефінансового характеру. Оскільки досліджувані цінності займають суттєву питому вагу в активах підприємницьких структур, то слід приділяти важливе значення розкриттю інформації стосовно таких активів у звітності, та підтвердження її незалежною аудиторською думкою.

Список використаних джерел:

1. Литвиненко Е. Методика та організація контролю нефінансових активів бюджетних установ. *Українська наука: минуле, сучасне,*

майбутнє, 2014. Вип. 19(2). С. 108-113:
http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19%282%29_15.

2. Прядка Н.М. Концептуальні засади обліку нефінансових активів у контексті облікових стандартів. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*, 2017. Вип. 2(2). С. 116-121 :
http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2017_2%282%29_25.

Челядин Р.,

студент I курсу спеціальності «Філологія»

Науковий керівник:

*доцент кафедри перекладу та філології,
кандидат філологічних наук Варварук І.В.*

Університет Короля Данила

м. Івано-Франківськ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ДО ПРОБЛЕМ СТАНОВЛЕННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА УТВЕРДЖЕННЯ

Визначальним чинником становлення української мови є самотність її носіїв, їх культурний та духовний розвиток, чітко розроблена державна мовна стратегія розвитку, забезпечення функціонування мовно-інформаційного простору. Миттєво реагуючи на усі суспільні зміни та порухи, мова на кожному етапі свого розвитку виступала могутнім чинником зміцнення національної свідомості та єдності. Зважаючи на складні процеси утвердження української нації, а відповідно і мови, **актуальність наукової розвідки** є очевидною.

Метою нашого дослідження є аналіз основних етапів розвитку української мови від періоду Київської Русі до сьогодення та з'ясування засобів формування свідомого україномовного суспільства.

Осмислення реалій утвердження української мови відбувалося багатьма науковцями, серед яких: С. Бевзенко, Л. Булаховський, В. Дурденевський, І. Огієнко, М. Жовтобрюх, П. Тимошенко, Є. Тимченко, Ю. Шевельов та ін. Питання сучасного стану та пріоритети мовної політики досліджували Є. Головаха, М. Вівчарик, Я. Грицак, І. Дзюба, М. Карпенко, Л. Масенко та інші науковці.

Українська мова є однією з найдавніших індоєвропейських мов. Підтвердженням цього факту є наявність архаїчної лексики, окремі фонетичні та морфологічні риси. Неодноразово у своїх працях на М. Красуцький, П. Шафарик, О. Шахматов, Ф. Буслаєв наголошували на «давності» української мови, підкреслюючи якраз багатство її лексики та фразеології, словотворчі можливості, синтаксичні варіації та гнучкість. Так, українська мова має 82 специфічні риси фонетики та граматики, 34

з яких є унікальними. «Коли ми говоримо про давність української мови і шукаємо її коріння в глибині століть, ідеться не про її давній або сучасний літературні варіанти, а про народне мовлення, тобто про народні діалекти. Саме в народному мовленні виникли ті специфічні фонетичні, граматичні й лексичні риси, які згодом стали характерними особливостями української мови» [3, с. 40], – слушно наголошує Г. Півторак.

«Історія української літературної мови – це таїна за сімома печатками» [4, с. 3], – писав мовознавець В. Русанівський. Розвиток української мови сягає часів праслов'янської мовної єдності, яка виділилася з індоєвропейської прамови приблизно в III тис. до н. е. Історичні джерела засвідчували, що після завершення цієї епохи розпочався спільний східнослов'янський період, який тривав понад 500 років і закінчився лише в XI–XII ст. під час феодальної роздрібненості Київської Русі.

Більшість мовознавців, зокрема, І. Огієнко, І. Жовтобрюх, Ю. Шевельов основним джерелом розвитку української мови вважають праслов'янську мову, розвиток якої розпочинається з IX століття. Ця первинна форма існування нашої мови була не досконалою, але вона чітко відображала говірки і різноманітні діалекти тодішніх носіїв. З XI до XV–XVI століття функціонує *давньоруська* мова: мовознавець В. Німчук називає її як *давньоруськоукраїнська*, І. Огієнко – *церковнослов'янською*, Ю. Шевельов – *староукраїнською*. Фактично, конфесійну сферу діяльності суспільства обслуговувала саме старослов'янська мова, яка існувала в русинському суспільстві упродовж тривалого часу і виконувала функції писемної мови.

Однак, традиційна теорія про Київську Русь як «колиску трьох братніх східнослов'янських народів» насправді не має під собою реального наукового ґрунту. Досліджуючи походження української мови, мовознавець К. Тищенко у нарисі «Правда про проходження української мови» зазначає: «Справжня, «жива» українська мова ніколи не була «давньоруська», ніколи не була «спільноруська», ніколи не була тотожна з російською, не була предком або нащадком, або відгалуженням російської мови. Вона поставала і постала з праслов'янської, формуючись від VI до XVI ст.» [5, с. 41]. Учений наголошує, що міжслов'янські зв'язки «звукового мовного матеріалу, мовних структур і словників розкривають одвічну включеність української мови до розмаїття питомих всеслов'янських мовних процесів» [5, с. 42].

У XVI столітті на зміну старорусинській приходять так звана книжна українська мова, яка досягає найбільшого розвою у XVII столітті. Цей варіант мови сповнений своєрідним колоритом і тодішніми говірками, тому не варто випускати із поля зору фольклорні українські пісні, які значною мірою сприяли становленню цієї форми існування

мови. Варто зважити і на той факт, що значного впливу Україна зазнала від національностей, з якими вона перебувала у тісному контакті у різні періоди свого розвитку.

Визначну роль у становленні української мови відіграє період XVIII століття, коли у 1798 році вийшли друком три перші частини «Енеїди» Івана Петровича Котляревського. Вживаючи полтавські говірки у поєднанні з книжною мовою, письменник об'єднав українське слово зі світовою культурою. Остаточно утвердив статус української мови Тарас Шевченко, бо «власне його мова стала наріжною підвалиною літературної мови» [1, с. 198]. Великий поет «глибоко зрозумів вагу літературної мови в письменстві, й тому творив її, пильнуючи, щоб була вона якнайкращою» [1, с. 204].

Звертаємо увагу і на те, що Україна перебувала під владою двох імперій – Австро-Угорської і Російської; це, власне, і зумовило різні рівні розвитку мови. У період австро-угорського панування на західних теренах нашої держави спостерігаємо відносно ліберальне ставлення до української культури й мови.

Абсолютно інше сприйняття було зі сторони Російського імперіалізму, який не визнавав ані українського народу, ані його мови. Про культурну автономію, яку вбачаємо в Австро-Угорщині, не могло бути й мови. Закривалися товариства, посилювалися репресії проти української інтелігенції, що спричинювало «ідеологічний терор» та «насильне відлучення українського покоління від своєї історії і навіть від рідної мови» [4, с. 246].

Не менш важливим у процесі історичного розвитку мови є період існування УНР, Української Держави Павла Скоропадського. Саме цей відтин часу супроводжується інтенсивним розвитком української мови і культури.

Після нетривалого періоду відродження настає черговий етап регресу української мови, адже Україна вступає, здавалося б, на рівних засадах в СРСР. Ця подія значною мірою підкосила і так хитке становище української мови, яка ще не встигла укріпитися під час нетривкого відродження УНР. Саме в цей час спостерігаємо значний дисонанс державної політики супроти українства і його мови.

На початковому етапі становлення СРСР бачимо, здавалося б, позитивний процес «коренізації», або «українізації». Більшість людей сприйняли цю ідею доволі позитивно і з великим завзяттям почали відбудовувати українську культуру, зокрема і мову, але це виявилось обманом, у результаті якого усі «захлинулися українською кров'ю періоду Великого терору» [5, с. 12].

Страшною сторінкою в історії розвитку української державності та її мови було «Розстріляне відродження» – період «найвищого злету і найглибшої трагедії водночас» (Олена Галета), коли українська

інтелігенція не витримала натиску тоталітарного гніту. Разом з ними зігнулася й українська мова, але це стало новим етапом націєтворення та відродження.

Послаблення тиску на українську мову і культуру мало б змінитися зі здобуттям незалежності 24 серпня 1991 р. Проте, як зазначав в одному з інтерв'ю директор Інституту української мови П. Гриценко, «ми не маємо можливості впливати на трансформацію мовного простору, мовної ситуації, тому що один із каналів, дуже потужний, не належить українцям, він належить антиукраїнцям... Так само як частина освітнього простору не належить українцям, а антиукраїнцям, які працюють проти України».

Висновок. Незважаючи на наявність Концепції державної мовної політики, утвердження державного статусу української мови в Конституції України, не всі розуміють фундаментальну цінність рідної мови та її об'єднувального фактору. Відсутність належних умов для функціонування української мови, мовна криза через штучно створені обставини її використання, російськомовне підступництво та неприродна двомовність – реалії, з якими доводиться боротися свідомим українцям.

Список використаних джерел:

1. Масенко А. Мова і політика. К., 1999. 354 с.
2. Новий довідник історії України. Видавнича фірма «Казка», Київ, 2008. С.392–685.
3. Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов. Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 152 с.
4. Русанівський В. М. Історія української літературної мови. Підручник. К.: АртЕк, 2001. 392 с.
5. Тищенко К. Правда про походження української мови // *Український тиждень*. № 39 (256) від 28.09 – 4.10.09.2012 р. 44 с.

Шкварок Софія,
*студентка I курсу
спеціальності 081 Право*

**Науковий керівник –
Каленюк О. М.,**
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права, проректор
з науково-педагогічної роботи,
ЗВО «Університет Короля Данила,
м. Івано-Франківськ*

ГЕНДЕРНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ

Питання гендерної ідентичності, її структури та процесу формування перебувають у фокусі досліджень психологів, соціологів, філософів і навіть медиків та фізиків починаючи з першої половини ХХ століття. Хоча тема розвитку людини як чоловіка чи жінки цікавила науковців ще і в донауковий період – філософське осмислення статі знаходимо в античних філософів Аристотеля, Піфагора, Платона, Сократа та ін. У цей час з'явилися перші спроби осмислити психологічні відмінності між чоловіками і жінками та їх соціальне значення. Протягом наступних віків тема «ідеального чоловіка та жінки, яким він має бути для держави/Бога» так чи інакше була актуальною для осмислення науковців всіх епох – і Середньовіччя, і Відродження, і Просвітництва та Нового часу. Проте власне науковий аналіз питань статі і гендеру розпочинається із виокремленням психології в окрему галузь науки наприкінці ХІХ століття, а інтенсивний розвиток досліджень гендеру припадає на період від середини ХХ століття (у 1975 році з'явився і сам термін «гендер») до теперішнього часу. Протягом цього часу виникли і розвиваються сотні досліджень, присвячених гендерній психології. Найбільш загально їх можна розділити за трьома основними напрямками, теоретичними підходами до вивчення проблеми формування гендерної ідентичності – це біологізаторський, соціобіологізаторський та соціокультурний підходи [1, 2].

Теорії, які відносяться до біологізаторського підходу, з'явилися одними з перших, вони мали значний резонанс для наступного розвитку гендерних досліджень та осмислення цих питань у суспільстві. Найперше мається на увазі праці Г. Елліс, Ч. Ломброзо, О. Вейнінгера, Г. Гейманса, Є.О. Аркін, З. Фрейда та багатьох інших науковців, які дали першопочатковий поштовх до різностороннього вивчення проблеми гендерної соціалізації. Найбільш вагомий внесок тут належить представникам психоаналізу. Так, З. Фрейд першим запропонував

періодизацію психічного становлення особистості, ключовим аспектом якої було усвідомлення дитиною себе як хлопчика чи дівчинки та порівняння з дорослими своєї і протилежної статі.

Учні та послідовники З. Фрейда продовжили вивчати окреслені питання, проте їхні погляди змістилися із виключно біологічної точки зору, заклавши основи соціобіологізаторського підходу до вивчення питань статевої та гендерної ідентифікації.

В рамках соціобіологізаторського підходу знаходиться, зокрема, теорія Е. Еріксона [3], яку неможливо оминати увагою, досліджуючи питання ідентичності. Еріксон вводить поняття нормативної кризи ідентичності, яка розпочинається у старшому підлітковому віці і особливо бурхливо проходить у юнацькому. Пошук ідентичності відбувається по-різному, один із способів вирішення цього завдання полягає у випробуванні різних ролей, в тому числі і гендерних. Молоді люди після рольового експериментування починають просуватися у напрямку досягнення тієї чи іншої мети, інші зовсім можуть уникнути (до певного часу) кризи ідентичності. До останніх належать ті, хто беззаперечно приймає цінності своєї сім'ї і практично в усьому наслідує своїх батьків.

Із виникненням та розвитком біхевіористичної психології (Дж. Уотсон, Б. Скіннер), теорій соціального навчання (А. Бандура, Е. Маккобі), когнітивістських концепцій (А. Бек, А. Раш, С. Томпсон та ін.) виокремлюється третій підхід до вивчення проблеми гендерної ідентифікації – соціокультурний. Так, теорія гендерних схем, розроблена С. Бем, містить риси як теорії соціального навчання, так і теорії когнітивного розвитку. Згідно С. Бем, засвоєння й прийняття норм, правил поведінки, установок та диспозицій, пов'язаних з виконанням певної гендерної ролі, здійснюється у процесі первинної соціалізації. Статева диференціація і типізація є результатом гендерно-схематизованої переробки інформації, пов'язаної з поняттями «чоловіче» й «жіноче». Орієнтуючись на дорослих, дитина навчається вибирати з усіх можливих характеристик «Я» тільки ті, які застосовні до її статі. Сприймаючи нову інформацію, нові знання про себе, дитина кодує й організовує, структурує її відповідно до заданих ззовні гендерних схем, тобто домінуючих у даний час культурних уявлень про мужність і жіночність в ролях чоловіка і жінки у суспільстві. Відтак самооцінка дитини, її самосприйняття та поведінка вирішальною мірою визначаються змістовним компонентом гендерної схеми.

С. Бем, У. Мітчел, К. Хелверсон висловлюють думку, згідно якої гендерні схеми та традиційні ролі значно обмежують статево-рольову поведінку, а маскуліні та фемінні моделі мають інтегруватися у збалансоване утворення – андрогінну модель поведінки, яка є

психологічно більш досконалою та більш успішною у різних сферах діяльності.

У теорії соціальних ролей Е. Іглі вказує, для того щоб бути прийнятими у суспільстві, чоловіки і жінки повинні поводитись конгруентно своїй гендерній ролі, тобто сукупності стереотипних очікувань, які суспільство висуває конкретному індивіду як представникові певної статі. Гендерні стереотипи «заставляють» індивіда розглядати власні особистісні характеристики як більш або менш соціально бажані, відтак він прагне презентувати себе у позитивному світі.

Важливими для нас є також положення теорії соціального конструювання гендеру (С. Бовуар, О.А. Здравомислова, Д. Лорбер, Л. Татл, О.А. Тьомкіна, С. Фарелл та ін.). Ця теорія базується на трьох соціологічних джерелах: соціально-конструктивістському підході П. Бергера і Т. Лукмана (основна теза – соціальна реальність одночасно є і об'єктивною, і суб'єктивною; вона відповідає вимогам об'єктивності, адже не залежить від індивіда, проте соціальну реальність можна розглядати і як суб'єктивний світ, оскільки вона постійно створюється індивідом), етнометодології Г. Гарфінкеля (біологічна стать – це сукупність біологічних ознак, які є тільки передумовою віднесення індивіда до певної біологічної статі; категоризація за статтю має соціальне походження, інакше кажучи, наявність або відсутність первинних статевих ознак не є гарантією того, що індивіда будуть відносити до певної категорії за статтю), драматургічному інтеракціонізмі І. Гофмана (гендер створюється у кожний момент, тут і тепер, для розуміння його основ необхідно звернутися до аналізу мікроконтексту соціальної взаємодії; гендер розглядається як результат соціальної взаємодії і одночасно його джерело) [4, 5].

Таким чином, передумовою гармонійного розвитку особистості в підлітковому віці є становлення ідентичності. Її важливою складовою є гендерна, що розглядається як складова ієрархічної системи знань, уявлень підлітка про себе. Ідентичність формується у взаємодії із іншими людьми та під час виконання різних видів діяльності на основі ідентифікації з цінностями, що існують у суспільстві. Зміст ідентичності визначається двома важливими аспектами: особистісною та соціальною ідентичністю, які відображають усвідомлення власної унікальності, неповторності підлітків.

Розвиток гендерної ідентичності особистості – це складний процес, який підкоряється багатьом закономірностям, і на його шляху виникає чимало суперечностей. Знання цих закономірностей має допомогти передбачити і попередити ряд проблем в процесі розвитку гендерного стилю поведінки у підлітковому віці. Це шлях до ідеального розвитку гендерної особистості в цілому, до гармонійності її зі соціальним світом.

Список використаних джерел:

1. Бендас Т.В. Гендерная психология: учебное пособие / Т.В. Бендас. – СПб.: Питер, 2011. – 431 с.: ил. – (Серия «Учебное пособие»).
2. Говорун Т.В. Гендерна психологія: Навчальний посібник / Т.В. Говорун, О.М. Кікінежді. – К.: Видавничий центр «Академія», 2010. – 308.
3. Ериксон Е. Идентичность: юность и кризис: Пер. с англ./ Общ. ред. и предисл. Толстых А.В. / Е. Ериксон. – М.: Издательская группа «Прогресс», 2009. – 344с.
4. Кочарян А.С. Личность и половая роль: Симптомокомплекс маскулинности / фемининности в норме и патологии / А.С. Кочарян. – Х.: Основа, 2011. – 127с.
5. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. – К.: К.І.С., 2010. – С. 132–156.

Зміст

Андрусів Л. М. ОПРИЛЮДНЕННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ У МОНАРХІЇ НА ПРИКЛАДІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ.....	3
Бабецька І.Я., Турчак І.О. МУЗИЧНІ ТВОРИ ЯК ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	7
Батюк І.І. ПОРІВНЯННЯ СУЧАСНИХ ЕСТРАДНИХ ВОКАЛЬНИХ ШКІЛ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЕСТРАДНОГО СПІВУ.....	11
Боднар І.І. ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК З ОСНОВ ПРОГРАМУВАННЯ ЗАСОБАМИ ПРОГРАМ-ТРЕНАЖЕРІВ.....	14
Бойчук А.М., Белей М.-В.А. РОЗРОБКА ВІДЖЕТА ДЛЯ АВТОМАТИЧНОГО АНАЛІЗУ ЗМІНИ СТАТИСТИКИ ПО COVID-19 В ОБЛАСТІ ТА КРАЇНІ.....	17
Бойчук Т. Я. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З ФІЗИКИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ВІРТУАЛЬНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ RHET COLORADO.....	19
Борин О. В. КОМПОНЕНТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ.....	22
Борович О.В. КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО КОНТРОЛЮ.....	26
Варварук І.В. УТВЕРДЖЕННЯ ПОЗИЦІЙ УКРАЇНОМОВНОГО ПРОСТОРУ ЧЕРЕЗ ДЕРЖАВНУ МОВНУ ПОЛІТИКУ ТА УПРОВАДЖЕННЯ НОРМ НОВОГО УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ.....	29
Ващишак С. П. УПРАВЛІННЯ РОБОТОЮ СИСТЕМИ МОНІТОРИНГУ ТЕМПЕРАТУРИ ПРИМІЩЕНЬ ЗА ДОПОМОГОЮ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕРНЕТУ РЕЧЕЙ.....	33

Веркалець С. М. ПІДСИЛЕННЯ ОСНОВ, РЕКОНСТРУКЦІЯ І РЕМОНТ ФУНДАМЕНТІВ ТА БУДІВНИЦТВО В УМОВАХ ЩІЛЬНОЇ ЗАБУДОВИ.....	37
Волосянко І.В. МІСЦЕ СОЦІОЛЕКТУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «ІНТЕРНАТ» С. ЖАДАНА).....	41
Гаврецька М. Й. ПЕРЕДУМОВИ ВИЗНАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЕРЖАВНОЮ МОВОЮ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ: СУСПІЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ.....	45
Гасюк Н. В. СПРИЙНЯТТЯ КОНЦЕПТУ ARCHITECTURE ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ МОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ.....	49
Гілязова Н.М. ЗАСТОСУВАННЯ СТРІЧКОВОГО ОРНАМЕНТУ В ГРАФІЧНОМУ ДИЗАЙНІ.....	53
Горда В.В. ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД ТА ПРОБЛЕМИ АДЕКВАТНОСТІ ПЕРЕКЛАДУ.....	56
Гуменюк Т.І. КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ.....	60
Гусар Д. О. СПЕЦИФІКА ВИКЛАДАННЯ ФОРТЕПІАНО У ДОРΟΣЛИХ ПОЧАТКІВЦІВ.....	63
Гусар К.Д. ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНЖЕНЕРНИХ РОЗРАХУНКІВ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ БУДІВЕЛЬНИКІВ.....	66
Дем'янець І. ТВОРЧИСТЬ БОГДАНА ШИПТУРА В КОНТЕКСТІ ХОРОВОЇ КУЛЬТУРИ ПРИКАРПАТТЯ.....	70
Дяченко С. В., Маїк А. В. ОСОБЛИВІСТЬ ЕКСПЕРТА ЯК СУБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....	76

Жирик Л.М. РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ ВІД СТАРОГО СТАНИСЛАВОВА ДО СУЧАСНОГО ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА.....	78
Жирик Р.М. ДО ПИТАННЯ ПРО СТАН ДОСЛІДЖЕННЯ УРБОЕКОЛОГІЧНИХ ВЗАЄМОДІЙ У ГІРСЬКИХ ПОСЕЛЕННЯХ РЕКРЕАЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ.....	82
Жукевич І.В. СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОНАННЯМ РІШЕНЬ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ПОЛЬЩІ.....	85
Золотарчук Н. І. ДИЗАЙН ТА УРБАНІСТИКА: МОДЕЛІ СПІВВІДНОШЕННЯ.....	89
Зварич Р.В. ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ФУНКЦІЙ ПРАВА.....	93
Івашків Т.С. ВИЗНАЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ТРАКТОРІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ГРАНИЧНОГО АНАЛІЗУ.....	96
Глин А.М. ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА: ЕТИМОЛОГІЯ ПОНЯТТЯ, СТАТУС ТА ОЗНАКИ.....	99
Каленюк О. М. ПРО ШЛЯХИ ГАРМОНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄС У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА В УКРАЇНІ.....	103
Касіяничук В. Д. НОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ОЗДОРОВЧОГО І ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	108
Козаченко А.І. ВНЕСОК ФЕДОРА ЛИЗОГУБА У РОЗВИТОК ЗЕМСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	112
Косьмій М.М. НЕМАТЕРІАЛЬНІ ЧИННИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА УРБАНІЗОВАНИЙ ПРОСТІР.....	116

Курбанова Л.В. ПРЕДМЕТ «ГІГІЄНА ТА ОХОРОНА ГОЛОСУ» ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА ВИЩОЇ КАТЕГОРІЇ.....	120
Кухар Г.М. ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНІ ОСОБЛИВОСТІ ШРИФТІВ ДИТЯЧОЇ КНИГИ....	124
Lokshin V. S. FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE TEACHERS OF VOCATIONAL EDUCATION IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION OF SOCIETY.....	128
Луцька М.П. РОЛЬ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ У ЖИТТІ ЛЮДИНИ.....	129
Луцький Р.П. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ В АНГЛО-САКСОНСЬКІЙ СІМ'Ї ПРАВА: ПОЗИТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	133
Маїлуц К. Е. ОБ'ЄДНАННЯ ДЕРЖАВ ТА ПИТАННЯ ПРАВОНАСТУПНИЦТВА ЩОДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	137
Макушев П.В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	140
Мальована О.Г. ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ МІЖСЕЗОННОГО МЕНЮ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА.....	144
Матоліч І.Я. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ.....	147
Місягіна І.М. РЕАЛІЗАЦІЯ УХИЛЬНОСТІ НА МОТИВАЦІЙНО-ПРАГМАТИЧНОМУ РІВНІ.....	151
Морушко О.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЗИКИ.....	155

Нітченко А.Г., Авраменко А.О. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	159
Огерук І.С. ЩОДО ПИТАННЯ ЗАКОННОСТІ СКЛАДЕННЯ ПИСЬМОВОГО ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ	161
Оленчук У.С. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У СФЕРІ ТУРИЗМУ.....	165
Острогляд О.В. ПРОФЕСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЖУРНАЛІСТА ТА ЇЇ КРИМІНАЛЬНО- ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ.....	169
Павленко А.Я. ПОЄДНАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ ТА СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ.....	174
Перцович Т.О. ЛІДЕРСЬКІ НАВИЧКИ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА.....	178
Петрів О. І. ІВАН ФРАНКО «СОЙЧИНЕ КРИЛО»: ЖАНРОВА ГЕТЕРОГЕННІСТЬ ТЕКСТУ ТВОРУ.....	180
Піцик Х.З. ПОНЯТТЯ ТА ОБСЯГ ПРАВОСУБ'ЄКТНОСТІ СПАДКОДАВЦЯ ТА СПАДКОЄМЦІВ У ІВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	184
Полякова І. О. УКРАЇНСЬКА МЕНТАЛЬНІСТЬ ФЕНОМЕНУ СПІВАЧКИ КВІТКИ ЦІСИК В УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОМУ ВИМІРІ.....	188
Пуш О.М. МЕТАФОРИЧНІ ТЕРМІНИ У МЕДИЦИНІ.....	193
Pushyk N. ARTISTIC TEXT ANALYSIS.....	196

Репецький С. П. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРИ КОНКУРЕНЦІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ НОРМ.....	199
Рижий І.Б. ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ PR-СТРУКТУРИ.....	203
Рось З. П. ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ МОЛОДІЖНИЙ ФЕСТИВАЛЬ СУЧАСНОЇ ПІСНІ ТА ПОПУЛЯРНОЇ МУЗИКИ «ЧЕРВОНА РУТА» ЯК СИМВОЛ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСЕННОЇ ЕСТРАДИ.....	207
Савчук А.І. РЕМОНТНО-РЕСТАВРАЦІЙНІ РОБОТИ ДЗВІНИЦІ БІЛЯ ЦЕРКВИ СВ. АРХИСТРАТИГА МИХАЇЛА В С. САДЖАВА.....	211
Семкович В. Б. ВЗІРЦІ РИТУАЛЬНОЇ ОБРЯДОВОСТІ ТА СОРОМІЦЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ В АКАПЕЛЬНИХ ПОЛОТНАХ ВІКТОРА СТЕПУРКА І ВОЛОДИМИРА РУНЧАКА.....	216
Сколотій І.В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА.....	219
Сколотій Л.О. СУТНІСТЬ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ, ЇХ КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА.....	222
Стратулат Н.В. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ В МОВІ ЯК ОЗНАКА ПЕРМАНЕНТНОГО РОЗВИТКУ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОЇ СИСТЕМИ.....	226
Стечишин А.В. РАННІЙ ЕТАП СТАНОВЛЕННЯ ПРАВОВИХ ПОГЛЯДІВ КОСТЯ ЛЕВИЦЬКОГО.....	230
Тимоць М.В. ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ПІДПРИЄМСТВ.....	233
Тичина В. П. ДО ПИТАННЯ ПРО СПЕЦИФІКУ ТА КЛЮЧОВІ ВІДМІННОСТІ У СТАТУСІ АФІЛІЙОВАНИХ ОРГАНІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА РОЗВИТКУ.....	235

Толошняк Н.А. М. ЛИСЕНКО ЗАСНОВНИК КАМЕРНОГО НАПРЯМКУ В УКРАЇНСЬКОМУ ОПЕРНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	239
Федик А. Б. ВИТОКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ МОНАРХІЗМУ В УКРАЇНІ.....	242
Філяк Г. Я. НЕЙРОННА МЕРЕЖА ДЛЯ ПРОГНОЗУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МАТЧІВ В КІБЕРСПОРТІ.....	245
Фінів В.М. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ОДИНИЦЬ ОНІМНОЇ СИСТЕМИ (НА МАТЕРІАЛІ ПСЕВДОНІМІВ УЧАСНИКІВ АТО ТА ЧЛЕНІВ ОУН-УПА).....	248
Хрідочкін А.В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ СУМІЖНИХ ПРАВ АРТИСТІВ-ВИКОНАВЦІВ ТА ВИРОБНИКІВ ФОНОГРАМ.....	252
Цюцяк А.Л. ПОРЯДОК ОБЛІКУ ДАВАЛЬНИЦЬКИХ ОПЕРАЦІЙ У РЕСТОРАННОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	255
Цюцяк І.Л. УДОСКОНАЛЕННЯ ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ.....	261
Ходак С.М. ВІДМЕЖУВАННЯ КАТЕГОРІЇ ІНТЕРЕС ВІД СУМІЖНИХ КАТЕГОРІЙ.....	264
Цимбаліста Л.Р. POSSIBILITIES OF USING THE DEBATE METHOD IN TEACHING ENGLISH TO IT STUDENTS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS... 	268
Чигер О.О. РЕПЕРТУАРНА СКЛАДОВА ЯК ВИЯВ ТВОРЧОГО ОБЛИЧЧЯ СПІВАКІВ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ.....	271
Шевчук А.В. ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЗНЕЦНЕННЯ СІМЕЙНИХ ЦІННОСТЕЙ. ДЕРЖАВА, ЯК РЕГУЛЮЮЧИЙ ТА ЕФЕКТИВНИЙ НОСІЙ СОЦІАЛЬНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ДИТИНИ.....	276
Шевчук М.О., Шевчук С.Є. АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНА БІОНІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ РОЗВИТКУ.....	279

Шведова Г.Л.

**АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЗАГАЛЬНОСОЦІАЛЬНОГО ЗАПОБІГАННЯ
СЛУЖБОВІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ.....281**

Яслик В. І.

**ЕВІДЕНЦІЙНА СЕМАНТИКА ВИСНОВКОВОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ
МОВІ.....283**

Наукові розвідки молодих дослідників:

Березовський М.С.

**ПРАВОВИЙ СТАТУС НЕФОРМАЛЬНИХ ПРАКТИК В ДІЯЛЬНОСТІ
ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ.....287**

Білоус Х.В.

**ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ
ПРЕЗИДЕНТА В УКРАЇНІ.....291**

Бойків Б.

**ВИКОРИСТАННЯ ТА МОНТАЖ СКЛОПАКЕТІВ В ФАСАДНИХ
СИСТЕМАХ СПОРУД.....295**

Гавадзин М. М.

ОСОБЛИВОСТІ УКРІПЛЕННЯ АРХІТЕКТУРНИХ ОБ'ЄКТІВ.....298

Галій А. А.

ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ.....301

Ганчак А. В.

**ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ЯК ШЛЯХ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМИ
БРАКУ КОШТІВ НА РІВНІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....304**

Гатала І. Ю.

ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВИХ СИМВОЛІВ...308

Гуменюк О.Г.

ВИДИ ПЕРЕКЛАДУ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ТРУДНОЦІ.....312

Косович М. Д.

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕПЛОВИХ НАСОСІВ В УКРАЇНІ...314

Криворучко С.М.

**РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ.....320**

Лизень М.О.

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ БАНКИ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ.....323

Лис М.С.

**РЕКЛАМНОЇ СТРАТЕГІЇ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ ІНТЕРНЕТ-
ВИДАННЯ.....326**

Луцак С. В. ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ДЖЕРЕЛО ПРАВА.....	328
Максимів Т.І. РЕКЛАМНИЙ ЗАГОЛОВОК: ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ НА ЧИТАЧА.....	331
Марчук А.Д. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ КРИПТОВАЛЮТИ.....	334
Мейгеш О.О. ПРАВО ВЛАСНОСТІ У МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ.....	337
Наконечний О. АРХІТЕКТУРНІ І КОНСТРУКТИВНІ ЗАХОДИ БОРОТЬБИ З ШУМОМ...341	
Насадюк Т.В. ЕКОДИМ-ПОМЕШКАННЯ МАЙБУТНЬОГО.....	343
Петрушенко Р.А. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	345
Репецька С.С. ЩОДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.....	348
Рогацька І. ЗНАЧЕННЯ ДІАЛЕКТІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРНІЙ МОВІ.....	351
Симотюк А. МОТИВАЦІЯ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА....	354
Струмінська А.Ю. ЛОГІСТИЧНІ ПРИНЦИПИ В ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	356
Хамурда В.І. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ДОВГОСТРОКОВИХ НЕФІНАНСОВИХ АКТИВІВ.....	360
Челядин Р. ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ: ДО ПРОБЛЕМ СТАНОВЛЕННЯ, ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА УТВЕРДЖЕННЯ.....	363
Шкварок С. ГЕНДЕРНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ.....	367

Наукове видання
Матеріали V Всеукраїнського науково-практичного симпозіуму

**КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ І
ПРИКЛАДНОЇ НАУКИ**

Матеріали подані мовою оригіналу

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

Упорядники:

О. О. Мейгеш, О. В. Острогляд

Художнє оформлення:

І. В. Гребенюк

Видано за авторською редакцією

УНІВЕРСИТЕТ
Короля Данила